

Inn. Laneri
Med. Prof.

HISTORIA CONSTITUTIONIS EPIDEMICÆ VERMINOSÆ,

quæ Annis 1760, 1761,
1762 & initio 1763.

PER INSULAM

OVERFLACQUÉ ET CONTIGUAM
GOEDEREEDÉ GRASSATA FUIT,

CUM

PERPETUIS FERE COMMENTARIIS
IN PRÆCIPUOS VERMINAN-
TIUM MORBOS,

AC

LOCUPLETISSIMO CAPITUM
ET SECTIONUM ELENCHO.

AUCTORE

I. J. VAN DEN BOSCH,
MEDICO HAGANO.

Quid enim humanius vel homine etiam Chri-
stiano dignius, quam aliorum malis commoveri,
perinde ac si sua essent?

MEAD.

LUGDUNI BATAVORUM,
Apud SAMUEL. ET JOH. LUCHTMANS,
M D C C L X I X.

Τῶν γαστέρων αἱ εὐφορίαι ταραχὴν φέρου-
σιν εἶηαι Γοσθωνίη· καὶ τὰ θῆρία οἷά ἐνεποιεῖ
ἐν τῷ λεπτυσμῷ ἢ περίτασις πρὸ τῆς λε-
υτῆς.

HIPPOCRATES.

V I R O

FAMA MERITIS AC TITULIS

OMNIBUS EXIMIO

HIERONYMO DAVIDI

G A U B I O,

MED. DOCT. EJUSDEM AC CHEMIÆ ET COL-

LEGII PRACTICO - MEDICI IN UNIVERSI-

TATE BATAVA, QUÆ LEIDÆ EST,

PROFESSORI CELEBERRIMO,

S E R E N I S S I M I

P R I N C I P I S A U R I A C I,

HEREDITARII FOEDERATI BELGII

GUBERNATORIS

A R C H I A T R O.

ACADEMIÆ IMPERIALIS PETROPOLITANÆ,

NEC NON SOCIETATUM REGIÆ ANGLICANÆ

ATQUE HARLEMO HOLLANDICÆ MEMBRO.

S. P. D.

I. J. VAN DEN BOSCH.

uas *Tuis* incitamentis, VIR EXI-
MIE ! conscribere aggressus
fum, tandemque ad finem
perduxi Observationes Epide-
micas, ea, qua par est, re-
verentia, Nomini *Tuo* facere sacras æquum
est.

D E D I C A T I O.

v

est. Perspectâ enim Epidemiæ vi, ejusdemque in miseros perseverantiâ, stimulos quidem iteratos addidisti, quibus suspensam mentem, propter materiæ gravitatem, scribendique defuetudinem fulcires, atque insuper instructissimam Bibliothecam *Tuam* non modo sponte *Tua* mihi obtulisti, verum ex eadem prætiosissima Principum Auctorum monumenta suppeditasti: cui immeritæ in me benevolentia gratias cumulate refero. Nihilo tamen minus ab incepto sæpius destitissem labore, cum animadverterem difficultates fere insuperabiles ob praxeos late admodum diffusæ frequentiam, & naturam ejusmodi morborum implicitam, non ita facile ad normam redigendam: nam ad scopum (§. IX.) obtinendum, quoties illud saxum volverem, duas potissimum superandas esse difficultates videbam. Primum enim quum deessent, quibus cum fructu uti possem, in singulis scilicet morbis, signorum præcepta, ipse ego hunc mihi laborem imposui, ut de concinnandis determinati morbi signis cum cura cogitarem, & præter ea

quæ in propriis ægrotis meis observaveram, præcipua, quæ chartis passim mandaverat Vetustas, indicia ad suos titulos colligerem. Deinde, quum ea, horis tantum subscevis, calamo excipienda, ac deinceps ex adversariis meis suo quæque loco essent subjungenda, id & operosius, & cum magno temporis dispendio conjunctum esse deprehendi. Memini quidem *Te*, VIR CELEBERRIME semel atque iterum me a spisso illo opere dehortatum fuisse: at recognoscens quantum gravatus sim in misere vermibus affectis tractandis, vix Medicinæ Scholis egressus, non potui non ea, quæ in proprios usus collegeram, in usum Tironum Medicinæ singularibus Epidemicis Observationibus subnectere; ut habeant quasi germanum exemplar, novis lucubrationibus ulterius perficiendum, quo in tantis tenebris apud optima fide dignos auctores ipsis via monstraretur. Inter enim vastissima Medicinæ Dogmata, probe nosti, minime absolutum est caput illud *de Potentia Morbifica Animata*, pertimescenda interea adeo, ut primarii Medicinæ Patroni
hanc

hanc *Malum Dæmoniacum*, & *Res portentosissimas*, quarum propemodum majores excogitari nequeunt, vocaverint. Sed præterea multas Verminantium Historias pervolvendo, pulcherrima quidem aliorum observata hinc & inde offendi, plerumque latebris suis recondita, inter quæ prodigiosa Parentis Medicinæ loca nequaquam ex postremis existimavi. Enimvero ex accuratissimis ejus de multiplici mucoſo vitio, deque ejus cum vermibus affinitate, quod mirabili connubio ac ſuo laconismo conſentaneo per nomen τῶν θηρίων expreſſiſſe videtur, apertisſimum fit, ſolum HIPPOCRATEM, naturali tantum ſyſtemati affixum, præ omnibus reliquis maxime de abdita illius potentiæ indole meritum fuiſſe. Cumque & obſervationes inveniantur, quibusdam forſan minus apertæ, hinc haud abs re viſum fuit, vel Epicriſin, vel Scholion, vel ambo ſimul iisdem adjungere; ut tum meam, tum aliorum mentem iisdem aperirem; ne vel invitus deprehenderem, alios præter opinionem meam male eas interpretatos eſſe. Perplacuit etiam

Magnorum Virorum mos, per Scholia nempe in proprias enarrationes commentari. Quibus tamen operam navando sententiæ istius memor esse studui (*), *sapientis esse paucis philosophari, nihilque cum contentione & pervicaci studio tueri, conjecturas aliorum modeste perpendere, suas, ne indoctior videatur, si lyra in symposio oblata canere nesciat, absque arrogantia & ambitione proponere, neque demonstrationes promittere, ubi intra conjecturas rei ipsius indoles imperat.* Quapropter difficilem meum laborem æqui bonique consulas spero atque voveo.

Supereſt de ipsis Morborum Historiis verbo monere. Legibus tantum naturalibus obstrictus, individuorum symptomata, quanta colligere integrum dabatur, exhibui: nam omnia & singula dare non licuit, quoniam fero aliquando nimis ad ægrotos sum vocatus, nec quotidianis vilitationibus, propter ægrotantium

(*) F. HOFFMANN. de *Animalibus H. C. infestis hospitibus* in Præfatione.

tium distantiam vacare valebam. Cognitionem præprimis morbi cujusdam in genere supponens, peculiare tantum & Epidemicum, maxime vero criticas perturbationes adtendi, novaque morbi specie semet manifestante, in singulis illud ostendi. Has & ordine quodam systematico digesti, indeque morbi Genus seu Historiam generalem condidi, cui tot discrepantes species addidi, quot apparerent necessariae ad datam historiam illustrandam; hisce deinceps Theoremata Practica, quæ vel stabili norma vera atque indubitata prehensa fuerunt, subjunxi.

Gaudeant & suis delineationibus magni & accurati Viri ROEDERER & WAGLER! quorum observationes si nostris applicantur, ac vicissim nostræ illorum, suos Lectori non denegabunt fructus. In hoc tamen mihi congratulari haud erubesco, nostras & illorum observationes se quasi congenere amicitia invicem recipere, quoad morborum metaschematismos, transitus in alios morbos, tandemque in Variolas finientes, idque uno eodemque tempore: & quod speciales Mor-

X DEDICATIO.

bos attinet, crifes quoque malas, Aphthas copiosas, Scabiem, Ulcera, Intertriginem, multiplices Inflammationes secundarias, Gangrænas, Erysipelas, utrisque similiter ac mihi observata esse. Palam tamen fateri cogor, egregias illas Observationes vertente anno demum ad manus meas pervenisse.

Aptissimam etiam occasionem præbent Morbi Epidemici ad mirandum illud το θελον in morbis agnoscendum, cujus attentâ consideratione imbecillæ humanæ mentes ad modum revocantur, ingenii petulantia coërcetur, ac systematum fabrica, utut firmis indubitatisque fulcris innixa, sæpissime valde truncata & debilis existit; dum individuorum in singulis contemplatione ad veram simplicitatem nobis via panditur.

Horum, utpote *Tuis* de fontibus petitorum, atque veris *Tuis* Pathologiæ præceptis superstructorum, in neminem magis quam in TE convenit calculum subducere, penes quem momenta maxima innotescunt, cujus sub favore tutissima sunt. Nec quidquam justius, quam, veluti flumina in mare redeunt, cui de-

debent originem, ita etiam primitias has laboris mei practici pervenire ad TE, ut primam scaturiginem.

Accipe igitur, VIR SUMME! ea, qua soles, benevolentia munusculum hocce, tanquam verum in TE Pietatis ac Verecundiæ meæ multorumque Benefactorum, quibus me accumulasti, monumentum, maxime in gravi, quem perpeffus sum, morbo, quo non solum nunquam non votis meis paratus, verum etiam ut Amicus & Pater acerbitatis meæ particeps fuisti. Fateor quidem serò nimis, nec tam expedite me in hoc opere *Tuis* fatisfecisse votis, quam *Tu* TE facilem meis præbuiisti. Amborum tamen non eadem est ratio. Memor *Tui*, *sat cito, si sat bene*, lente festinandum existimavi: cum nihil facilius sit, sed etiam difficilius nihil, quam conscribere Observationes. Quare id mihi in votis est, ut expectationi Tuæ magis quam mihi met ipsi satisfaciat hicce observationum Fasciculus.

Supereſt ſubnixè petam ut eandem mihi Benignitatem & Benevolentiam, quibus TE Præceptorem, Fautorem atque Amicum ſemper

per expertus sum, in posterum etiam concedas. Faxit SUMMUM NUMEN ut in inclytæ Academiæ Batavæ singulare Decus, inque Reipublicæ litterariæ Emolumentum, salute & incolumitate quam diutissime superstes sis!

Dabam Hagæ Comitum

Calend. Januar.

MDCCLXIX.

CON-

CONTENTORUM CAPITUM ET SECTIONUM ELENCHUS.

I N T R O D U C T I O.

Pathologiæ animatæ (§. I.), invitis quotidianis Medicinæ incrementis, *difficultas* tribuenda videtur
Vel ipsis Medicinæ cultoribus,
quatenus debitam ejus administrationem negligunt;
aut Antiquorum observatis tantum fidunt, quasi vero egregii ipsorum commentarii absoluti essent;
aut separatim vermes, citra Morborum conspirationem proponunt;
tandemque false complures ex animata potentia oriundos statuunt morbos, §. II. pag. 1 & 2
Vel etiam abstrusæ rei ipsius indoli, quoad
Species atque
existentiam lumbricorum diversam; nec non
ratas in Semeioticis difficultates, §. III. 3
Hinc veræ Diagnoseos impedimentum, quæ tamen
per omne tempus demonstratur,
tam exemplo clarissimorum Medicorum (§. IV.),
quam cujuslibet propriâ Morbi Naturâ, in singulis individua phænomena exhibente, §. V. 4, 5
Analogiâ *αιτιολογίας παθολογικης* universæ, qua semper
piternum inter symptomâ causæ & symptoma morbi observatur discrimen; atque hac ratione
cuique suo individuo determinatum, §. VI. 7
Con-

XIV C O N T E N T O R U M

Consideratis tamen omnibus, *relativa* potius quam *absoluta* consideranda hæcce videtur difficultas, §. VII. discutienda forte

Hippocraticâ verâ ac simplici methodo, peculiariter verminantium phænomena ad singulos suos titulos revocando, §. VIII. pag. 8

Comparatione variarum observationum interse.

Quodlibet primum in comitatis morbis semet manifestans colligendo, §. IX. 9

Secundum quam normam sequentis operis in capita sequitur divisio, §. X. 10

C A P U T P R I M U M.

EXHIBENS HISTORIAM CONSTITUTIONIS EPIDEMICÆ IN GENERE. Ita quidem ut

Ejus initium A°. 1760. & decursus in genere indicetur §. XI. ac Phænomena specialia: nimirum in Ipso Epidimiæ initio 1760. 11. 14

Febres continuæ putridæ, autumnno;

Pleuritides & Peripneumoniæ putridæ complicatissimæ hyeme, §. XII. &

Sequente 1761. in Vernalibus Febribus

Catarrhales biliosæ, Diarrhææ mucosæ torminosæ, Dysenteria biliosæ & cruenta.

Autumnalibus vero Biliosæ hepatitidem mentientes, & Synochi biliosæ.

Hyeme Peripneumoniæ nothæ, &c. §. XIII. ibid. Deinceps 1762.

Inchoato, continuatæ Peripneumoniæ nothæ biliosæ acutæ & supparatoriæ.

Æstate sporadica magis quam epidemica, quippe Aphoniæ, Affectiones catarrhosæ, ParalySES, Convulsiones, Mentisque alienationes & Tertianæ biliosæ, tandemque subictericæ observabantur; ut &

Autumno

Affectus Rheumatici, Stranguriæ verminosæ, & demum Pleuritides & Peripneumoniæ lethales, §. XIV. ibid. & 15

Initio

Initio 1763. harum continuatio.

Finis autem & *transitus* in variolas per totum annum 1764. perseverantes, §. XV. pag. 15.

Popularis itaque Epidemiæ invasio & perseverantia liquet, §. XVI. ibid. & 16

In naturam ejus singularem maxime quoad vermes ulterius inquiritur, §. XVII. ibid.

Verminantium Epidemiarum ab omni ævo frequentia ostenditur, §. XVIII. 17

C A P U T S E C U N D U M.

DE REGIONE, INCOLARUM VITÆ GENERE, DEQUE ATMOSPHERÆ, CONSTITUTIONE. 21

Epidemia grassata fuit per totam insulam OVERFLACQUE, & contiguam GOEDEREDE, §. XIX.

Incolæ quoad negotia & vitæ genus considerantur §. XX. similiter

Atmosphæræ conditio pluviosa, insecuto calore, §. XXI. Qualis multorum testimoniis favere consuevit

Febribus putridis, perinde ac

Vermibus generandis §. XXII. 24

Quibus simul speciosa quæstio de Lumbricorum coëxistentia tollitur;

Atque eorum foris adventus probabilis redditur, §. XXIII. 26

C A P U T T E R T I U M.

MORBI VERMINOSI, bifariam considerandi, vel tanquam Morbi primarii, vel secundarii, seu comitati, §. XXIV. 29

S E C T I O P R I M A.

FEBRES CONTINUÆ PUTRIDÆ CUM VERMIBUS, describuntur quoad

Impetum §. XXV. 30

Symptomata §. XXVI. & §. XXVII. 31-33

Diagnosin §. XXVIII. ibid. In-

Indicationes curatorias & methodum medendi §. XXIX.

pag. 34

Recidivas, § XXX.

37

Quoniam & mutua inter se magnaque viguit similitudo, singularium morborum historiae, unica tantum excepta, haud subnectuntur, §. XXXI.

39

Observatio febres lentæ putridæ tandem malignæ.

Epicrisis in naturam ejusmodi febrium, una cum momentis quibusdam in medendi viam.

43

SCHOLIA ad Historiam Febrium Putridarum cum Vermibus.

45

SCHOLIUM PRIMUM, quasdam in genere exponens animadversiones in putridarum febrium minus adæquatam distinctionem, non obstante earundum frequentia; quapropter distinctius *Putridarum* historia datur: eo quidem pacto ut

I. Vetustissimorum placita consulantur, inter quæ, quamvis haud ita promiscue,

Minus tamen aperta HIPPOCRATIS Dogmata sunt, quam

GALENI ex HEROPHILI & ARCHIGENIS de pulsu doctrina, præcepta; quibus *putridæ febres* dispescit in

Synochum, sive *sanguineam*; quam *duplicem* dixit, nimirum. *Simplicem* & *Putridam*, & in *Synocham* seu *Biliofam*: ut & quæ ex primarum viarum indigestione & pituita fit.

48

Magnæ nihilominus difficultates ortæ sunt utrum sanguis putrescat in vasis, vel extra vasa, an ex eo fiat sanguis biliosus? quemadmodum ex

Arabum, TRINCAVELLI, nec non N. PISONIS & ALEXANDRI TRALLIANI sententiarum contemplatione perspicui potest.

50

II. Deinde & Recentiorum disciplinæ conferantur, quorum præcipuæ sententiæ indicantur: nempe

Cel. F. HOFFMANNI *Synocham putridam* omnimodam *inflammatoriam* insignientis. Quam etiam distinxit in

Simplicem &

Putridam sive *Malignam* & *Epidemiam*, additque *Catarrihali junctam*.

ibid.

Et

Et Synocham Biliosam sine præcedente horrore ac rigore &c. quam cum ARDENTE Morb. Vulg. Lib. 1. com. 2. HIPPOCRATIS comparavit.

Immortalis H. BOERHAAVE

Synochum seu febrem continuam putridam, causis inflammatione simplici majoribus &c. deberi statuens. pag. 51

III. B. VAN SWIETEN distinctionem injungens inter Inflammatoriam Synochum &

Aliud februm genus, in quo non deprehenditur tanta mutatio in crassioribus humoribus, &c. ibid.

Scrupulum vero (I & II.) evellens atque eximens magnus G. BALLONIUS post æstivam A. D. 1575. Constitutionem animadvertit

Alias febres esse venosas,

Alias esse gastricas. 52

Ad quas omnes putridarum species commode referri possunt, atque egregie GALENI distinctioni comparari; nec non recentissimis BIANCHINI & de MONCHY. Dum hujus sectionis

Gastricas fuisse febres indicantur, ac

Libri primi Morborum Vulgarium HIPPOCRATIS Epidemicis febribus analogas. 53

Ex Symptomatum similitudine in genere,

Et ægrotantium specialium recensione; quorum exemplo esse possunt

Philini &

Epicratis uxores,

Eumenis conjux, quin &

Ægrotus duodecimus. 54

Verminosas & ambas fuisse apparet

Comparatione phænomenon inter se.

Observatione fere semper obviâ F. HOFFMANNI de non excretis lumbricis in febricitantibus. 56

Experimentis BIANCHINI de non apparentibus Lumbricis oculis nudis, armato vero quidem in

Monacho 40. annorum,

Inque Juvene rustico. 57, 58

••

Om.

XVIII C O N T E N T O R U M

Omniū conclusio eo redit, ad suos in singulis titulos revocare febres putridas præstare, cum nullus detur morbus in genere. pag. 58

SCHOLIUM SECUNDUM. *Animadversiones quasdam in Acutorum cum vermibus regimen criticum exponens.* Unde susque deque haud quaquam ferendum, utrum vermes putridis aliisque acutis Morbis subsint nec ne, quoniam

Ad desideratam Medendi viam &

Regimen criticum cognitione potentiæ animatæ morbo implicitæ adeo quidem peropus est, ut omissa eadem, vel optima quævis administratio male succedat; quod

Iterata Auctoris Experientia, atque Exemplo Magni Medici, atque indefessi Observatoris critici, Cel. DE HAAN indicatur; nec non

Naturâ rei ipsius. Unde intelligitur

Quid de crisi per sudores sentiendum, quatenus cum vel sine rigore comparent.

Quousque in verminantibus salutares existant, nec ne.

Quid de sudore prævio rigore in gastricis febribus verminosque existimandum sit.

Quomodo GALENI sententia de crisi per urinas interpretari possit.

Quam ob rem paucis nostrorum rigor antecesserit sudorem.

Et omnibus simul sumptis, criticarum perturbationum causas pernoscere æque expedire quam effectus fere notatos; dum animatæ potentiæ vis in illas jam suboluit HIPPOCRATI. 58-66

SCHOLIUM TERTIUM. *Quædam Diagnosin vermium in Acutis perpendens.* Hæc autem perinde ac in aliis morbis acquiritur

In genere ex

Communi Symptomatum catalogo, Eorundemque intensitate.

Speciatim magis ex

Capitis dolore,

Linguae conditione,
 Doloribus lateralibus sub pleuriticis,
 Pulsus inconstantia,
 Præcordiorum anxietate,
 Alvinis dejectionibus,
 Sudoribus symptomaticis,
 Urina jumentacea; tandem

Epidemica tempestate humida pluviosa. pag. 67-

THEOREMATA PRACTICA in (69

Naturam Morborum verminosorum Acutorum.

In regimen criticum.

Inque demum Medendi methodum. 69, 70.

SECTIO SECUNDA.

FEBRES INTERMITTENTES VERMINOSO-
 BILIOSÆ ET CATARRHALES, quæ enarran-
 tur quoad

Decursum §. XXXVI. 71

Symptomata, §. XXXVII—XL. 72

Catarrhaliū peculiarem indolem, §. XLI. ut &

Intermittentium §. XLII—XLIV. 73, 74

Communem medendi methodum, §. XLV. 75

Ægrotus Primus. ibid.

Febris catarrhalis subdola irrepens lethalis.

Epicrisis. 77

Ægrotus Secundus. 79

Febris intermittens, non expulsis lumbricis,
 reversio, atque Apoplexiā in mortem ter-
 minatio.

Scholion in Apoplexiam verminosam. 80

Ægrotus Tertius. ibid.

Febris intermittens cum Ascaridibus, septe-
 nario decursu expulsis hisce finita.

Ægrotus Quartus. 81

Febris catarrhalis valida, purgantium ope cito
 profligata.

Ægrotus Quintus. ibid.

Febris intermittens cum digitorum sub paro-
 xysmi invasionem tumescencia.

Scholion in Coacam Prænotationem n°. 467. ibid.

quoad

** 2

No.

Nomen & <i>Index</i> .	pag. 82
Observationes practicas in eundem.	84-86
Exanthemata verminantium affectiones comitantia, &	
Lienteriam. Unde quædam sequuntur.	
Corollaria.	87-91
<i>Ægrotus Sextus.</i>	ibid.
Febris biliosa, magnis anxietatibus & colica stipata.	
<i>Ægrotus Septimus.</i>	93
Febris alternans hæmitriteæ indolis.	
<i>Epicrisis</i> in ejusmodi febres.	94
<i>Ægrotus Octavus.</i>	95
Febris ex intermittente continua nonnihil vulosa.	
<i>Epicrisis</i> in hunc morbum.	96
<i>Scholion</i> in ilei verminosi medendi viam.	97
<i>Ægrotus Nonus.</i>	99
Febris vernalis cum terribilibus symptomatibus ac strangulatione lethali comitata.	
<i>Scholion</i> in strangulationem a vermibus.	100
<i>Ægrotus Decimus.</i>	101
Febris anomala dein intermittens, tandem continua, una cum hæmorrhagia uterina, dolore ischiadico copiosisque aphthis.	
<i>Scholion</i> in hæmorrhagias spontaneas.	103
<i>Ægrotus Undecimus.</i>	105
Febris biliosa cum ictero & vermibus.	
<i>Ægrotus Duodecimus.</i>	106
Febris catarrhalis biliosa anginam, hepatitidem & pleuritidem ex vermibus inducens.	
<i>Scholion</i> in ejusmodi Anginam.	107
<i>Ægrotus Decimus Tertius.</i>	108
Febris intermittens cum lipothymia & ictero.	
<i>Scholion</i> in icterum a vermibus.	ibid.
<i>Ægrotus Decimus Quartus.</i>	110
Febris intermittens vermium expulsionem prorsus fugata.	
<i>Ægrotus Decimus Quintus.</i>	111
Ex intermittente maligna febris cum petechiis ceterisque pessimis symptomatibus & Ascari- ridibus.	<i>Epi-</i>

<i>Epicrisis</i> in naturam hujus morbi & rationem Petecharum.	pag. 118
<i>Ægrotus Decimus Sextus.</i>	120
Mentis alienatio ex intermittente cum vermi- bus vigente eadem non emissis.	
<i>Scholion</i> in mentis a vermibus alienationem.	121
<i>Ægrotus Decimus Septimus.</i>	122
Febris biliosa volvulosaque.	
<i>Scholion</i> in volvulam respectivam.	123
<i>Ægrotus Decimus Octavus.</i>	124
Febris tertiana duplicata cum magno languore & animi deliquis.	
Animadversiones specialiores in medendi viam.	
§. XLVI.	ibid.
THEOREMATA PRACTICA.	125, 126

S E C T I O T E R T I A.

FEBRES LENTÆ VERMINOSÆ. Exhibentur hæ
In genere §. XLVII & XLVIII. Dein
Magis in specie cum multifariis suis symptomatibus
& generali suarum administratione. §. XLIX. &
L. Quæ ulterius ad quædam capita accuratius
expenduntur. 127-131

Æ. FEBRES LENTÆ VERMINOSÆ, ALIA- QUE FERARUM INTESTINALIUM MA- LA CHRONICA.

<i>Ægrotus Primus.</i>	132
Infans tympaniticus & catalepticus.	
<i>Epicrisis</i> in tympanitidem verminantium.	133
<i>Scholion</i> ad eorundem catalepsin.	135
<i>Ægrotus Secundus.</i>	137
Singularis & mira diuque persistentis ilei chro- nici Historia, cum epicrisi.	143
<i>Ægrotus Tertius.</i>	ibid.
Diris convulsionibus correptus puer, paralyfi, vomitu cruento, gangrenâ tandemque morte insequentibus.	
<i>Epicrisis</i> de lumbricis ventriculum obsidenti- bus.	145

<i>Ægrotus Quartus.</i>	pag. 146
Leucophlegmatia, paralyfis, hæmiphlegia, mors.	
<i>Ægrotus Quintus.</i>	149
Paralyfis in mortem quoque determinata.	
<i>Epicripsis</i> in affectionum chronicarum crisin.	ibid.
<i>Ægrotus Sextus.</i>	150
Narium Hæmorrhagia.	
<i>Scholion</i> in easdem a vermibus.	151
<i>Ægrotus Septimus.</i>	153
Hæmorrhagia narium & uterina eâdem causâ inducta.	
<i>Ægrotus Octavus.</i>	ibid.
Vocis Aphonia.	
<i>Ægrotus Nonus.</i>	154
Extremorum superiorum stupor cum dolore.	
<i>Ægrotus Decimus.</i>	ibid.
Anæsthesia seu insensibilitas.	
<i>Ægrotus Undecimus.</i>	155
Hæmoptoë, animi deliquium, & sæva odontalgia.	
<i>Epicripsis.</i>	156
<i>Scholion</i> in Odontalgiam.	ibid.
THEOREMATA PRACTICA.	157
β. FEBRIS OMNIS GENERIS TYPUS ET LEUCOPHLEGMATIA VERMINOSA.	
<i>Ægrotus Primus.</i>	159
Juvenis omnium febrium genus exhibens, leucophlegmatia & catocho prehensus, tandem sanatus.	
<i>Epicripsis.</i>	162
<i>Scholion.</i>	163
<i>Ægrotus Secundus.</i>	165
Leucophlegmatia cum ictero.	
<i>Ægrotus Tertius.</i>	ibid.
Leucophlegmatia & cutis ferina cum gravibus symptomatibus.	
<i>Epicripsis</i> horum phænomenorum.	167
<i>Scholion</i> in Leucophlegmatiam.	168
THEOREMATA PRACTICA.	169
γ. CUTIS	

7. *CUTIS FERINA CEU EXANTHEMATA VERMINANTIUM.*

Ægrotus Primus. pag. 170

Tinea capitis pertinacissima.

Epicrisis in naturam exanthematum chronicarum. 172

Ægrotus Secundus. 174

Intertrigo gangrænosa racematim proserpens.

Ægrotus Tertius. 175

Cutis ferina critica ex febre nocturna.

Epicrisis, continuatio superioris argumenti. 176

Scholion in hoc exanthematum genus. 177

THEOREMATA PRACTICA. 178

8. *ERYSIPELAS IN VERMINANTIBUS.*

Ægrotus Primus. 179

Erysipelas cum vermibus fere sanata, domestico malo subito lethale.

Epicrisis. 180

Ægrotus Secundus. 181

Erysipelas perinde in sexagenario funestum.

Ægrotus Tertius. ibid.

Erysipelas cum coacæ prænotationis phænomenis teterrimis in gravida, cum epicrisi.

Ægrotus Quartus. 183

Mors inopinata ex erysipelatosa febre cum amaurosi subitanea.

Epicrisis. 184

Ægrotus Quintus. 185

Ægrotus Sextus. ibid.

Erysipelas manifesto symptomaticum.

Epicrisis in idem argumentum. ibid.

Ægrotus Septimus. 187

Erysipelas artuum inferiorum gangrænâ fere comitatum.

Ægrotus Octavus. ibid.

Erysipelas pedis gangrænâ & sphacelo brevi funestum.

THEOREMATA PRACTICA. 188

1. FEBRIS ACCESSORIA INFLAMMATO-
RIA.

Ægrotus Primus. pag. 189

Angina inflammatoria dein suppuratoria.

Epicripsis faucium a vermibus affectionum. 191

Ægrotus Secundus. 192

Peculiaris linguæ ariditas intestinorum inflam-
matione itipata.

Epicripsis super ramentum excretum. 195

Ægrotus Tertius. 196

Dolor inflammatorius lateris & ischiadicus cum
aphthis copiosis nigris.

SCHOLION in naturam aphtharum tam critica-
rum, quam symptomaticarum. 197

THEOREMATA PRACTICA. 200

2. FEBRIS MUCOSO-VERMINOSA GRAVI-
DARUM ET PAUPERII ACCESSORIA.

Ægrotus Primus. 201

Gravida sex mensium vehementes præcordio-
rum anxietates perpeffa.

Ægrotus Secundus. 202

Alteri gravidæ similia fere acciderunt.

Ægrotus Tertius. ibid.

Mira cum insolitis symptomatibus gravidæ hi-
storia.

Ægrotus Quartus. 203

Insultus epileptici, risus involuntarius &c.

Ægrotus Quintus. 204

Abortus cum validis turbis.

Ægrotus Sextus. 205

Maligna symptomata eaque exitialia in gra-
vida.

Epicripsis in eadem. 206

Scholion in gravidarum verminantium ærumnas.

208

Ægrotus Septimus. 209

Puerpera a vermibus magnas præcordiorum
anxietates experta, aphthosa periit.

Ægrotus Octavus. 210

Puerpera ab eadem potentia lactis retropul-
sionem patitur. *Ægro.*

Ægrotus Nonus. pag. 211
 Similia animadvertēbantur symptomata in altera.

Ægrotus Decimus. ibid.
 Parili modo cum magnis tumultibus, observantur & in viri a secretis uxore.

Ægrotus Undecimus. 213
 Omnem captum superiora experiebatur pathemata honesta gemellipara.

Epicrisis in medendi methodum. 215

Scholion in lactis vermium opere repulsionem. 217

THEOREMATA PRACTICA. 220

1. *PHTISIS VERMINANTIUM ACCESSORIA.*

Cujus brevis datur Historia §. LI. nonnullis casibus illustrata, nempe

1. Fœminæ peripneumoniam mentientis. 222

2. Alterius tussi catarrhali, & colico dolori obnoxiae. 223

3. Puerperæ tussi ferinâ prehensæ. ibid.

4. Novæ nuptæ phthisi hacce peremptæ una cum superviventi viduo. 224

5. Puellæ cujusdam hæmopticæ. 225

SCHOLION in naturam ejusmodi affectionum.

THEOREMATA PRACTICA. 228

MAN'TISSA. ibid.

Veterum in morboſa humorum qualitate magnam considerationem commonſtrans, atque ejus veſtigia inſtare commendans.

S E C T I O Q U A R T A.

PLEURITIS ET PERIPNEUMONIA CUM VERMIBUS, quarum ad faciliorem intellectum, brevis præmittitur verminosarum Pleuritidum Historia §. LI*, LI. 231

Tam ſtrictè verminosarum, & ſpurias magis æmulantium, quæ reſpectu græci vocabuli *νε* explicantur §. LIII & LIV. 232-234

Quam complicatæ magis indolis, inflammatoriæ ſcilicet & ſuppuratoriæ & ſphaceloſæ. §. LV-LVII. 235-238

XXVI C O N T E N T O R U M

Transitus ad Constitutionem hyemalem & vernalem, quæ prius in genere §. LVIII. deinde magis speciatim describitur, quoad

Leviores biliosas 1761. *ibid.* pag. 238

Complicatiores ad finem 1760. LIX. quæ duplici modo infestabant; vel sub *catarrhali*, vel *veræ pneumonicæ febre*. LX. & LXI. *ibid.* 240

Catarrhalis iterum *bifariam* observabatur, nimirum mitis, attamen pertinax; cujus bina junguntur casus.

1. V. D. Ministri &

2. Vigilis nocturni. LXII. 243-244

Aut non facta Medicina iisdem appositè metastatica & maligna, §. LXIII. quod exemplis aliquot roboratur, nimirum

1. Nautæ phreniticæ occumbentis,

2. Danistæ valida crisi erepti,

3. Rustici 5to ab initio perempti,

4. Nobilis a secretis largâ diarrhoeâ judicati,

5. Rustici recidivas sustinentis mortui. *ib.* & 245

Putridæ autem Pneumonicæ febris decursus varius. §. LXIV. 246

Singularum specierum curationes quædam.

Ægrotus Primus. 247

Pleuritis verminosa mixta.

Ægrotus Secundus. *ibid.*

Pneumonica febris verminosa cum animi deliquio.

Epicrisis in ambas historias. 248

Ægrotus Tertius. *ibid.*

Peripneumonia comatosa.

Epicrisis in medendi methodum ejusmodi ægritudinum. 249

Ægrotus Quartus. 250

Catarrhalis complicata criticis magnis perturbationibus itipata.

Epicrisis. 252

Ægrotus Quintus. *ibid.*

Febris pneumonica putrida diuturnis vigiliis comitata.

Epicrisis in naturam ejusmodi morborum. 254

Ægro.

<i>Ægrotus Sextus.</i>	pag. 254
Peripneumonia notha inopinato lethalis.	
<i>Epicrisis.</i>	255.
<i>Ægrotus Septimus.</i>	ibid.
Singularis ex peripneumonia in icterum metas-	
tasis.	
<i>Ægrotus Octavus.</i>	256
Pleuritis bilioso-verminosa periodica.	
<i>Epicrisis.</i>	258
<i>Ægrotus Nonus.</i>	259
Complicata admodum verminosa Pleuritis cum	
narium hæmorrhagia, animi deliquio, con-	
vulsionibus, &c.	
<i>Epicrisis.</i>	260
<i>Ægrotus Decimus.</i>	261
Pleuritis in asthmatica verminosa cum exan-	
thematis faciei.	
<i>Epicrisis.</i>	262
<i>Ægrotus Undecimus.</i>	ibid.
Pleuritis Verminoso-Inflammatoria cum fallaci	
pulsus mollietie.	
<i>Epicrisis in diagnosin & medendi viam.</i>	264
<i>Ægrotus Duodecimus.</i>	ibid.
Pleuritis verminosa exquisita.	
<i>Epicrisis in sputa verminantium cruenta.</i>	265
<i>Ægrotus Decimus Tertius.</i>	266
Pleuro-peripneumonia putrida comatosa con-	
vulsiva.	
<i>Epicrisis in naturam hujus morbi.</i>	267
<i>Ægrotus Decimus Quartus.</i>	268
Pleuro-peripneumonia bilioso-inflammatoria	
valde complicata.	
<i>Ægrotus Decimus Quintus.</i>	271
Pleuritis inflammatoria primarum viarum sabur-	
ra juncta.	
<i>Epicrisis in naturam ejusmodi Pleuritidum,</i>	
<i>earumque medendi administrationem.</i>	273
<i>Ægrotus Decimus Sextus.</i>	274
Peripneumonia verminoso-putrida, simul in-	
flammatoria, tandem suppuratoria.	
<i>Epicrisis in diagnosin cum animadversionibus</i>	
<i>therapeuticis.</i>	277
	SCHO-

XXVIII C O N T E N T O R U M

SCHOLIA *ad Historiam Februm Pneumonicarum.*

SCHOLIUM PRIMUM, expendens
Naturam verminantium Pleuritidum,
Earundem Diagnosin &
Curationem. pag. 278-281

SCHOLIUM SECUNDUM, pertractans
Peripneumonias putridas, quatenus sunt
1. Peripneumonia notha SYDENHAMI & BOER-
HAAVII.
2. Epidemica putrida, plerumque verminosa.
3. Putrida scorbutica a J. STEVENS observata.
Earum Diagnosin &
Regulas Therapeuticas. ibid. 285
THEOREMATA PRACTICA. ibid.

C A P U T Q U A R T U M.

SISTENS SYMPTOMATA NONNULLA IN-
DISCRIMINATIM CUM ACUTOS TUM
CHRONICOS VERMINANTIUM MORBOS
COMITANTIA,

Quorum præcipuorum recensum agitur, §. LXV. 287

S E C T I O P R I M A.

DOLOR CAPITIS VERMINANTIUM.

Ejus falsa & vera origo ac varietas, §. LXVI. 288

Præcedentis argumenti continuatio, §. LXVII. 289

Verminosæ exquisitæ Diagnosin, §. LXVIII. ibid.

Cujus agendi ratio explicatur, §. LXIX. 290

Casus quidam hæc omnia dilucidius exponentes.

1. Dolor capitis in Nephritide suppuratoria cum ver-
mibus. 291

2. Capitis dolor magno cum aurium susurru. ibid.

3. Similis cum aurium tinnitu, vocis amputatione
& faucium strangulatione. 292

SCHOLION in hanc Sectionem. ibid.

THEOREMATA PRACTICA. 293

SEC.

S E C T I O S E C U N D A.

V E N T R I C U L I C R U D I T A T E S N A U S E A R U C T U S E T V O M I T U S.

- De omnibus his in genere, §. LXX. pag. 294
 Ructus considerantur, §. LXXI. 295
 Et Stomachi resolutio, §. LXXII. ibid.
 Accedens hisce Syncope stomachica verminosa potentia declaratur, &c. §. LXXIII. 296
 Quomodo mederi iis conveniat, §. LXXIV. ibid.
 Casus quidam hanc rem ulterius confirmantes. §. LXXV. 297
 1. Puella post binos vivos vomitu rejectos lumbricos sana evasit.
 2. Femina cum syncope stomachica emissis 7. vel 8. lumbricis quoque superstita.
 3. Anus septuagenaria major cum intolerabili capitis dolore binis per nares vermibus emissis salva. ibid.
 4. Omni intellectu majora præcordiorum pothemata Acidorum mineralium usu profligata. 298
 5. Syncope protracta, prævia corporis jactatione & gesticatione molesta, clareto refrigerante restituta. 299
 SCHOLION in hanc Sectionem. ibid.
 THEOREMATA PRACTICA. 302

S E C T I O T E R T I A.

A L V I F L U X U S V E R M I N A N T I U M.

- Promiscue *intestinorum lævitas* chronicis & acutis evenit, §. LXXVI. 303
 Dum quæ vermibus cietur suis distinctis manifestatur signis; quemadmodum dejectio biliosa mucosa nec non cruenta ab aliis internoscitur;
 Atque pro diversa ejus conditione apta medendi via cum cautelis indicatur, §. LXXVII. & LXXVIII. ibid. 306
 SCHOLIA in diarrhoeam verminosam & dysenteriam mucosam, hujusque in alios morbos transitus, & Therapeia. Una cum quorundam locorum HIPPOCRATIS in easdem explanatione. ibid.
 THEOREMATA PRACTICA. 311
 SEC.

xxx CONTENTORUM

SECTIO QUARTA.

SEQUELÆ EX PRIMARUM VIARUM MORBOSA CONDITIONE.

Linguae varia phaenomena considerantur, §. LXXIX.

pag. 313

Tum *sudores* chronicorum & acutorum *symptomatici* & quibusnam *critici*, cum animadversione in Coacam praenotionem no. 271. & regimen exanthematicum, §. LXXX.

314

Dein *somni* *perturbationes* cum binis ægrotantium historiis, §. LXXXI.

315

1. Altera Rustici cujusdam pertinaci vigilia nocturna pressi.

316

2. Adolescentis Typhomaniâ prehensi altera. ib.

318

Tandem *Appetitus læsiones*, tam excessu quam defectu; quarum hæc aliquando lenteriae profapiae indicatur; ac *panis appetentia* a vermibus exemplo illustratur, §. LXXXII.

ibid.

SCHOLIUM in linguae autopsiam.

319

THEOREMATA PRACTICA.

320

SECTIO QUINTA.

URINA VERMINANTIUM.

Hæc *lacteæ*, *turbida* vel *limosa* aut *jumentacea*, quin *incocti* quid *genituræ similis* continens cernitur, quæ exemplis ex HIPPOCRATE, & quid in semeioticis designet, ex GALENO & F. HOFFMANNO obiter indicatur. §. LXXXIII.

321

SCHOLIUM in urinam verminantium & quasdam huc spectantes Prænotiones Coacas.

322

THEOREMATA PRACTICA.

323

SECTIO SEXTA.

STRANGURIA VERMINANTIUM.

Quosnam invasit,

Ejus Diagnosin, nec non

Medendi viam tradens, §. LXXXIV.

325

SCHOLIUM de alto hujus symptomatis silentio, cuius variis in locis mentionem fecit HIPPOCRATES: tandem continuum ad matulam stimulus consideratur.

326

THEOREMATA PRACTICA.

328

SEC.

S E C T I O S E P T I M A.

AMAUROSIS SUBITANEA ET PUPILLARUM MAJOR FUSTO DILATATIO.

In quibusnam frequens, & qualibus cum phænomenis conspicua fuerit, ostenditur, §. LXXXV. pag. 329
 SCHOLION in historiam hujus apparitionis, cum animadversionibus in naturam istius symptomatis. 330
 THEOREMATA PRACTICA. 336

S E C T I O O C T A V A.

DE CETERIS VERMINANTIUM SYMPTOMATIBUS.

Quorum cum præcipua ad singulorum Historias jam enumerata sunt, tantum ad Cordis & Respirationis læsæ actiones referuntur; Pulsusque verminantium calculus subducitur, §. LXXXVI. 337
 SCHOLION in pulsum intermittentem. 338
 THEOREMATA PRACTICA. ibid.

C A P U T Q U I N T U M.

ANIMADVERSIONES QUASDAM IN MEDICAMENTA ANTHELMINTICA DICTA SISTENS.

Monita quædam generalia exhibendi modum spectantia sistuntur, §. LXXXVII. 340
 Hinc *Medicamentorum* alias *specificorum* mali sæpe successus;
 Quemadmodum peculiaris epidemica constitutio sibi accomodatam desiderat, §. LXXXVIII. 341
 Eadem fere *Mercurii præparationum* fors est, ratione febrilium accessionum & indolis mucosæ abundantis in scorbutum admodum pronæ, §. LXXXIX. 342
 Nec non *Oleosorum*, quorum ideo convenientissima administratio fieri debet, §. XC. 344
 Quænam in verminantibus Acutis vera *Panchresta* *Medicamenta* comperta, §. XCI. 345
 Qualia dein *Biliosis* nostris ac *Mucosis* auxilio fuerunt, §. XCII. 347
 Qui-

XXXII C O N T E N T O R U M

Quibusnam porro in casibus non tanta opus est cautela, una cum caustulis in haecenus dicta, §. XCIII.

Unde Anthelminticorum agendi modus intelligitur, §. XCIV. pag. 350

Et quamobrem denique medicatissimæ res interdum industriam experientissimorum Medicorum frustrare valent, §. XCV. 351

C A P U T S E X T U M.

QUORUNDAM VERMINANTIUM SYMPTOMATUM RATIONEM EXPONENS.

Plerorumque verminantium symptomata, in secretorum humorum depravatorum quidem copia, ac viscerum fecernentium vitiata structura, atque partium sensibilibum irritabiliumque a vermibus affectione, quærenda, §. XCVI. 354, 355

Illa in genere per universi corporis energeiam, quæ demonstrata supponitur, patet, §. XCVII. ibid.

Speciatim magis ex nervo magno sympathetico seu intercostali dicto; cujus

Vera origo demonstratur, atque

Varia ejus cum capite & oculis connexio variorum experimentis roboratur, §. XCVIII. ibid.-358

Hinc intelligitur

I. Cur aliquando citra febrim, atrox capitis dolor, vel solus, vel una cum pupillæ dilatatione & narium pruritu percipitur? 358

Præter saburram primarum viarum,

Nervorum consensu, §. XCIX. ibid. & 359

Qui consensus 13 argumentis a causis multifariam vim oculis-inferentibus desumtis, ulterius probatur, §. C. ibid.-362

Dirimitur controversia num pupillarum dilatatio paralytica sit affectio nec ne? §. CI. ib. & 363

II. Cur facies in verminantibus sæpius suffundatur rubore, alias pallida? 364

Irritatione arteriarum faciei nervulis ubique comitatorum iisdemque insertis: quemadmodum arte-

arteriarum irritabilitatem adversus Ill. HALLE-
RUM in notis vindicatur. Unde

Corollaria V. sequuntur. pag. 367

III. Unde aurium tinnitus, insequente surditate majore
minoreve, narium simul pruritus, vocisque am-
putatio? 369

Consensu chordæ tympani cum tertio ramo
quinti paris, nervi Vidiani cum portione
dura septimi, & hujus cum secundo quinti
paris ut & recurrentium.

IV. Undenam salivæ præter modum excretio, nec non
Maxillæ inferioris motus tetanicus. 370

Potissimum sympathia nervi tertii rami quinti
& noni paris cerebri. Dum sententiæ Cel.
MONROO & F. HOFFMANNI salivationis
spontanei expenditur. Iisdem ex fontibus
apertæ fiunt

V. Gingivarum ardor & linguæ dolorificæ phænome-
na: nec non 371

VI. Quare aliquando Hemicrania, & summus verticis
dolor, ex cervice oriundus, aut cum supra orbitali
junctus? ibid.

Nimirum portionis duræ secundi cervicalis
& cervicalium cum intercostali affectione.

VII. Quænam ratio tussis magis vel minus violentæ? 372

Distributione paris vagi, & nervi intercosta-
lis, atque horum cum phrenico unione.

VIII. Singultus in ventriculi & intestinorum affectioni-
bus; ut & 373

IX. Sternutationes protractæ vermibus inductæ; nec non

X. Risus involuntarius simili modo facile explicantur.

XI. Unde Respiratio obpressa, cordis palpitationes,
anxietates ingentes, dolores intra scapulas, perque
dorsum & lumbos, vomitu & nausea aliquando
stipatæ? ibid.

Ab eadem nervi intercostalis cum vago unio-
ne & distributione, quod experimenta Cel.

PETIT coarguunt. ib. & 374

XII. Sic Stranguriæ ratio &

XIII. Doloris ischiadicum æmuli pariter constat. ibid.

XIV.

XXXIV CONTENTORUM ELENCHUS.

XIV. *Quam ob rem in transitoriis motibus convulsivis pollicis & digiti indicis muscoli cieantur.* 375

A consensu plexus brachialis & peculiari nervorum agendi modo.

XV. *Cur & totum corpus, iisdem ex causis, sævissimis convellatur convulsionibus?* 376

Ex eodem agendi modo, qui luculentius explicatur, unde minime mirandum

XVI. *Mortem subitanam & inexpectatam vermium symptomata, causam tam crudelem potentemque insequi.* ibid.

CAPUT SEPTIMUM.

DE QUIBUSDAM CIRCA VERMINANTIUM DIAGNOSIN MOMENTIS.

Divina clementa in opulenta tanta dando auxilia ad malum adeo portentosum dignoscendum indicatur; ut ejus distincta notio debito scrutinio nemini inquirenti non conceditur, § CIII. 378

Quod hoc amplius ex propria singulorum quorumcunque morborum natura demonstratur; nec minus symptomatum concursus vera pathognomica signa exhibet, § CIV. ibid.

Unde *Demonstrativa* signa pariter ac in aliis verminantium morbis, in Epidemia nostra apparuerunt. Et quæ ab ipso HIPPOCRATE ad nostra usque tempora stabili lege ita observata sunt, vera *Pathognomica* insignienda, § CV. 379

Objectioni cuidam, de nerveorum ramorum aberratione, ad symptomata colligenda respondetur,

I. De potiore denominatione.

II. Sæpe iteratis iisdem nervis connexionibus.

III. Liquamine putrido animatæ potentiæ peculiari caractere prædito.

IV. Ex Signorum simplicitate, quorum paucae tantum aliquando sufficiunt.

V. Ex Symptomatum vermium stabilitate non ita facile indolem suam deponentium, quin tempore dato revertant, § CVI. 380-382

Hujus operis *Epilogus*, § CVII. 383

LECTURIS MONITUM.

Quæ vel typosetiarum imperitiâ, vel nimîâ festinatione hocce in Observationum Fasciculus deprehenduntur vitia, loci, ubi typis commissus fuit distantia, qua ultima sæpius defuit lima, benevole tribuatis.

E M E N D A N D A

Calamo prius corrigenda, quam libellus in usum trahatur

Pag. xiv. lin. 30. supparatoriæ. lege suppuratoriæ.

— xv. — 12. *ATMOSPHERÆ*, dele,

— xvi. — 7. febres lege febris

— xx. — 5. sequuntur. dele.

— 53. — 7. orbo

lege orbe

— 58. — 30. quum

— quam

— 76. — 12. horr

— hora

— 77. — 6. præcibus

— precibus

— 83. — 7. interpretatus

— interpretatus

— 84. — 19. *πορετὴς Ἰμερίδης*

— *πορετὴς Ἰμερίδης*

— — 22. *Ἰμερίδης*

— *Ἰμερίδης*

— — 25. constit

— constitit

— 92. — 24. ex asæ fœtidæ

— ex asæ fœtida

— 99. — 25. quererem

— quærerem

— 101. — 7. passâ

— passa

— 102. — 18. sedatus

— sedatis,

— — 27. operaret

— operaretur

— — 30. sunt

— sint

— 103. — 13. *Aphthæ*

— *Aphthis*

— — 14. *hæmorrhagia uterina*

— *hæmorrhagiæ uterinæ*

— — not. (t) δ. ægrot. decim.

— ε. ægrot. tert. scholion.

— 104. lin. 17. (γ),

— (γ);

— — 19. animadverterim

— animadverti

— 105. — 27. anxietates

— anxietatum.

— 106. — 4. cœperint

— cœperunt

— — 28. quæ

— quod

— 108. — 7. reperiisse

— reperisse

— — penult. claudebatur

— clauderetur

Pag.

E M E N D A N D A.

Pag. 109. <i>lin.</i> 21. defixo	<i>lege</i> de fixo
— — — 27. expulsi	— expuli
— 110. — 19. expulsi	— expulit
— 111. — 3. absumerat	— absumferat
— 112. — 4. attendendum	— attendendam
— — — 8. proficiens	— proficiens,
— — — 32. præcibus	— precibus
— 113. not. (b) pag. 6.	— 202.
— 117. <i>lin.</i> 25. <i>ἡγουσα</i>	— <i>ἡγούσα</i>
— 121. — 3. a nudio nunc tertio	— nudius nunc tertius
— — — 28. repetere	— repeterem.
— 123. — 10. Repitis	— Repetitis
— — — 7. jecit	— jacuit
— 124. — 3. laboravit	— laboravit
— 128. — 18. affectas	— affectos
— 141. — 1. prodierunt	— prodierint
— 142. — 24. se	— illum
— — — 29. sopiatur	— sopiretur
— 152. — penult. cieunt	— cient
— 154. — 8. subiit	— subierit
— 155. — ult. huic	— hoc
— 165. — 3. pregnationi	— prægnationi
— 170. — 4. erat	— esset
— 186. not. (t) <i>lin.</i> 1. affectum	— assertum
— 189. <i>lin.</i> antep. Præcibus	— Precibus
— 190. — 10. supicio	— suspicio
— 206. — antepen. aggravatua	— aggravata
— 225. — 4. symptomatibus	— symptomata
— 276. — 23. errore	— errore diætæ
— 367. — 4. Articulus C ita legendus: Minimos quoque nervulos arteriis donatos invenit dexterimus MECKEL, quemadmodum vicissim horum tunicis inferuntur.	
— 381. — 3. discrepantiæ <i>lege</i> discrepantia.	

HISTORIA CONSTITUTIONIS EPIDEMICÆ VERMINOSÆ,

ANNO 1760, 1761, 1762 &
INITIO 1763.

P E R I N S U L A M

OVERFLACQUE ET CONTIGUAM
GOEDEREDE GRASSATÆ.

I N T R O D U C T I O.

§. I.

Priusquam Constitutionis Historiam tradere aggredior, quædam in genere, paucis quidem, præfari, haud alienum ab instituto meo visum est. Series nempe Observationum etiam si gravia & utilia, accurate & copiose, a priscis ad nostra usque tempora exhibuerit, *Potentiam* tamen *Morbificam animatam* nondum adeo exhaustit, ut omnibus absoluta appareat numeris ejus doctrina: quin contrarium potius concedunt

INTRODUCTIO.

dunt longe clarissimi auctores. Quum vero nostrum haud sit, omnia, quæ huc spectant, repetere, quasdam modo animadversiones adjiciemus.

§. I I.

Multis *Pathologia Animata*, terribilium adeo lethaliūque tot morborum & symptomatum ferax, supervacuus in Medicina locus esse videtur, ut vix animum nonnulli advertant, quæ tempora anni, qualia temperamenta, quænam partes sint ætatis, aliaque vermibus affinia. *Non quod non omni tempestatum genere*, ut ait CELSUS (a), *omnis habitus homines per omnia genera morborum & ægrotent & moriantur, sed quod frequentius tamen quædam eveniant. Ideo utile est scire unumquemque, quid, & quando maxime caveat.* Igitur hi parum Medicinæ huic, ægrisque suis consulunt. Aliis dein absoluta habentur, quæ ab AËTIO AMIDENO (b), PAULO ÆGINETA (c), AVICENNA (d), ALEXANDRO TRALLIANO (e), aliisque, quamvis egregia quidem, priscis monumentis mandata sunt posteritati; adeo ut plurimi auctores hos verbotenus interposuerint systematibus suis nihil ferme adjicientes, nisi quod acceperant; cum tamen perpauci vermes in conspiratione cum aliis morbis proposuerint. — Contra alii, visa potentissima in miseros Lumbricorum vi, omnium fere morborum, vermes atque lumbricos habuerunt causam; quod de putridis malignis, pestilentialibus, morbisque cutaneis, mul-

tis,

(a) Lib. II. *præfat.* pag. 42. ed. Leid. 1746.

(b) *Tetrabibl.* III. Serm. I. cap. XXXIX. pag. 529.

(c) *De Re Medica*, Lib. IV. cap. LVII. pag. 241. Argentor. 1542.

(d) Lib. III. Ten. XVI. Traët. V. cap. II. pag. 351 & 352. ed. Ven. 1502.

(e) *In Epistola de Vermibus.*

tis, ita factum esse, vel Medicina parum imbutis notum est (*f*).

§. III.

Verum præter hanc (§. II.) minus adaptatam profitendi viam, supersunt difficultates multæ, ipsis rebus, hætenus nondum penitus detectis, tribuendæ, quæ respectu Historiæ Naturalis generationem maxime istorum spectant animalium: adeo, ut diversa variorum systemata, quorum alterum univocæ, æquivocæ verò alterum magis favens generationi, nondum ad veram simplicitatem perducta sint. Taceo diversas, nondum omnes cognitatas, vermium species; vel eorundem cum ipso homine coævam genituram. Hæc quidem & plura alia cum magis ad theoriam pertineant, quam ad praxin Medicinalem, vel maxime naturæ curiosis inquirenda relinqui possunt, neque adeo nos morari debent. Majoris momenti est inveterata illa in Semeioticis querela, vix inter alios morbos cognosci posse infestos hostes; quoniam fere nullum datur morbosum symptoma, quod non oriri possit & observatum fuerit a Lumbricis & Vermibus (*g*). Unde strenui morborum verminosorum observatores expulsionem eorum foras, optimum in ægrotis salutarunt indicium (*h*).

§. IV.

(*f*) Confer. JO. BAPTISTÆ MOREALI *systema theoretico-practicum febrium malignarum & contagiosarum, vel comment. de rebus in scientia naturali & Medicina gestis*, Vol. I. pag. 239. ANDRY *de la generation des vers dans le corps de l'homme*, Paris 1741. Tom. I. pag. 341. & Cel. VAN DOEVEREN, *de vermibus intest. homin.* pag. 7.

(*g*) VAN DOEVEREN, *Lib. cit.* pag. 64.

(*h*) Ex pluribus pervolvi possunt HOLLERIUS, *de morbis internis.* cap. 54. pag. mihi 568. ed. 1611. FORESTUS, *in*

Attamen, re propius perpenſa, videntur hæc (§. III.) egiffe altas nimis radices, & nimis confidenter aut dicta aut ab aliis credita fuiſſe, ut ideo firmiori diagnoſi quodammodo fuerint impedimento & ab acriori ſcrutinio abſterruerint. Apparet certe etiam in valde abditis caſibus attentos Medicos aliquid lucis inveniffe, unde dignotionem haurirent. Quin etiam ab ipſo Medicinæ Dogmaticæ ortu, præclara Signorum Pathognomonicorum dictorum proſtant testimonia, quibus discernere valuerunt animatam potentiam, aliis intermiſtam pathematibus. Salutaris artis Princeps HIPPOCRATES pulcerrima auro cariora nobis reliquit (i). CÆLIUS AU-RELIANUS ex variis propoſuit determinata in ſingulis phænomena (k). Ne tamen longa nimis recenſione Lectori moleſtus ſim, unum alterumve ex recentiore ævo proferam exemplum. Illuſtre ſuppeditat MUſA BRASSAVOLUS (l), qui ex halitu putrido vermes cognovit in acute decumbente, fereque mortuo 82 annorum ſene, quem atris faucibus eripuit, apto remedio, ex Scordio nimirum & Corallina, plures 500 educendo. Plura memorantur apud FORESTUM, & quidem inter alia, in quartanaria, cum tuſſi ſicca

obſerv. & curation. Medicinal. Lib. XXI. obſ. XXVIII. p. m. 351. edit. Francof 1623. F. HOFFMANNI *Med. Rat. System.* ed. in folio, Tom. III. pag. 491.

(i) Potiſſimum in *Coacis Prænotionibus*, & *Libris Epidemicis*, ut infra ſuo loco patebit.

(k) *De Morbis Acutis & Chronicis*, ex editione J. C. AMMANNI, Lib. IV. cap. VIII. p. 533. & ſeqq.

(l) *Commentar. ad Aphoriſm.* 26. Lib. III. HIPPOCRATIS, vel apud HOLLERIUM, *de Morb. intern.* cap. 54. ſchol. pag. 562.

ca (m). Eodemque auctore disci potest, in puero novem annos nato, jam per tres quatuorve menses lecto adfixo, vermes intus inhospitantes, obscuro, ne effatu quidem digno dolore proditos fuisse (n). Ut autem in hisce casibus, sic etiam in aliis illi, qui familiaritatem quandam cum morbis verminosis contraxerant, æque felices in facienda diagnosi fuerunt: quemadmodum præter alios non mediocres viros, plurima ex RIVERIO, BONETO, F. HOFFMANNO, ANDRYOQUE, aliisque pluribus, perspicere licet. — Ergo etiam Signa conspicua, sub aliis morbis, ediderunt vermes. Neque rei consentaneum videretur, Potentiam Morbificam Animatam fore destitutam prærogativis, quibus morbus gaudet unusquisque, etiamsi minimus existat, aut parum vigeat.

§. V.

Severo enim scrutinio apparet symptomata non promiscue subesse morbis. *Cum & sua morbus quilibet habeat symptomata, sibi propria, necessaria, semper eadem, quæ & præsentem declarant, & cum ex natura ejus profluant, inque diversis ideo diversa sint, ab omni alio distinguunt.* Quemadmodum nervose & veritati congruenter inculcare semper adnititur Cel. GAUBIUS (o) *Pathologiæ Medicinalis egregius promotor.* Nec certe aliquo fundamento regeri potest, quod vermes persæpe fistant symptomata, quæ respectu doloris, aliusve apparitionis,

(m) Lib. citat. de Symptomatibus febrilibus, Lib. VII. obs. XXXVI. pag. 233.

(n) Eodem libro, obs. XXIX. Lib. XXI. pag. 352.

(o) Institution. Patholog. Medicinal. §. 835.

nis, aliorum potius morborum, qui tanquam idiopathici in conspectum prodire solent, effectus atque indices esse videantur. Quum nemo non percipiat, eiusmodi phænomena, etiamsi sub alia facie prodeuntia in scenam, semper aliquid specifici & individui præ se ferre, quo ab exercitato ab aliis causis internoscuntur. Quod vel probe observavit HIPPOCRATES (p), ubi Exanthematum a feris alvinis oriundorum mentionem fecit: perinde ac CÆLIUS AURELIANUS in Epilepsia, Catalepsi, aliisque morbis animadvertit (q); verumque capitis a vermibus dolorem VALESIIUS DE TARANTA (r). Amaurosin verminosam, cœcitatē, linguæ aphoniā multaque de genere spasmodico-convulsivorum a Lumbricis observarunt alii. Pleuritidem ab eadem causa excitatam, jamdudum animadvertit GABUCINUS (s). Cardialgias, dolores colicos, diarrhoeas, dysenterias, plurimaeque in abdomine pathemata, veluti hæmorrhagias spontaneas, stranguriam, calculo dolores æmulos, quorum non minus luculenta prostant exempla, mihiq; ipsi sæpius observare datum est. Sic nuper malignas febres essentiali stipatas differentia publici fecit juris Doctiss. BIANCHINI (t). Quem-

ad-

(p) *Coacarum prænotion.* n°. 467. FOËSII, & DURETI pag. 336. ed. 1737.

(q) Lib. citato, pag. 535.

(r) *Philonium dictum*, Lib. I. fol. 2. verso, vel apud BALLONIUM, *oper. omn.* Tom. III. pag. 423. ed. Venet. 1737.

(s) Apud BONETUM, *Sepulchret. Anatom.* Tom. I. obs. XXXVII. Lib. II. sect. IV. p. 637.

(t) *Lettere Medico pratiche intorno all' indole delle febbri maligne e de' loro principali rimedi, colla storia de vermi del corpo umano e dell' uso del mercurio*, Venezia 1750. vel
Com-

admodum insolita quoque, inter quæ minime transeundem, Erysipelas bullatum in facie, atrocissimos dolores ischiadicos, salivationes horrendas in variolis, papulis jam deciduis, observare hacce in constitutione mihi contigit.

§. VI.

Nec aliter res quoad universam Aitiologiam comparata est. Nam quemadmodum symptomata morbis promiscue non eveniunt (§. V.), ita etiam minime indiscriminatim sese produnt. Quotiescunque hinc ad producendum augendumve morbum concurrunt potentiae singulares, alienae, insolitae, toties necessum est etiam in morbi effectibus i. e. symptomatibus aliquid novi, alieni, inusitati comparere, ex quo attentus Medicus subolfaciat complicationem aliquam subesse. Magnum hinc, proh dolor! sanæ Pathologiae adfertur detrimentum, inque damnum misere decumbentium, ex nonnullorum Medicorum cacoëthe; qua audito uno alterove cardinali, ut ita dicam, symptomate, statim & præmature nimis *Nomina* morbis imponant, totamque nomini superstruant *Morbi* indicationem. Veri e contra Medici est, ad morbi adæquatam comparandam ideam, ex phænomenis omnibus ad causam ratiocinari; neque quærere nomen tantum morbi, sed quid causam expediat: qua via sub vera facie in conspectum prodire solent abditæ causæ; adeo, ut specifica præbeatur diagnosi, quæ alias trunca & debilis existit. Quæ quidem methodus si in universum ubique est adhibenda, quidni etiam in Morbis verminosis? Nonne igitur

Comment. de rebus in scientia naturali & Medicina gestis, &c.
Vol. I. pag. 240.

igitur hoc duce, in multis difficulter nunc dijudicandis verminantium ærumnis, clarior exurgeret Diagnofis & huic congrua Indicatio? Utique fic mihi vifum eft, cum hac via fequentes collegerim obfervationes, quæ fatis firmum mihi in medendo fuppeditarunt fundamentum. Quoque fimul apparuit, Diagnofin animatam, haud adeo femper intricatam exiftere, quam vulgo & generaliter nimis ftatuatur. — Et quanquam complicationes vermium cum morbis idiopathicis fatis exifterent magnæ; raro tamen contigit, quin ferius ocius in fcenam prodierint vermes, fuis fignis confpicui.

§. V I I.

Ex hætenus recensitis, ut vela contraham, apparere cuilibet poteft, quod multa quidem circa potentias morbificas animatas adhuc lateant longeque abfit, quo minus ad eam, quæ defiderari poffit, perfectionem ifta materiès deducta fit; at minime tamen omnem hujus rei culpam, in ipfa femper & ubivis abdita rerum indole, imo & ex parte in minus adæquata medendi via quærere fas fit. Conftatque præterea in minus evidentibus cafibus cognofci potuiſſe ingratos hofpites, recognitis omnibus; immo specifica ejusmodi pariter ac reliquis morbis inefſe phænomena, diftincta ab aliis, ad quæ dignofcenda fevera utendum fit indagine: adeoque in pluribus, determinatam Diagnofin acquiri poſſe, ex dictis fatis colligere licet.

§. V I I I.

Utinam ergo tandem interaneorum animalculorum pathemata, ad fuos titulos revocata, fuisque circum

cumscripta limitibus cernere, integrum foret! Unica in hisce adhuc superest via, quæ sola vera, eaque naturalis & Hippocratica: ut quidquid ad ægrotantium lectos, quoad hanc materiam sensibus sese offerat, observando, colligendo, & ordinando sedulo proferatur in medium: quo pacto desperandum non esset, quin iterato & severo scrutinio, firma non minus, quam in Acutis sternerentur fundamenta, & etiam hæc Medicinæ pars, perinde & æque certo, sanitatem ægris, quam reliqua Medicina, promitteret.

§. I X.

Habet autem ætas nostra cur sibi gratuletur, quod in tanta verminosorum morborum frequentia non pauci egregii Viri, eo etiam titulo de Medicina optime meriti, suas super hac materie observationes in publicum evulgarint. Optandumque ut assiduo labore superstites hiatus adimplere studeant. Quare & ego communi inferviturus utilitati abstinere nolui, quominus ea, quæ in verminatione hujus regionis, in qua hucusque Medicinam feci, per triennium & ultra grassata, collegi, in publicum edam. In quibus pertractandis quidem hanc operam dare studui, ut, quoad fieri licuit, quid proprie in verminantium Morbis accidisset; quasnam mutationes iisdem induxerint; quibusnam auxiliis ad sanitatem perducti sint; & utrum manifesta symptomata, tanquam signa certiora ad veram eruendam diagnosin, & ubinam, acquiri possint, exponerem. Quod anne adsecutus sim, æquus dijudicet rerum arbiter. — Cum denique instituti hujus ratio postularet, ut aliorum Medicorum Ob-

servationes sæpenumero meis subnecterem; interdum, si sanæ rationi repugnarent, lapsus monstrarem; id ea, qua ipse meos reprehendi vel emendari errores æquitate velim, semper facere conatus sum.

§. X.

Hisce propositis, visum est

- I. In genere præmittere *Verminosæ Constitutionis Historiam*; ita etiam
- II. Quædam circa *Regionem, Incolarum vitæ genus, Atmosphæræ conditionem (u)*, & pauca quædam circa *vermium in corpore humano generationem*;
- III. *Morbos ipsos tum epidemice, tum sporadice, cum vermibus* observatos singulatim tradere;
- IV. *Symptomata* nonnulla, promiscue varios hujus constitutionis morbos comitantia exponere, ac
- V. Quædam circa *Medicamenta* adhibita:
- VI. In rationem plurimorum *Phænomenon* inquirere, ex quibus tandem
- VII. Quædam *Diagnosin* spectantia sequuntur.

(u) Ita enim præcepit Medicinæ Parens *de Aëre, Locis & Aquis*, FoëSI Sect. III. pag. 230. ed. 1657. Et respectu verminosorum symptomatum, modo laudatus BIANCHINI observare jussit, an moderate aut crapulose vixerint ægri & dulceamentis sese ingurgitare consueverint; perinde locorum, seu regionis, ubi grassatus fuit morbus, naturam paludosam sæpe; ventorumque humidorum & tempestatis diuturnæ pluviosæ considerationem præcepit, *Lib. citat. pag. 201.*

CAPUT PRIMUM.

EXHIBENS

HISTORIAM CONSTITUTIONIS EPIDEMICÆ IN GENERE.

§. XI.

Casum unum alterumve varius anni 1760 terminus suppeditaverat, abditioris consuetudinis naturæ; ferinus vero autumnus (v) plurimos ejusmodi cum vermibus exhibuit, quibus maxime abundarunt anni 1761 & 1762. adeo, ut vermes, qui familiares sunt genti nostræ, multo fuerint copiosiores; & vix prodiret morbus, quin Lumbricos, puta teretes (w), socios sibi adscisceret. In-

(v) HIPPOCRAT. *de morbis vulgaribus*, Lib. II. sect. III. pag. 996. & Lib. VI. sect. I. no. 13 & 14. pag. 1165.

(w) Plerique vermes fuerunt generis teretium, in paucis animadvertabantur Ascarides; unicum modo ægrotum, Tænia articulos dimittente, tractavi obsessum.

Lumbricos teretes cum visceribus prolapsis aliquando exire de corpore, qualem exhibuit Doct. M. HOUTTUYN, *Uytgesogte Verhandelingen*, Vde Deel, pag. 207. Tab. XXXI. Fig. 1. non rarò contingit; adeo, ut nihil peculiare præ se ferat. Huic quidem demortuo vasa feminalia albicantia, dehiscente cylindro, per rimam (fig. 3. K.) propenderunt; quod calcato verme accidere solet, teste Ill. VAN ZWIETEN, *Commentar. in H. Boerhaave Aphorism. de cogn. & cur. morb.* §. 1363. Tom. IV. pag. 702. cujus egregia in vermes com-

Insueta perquam animadvertebantur Symptomata, quæ ordinariæ medendi methodo minus æquo paruerunt; etiamsi ex nomine & singulari morborum specie deducta secundum artis normam adhiberetur. Quæque primo adspectu mitescere cœperunt, insurrexerunt postea ita, ut continuas ab iisdem perpaterentur recidivas ægroti. Instituto examine quædam vermium detexi signa, ipsosque, exploratis excrementis, infestos hostes. Quibus recognitis, egregie in pluribus compescebantur turbæ; directâ jam in animatam potentiam medendi methodo. Unde misere affecti citius liberati sunt, vel morbus aptius ad crisin perducebatur. Quod frequentissime expertus, non possum non verbo

commentaria, lectu dignissima, unicuique commendari debent. Qui rimam hancce ad tertiam circiter totius longitudinis a capite distantiam, in vermibus rotundis humanis, (in vitulinis vero capiti propinquiorem) adesse ibidem docet. Plures ejusmodi Lumbricos ex ægrotis comparavi; unumque & alterum Nob. A. VOSMAAR, qui magnam vermium copiam, ad species detegendas diversas, in Thesauro incomparabili rerum naturalium SERENISSIMI PRINCIPIS BELGII FOEDERATI GUBERNATORIS, collegit, tradidi. Vasa hæcce albicantia, quæ veluti juniora animalcula per integumenta apparent, intestinorum in modum, mirisque contorsionibus, convoluta, in dissecto verme longe amœniori spectaculo sese prodeunt; quod nunquam, nisi summa admiratione, de mirifico artificio, quo summus rerum Conditor vasa ista animalibus illis fabrefecit, conspexi. Unde aliquomodo colligi potest, quam stupenda eorundem sit propagatio! nam cum liquor, præter dubium, genitalis, dictis in vasculis albicantibus contentus, (quorum si enodari possent, immensa pro animalis magnitudine longitudo est,) optimis lentibus lustretur, totus quantus ex globulis ellipticis, ovula prorsus referentibus, constare videtur. Vasa hæcce seminalia in dissecto lumbrico tereti tabula ænea representavit, Doct. M. VAN PHELSUM, *Ver-*
ban-

monere, minus tutam istorum Medicorum mihi apparere viam, qui Lumbricos & copiose quidem in Epidemicis Constitutionibus observarint, quamvis specialia iisdem adversa in usum non vocarint pharmaca. Contra ego fateri quidem cogor, quod raro ejusmodi morbos depulerim, quin aliquomodo adtemperanda esset medela iisdem: præsertim in urgentibus symptomatibus, privam omnino sibi postulantibus. Recte interim præcepit ANDRY; ut ex eo tempore, quo adeo copiose observare contigit vermes, verum reperi; (x), ubi inquit, *On n'examine pas assez, s'il y a des Vers dans les Malades; delà vient que plusieurs personnes tombent quelquefois en langueur, & meurent, sans qu'on en sçache la véritable cause.*

§. XII.

bandeltng over de Wormen, Tab. IV. Fig. VI. Plures in hacce tabula, inque opere memorato, inveniuntur tertium species; quorum secundæ speciei, T. V. & pag. 163. *cum cingulo excavato* teretem semel deprehendere mihi contigit; quemque etiam supra memorato Thesauri præfecto concessi. Tertiam speciem, *bicaudatum* dictam, nondum reperire mihi contigit. Ceterum num Teretes Ascarides gignant, (confer. Ill. VAN ZWIEREN *Comm. Tom. IV. pag. 710.*) Dies doceat! Attamen vero frequenter hodie in ventriculo, ibidemque pessimas Cardialgias & exitialia symptomata creantes, animadvertuntur: quin diversæ magnitudinis a duobus ad 10 & 11. pollices longos, cum aliis, eosdem observavi. Hinc optandum, si denuo occasio sese offerat, cujus meminerunt AMAT. LUSITANUS *Curat. Medicin. Cent. V. n.º. 46.* vel SCHENKIUS *Observat. Medicin. rarior. pag. 355.* & ZAMPONI *comm. de reb. Vol. IV. pag. 647.* vide & VAN DOEVEREN, pag. 52. ut accurate perveſtigentur, in quantum cum Ascaridibus convenient, vel ab iisdem recdeant.

(x) *De la Generation des vers*, Tom. I. pag. 339.

§. XII.

Phænomena hæc (§. XI.) jam aliquomodo animadvertiebantur mense Martio & Majo 1760. Sub autumnum vero prima incepit regularis invasio, qua Putridis febribus refertis vermibus, prehensi sunt omnes fere ægroti. Et adeo universalis perstitit, ut vermes omnibus fere morbis, qui in varium anni tempus incidere hic solent, subfuerint, perque totum subsequens anni tractum admodum feraces se ostenderint. Hyeme vero pessimæ Peripneumonix, complicatæ admodum, ut & Pleuritides, unum & alterum invadebant.

§. XIII.

Vernalibus anni 1761 Febribus, semet in nonnullis inmiscuerunt vermes. Catarrhales biliosæ, Diarrhœæ aquosæ, atrocibus junctæ torminibus; quædamque Dysenterix, gravia quibusdam tunc temporis ciebant pathemata. Per reliquum anni decursum eadem perseveravit lues: autumno enim successerunt febres Biliosæ, Hepatitidem mentientes. In nonnullis, perinde ac anno superiore, animadvertiebantur Synochi diris stipatæ anxietatibus; maxime labente Augusto, perque Septembrim atque Octobrim. Hyeme rursus contigerunt Peripneumonix nothæ.

§. XIV.

Inchoato vix anno 1762, Peripneumonix nothæ, putridæ, subcomatosæ, immo & suppuratorix, admodumque graves in pluribus oriebantur. Tempestate vero serenior, æreque constanti & cælo,

cælo, plerisque his (§. XII-XIV.) vacavit Aestas: quæ tamen Sporadice magis evenientibus morbis, in teneriori ætate adjecit Aphoniam, Catarrhos affectus, una cum paralyfi, convulsiones, mentisque alienationes, & id genus alia. Omnia tamen ante solstitium æstivum. In ipso autem Augusti limine, eadem, ac ante, vi urgebat verminosa Epidemia. Multi quippe febre afficiebantur biliosa, tertianarum generis, & subicterica; quæ eodem modo, quam anno præterito, quoad infestos hospites erat comparata. Mense tamen Octobri Rheumaticis affectibus pertinacibus, ut & stranguriâ verminosâ nonnulli torquebantur. Pleuritides, vertente anno paucæ, ast lethales; perinde ac Peripneumoniam nothæ, sub intenso brumæ frigore, pressos interemere; maxime in vicino pago, ubi triplo consueto plures occubuerunt homines.

§. X V.

Initio 1763 adhucdum vexarunt Pleuritides & Peripneumoniam. Attamen pauciores sub anni finem animadvertiebantur vermes. Variolæ potius in uno & altero pago prodierunt, animata in quibusdam intermissa potentia morbosa. Quod simili contigit modo anno 1764, quo tempore malignæ confluentes & crystallinæ, vehementibus cum præcordiorum anxietatibus, grassatæ sunt in aliquos verminantes. Itaque magis inflammatoriæ quam verminosæ indolis tunc temporis exstiterunt Morbi Epidemici.

§. X V I.

Quemadmodum autem non eodem tenore per-
rexit

rexit Epidemia nostra; ita etiam aliterprehendit diversi habitûs homines. Ingruens enim Incolarum modo adflixit tenuissimos & mediæ conditionis, deinceps etiam altioris fortis; nec intacti manserunt supremæ conditionis homines. Mirandum etiam, quod viri, incipiente verminatione, passi sint præ feminis; postea vero hæ magis afficiebantur potiore sexu. Anno autem 1763 tenerior ætas & sexus sequior; pauci e masculo. At tamen senes æque laborarunt, ac adolescentes, inferiorque ætas; manifesto indicio, ætatem, neque hominum conditionem, respexisse vermes. Hyeme tandem 1763, pauci evaserunt è maribus, aliquæ vero e mulieribus redierunt.

§. X V I I.

Ex quibus (§. XI-XVI.) apparet, vim suam maxime in ægrotos exseruisse vermes, cum conditiones quædam faventes in alios præ aliis homines inciderunt. Unde Animatam potentiam haud adeo singulorum morborum semper proximam, quam quidem plurimorum symptomatum, haberi velim causam. In multis tamen casibus *αἰνυμένως* titulum tuëri videntur; quippe *conditio quævis corpori inhærens, quâ illud aptum est natâ occasione morbum suscipere* (y) huc pertinet. Quemadmodum vero vermes externâ causâ agitati symbolam suam morbis attulerunt; ita etiam vice suâ ab iisdem actu ciebantur. Quod recte quidem expressisse videtur TRINCAVELLIUS (z): *Interdum, inquit, plurimum lædunt,*

(y) CEL. GAUBII, *Instit. Patholog.* §. 59.

(z) *Enchirid. Medic. studio ANDRÆ CHRISTIANI*, Lib. VI. Sect. III. pag. 731. conf. & *HIERON. MERC. de intern. Pueror. Morb.* Lib. III. cap. II. pag. 353. ed. 1644.

dunt, non quidem primo, sed per aliud quodpiam medium: sicuti quando febres magnas & malignas accendunt, suscitatis putridis vaporibus, atque iisdem cordi per venas arteriasque communicatis, vel iisdem ad os ventriculi adscendentibus, ac deinceps malâ suâ qualitate cor afficientibus. Arcto igitur vinculo, agitati, cum morbo cohærent, quem ita mutare valent, ut prorsus aliûs naturæ appareat. Quò quidem respectu demum facit animata potentia tantum ad proximam causam plurimorum symptomatum, ut non rarò hoc respectu *caussa continens* dici mereatur (a). Quod etiam fassus est Cel. PRINGLE, etiamsi vermes quoque non ut causam consideraverit morborum. *Lorsque l'Epidemie étoit au plus haut periode de malignité, plusieurs, inquit, rendoient des vers ronds. Ces vers n'étoient point la cause des ces fièvres, comme on l'a observé ci-dessus; mais ils concouroient avec d'autres circonstances à rendre la cure plus difficile* (b).

§. XVIII.

Interim nequaquam inficias ivero, si quis ex diversâ morborum naturâ, cum æque fuerit Endemica quam Epidemica, ad Pandemicum retulerit genus Constitutionem nostram; quippe ex communi causâ per populum grassati sunt vermes & regioni huic plus minus perpetua est verminosa lues: quæ nunc ad tempus magis se exseruit (c). Sufficit tamen ad verminosæ Epidemiæ ideam, vermes fuisse copiosiores consueto, perque tempus ali-

(a) Cel. GAUB. *Inst. Patbol.* §. 60.

(b) *Maladies des Armées*, Vol. I. part. III. Chap. IV. §. II. pag. 273, 274. ed. de Paris.

(c) Cel. GAUB. *Inst. Patb.* §. 847. huc confer.

aliquod præter modum irritasse ; quod sufficienter demonstravit Cel. VAN DOEVEREN (*d*). Neque alio hodie accipitur sensu Epidemiæ vocabulum quam modo dicto, quo & verminosæ constitutiones comprehenduntur. Cujus quidem semper, quemadmodum olim, ita hodie magna fuit frequentia.

Præter descriptas autem verminosarum Epidemiarum HIPPOCRATIS (*e*), aliorumque veterum, proprias verminosas Constitutiones satis abundeque suppeditarunt secula recentiora.

Cel. VAN DOEVEREN quasdam ad scopum suum facientes recensuit (*f*). Quarum majorem numerum collegit Ill. HALLERUS (*g*). FORESTUS sæpius easdem commemoravit (*h*). Aliam rursus BALLONIUS (*i*). Quin sæpius in Peste Vermium fecit mentionem DIEMERBROEKIUS (*k*). Quam ingentem stragem ab iisdem inductam adnotavit BONETUS (*l*), qua LX millia hominum corripiebantur ! Similem retulit MANGETUS (*m*), apud Segusianos, tantam, ut Burghi, metropoli urbe, plusquam sexcenti menstruo spatio interierint ; & in quâ omnes ad unum ægrotum lumbricos, eosque vivos egererent.

Nec

(*d*) *Lib. citato*, pag. 27.

(*e*) *Lib. Epidemicorum*, variis in locis.

(*f*) *Lib. citato*, loco citato.

(*g*) *Ad Method. Stud. Med. BOERHAV. ad partem IX. &c.*

(*h*) *Lib. citat. Lib. VI. Obs. II. IV. VII. variisque aliis in locis.*

(*i*) *Epidem. Lib. I. Constit. IV. Oper. omn. Tom. I. pag. 22*

(*k*) *De Peste*, Lib. III. Cap. XI. & Hist. XLVIII. LII. LXX. Lib. IV.

(*l*) *Sepulchret. Anatom. Tom. III. Lib. IV. sect. I. Obs. LVIII. pag. 227.*

(*m*) *Ibidem loci in not.*

Nec minus ætate nostrâ frequentissimæ fuerunt verminationes. In *Gallia*, GEOFFROY (n), BOUILLET (o), VIEUSSENS (p), NAVIER (q), RAULIN (r), DARLUC (s), MARCHAND, DE HENNE, DE CYSSAU, & DE BERGE (t), easdem observarunt & communicarunt.

Similes in *Italia* administrarunt & publici fecerunt juris MOREALI (u), JO. BAPTISTA BURSE-RIUS (v), JOSEPHUS BENVENUTUS (w), ne supra laudatum BIANCHINI silentio transeam.

Abundant verminantium publice grassantium observationibus *Diaria Germanica*, quas suis adauxit Magnus WERLHOFFIUS (x).

No-

(n) *Histoire de l'Acad. R. des Sc.* 1715. pag. 14. 40.

(o) *Eodem libro*, 1730. pag. 42. 40.

(p) *Observations sur la Maladie Vermineuse de Bergerac*, en 1731.

(q) *Dissertation en forme de lettre, sur plusieurs maladies populaires, qui ont regné à Chalons sur Marne, ab anno 1744. ad 1750.*

(r) *Maladies occasionnées par les promptes & fréquentes variations de l'air, &c. à Paris 1752. pag. 157. & 158. & Observations de Medicine, &c. ibid. 1754. sect. II. pag. 296. & seqq.*

(s) *Recueil Periodique d'Observations de Medicine, &c. à Paris, Tom. VII. pag. 55. & suivantes.*

(t) *Le même livre, le même tome, pag. 134. 207 & 372.*

(u) *Systema Theoretico-practicum Februm malign. & contagiosarum.*

(v) *Epistola ad PETRUM BALANTERIUM, de Argenti vivi facultate antbelmintica, Faventiae 1753. vel Comment. de reb. &c. Vol. V. pag. 416.*

(w) *Dissertatio Historico-epistolaris ad virum Cl. JACOBUM BECCARIUM, &c. a JOSEPHO BENVENUTO, Lucæ 1754. vel Commentar de rebus, &c. Vol. V. pag. 666.*

(x) *Observation. de Febris, pag. 9.*

Notissimæ tandem sunt Constitutiones verminosæ *Batavorum*, quarum altera sese immiscuit Dysenteriae Contagioso-biliosæ Neomagensium (y), Culemburgensium Febribus malignis altera (z); a duobus magnis viris D. D. DEGNERO & KLOEKHOFF communicatæ.

Quibus denique addere liceat, quas æstimatissimi Amici litteris suis, semper mecum gratissimis, communicarunt. Cel. nempe VAN DOEVEREN retulit lumbricos nunquam frequentiores, in aliis morbis, quam anno 1759, in Variolis Groningæ a se visos fuisse; seque observasse Constitutionem Epidemicam verminosam adeo generalem, ut vix ægrotos tractaverit, qui lumbricis non afficerentur, eosdemque excreverint, perpeffi prius omnis generis symptomata ex eorum præsentia oriunda. Nob. dein A. VOSMAER, incomparabilis SERENISS. PRINCIPIS AURIACI, &c. *Thesauri rerum naturalium Præfectus*, ex Drenthina regione anno superiore 1764, rescripsit, acute decubuisse, apud virum nobilem, primarium ibidem loci, infantes tres; quorum alteri duo febre tenebantur acutâ, cum exanthematibus, vomituque continuo; ut Medicus arcessitus Groninganus, febrem miliarem salutaret morbum; alterius infantis quatuor quinqueve annos natî, tussim siccam, ex facie degeneratâ macilentâque, pro hecticâ habens. Dato vero Cortice Peruviano, lumbricis aliquot sursum deorsumque excretis, convaluerunt: omnes infantes totius regionis tussi hâc malignâ tum laborabant, quâ, eodem modo, emissis lumbricis, liberati sunt.

(y) *Historia Medica Dysenteriae Bilioso-Contagiosæ Neomagensium*, ed. 1754. pag. 27. &c.

(z) *Historia febris epidemicæ Culemburgensium*, anni 1741.

CAPUT SECUNDUM,

D E

REGIONE, INCOLARUM VITÆ GENERE, DEQUE ATMOSPHERÆ CONSTITUTIONE, ETC.

§. XIX.

Per totam insulam, vernaculâ *Overflacqué* dictam, & proxime contiguam *Goedereede*; utramque situ atque constitutione, quippe ad ostium inferius Mosæ, tam exteris quam nostratibus notissimam, grassata fuit Epidemia nostra (§. XI - XVII.). Communis harum cum ceteris Rei-publicæ paludosis plagis conditio est, ut propter depressum solum sæpius abundant aquis; & hyemales aquæ per cataractas ægre ducantur, si quando flumina (ostium scilicet Mosæ inferioris, *het Haringvliet* dictum; quod etiam pro parte se conjungit cum supremo brachio Scaldis Orientalis; & ambo simul nomine *Grevelingen* insigniuntur) aquarum agmine, aut nive, ineunte æstate, ad montes ipsos ceu fluviorum ortum, soluta, incitantur, ventisque impediuntur adversis, quo minus expedite aquas suas in mare demittant.

§. X X.

Accolæ piscosi litoris inquilini, terramque inhabitantes ditissimam, captura piscium atque aratro copiose aluntur: Maxima vero pars terræ munere, agros colendo, vescuntur; & qui labore aspero æstatem terunt, vitam agunt otiosam tempore brumali. *Victus* vero *ratio* est, ut plurimum lacticia, farinosa, pultacea, solanaque tuberosa esculenta, carnesque & lardum salitas (a) in cibum recipiant. Pisces tamen non admodum familiariter navibus vivos advehunt piscatores, cum potius eosdem mercatoribus tradant, qui coëmptos pisces foris Hollandicis Brabanticisque exponunt: quandoque tamen contingit, ut magna copia, non admodum recentes, usque quaque, mortuos pisces rusticis divendant; qui avide, minus delicati palati, in cibum eosdem vertunt. Quo & recentito cibi genere ventriculum & primas vias, ad gluten producendum spontaneum (b), indeque oriundam putredinem, admodum disponunt. Pessimus insuper invaluit mos, ut cibus vix deglutitis, calidâ potione Theæ mox inundent assumpta; quâ etiamsi putrescibilis ingestorum indoles suppressi posse videatur, vim tamen ventriculi coctricem, & intestinorum in ingesta, valde debilitant, bilemque enervant, seseque ad verminationes valdopere aptos reddunt.

§. XXI.

(a) Conf. Ill. VAN ZWIETEN, *Comment.* Tom. IV. §. 1368. pag. 720.

(b) Cel. BOERHAAVE *Aphorism. de cognosc. & curand. morb.* §. 69.

§. X X I.

Accessit his (§. XIX. XX.) *Atmosphæræ constitutio*. Sub autumnum anni 1760, imbrem satis largum demisit cœlum, quo lacunæ, elices atque fossæ, brevi redundabant in vias publicas; quædamque loca depressiora submergebantur aquis. Per totam fere hyemem, quæ mitis erat admodum, absque gelu, spiraverunt Favonii; quibus aqua fluviatilis (§. XIX.) aucta jamdum, impediebatur magis; neque minus rurali imposuit obicem. Plusquam menses tres præterlapsi sunt, antequam ad consuetam altitudinem redierint aquæ. Humidam hanc tempestatem excepit æstas satis & mature calida: & quamvis sequentes hyemes non adeo fuerint pluviosæ, fuerunt tamen clementes sine glacie. Fatendum etiam est, nunquam tantam contigisse stragem, quantam sævissimâ hyeme 1763, quâ triplo solito plures ægri (§. XIV.) Pleuritide fuere perempti. Utrum vero Constitutioni verminosæ soli illud tribuendum fuerit, an vero perversæ medendi methodo Astrologi cujusdam barbitonforis, qui statim dolores pungentes, omissâ curâ antiphlogisticâ, vermibusve oppositâ, protracto Diascordii Fracastorii usu, compescebat; quo non modo dolores, verum etiam salutaria naturæ molimina, animaque cohibebatur ipsa; non adeo abstrusum est determinare. Etenim nullibi tot hominum numerus occubuit, quot in solo illo pago, ubi iste nugis famam adquisiverat apud vulgus credulum. Ceterum jam constitit (§. XV.) extremâ hyeme, multum imminutam esse Constitutionem verminosam, paucioresque visos fuisse lumbricos: ingruente rursus perhumida tempestate, omnes fere questi de iisdem sunt.

§. X X I I.

Humidam tempestatem ad putridas febres producendas aptam existere, uberrime annotavit HIPPOCRATES: *in pluviosis autem plerumque morbi fieri & febres longæ (c)*. Quin vere pluvioso & australi, æstate febres acutæ fieri, necesse pronuntiavit (d). Immo & magnum calorem multo cum imbre malignas febres & pestilenciales præcessisse observavit (e). Nec opus est verborum ambitu hoc demonstrare, unicum tantum GALENUM in medium revocare sufficiat (f); cum hoc thema seorsim pro dignitate expendierint viri præclarâ eruditione insignes D. SENNERTUS (g), F. HOFFMANNUS (h), LANCISIUS (i), MEAD (k) aliique. Lumbricos denique & vermes iisdem de fontibus ortum trahere, ex recentioribus WERLHOFFIUS (l), BOUILLET (m), KLOEKHOFF (n), RAU-

(c) *Aphorism. Lib. III. Aphor. 16.*

(d) *Ibidem, Aphor. 11.*

(e) *De Morb. Vulgaribus, Lib. I. Stat. III. Lib. II. sect. III. statim ab initio & Lib. III. Stat. III. pestilent.*

(f) *De Temperamentis, Lib. I. cap 4. Sext. Juntarum edit. Classe tertia, fol. 10 & 11.*

(g) *Lib. IV. part. III. cap. II. p. 222. Lugd. 1676.*

(h) *De temporibus anni insalubribus, §. V. XIV. Oper. omn. Tom. V. pag. 64. cum cap. IV. part. II. Tom. I. De venenis in aëre contentis epidemicorum morborum causis, præsertim. §. XI. XIII & XIV. pag. 209 & 210.*

(i) *De nocivis paludum effluviis.*

(k) *De venenosis halitibus, ed. Leid. pag. 145.*

(l) *Lib. citat. pag. 9.*

(m) *Histoire de l'Acad. R. des Sc. loco citato.*

(n) *Lib. citat. pag. 2.*

RAULIN (o), DARLUC (p), JOSEPHUS BENVENUTUS (q) & C. A. DE BERGEN (r) etiam observarunt. Idem rectissime adnotavit Doct. VAN PHELSUM (s), memor, peculiarem observationem haud destrueret, quod iterata experientia in stabilem naturæ legem redegit. Pleraque enim testimonia egregie in eo consentiunt, quod certa determinataque conditio præcesserit verminosam epidemiam, unde potissimum præ reliquis, quosdam tunc adfecit. Hinc simul intelligitur, cur vermes malignis febribus, immo & pestilentialibus sæpissime subsint. Cum nempe causæ pesti vermibusque faventes non raro proveniant eodem ex gremio; quod certe magis credibile, quam ipsos pestilentiae causam subministrare; quemadmodum nonnulli perverſe illud autumantes a veritate descivere (†).

Vi-

(o) *Des maladies occasionées*, pag. 157. Neraci inque ejus confiniis anno 1748. & 1749. & sub finem 1750, morbis epidemicis præcessit tempeſtas admodum pluvioſa, quam æſtuoſi calores exceperunt.

(p) Eandem causam aliis in Galliæ partibus recensuit, quam ſequebatur febris eryſipelatoſa, referta aſcaridibus, *Lib. citato*.

(q) Aëſtiva tempeſtate anni 1752, in maritimis quibusdam locis, præſertim vero Orbitellanis, ſtagnantibus & putreſcentibus propter imum eorum ſitum ſcatentibus, exortam fuiſſe Epidemiam cum vermibus, perſpici ibidem licet, *Lib. citato, loco cito*.

(r) *Nov. Act. Phyſ. Med.* Vol. I. obſ. LXXXIII. pag. 338.

(s) *Hiſtoria Phyſiologica Aſcaridum* pag. 88. ubi invenitur, quod plerique ſeniores Bolswerdiæ cives ipſi narraverint, ſe nunquam de tot hominibus Aſcaridum copia laborantibus audiviſſe, quam quidem in ſubſequenti anno 1756, poſt hyemem anni 1755 mitiſſimam.

(†) Confer. J. B. BIANCHI *de naturali in H. C. vitioſa morboſaque generatione Hiſt. Part. III. pag. 380.*

Videtur etiam hic aliquid contulisse vitæ genus ac regio; quippe eadem Atmosphæræ constitutio per totum obtinuit Belgium, ubi tamen non adeo vexasse vermes videntur, saltem, quantum hucusque publice constitit.

§. X X I I I.

Ulterior recensio tanto minus placet, quo majorem industriam hac in re præstitit Cel. VAN DOEVEREN (t); nec hujus loci est accepta hætenus dogmata hypothesebus incertis falsisque obfuscare. Dum facta quærit Practicus, sufficiat scire, conditiones prægressas plus minus nocuisse, causamque subpeditasse aptam, qua foris corpus humanum ingressi, vel in illud jam delati lætius propagati sint vermes atque lumbrici. — *Quod ipsa (autem) natura dictavit systema, non illico turbandum, si qua forsan parte ob cognitionis humanæ defectum biat (u).* Quantum enim non stringunt humanam imbecillitatem varia cum vermibus terrestribus & intestinalibus de industria instituta experimenta, vel casu detecta observata (v). Quin fri-

(t) *De Vermlb. intestin.* pag. 53. & seqq.

(u) Cel. GAUBII, *Institut. Patholog. Medic.* §. 587.

(v) Evidenter demonstravit REDI adversus MOUFETUM, cui eadem quam J. T. KLEINIO fuit sententia, (lumbricos nempe terrestres in aqua haud diu vivere posse, ita etiam aquaticos in arida positos cito interire,) lumbricos terrestres sexdecim, octodecim & viginti dies in aqua communi detentos, postea aqua eductos inque terram immisos, denuo comediße, albos factos in aqua pristinum colorem recuperasse, nullum mortis signum præferentes. *Opusc.* Tom. III. pag. 156. edit. Leid. 1729. Omnes intestinales lumbrici, quos mihi de ægrotis potui comparare vivos, frigida immissi, cito vitam amiserunt. ANDRY contra retulit observationem ver-

frigidorum animalium, utpote Ranarum, Gyrinorum, Bufonum, Lacertarum numerosæ apud fide dignos auctores observationes sufficienter evincunt, ejusmodi animalium naturâ frigidorum genus, eorumve ovula, extra hominem veluti in stagnis, vel alio quovis modo existentia, inter alimenta & potulenta hominum intestina intrare; ibidemque solitam vitam agere, speciemque propagare posse (w): immo *Lumbricus Gordius* LIN-

NÆI

vermium prægrandium quinque emissorum, quos parthenonis custos sub dio aquæ immiserat, in qua per mensem superstites vitæque præditi fuerunt. *De la Generation des Vers.* Tom. I. pag. 331. Quæque cum Oleo, Theriaca, Aqua communi & Alcætica, multisque aliis pharmacis RHEDI instituit experimenta, pauca vermes enecarunt. *Opusc.* Tom. III. pag. 147—193. cum præfatione comparanda. Neque in hisce BROUZET RHEDIO feliciores vermes enim vivos & bene nutritos aceto, vino, Absynthii decocto, aquæ atque oleo indidit, quorum bina ultima eos tantum debilitare, reliqua vero longe vivaciores eosdem reddere potius videbantur. *Sur l'Education Medicinale des Enfans*, Paris 1754. pag. 48. & seqq. Confer. & BAGLIVII *Op. omn. Prax.* Lib. I. cap. de *Lumbricis* pag. mihi 62. 80. Blandissimis vero humani corporis humoribus, salivæ scilicet & sanguini a BIANCHINO immissi lumbrici mox perierunt. *Libro citato*, vel *Comm. de rebus.* Vol. III. pag. 493. Quid captu tandem superius quam Tæniam vivam inter pisces coctos mensæ impositam reperisse, quod unâ cum septem oculatis testibus animadvertit Cl. ROSEEN. *Der Kön. Schwed. Acad. der Wissenschaft. abh.* auf das Jahr. 1760. pag. 161. vel *Comm. de reb.* Vol. XI. part. II. pag. 202.

(w) Stupenda quæ collegit SCHENKIUS *Obs. Med. rarior.* Lib. III. *Monstr. in Ventriculo*, pag. 321. 324. non sine probabili auctoritate illud asseri posse, satis abundeque demonstrant. Neque legere pœnitebit quæ graphice de ejusmodi præternaturam in homine existentibus animalibus scripsit, JOH. BAPTIST.

BIAN-

NÆI eadem ratione molestias adfert epotus, quam per cutim ingressus (x). Quin & *fasciolas*, quæ etiam familiares sunt hominibus, ex aquis evidenter originem ducere, certum est, easque in hominum & ruminantium systemate biliario visis simillimas, quæ in aquis vulgo reperiuntur, observatas fuisse (y). Quibus simul nervose respondetur egregiorum Historiæ Naturalis Patronorum & Cultorum, *indefessi* nempe SWAMMERDAMMI (z), & nuper defuncti *Gedanens. ab actis* J. T. KLEINII (a) dubiis. Verum tædet prolixius dicere de his animalculis, quæ aliam longe, quam nos, vitæ rationem agunt. Videantur, qui hoc thema tractarunt, scriptores (b). Sed hæc hæctenus, quum frequentia verminosarum Constitutionum satis constiterit & Lumbrici teretes humanis simillimi in aliorum animalium interaneis reperti dicantur (c).

BIANCHI, in *Historia generationis*, &c. part. III. pag. 297. & seqq.

(x) *Syst. Naturæ* X. pag. 647. cum ALDROVANDI Lib. VII. de *Insectis*, pag. 721. ed. Bonon. 1638. & P. S. PALLAS *Dissert. de infestis viventibus intra viventia*, pag. 11.

(y) P. S. PALLAS, *Dissert. citat.* pag. 5 & 28.

(z) *Biblia Naturæ*, pag. 709 & 710.

(a) *Dubia ad Obs. D. Unzeri*, &c. Dub. II. pag. 70, 71. ad calcem *Tentaminis herpetologiæ*.

(b) Inspici possunt, AMATUS LUSITANUS, ALDROVANDUS, PAREUS, FORESTUS, HILDANUS, SENNERTUS, SCHENKIUS, BONETUS, ANDRYUS, F. HOFFMANNUS, quorum plurima collegerunt VAN DORVEREN & PALLAS, multique alii.

(c) Suilli Lumbrici humanis simillimi, pallide grisei, lineis lateralibus subochreis; longiores in vitulis lactantibus & tenuiores hisce; aliorum quoque animalium, etiam piscium teretes specie, ab humanis minime diversi afferuntur, P. S. PALLAS. *Diss. cit.* pag. 14 & 16. & Ill. VAN ZWIETEN *Comm.* Tom. IV. pag. 701.

CAPUT TERTIUM.

MORBI VERMINOSI.

§. XXIV.

Præmissis quæ ad Pathologiam animatam illustrandam e re fore adduci mihi videbantur; proximum est, ut de Morbis ipsis, & primo quidem de Febribus putridis dicam. In quibus pertractandis ita intelligi velim, ut non omnes & singulos cum vermibus morbos, ab ingratis intus hospitantibus animalculis oriundos crediderim; ast eodem ac supra (§. XVII.) sensu dictum est, ut vel tanquam causa vel ipsius morbi effectu adficiant ægrotos, unde etiam *modo primariam, modo, ut ipfissimis G. W. WEDELII (a) verbis utar, secundariam largiuntur indicationem.* Ob métaschematismos vero, quos morbis inducunt, propriam semper desiderant animadversionem: quo in sensu recte dixit ANDRY (b), *je n'examineraï point ici si ce sont les fièvres malignes qui donnent occasion à la generation des vers, ou si ce sont les vers qui causent les fièvres malignes; je dirai seulement que dans les dernieres qui concoururent, je ne trouvai pas de meilleur moyen, pour guerir les malades que je traitois, que de les gouverner par raport aux vers, je leur en faisois rendre un grand nombre, après quoi ils guerissoient par l'usage de quelques cordiaux.*

(a) Patholog. Medicin. Dogmatic. sect. II. cap. V. §. 5. pag. 239.

(b) De la generation des vers, pag. 95. ed. d'Amst. 1701.

SECTIO PRIMA.

FEBRES CONTINUÆ PUTRIDÆ CUM VERMIBUS.

§. XXV.

Putrida continua facie febris, referta vermibus,prehendit multos 1760 & 1761. (§. XII. & XIII.) Quosdam aut paucos invasit regularis. Sub ingressu percipiebatur horror & frigus; mox calor gradu varius, urens & ficcus in rigidis, qui vehementer ægrotarunt; roriferus in laxioribus, brevi post febrilem accessionem, per totam corporis peripheriam sudoribus perfusis. Pauci ab horrore & frigore vacarunt, quamvis etiam copiosis sudoribus cierentur. Haud tamen ex æquo promanavit sudor, quum extremitatibus frigerent multi; paucis quoque fuit criticus, contra plerumque noxius animadvertebatur: uni modo & item alteri salutaris, præsertim si quando simul urina evaserit hypostatica (c).

§. XXVI.

(c) Confer infra §. XXIX. In memorata epidemia in urbe *Cailan* dicta, evaserunt hi, quibus sudor fœtidus & viscidus exiit. Similiter contigit in illa quam observavit Cel. KLOEKHOFF, in qua plures sudoribus judicati sunt; & ubi sudores quos frigidos cœpisse observaverat, satis cito & durante etiamnum frigore, levamen tulerint, neque eventu minus salutare, pag. 8. Sed non omnibus idem eve-

§. X X V I.

Febribus hisce, ut & verminosis aliis, aderat atrox & aliquando intolerabilis capitis dolor, supraorbitalis, radicem nasi & partes fronti vicinas occupans; & si levior, cum pupillæ majori consueto dilatatione (*d*), narium pruritu, aurium furrū; quod lentâ verminosâ detentis fere semper accidit; non ita acute admodum decumbentibus, utpote in soporosos adfectus magis pronis. — Lumborum & artuum dolor magnus; simul & laterum, sterni, aut partem abdominis quandam occupans, haud tamen inflammatorius, quod vel sanguis de vena in quibusdam emissus docuit. — Præcordiorum angor vehemens, potentiæ extus prementi non absimilis, ut immaniter de illo questi sint nonnulli. — In his citius, tardius in aliis, sequebantur alvinæ dejectiones liquidæ, subbiliosæ atro-putridæ, plurimumque torminosæ; ramentosæ quoque seu vermium putridorum cadaveribus, membranarum ad instar refertæ pluribus, vermibusque frequenter commistæ. — Vomitus

evenit, quippe febricitantium illis, quibus in duas vel tres septimanas durabat morbus, raro aut nunquam per sudores præcipue, sed per urinam ille terminabatur. Quæ in hoc casu, ad finem febris, prodibat multa, saturata flavedine, cito in vase turbata, mox ad fundum hujus depositura sedimentum largissimum ex albo flavum, spissum, inæqualis, abruptæ divulsæ superficiei, fere quidem nostris similis, excepto quod non tanta flavedine essent tinctæ. Egregia annotatio de sudoribus cum locis citatis pervolvi quidem meretur, *ibid.* pag. 9. a.

(*d*) In acutis nam in lentis frequentissime cum capitis dolore dilatatam animadverti pupillam.

mitus hic, quam in describendis autumnalibus biliosis, rarior. — Pulsus arteriarum nunc durus & celer; nunc irregularis intermittens, vacillans, vel debilis: unde & encephali perturbatio & respiratio in multis oppressa. — Lingua, primis diebus sanæ similis, versus apicem in pluribus contracta, iisque brevi arida, fissa, crustâque obvelata fuscâ, nigrescensque paulatim, tandem in rimas evasit fulcata. — Appetitus prostratus. Sitis in nonnullis ingens, in aliis tolerabilis. — Urina, initio naturalis & sanæ similis, citrei coloris, mansit in plerisque tenuis, aut cum enæoremate tantum suspenso; pauci saturatam rubicundam urinam reddiderunt; quæ etiam tarde sedimentum deposuit aut turbata est. Expulsis vero lumbricis & magmate putrido, alvoque fere naturali, in quibusdam animadvertēbatur hypostatica, mucosæ indolis, sensim albescente sedimento & ex crudo in coctum mutato: in paucis, quam primum alvus turbata est, ejusmodi sedimentum deposuit; ut incertum judicium tulerit plerumque; quibusdam enim quarto decimo die, aliis vero decimo septimo, quibusdam rursus vicesimo; denique prorsus deficiebat aliis, natura per alvum perque cutim hic moliente. — Colli & artuum inferiorum & superiorum rigiditas, quæ in lentis febribus observari quoque assolet. — Manuum poplitumque stupor, dolore plurimum stipatus. Vigiliæ pertinaces. Visûs quandoque hebetudo, quæ cum memorato aurium tinnitu & surditate, nonnunquam erant instantis delirii, aut comatis, tum vigilis, tum somnolenti, prænuncii.

§. XXVII.

Talis erat naturalis morbi status, si ægri sibi relictī, vel ab empyricis perverse non tractabantur: tunc enim acrius urgebant nonnulla symptomata; quippe capitis magis adflixit dolor, dum vigiliæ fuerunt pertinaciores, frequentioresque materiei putridæ ad pulmones & caput metastases; unde deliria atrocia, comata, pessimæque sui generis peripneumonix putridæ; aut recidivas passi sunt ægroti, vel febres mali moris, in lentas demum languescentes, raroque sanitatem sic affecti recuperarunt, nisi denuo integram absolvissent medelam.

§. XXVIII.

Secretio alvina, recedens admodum a naturali, quæ atra, putrida, ramentosaque fuerat; lingua pelle fusca, subpingui nigra obsessa; capitisque atrox dolor, latentem intus putredinem manifestabant; maxime vero excretis lumbricis clarior morbi nascebatur idea; unde & in vermes & putridum magma tendebat potissimum indicatio, alvo nimirum, quantum vires & status morbi respectu crasseos, si qua forte contingeret, permittebant, prospiciebatur; nam ubique non expectabatur aut eam expectando terebatur tempus frustra, ubi constans erat ferarum indicium (*e*): nec eventus fe-

(*e*) „ Dans la plupart des maladies de vers — il „ faut souvent avoir moins d'égard aux vers mêmes, qu'à „ la matiere vermineuse, parce que cette matiere est la „ principale cause du mal.” ANDRY pag. 553. Tom. II.

fefellit spem. Ægroti enim hac methodo administrati commodius morbum tulerunt, amissamque citius recuperarunt sanitatem: minus vero liberatis primis viis, mala (§. XXVII.) modo recensita pessimas luserunt tragœdias, multisque ultimum vitæ posuerunt terminum (*f*).

§. X X I X.

Indicationes igitur erant, proxima de statione averruncare morbum; putredini sive in sanguine, seu ipsis in intestinis resistere; urgentiaque compescere symptomata.

Ingrediente itaque morbo, alvus Rheo & Sale polychresto, Electuario diapruno, similive ecco-protico leniter ducebatur: quibus vero admodum turgebat in ventriculo heterogenea materies, sursum educebatur Ipecacuannâ. Morbo vero jam paullo provectiore, non ita facile erat, eo pergere tenore (*g*); Clysmata antiseptica, alvumque similiter lene ducentia vocabantur tunc in usum.

Potum diluentem ex Hordeo, Avena, Rad. aperientibus, cum Salibus mediis, Melle, Syr. officinalibus, Succo Citri, vel pauxillo Vini Rhenani, ægris non delirantibus, eumque appetentibus, copiose haurire jubebantur (*h*). Pauperiores lacte
ute-

(*f*) Confer. ANDRY *Lib. citato*, pag. 557. & F. HOFFMANNI *Dissert. de diarrhœa in febr. malignis*. Oper. Supplem. II. part. II. pag. 49. & seqq.

(*g*) Secundum HIPPOCRATEM, „Incipientibus morbis, si quid movendum videtur, move: vigentibus autem quiescere melius est.” *Aphor. Lib. II. 29.*

(*h*) Commendavit Rad. Apii cum Melle & Aceto ALEXANDER TRALLIANUS; & merito, ut sudores nempe & urinam promoveret, *Epist. de Vermibus*.

utebantur ebutyrato solo, vel cum Hordeo, postea per subfidentiam depurato, incocto, aut Acetosa hortensi, addito Saccharo. Julapia similia, cum Salibus mediis, Syr. Acet. Citri, Rob Sambuci, Ribesiorum, Pulpa Tamarindorum, Melle; Spiritibus acidis mineralibus; Aquis analeptics cardiacis Naphæ, Cinnamomi, Melissæ, Rosarum, crebri erant usus: & statim ac crusta linguae dorso insidens abiret in nigritiem, Cortex Peruvianus dabatur per se (i); vel in liquidiore alvo, cum Gummi Arabico, inque quibusdam Cornu Cervi usto admisto, tardiore vero alvo Rheo, tanto cum successu, ut crisis sub Corticis usu nonnunquam egregie perficeretur, abducendo crustam a lingua recensitam, vermesque putridi magnatis forma plerumque expellendo. Raro tamen urina subsidebat, nisi jam maxima pro parte sublata crusta esset; vel nido vermium subito destructo, idque in morbi initio: per alvum potius & aliquando per sudores (§. XXV.) crisin perficere conata est me-

(i) Per totum quidem decursum, nec anxie respiciendo febris *ἀκμῇ* aut *ἀπυρεξίᾳ* expectando, quamvis ceterum majus inde non ceperit augmentum. Semel quoque Corticis extracto opus fuit, ubi tantam, quantâ febris indigere videbatur vehementia, non poteram ingerere quantitatem. Alias enim longe citius videbatur sordibus pulvere, quam quidem extracto, liberata lingua: cujus ea mihi videtur ratio, quod simplex cortex redactus in pulverem, majorem possideat roborandi vim, quam extractum. Dabatur pulvis ad pondus drachmæ mediæ omni trihorio, immo in summa putredine omni bihorio. Aut decocti ejusdem cum memoratis antiseptics, quantum assumere vellent; quo pacto duas vel tres uncias, & unus & alter quatuor Corticis, uncias per viginti quatuor horas, summo cum fructu ingesserunt: dum eodem medicamento confecta clysmata simul inmittebantur.

medicatrix Natura. Sudores vero, qui copiosissime acritice perstabant, quamvis sub usu Corticis (ut fere semper contingit) primo quidem adparerent aucti, sensim tollebantur, superata putredine (k). Lenioribus dein amaricantibus atque car-

(k) Comprobant hæc igitur, corticem Peruvianum in continuis, inque continuo remittentibus fuisse adhibitum utiliter; adeoque absolvunt quæ 1763. problematice posuerat *Cel Viennensis Professor A. DE HAAN, Rat. Medendi Part. VIII. Cap. II. pag. 100.* Vienn. ubi inquit, „An vero
 „ etiam in continuis remittentibus, si malignitatem redolerent, non dedimus sæpius summo cum effectu Corticem,
 „ utique daturus fuisset, *nisi bonæ eotusque, & naturales urinae* circa tertiam matutinam, mox instante 110. die in
 „ veras hypostaticas pulcre mutatae, jussissent paulisper expectare eventum morbi,” & pag. 102. „Nunquid simili
 „ casu denuo se offerente, *cortex Peruvianus non foret audacter ab initio exhibendus, tanquam antispasmodicorum princeps?*”
 De Natura Febrium hic non disputo, quædam hujus argumenti ad Scholia subnexa pertinent: quare paucis absolvam quæ corticem Peruvianum spectant. Iterata autem ab anno 1760., in præsens usque tempus experimenta confirmarunt, Divino nimirum dono in medendi usum nobis concessum corticem Peruvianum, in omnibus febribus, naturâ putridis, verminosis, spasticisque, immo dicam malignis, cum lingua tremula, contracta, nigra; floccorum collectione; tendinumque subsultu; aliisque malignitatis indicis, omne punctum absolvisse; modo usus protractus sit, urgentiaque symptomata adtendantur: & quod si vesicantibus adjuvetur, effrenes pulsus egregie sedantur & ad modulum revocari facillimo negotio se patiuntur. Contigit, inquam, sæpissime sub ejus usu non modo crisis, sed persæpe ita perficiebatur, ut sudores inconstantes emendarentur, pariter ac motus præternaturales spasmodici, qui crisi semper sunt noxii, eandemque perturbare valent. Ubi vero non dabatur, & solis diluentibus ac resolventibus ex vulgari methodo antiseptica cura tentabatur, gravius diutiusque multo laborarunt ægroti.

cardiacis restituebatur tonus viscerum, re ita exigente.

§. X X X.

Hac methodo, facta Medicina, salutem egregie recuperarunt plurimi: in aliis vero, acrius morbo prehenfis, siue minus congrua adhibita methodo, seu nimis diu aptæ medelæ adversantibus, minus commode cesserunt symptomata; quod præ ceteris præcordiorum anxietate & pectoris oppressione, aut insigni abdominis capitisve dolore adfectis, evenit: qui adfectus & tunc tanquam symptomata propria tractari postularunt. Fortioribus quoque purgantibus indiguerunt delirantes una & Comate vigili somnolentoque prehenfi. In quibus vero pulmones erant præter modum obfessi, aut vel consensu adfecti, vesicantia larga manu, quatuor quinqueve simul plagis, (parum alias attulerunt utilitatis) imponebantur; quorum irritatione arteriarum pulsus egregie refrenabatur (1). Summi quoque usus fuerunt Clysmata, & nullo magis remedio alienum hacce in terra vulgus, indulgebat nunc iisdem. Vix tamen levamen adferebant debiliora Enemata ex emollientibus resolventibusque Vegetabilibus atque Nitrosis: contra potentiora ex Oxymelle Scillitico, Spiritu Vitrioli ad debitam quantitatem; Tinct. Asæ fœtidæ; decoctisque summitatum Absynthii, Scordii herba, florum Centaurei minoris, cortice Peruviano, similibusque,

ma

(1) Conf. pulcerrimas R. WHYTT Observationes, *Philos. Transact.* Vol. L. part. II. for. 1758. of *Uitgezogte Verhandelingen*, by F. HOUTTUYN, Amst. 17 stuk, pag. 77. &c.

magnam inducebant mutationem. Fomenta vero & cataplasmata resolventia, pungente lateris dolore; aut oppresso pectore, alvus lubrica.

Præcordiorum demum in nostris anxietas nullo magis auscultavit medicamento, quam Acidis mineralibus correctis.

Venam, fateor, aperire non jussi, cum primis potissimum viis prospicerem, nec adeo sanguini phlogistico: urina præsertim & pulsu nihil inflammatorii indicantibus. Et qui sponte sua, vel a Chirurgis rem Medicam plurimum hic exercentibus, venam sibi pertundi curaverant, non minus quam reliqui ægrotarunt; neque sanguinem de vena emissum crusta, inflammatoria dicta, obsessum animadverti. Non negaverim, phlebotomiam, tantæ utilitatis apud Cel. KLOEKHOFF (*m*), quem tunc temporis manibus nondum pervolveram, proferre potuisse, præsertim in summis anxietatibus & ubi pressio ingens aderat pectori; sed iterata me docuit observatio, hisce nihil par ipsi Elixiri Vitrioli præstitisse: postea quoque perspexi venæ sectiones ab aliis in similibus casibus institutas, neque angoris, neque aggravationis, sive præcordiis, seu pectori, aut capiti, ab ipsa peccante morbifica materie, vermibusque, inducta symptomata sustulisse; quod præ ceteris constitit in fraterculo meo (*n*), in quo post sanguinis missiones iteratas, existente etiamnum in cruore antiphlogistica crusta, omnia intendebantur symptomata, quæ Acidorum mineralium debito usu quam egregie compefcebantur.

§. XXXI.

(*m*) *Lib. citato*, pag. 21.

(*n*) *Cap. IV. sect. IV.*

§. XXXI.

Hac denique via (§. XXIX. XXX.) prudenter servata, periisse scio neminem, nisi accedentem sero nimis, vel, nulla lumbricorum habita ratione, perversè tractatum. — Quoniam vero non nisi intensiori symptomatum gradu a se invicem discreparunt, supervacuum est omnium & singulorum ægrotantium casus huicce historiolæ subnectere. Non possum tamen quin hic loci enarrem ex parvis principiis gravem & malignum morbum, qui ratione phænomenorum, quamvis extra constitutionem epidemicam observatus fuerit, multum cum verminosis descriptis convenit.

OBSERVATIO.

Pauperrimus homo, cum nuper viduus factus esset, mœstusque adeo, ut mente quasi captus per plateas hinc & inde vagaretur, obscuro prehensus est dolore, in abdomine, insequente nausea, quò domi se continere cogeretur; brevique post magnam vermium copiam (numeraverunt viginti & plures) vomitu rejecit. Soliciti admodum petierunt consanguinei, ut ipsi egeno succurrerem ego, cui petitioni, cum deesse noluerim, adfui misero. Pulsus arteriarum attactu percipiebatur debilis, intermittens, deficiens: extremæ manus, & totum fere corpus naturali quasi deficiebant calore; contra frigido sudore madebant; facies pallida Hippocratica; oculi concavi, excavati, lingua parum a naturali devia, humida, ad dorsum pingui subfusco quodammodo velamine tecta; loquela aliquomodo impedita. Hæc diagnosi. Ex quibus

tam parvis incrementis sævus adeo nascebatur morbus. — In præfenti rerum statu ab Emeticis abstinere malui, cum in syncopen forsan lethalem prolabi homo mihi videretur. Quam ob rem Mixtura cum pulvere anthelmintico ex aqua Melissæ fermentata & pauxillo tinct. Asæ foetidæ ipsi dabatur; quo vires parum quidem refocillatæ sunt, pulsusque evasit vividior, & copiosius irrorans sudor promanavit; at morbus pleno adeo tetendit gradu, ut altero die tantam indicarit lingua putredinem, quâ jam nigra evasisset: Urina tamen tenuis, coloris citrei. Julapium ex Sale tart. Vitriolato, Rob. Ribium & Aqua Melissæ cum Spiritu Nitri dulci Glauberi propinabatur. Et quamvis, tam alvi prospexissem lævitati, quam materiei correctioni, metastasis ad caput jam contigit tertio a principio vocationis die. Vesicantibus admotis tibiis, pulverumque ex anthelmintico & terrestri medicamento, omni bihorio assumpsit unum, quorum, interposito Julapio, ingessit numero sedecim. Alvo nunc continuo fusa, dum grata interrupte accepit Acida saponacea, multumque lactis ebutyrati (§. XXIX.) manente tamen lingua arida, nigerrima & fissa ad dorsum, & ad apicem contracta, commendavit sese ex more Cortex Peruvianus: dabatur huic cum Cornu Cervi usto, ad partes æquales: quorum mediam drachmam assumpsit omni trihorio, & V°. VI°. & VII°. memoratorum usum continuavit. Nec pejus se habuit noster. Febris naturâ continuo remittens, sub vesperam novum induebat paroxysmum, quamvis nonnunquam irregulares de die animadverterentur ingressus. Septimo tamen vespertino tempore exacerbata sunt omnia: ingens enim anxietas nostrum præhendit. Alvus in presenti die renuens,

&

& cutis quam ante aridior, suadebant iterum luc-
tanti cum morbo auxilium ferre Naturæ. Mixtu-
ram præscripsi ex Aq. Melissæ, Sp. Mindereri, pulv.
Anthelmintico & Syr. Taraxaci cum Rheo, qua &
minuta anxietas est, & alvus, ut ante, ducebatur
atra putrida, & invita ægroto. Mansit interim
noster, perinde ac præcedentibus diebus, nimi-
rum tertio ab initio, comate prehensus vigili sub-
deliroso, cum lingua, hiantē ore, tremula, totius-
que fere corporis tremore universali, floccos colli-
gens & paleas carpens. Quumque ex alvo fusiore,
putridâ semper atmosphærâ, quæ sudoribus copiose
promanantibus magis adhuc inquinabatur, conti-
nuo circumfunderetur noster, major Corticis quan-
titas ex usu apparuit; tanto quidem successu, ut
vigente summa putredine, decimo quarto sedimen-
tum urina deposuerit; crudum tamen aliquantulum
& minus coctum Hippocratis: unde nec plane
judicatus, etiamsi sudores nonnihil critici, nec
alvus steterit; mente autem levatus quidem, non
vero præcordiis. Et materies cum denuo turge-
ret, & magis quam antea sursum, Rhei dosis ipsi
devoranda dabatur: votis tamen minime paruit;
dum omnia iterum intendebantur magis ac magis:
etenim capitis affectio major, febris intensior, &
aucta adeo debilitas est, ut ipsius vitæ timerem.
Summam adtendens ego virium prolapsionem,
minime apte præsentī morbi genio congruentem,
sedulo in omnia inquisivi; rebusque diligenter re-
cognitis, intellexi, Gangrænam, quæ jam in cepe-
rat a parvo principio die septimo, satis ingentem
occupasse sedem. Chirurgo arcessito, huic exter-
nam administrationem commendavi; dum aptissi-
mis internis auxiliis utramque indicationem in me
suscepi. — Mixture cardiaca cum extracto

corticis Peruviani, quod præ pulvere nunc seligebatur, exhibita, melius se habuit altero die, a principio decimo octavo; urinâ jam sedimentum deponente copiosius, adhucdum tamen crudum. Eadem reiterabatur Mixtura, & cum alvus nondum evasisset naturalis, altera Rhei dosis dabatur. Neque aucta nunc, ut ante, fuerunt mala, cum mitissime alvum deposuerit noster & commode sese haberet. In memoratorum usu persistendo, separata brevi crusta mortua est; dum Corticis nimirum ope egregie perficiebatur suppuratio, quæ respectu plagæ magnitudinis (nam ulceris diameter latitudinem sex pollicum facile adæquavit) haud immodicam quantitatem fudit puris albidii, spissi nec ichorosi. Nihilo tamen minus caro omnis ad usque os sacrum & ilium ea, qua parte ipsi jungitur, subque latis ibidem loci aponeurosis depascebatur, ut pugnus infantis adultioris facillimo negotio ulceris cavitati immitti potuisset, quo fœda caries ossibus sacro & ilio inducebantur; & similis postea ossi calcaneo, præviis abscessu & ulcere maligno. Cardiacorum autem una cum corticis Peruviani usu continuo, aptorumque externorum protractâ applicatione, egregie processit exfoliatio, tum incarnatio & consolidatio. Minime autem prætereundum; ut lucidissime appareat, quam potens sit animata causa, quidque non, & quam diu innocue ferat; quod accedens ego ipsi, trigesimo sexto (in vicino enim habitabat pago,) valdopere miratus fuerim, videns aliquid male habere illum, tristi nunc supercilio, qui remissa fronte gratum se præbuerat antea; & roganti mihi, quidnam sibi vellet, narravit, simulque ostendit manum dextram evasisse paralyticam; seque reformidare, ne nunc, tanto vix ereptus periculo, mani-

manibus in posterum sustentaret familiam. Omnibus rite perpenſis, vermes iterum hujus ſymptomatis cauſſam habui: dolores enim circa umbilicum, indeque ſuſum pervagantes, & oculi renitentes, id mihi ſatis manifeſtare videbantur; neque ſefellit me opinio mea. Datis autem purgantibus per aliquot dies continuos, anthelminticisque incidentibus, una cum ſtimulantibus aromaticis, reſpectu paralyſeos, lumbrici teretes aliquot ſubputridi, ramentaſque ſimilia, excreti ruruſus ſunt. Et ſublata paralyſi ex gravi illo morbo firmus adeo convaluic intra quatuordecim dierum ſpatium, ut die a morbi initio quinquageſimo ultimum aſſumſerit medicamentum, tonicum roborans. In præſens uſque tempus non interrupta uſus eſt ſanitate, rebusque agreſtibus vacat.

E P I C R I S I S.

Suſpectas cum vermibus habendas eſſe febres, ex noſtri hiſtoria apparet. Sæpe enim ita incur-rere ſolent ejusmodi febres, ut, quæ nihil ſimile ab initio indicabant, & lentarum adinſtar ingrediebantur, maligne admodum proceſſerint. Quæ quidem ratio videtur, FORESTUM ſimiles Febres, quæ Anno 1553. Alcmariæ graſſabantur, propter malignitatem *quæſi peſtilentes* vocaſſe (o): nam paſſim ægrotos depopulabantur, valdeque erant malignæ & contagioſæ; dum initio tantum lentarum more prehendere videbantur (p). Senex
cete-

(o) Lib. VI. obſ. IV. Schol. pag. 154.

(p) *De Morb. Vulgar.* Lib. IV. FOESII Sect. VII. pag. 1121. & ſeqq.

ceterum, apud HIPPOCRATEM (*q*), qui decessit & una cum uxore sua ægrotabat, multa symptomata nostri similia exhibuit, manifeste vermibus comitata. Duo tantum, superest, addam; vesicantium scilicet, & Cornu Cervi usti in putrida usum. Proceres quidem Medicos, ubi humores dissoluti acres sunt, damnare vesicantia probe nosco: bonâ tamen fide asserere audeo, me in putridis verminosis summo cum effectu eadem adhibuisse, neque assentientes non minus eandem veritatem reperisse auctores gratulor. MERCURIALIS inter alia auxilia, vesicantia in peste, ut præstantissima commendat, & GERARDUS COLUMBA & WALDSCHMIDIUS ea brachiis adplicata in retrocessione morbillorum & variolarum magni faciunt; quin hic in malignis summo opere collaudat eadem (*r*), & quod mirum, pulsum scilicet moderamen pulcre ante WHYT-TIUM observavit WALDSCHMIDIUS, ejus ultima verba super hac re tantum recensere juvabit. *Qua de causa ab eorum (sc. vesicantium) applicatione, pulsus, inquit, ante depressi sese attollunt, parvi majores fiunt* (*s*). Idque illud proprie in verminosis desideratur propter continuas crebrasque ac repente afficientes spasticas affectiones, ut majus prope-modum medicamentum excogitari nequeat. Et Cornu Cervi ustum, vix vel nihil Acidis mutationem inferens, tanti fecerunt principes de vermibus

(*q*) Quod attinet malignitatis notionem pervolvant Tirones Medici egregiam Dissertationem *de Febris Malignis*, quam sub præsidio Cl. P. F. GMELIN 1759. defendit Tubingæ J. F. CONSBRUCH.

(*r*) Apud F. HOFFMANN. *M. R. S.* Tom. I. part. II. cap. VIII. §. V. Schol. pag. 225.

(*s*) *Ibidem* §. VI. in Schol.

bus auctores, ut FORESTUS, quod multiplici experientia ego quidem affirmare possum, illud in virium defectu, cardiaci loco adhibuerit (t). Plurima de his infra.

S C H O L I A

A D

HISTORIAM FEBRIUM PUTRIDARUM
CUM VERMIBUS.

Perquam familiares occurrunt & in praxi clinica & apud auctores *Febres putridæ*; nihilo tamen minus videtur, quod parum accurate easdem ab aliis, nimirum inflammatoriis ardentibusque distinxerint nonnulli ex primariis Medicinæ scriptoribus; & omnium forsan frequentissima putrida febris, accuratam quidem respectu decursus fortita sit divisionem, non vero eandem ratione causæ materialis seu proximæ. Quam ob rem haud abs re visum fuit, simplici apparatu expedire, quid veteres Medici, quidve hodierni Putridarum nomine intelligant.

I. Omnium Febrium originem ex bile, plus minus vitiosa & meraca deducens Medicinæ Parens, nullam Synocharum fecit mentionem, sed febres fere omnes continuas, inflammatorias, item synochas, tam simplices, quam compositas, putridas quoque & malignas ardentes appellavit (u). GALENUS autem ex
HE-

(t) Lib. VI. obs. IV. in Schol. pag. 154.

(u) Confer. F. HOFFM. M. R. S. Tom. II. Sect. II. Cap. II. §. 1. pag. 111. cum HIPPOCRAT. de Natura hominis, FOES. Sect. III. pag. 231. & T. GLASS. de Feb. Comm. prim.

HEROPHILI & ARCHIGENIS de pulsum doctrina, quam ulterius perfecit, majorem arteriarum diastoles nactus scientiam (v), Febres intra arctiores limites circumscripsit; & *Synochum* divisit in *simplicem* & *putridam*. Magnæ vero ortæ sunt difficultates, utrum febris sanguinea aliqua esset, de qua certarunt Arabes cum Græcis; veluti etiam magna inter egregios Medicinæ restauratores fuit dissensio (w) de *Natura Synochi putridæ*, num scilicet sanguis putrescat, vel ex eo fiat Synocha biliosa? Ad quorum lites componendas, meo quidem judicio apparet, quod non satis distinxerint inter *Synochum* & *Synocham*, utrumque Febrium continuarum ge-

prim. At ita hoc accipiendum non est, ac si nullam Febrium distinctionem HIPPOCRATES admisisset. Contrarium autem abunde liquet ex *Morb. Vulg.* Lib. I. Sect. III. pag. 961. cum FOESII commentariis Sect. VII. pag. 962. & GALENI Comm. III. in Lib. I. *Hippocr. de Morb. Vulgar.* text. 2. Sexta juntarum 3a. Classe fol. 118. ubi veterum ante GALENUM de Febribus dogmata perspicere licet. Adde *Aphorismor.* Lib. III. aph. 21. &c. — Scire quoque necesse est, *Ardentes Febres* non ad morbos inflammatorios, (quibus potissimum a sede nomen imposuit) sed potius ad febres biliosas & morbos æstatis retulisse HIPPOCRATEM; febremque a se *πυρετιν*, ab igne dictam, teste GALENO, majori aliqua significatione, sc. *prebendit eam*, vel *ipsum habebat*, magnam semper & validissimam febrem significare, quorum vel exempla luculenta in Epidemicis exhibuit. Tandem, eodem teste GALENO, *continuum febrem*, usu hodie & tunc recepto, nunquam nominasse *συνεχον* HIPPOCRATEM, scire oportet. conf. in *Lib. Hipp. de Natura Humana comm.* II. 22. Sect. Juntar. 6a. 185. H.

(v) T. GLASS. *ibidem*.

(w) Conf. P. FORESTI Lib. I. obs. XIV. in Schol. pag. 15 & 16 & J. HEURNII *op. omn.* Tom. II. cap. IX. pag. 17. quorum repetitæ lectionis neminem pœnitebit.

genus: & quanquam Synochum & Synocham promiscue pro continente (x) GALENUS habuit, ac utramque febrem ex diariis ratione decursus in *homotonon* seu *acmaesticam*, *anabaticam* seu *epacmaesticam* & *paracmaesticam* divisit (y); notabilem tamen inter *Synochum sanguineam* & *Synocham biliosam* fecit distinctionem, prolixam nimis, quam ut omnium recensum hic agam. Ad *Synochos* igitur veniam. *Synochum* autem duplicem dixit, *Simplicem* scilicet & *putridam*. *Quædam* namque, inquit, *earum manifestam habent notam putredinis: quædamque prorsus non habent, quas nimirum ex diariarum febrium genere esse diximus (z).* *Simplicem* itaque definit: *Atque unum quidem hoc (sive genus, sive speciem, seu quodvis aliud appellare libet) σύνοχων, id est, continentium febrium est, quodque ex eadem cum diariis natura constat. Putridam vero: Alterum est ubi in omnibus vasis ac potissimum maximis succi æqualiter putrescunt. Addit, ejusmodi febrium in gracili & frigido corpore neutra consistere solet: sed plurimum in iis, qui sanguine abundant, & corpulentis gigni cernuntur (a).* Et quoniam unusquisque suorum verborum optimus interpres est, graphice descripsit GALENUS, quodnam genus putredinis in *Synochis* intellexerit. *Humorum autem putredo, quæ in vasis fit, similis, inquit, est ei, quæ in inflammationibus atque abscessibus accidit, aliisque collectionibus,*

(x) *Method. Medend. Lib. XI. cap. 6. Juntar. 7^a. 69. C. ibidem Lib. IX. cap. 2. 56. A. De different. Febr. Lib. II. cap. 11. Sexta Juntar. 3^a. 40. E.*

(y) *De Crisib. Lib. II. cap. 6. Sext. Juntar. 4^a. 135. G. Comm. I. in VI. HIPPOCR. de Morb. Vulg. Junt. 3^a. 29. text. 160. A. de Diff. Febr. cap. 2. 36. F.*

(z) *Med. Method. Lib. IX. cap. 2. Junt. 7^a. 56. A.*

(a) *Ibidem cap. 3. 56. C. D.*

bus, duplex quidem secundum genus. — Alterum quidem superante natura, alterum vero superata Et superante quidem, sicut in inflammationibus & simili collectione tumoribus omnibus, pus: in humoribus autem qui in venis atque arteriis continentur, quoddam, quod puri proportionē respondet, subsidens in urinis. At talis quidem putredo simpliciter non existit, sed aliquid in se continet coctionis: nam adhuc vi coquendi vasorum remanente, quod interim putrescit humor ad talem pervenit alterationem. Sed & alterum genus est putredinis, cum ea vis, cui coquendi officium est demandatum, adeo imbecillis facta est, ut nullam amplius facere possit in putrescente superfluitate ad optimam transmutationem: &c. (b). Continuæ vero Synochæ, quæ ex flava bile fit, duplex, inquit, est species. Altera earum, quæ (a continuo fervore) Synochæ appellantur, quarum universum tempus in una consumitur accessione, quæ a principio ad finem pertingit: altera earum, quæ idem cum igne nomen sortiuntur & continuæ appellantur, atque in pluribus particularibus circuitibus continentur (c). Quin sanguineam a biliosa etiam ab invicem distinxit. Ex omnibus vero, inquit, quæ supersunt, nulla esset contemplatio præstantior quam illa, in qua quæri possit, numquid quemadmodum ex utraque bile & pituita fiunt quædam febrium species ita & in sanguine putrefacto soleant accidere febres (d). Cum vero pro variorum hu-

(b) *De Febr. Differ.* Lib. I. cap. 6. Juntar. 3^a. 33. B. *Simplicem Synochum* quoad causas, differentias & curationem persequitur, *Med. Meth.* Lib. IX. cap. 4 & 5. *Putridam* ibidem Lib. XI. Cap. 5, 6, 7, 8, 9 & 10. in hoc purgantia &c. in illo venæ sectiones æstusque temperantia commendat.

(c) *Feb. different.* Lib. II. cap. 2. Juntar. 3^a. 36. F.

(d) *Feb. different.* Lib. I. cap. 9. Juntar. 3^a. 40. A.

humorum indole, quos invadebat putredo, peculiaris & sui generis existimabatur (e), ita etiam pro vario tumorum genere varias febres habuit. Quotcunque vero in abscessibus, inquit, putredinis sunt differentiae, totidem & in febribus, quae ex putredine accenduntur, sunt eorum, quae in urinis apparent, formae (f). Immò & singulas putridas febres proprias sibi ipsis causas determinare, neque a singula causa, nimirum bile flavâ, fieri omnes posse ostendit (g). Quemadmodum communes differentias febrium simplicium putridarum (h), & quotidianae febris, quae ex pituita putredinosa ortum habet (i), & quae ex sanguinis putredine fit (k), distincte docuit, perinde ac pestilens febris a putrescibili evaporatione (l), mirum fane videtur, ut tot nominibus insignis putrida febris tot difficultates offenderit.

Etenim post datam differentiam febrium communem

(e) Scilicet Græcorum, GALENI & AVICENNÆ de putridis sententia erat, „ quod succi putrescerent in vasis, vel „ extra vasa. Si in vasis, vel amplioribus, aut exiguis. „ Si amplioribus, nascerentur continuæ febres nihil remittentes: si exiguis fierent continuæ remittentes. Si extra „ vasa cuncta tumorum genera putrescentium: & febres intermittentes, si in exiguis carniū venis putrescere inceperint humores. ” J. HEURNII, *op. omn.* Tom. II. cap. IX. pag. 17. Verum quidem est, quod dolendum! GALENUM nimis inhærere Peripateticorum principiis atque humoribus cardinalibus, veluti hic loci: cum distinctiones ejus de Synochis quotidiana praxi verissimæ deprehendantur.

(f) *De differ. febr.* Lib. I. cap. 6. Juntar. 3^a. fol. 33. C.

(g) *Ibidem*, Lib. II. cap. 1. fol. 36. C.

(h) *Ibidem*, cap. 2. F.

(i) *Ibidem*, cap. 4. 37. A.

(k) *Ibidem*, Lib. I. cap. 4. fol. 33. ut supra jam constitit.

(l) *Ibidem*, cap. 4. 32. Conferri ulterius possunt FORESTUS & HEURNIUS in locis supra citatis.

D

munem VICTOR TRINCAVELLUS concisis JOHANNIS FREDERICI WERDENBERGII verbis docuit, quod *Synochus* vocetur, quæ postea mutato nomine *Synoches biliosa* dicta est, eo quod sanguinis portio tenuis putrescendo, abeat in bilem flavam (m). Neque ab hoc discrepavit NICOLAUS PISO, qui an vero febris aliqua putris sit in sanguine, magna, inquit, est inter proceres Medicinæ contentio. Quia quæ est putrefactio sanguine jam dici potest biliosa. Sed revera quod dixit Galenus cum sanguis putrescit, cholera fit, manet tamen sanguis, ita accipiendum est, manere quidem sanguinem, sed sanguinem biliosum, seu in quo flava bilis abundat (n). Unde etiam suo jam tempore CLARUS ALEXANDER TRALLIANUS a putredinis nomine abhorrens, ex sola phlogosi oriri ejusmodi febres, neque GALENUM alias febres, quam pestiferas, proprie putridas appellasse, voluit (o).

II. Ex recentioribus *Synocham putridam* omnimodam etiam *Inflammatoriam* habuit Cel. F. HOFFMANNUS, *Synocha* igitur sive sanguinea febris, inquit, est acuta, continua, suscitata a sanguine in partibus maxime nervoso membranosis nimium congesto, qui nisi opportune naturæ & artis beneficio discutitur, inflammationem inducit lethalem (p). Quam quidem in simplicem & putridam, sive malignam distinxit; & epidemicam addidit plerumque cum catarrhali junctam, quæ maxime homines sanguine & humoribus plenos adoritur (q). — Quin etiam *Synocham biliosam* recensuit, sine præcedente sin-

(m) *Enchiridion Medicum*, pag. 122.

(n) *De Febribus*. Cap. IV. pag. 417.

(o) Lib. XII. Cap. 2. vel apud J. HEURNIUM. *Lib. de Febribus* Cap. IX. pag. 17. cum Ill. VAN ZWIETEN *Comment.* ad §. 730. Tom. II. pag. 419.

(p) *M. R. S.* Tom. II. Sect. II. Cap. I. §. III. pag. 105.

(q) *Ibidem* §. VI. p. 106.

singulari horrore ac rigore, cum magno ardore, siti, vigilia, anxietate & inquietudine, in corporibus sanguinolentis cholericis, copia sanguinis calidi & biliosi refertis, oriundam, & diebus imparibus, seu criticis, antecedente rigore quodam terminantem in salutem vel mortem. Hanc cum Ardente Epid. Lib. I. com. 2. HIPPOCRATIS comparavit (†). Immò immortalis BOERHAAVE Synochum, seu febrem continuam putridam, causis inflammatione simplici majoribus, viscerum obstructioni, cutis opilationi & capillarium fere omnium, & acrimoniæ acutiori sæpe prorsus singulari deberi statuit (r): ex traditis autem morbi signis ejusdemque curatione (s), facile colligi posse videtur, summum Virum sanguineam febrem maxime intellexisse: quemadmodum ardentem καύσων, inflammatoriam magis etiam, quam biliosam, consideravisse, apparet. Illustris vero magni Viri Commentator probe distinxit inter inflammatoriam Synochum & aliud febrium genus, in quo non deprehenditur tanta mutatio in crassioribus humoribus, medendi ratione admodum a se invicem diversum (t). — Non immerito igitur post æstivam A°. D. 1575. constitutionem magnus in Medicina Vir G. BALLONIUS animadvertit, alias febres esse venosas, alias esse gastricas; id est ut ipse inquit, quædam phlogosin sequuntur potius venosi generis, quam vitium humorum in præcordiis contentorum. Quæ venosi sunt generis, hæc primo quoque tempore per phlebotomiam cessant, quæ alius sunt generis non facile phlebotomia solvuntur, contra potius catar-

tico

(†) M. R. S. Tom. II. Sect. II. cap. II. §. V. 112.

(r) Aphorism. de Cognosc. & Curand. Morb. §. 730.

(s) Ibidem §. 731, 734. & 736.

(t) Comment. ad §. 736. Tom. II. pag. 441.

tico egent; ut non mirum sit, si quasdam febres, veluti miraculo tollat phlebotomia, aliæ potius exacer-
bentur (u). Quod ingentis utilitatis in praxi est. Universa autem medendi methodus exclamitat in putridis, evacuantibus αἵμα καὶ χύμα, Antisepticis acidis Corticique Peruviano præcedere nihil, quæ non ferunt inflammatoriæ tantum febres.

Unde multiplex quidem putridæ febris ratio est; nam præter memoratas Synochos, & malignam epidemicam & pestilentialem, datur etiam a bile, & quidem pro ejusdem intensiori depravationis gradu, acerbior putrida febris; quin a pituitoso fomite, a cibis crassis & glutinosis, quam etiam memoravit GALENUS (v), vermibusque denique, sive per se, seu comitate afficientibus, oriundæ. In quibus producendis, externam perspirationem plerumque cohiberi constat (w); dum, aucto interno calore, uliginoso magisque æstuante cælo, pravæ indolis humoribus inquilinis, bili puta utrique, succo pancreatico, gastrico & enterico, vermiumque progeniei mutatio induci cernitur, ut spontanea corruptela promptissime sequatur; & depravata indolis chylus ex primis in secundas vias delatus, tenerrima encephali & nervorum stamina, vel ipsorum notabiles conjugationes afficiendo, terribilia symptomata inducere consuevit: eritque pro variorum humorum indole, tempestatum constitutione, vel etiam majori fibrarum tensione, malignior, & pessima, sæpeque referta petechiis putrida

(u) Oper. omn. Tom. I. Epidem. & Ephemerid. Lib. II. pag. 78.

(v) De Differ. febr. Lib. I. Cap. 3. 32. A.

(w) Quod semper indicavit GALENUS, una pro omnibus sufficiat allegatio sc. Meth. Medend. Lib. XI. Cap. 4. Jun-
tar. 7a. 68: H. Confer. Cel. DE GORTER de perspiratione
insensibili Cap. XI. §. XLVI. pag. 133.

putrida febris. Quare secundum varias ex putredine natas febres, tum a communi ipsarum genere, tum vero a cujusque propria differentia desumpta, indicatio institui debeat, necesse est (x). Quibus si adduntur quæ vel egregii viri Cel. nempe BIANCHINI (y) & DE MONCHY (z) super hac re cum orbo litterato communicaverunt, succincta non modo, sed & integra putridarum febrium habebitur Historia, & distincta sanguinearum notio.

Simplices itaque, quas enarravi, febres putridas fuisse, ex putrida in prima officina nata cacochylia, vermiumque mucos & cadaveribus, aliisque causis proëgumenis oriundas, petechiis immunes, neque contagiosas, attentus quilibet facile percipiet. Acute tamen plurimosprehendisse, ex multiplice functionum læsione, etiam liquet. Quin & animatam potentiam in plerisque symptomatibus aggravandis symbolam quoque suam non minus attulisse. Quare nonnihil & quibusdam recensitis phænomenis *Libri primi Morborum Vulgarium HIPPOCRATIS* videntur analogæ, quoad febrium naturam; insultus circa dies criticos; rigores incompósitos & errabundos; sudores inconstantes, nunc allevantes, nunc noxam afferentes; extremorum refriktionem; alvos conturbatas; urinas tenues decolores, & crudas conturbatas instar subjugalium & in summa pessimas fere omnes. Huc quoque spectant capitis & cervicis dolores, præcordiorum elevationes, orisque ventriculi dolores, vigilæ pertinaces: encephali tandem perturbatio multifaria.

(x) GALENUS, *Meth. medendi* Lib. XI. cap. 6. Juntar. 7^a. 69. C.

(y) *Lettere medico pratiche*, &c.

(z) *Hollandische Maatschappij der Wetenschappen*, 6^e. Deel, 1^e. stuk, §. XVI. & seqq.

ria. Ex ægrotis quidem sæpe sæpius animo dubius hæsi in *Philini uxore*, cui ex memoratis multa, quæ in putrida verminosa evenire solent, acciderunt (a), quæque plus simplici vice tanquam ovum ovo similia in puerperis verminantibus animadvertere mihi contigit. Cardiognmus autem ibidem una cum urina alba crassa, vel colore & crassitie subjugaliū, quæ raro in Biliosis affectis cernitur, ubi rubicunda & flammea provecto jam morbo emittitur, plerumque intus latentium ferarum indicium præbent. Similis in *Dromeadæ uxore* (b) apparuit, in qua ferme eadem pathemata obvia sunt: pariratione quam in *Epicratis uxore*, octogesimo tandem die prorsus judicata (c). Quales urinas, quæ crudorum crassorumque humorum plerumque habentur & putrida laborantibus familiares, HIPPOCRATES in genere pessimas habuit, cum ex iis & delirium, convulsiones & palpitationes & capitis dolores gravissimi contingant (d). Sed oris ventriculi dolorem frequenter lumbricorum symptomatibus interponit, ita autumnum sua feritate & malignitate interaneorum animalia gignere, orisque ventriculi dolorem, dixit (e). Eumenis conjux autumnno bilem atram, vomitione rejecit. Quin & odores id declarabant, & febres horroris sensu insignes vexabant, & oris ventriculi dolores. Biliosa pauca vomuit & lumbricum. Et paullo inferius, in quibus ægri cibum averfabantur,

ac

(a) *Aegrotus quartus* Lib. I. FOES. Sect. VII. 976.

(b) *Aegrotus undecimus*. Lib. I. FOES. Sect. VII. 987.

(c) *Aegrotus quintus*. Lib. I, FOES. Sect. VII. 979.

(d) *Prorrhæ.* Lib. I. 29. cum FOESII explicatione ad ægr. IV. Lib. I. *Morb. Vulg.* Sect. VII. pag. 978. H. & GALENI comm. in I. *Pror.* HIPPOCRATIS, ubi genuinum huius textus sensum exhaustas. sexta Juntar. 4^a. 167. D.

(e) *Morb. Vulgar.* Lib. II. FOESII Sect. VII. pag. 996. & Lib. VI. Sect. I. 13. pag. 1165.

ac veluti excocti erant, corporis incontinentia, & oris ventriculi dolore vexabantur. Lumbricis conflictabantur circa judicationes, rigoreque erant affecti ac biliosi (f). Unde nemini, cui ferocissima infestorum symptomata innotescunt, Divi senis cum præceptis non conveniet, quod febres ex præcordiorum dolore malignæ sint (g); & oris ventriculi dolor cum præcordiorum contentione, atque etiam capitis dolor, malignum quidpiam & suspiriosam quandam affectionem indicet (h). Verum quidem est, Ægrotum duodecimum cum lumbricis irritata liquida & turbulenta deposuisse, cui per initia crassæ, rubræque fuerunt urinæ, quæ in matula depositæ non subsidebant: ast nosse quoque oportet, quod incalescens quidem cœnaverit, biberitque largius, nocte omnibus vomitu refusis febris acuta prehenderit cum hypochondrii dextri dolore, inflammatio subinanis ad interna vergeret, & nox molesta & difficilis fuerit (i). Neque præterea negaverim similia symptomata, qualia *Epicratis* & *Philini* uxoribus acciderunt, a biliosa, aliave materie heterogenea induci potuisse; sed raro tunc firmum adeo manifestabunt in urinis indicium, quod tanquam signum verminantium pathognomicon, optimi de vermibus agnoverunt scriptores; quod vel postea quam clarissime patebit. Omnium insuper caussarum lochiis cohibendis, alvoque inducendæ laxæ aptissima existere interaneorum animalcula, norunt hi, qui vel semel puerperam, lumbricis intus inhospitantibus, administrarunt; neque quemquam familiariter ejusmodi ægrotis medicinam fecisse crediderim, illud de

(f) *Morb. Vulgar.* Lib. IV. FOESII Sect. VII. pag. 1125.

(g) *Prorrhæ.* Lib. I. no. 56. FOESII Sect. II. pag. 122.

(h) *Ibidem* no. 72. pag. 72.

(i) Lib. I. *Morb. Vulg.* FOESII Sect. VII. pag. 988. & seqq.

de hac re exploratum non habiturum, de qua diu multumque dubitabunt, qui nunquam hisce interfuerunt. Attamen vero sæpe quoque accidit, ut lumbrici in scenam non prodeant; quippe frequentius observare nihil est, quam in verminosa constitutione videre eosdem excretos, in aliis vero sub putrido magmate exitum habere; quod vel mea vice, minus apposite arguentibus absolvet F. HOFFMANNUS (k), *Plerumque tamen vermes non excernuntur, si febris, inquit, juncta est, quia aestu febrili dissolvuntur in putridum magma.* — Pulcerrimas etiam quantum ad hæc communicavit observationes felix ille pathologiæ animatæ propagator, sæpius laudatus BIANCHINI (l), quæ latine reddita, hisce inserta reperisse, nemini displicere possunt. In Monacho 40. annorum, sic sonant, gravi putrida febre, cum erumpentibus etiam petechiis, tantus sursum deorsumque Ascaridum numerus, a leniente catartico ex cassia cum mercurio remixta, morbi quinto die exhibito, ut porracei & phlegmatici vomitus æque ac quæ per alvum secesserat materies mucosa, acris, fætida, tota vermibus scatere videretur. Vermiculi utpote minutissimi non statim apparuerunt; armato vero oculo per fluidum sese moventes conspiciebantur, & multi 24. horas supervivere. — Similiter animadvertit in altero ægroto. Haud ita pridem, sic pergit noster, in nosocomium nostrum delatus est juvenis rusticus carnosus habitus, quem febris maligna petechizans afflixerat per novem dies & fregerat, quemque medicastri inscitia pessime tum habere dolebamus. Quarto decimo lethargicus factus periit. Aperto ejus abdomine, ne unusquisque per totum intestinorum tractum lumbricus appa-

(k) M. R. S. Tom. II. Sect. II. cap. XIV. de feb. symptomaticis p. 187.

(l) Lettre medico pratique, &c. pag. 206.

apparuit, quamquam toto morbi decursu verminosa symptomata manifestissima apparuissent, brevique ante mortem binos vivos vomitu ejecisset æger Lumbricos. Interna ventriculi vero superficies, attentiori cura consideranti, exhibuit mali sedem, minutis ubique conspersis maculis nigris, Petechiarum simillimis, variisque locis tota obsita innumeris Ascaridibus, quarum majores inter rugas delitescebant, minutæ villis sese interferebant, &c. (m). Hinc monet medicos, ut in febre verminosæ indolis, ubi lumbrici non comparent, excrementa mucida attente considerent, vomituque ejectas corruptas sordes, ubi tunc minutissimarum ascaridum myriades sese prodant, vel motu quodam materiæ intestino, vel bullulis vorticibusque, quos motu suo in superficie materiæ suscitant. Anatomicosque in secessibus plicisque primarum viarum eas quærere jubet, mucis immerfas.

Ad suos igitur, in singulis, revocare titulos, Febres putridas, cum nullus detur morbus in genere, Medici permagni interest.

SCHOLIUM SECUNDUM.

Neque fusque deque ferendum, utrum vermes putridis aliisque acutis Morbis subsint nec ne? Cum e contrario operæ quidem pretium est adæquatam animatæ potentiæ intelligentiam habere; primum quoniam ad rectam Medendi methodum ex HIPPOCRATIS effato illud præcipue requiritur: in acutis morbis raro & in principiis medicamentis purgantibus utendum est, idque diligente antea adhibita circumspeditione faciendum (n). Nec licet adeo promiscue turbare salutaria Naturæ molimina, alvi continuo rationem habendo: ubi vero intestino-

(m) Ibidem loci pag. 207 & 208.

(n) HIPPOCRAT. Aphorism. 24. Sect. I.

rum feræ adfunt, unâ cum easdem comitante magna pituitæ copia, quæ accedente calore febrili ab indole sua cruda inerte depravatur, inque putredinem proclivis fit, præcipuus inde irruentium symptomatum fomes necessario suppeditatur, & ambæ simul tanquam primaria causa debellandæ sunt. Deinde ob *Reginem criticum*, quippe tempus terendo dum in præcipiti est ægrotus frustra expectamus crisin, etiamsi ad optimam medendi normam indicationem dirigamus, atque omnia, non exciso malo infesto, sinistre evenire comperimus. Quod non diffiteor mihi, omiſſa debita in animatam potentiam attentione, vel periculis de industria ad naturam criticarum perturbationem eruendam factis, aliquando accidisse, quemadmodum & illa passim infra indicavi. Ob eandem rationem similiter videtur male successisse Synochi Verminosæ curatio Viro in Arte Machaonia primario, inque Disciplina Hippocratica consummatissimo, Cel. nempe Viennensium Professori A. DE HAEN, tanta cum laude atque assiduitate critica molimina ad ægrotantium lectos Tironibus Medicis præcipienti, eorumque perturbationes non minus docte quam eleganter tradenti. Quare bona cum Viri Celeberrimi venia, eo tantum consilio, ut salutiferæ Medicorum Scientiæ studeam, præcipuam ægroti istius historiam (o) meis cum animadversionibus heic inferere, mihi liceat. Etenim ut in Physicis experimentorum fallaces eventus aliquando plus lucis afferunt, quum expectati successus; ita Magnorum in arte nostra Virorum minus prosperæ curationes, majorem novitiis in praxi Medicinali utilitatem præstare nonnunquam valent, quam felicissime profligatorum morborum histo-

(o) *Ration. Medendi* Tom. VIII. pag. 4—6.

historiæ: hæ nimirum alias exempla præbent vix imitanda, aut in expertos in temeritatem præcipitant; illæ contra prudentiam inculcant, cum innotescit etiam Veteranos consummatosque Practicos non usque quaque sibi ab allucinatione cavere posse. Ignoscet itaque Vir Clarissimus, si cum honoris præfatione, absque vel ambitione, vel acerbitate, verum quæsiturus, quem ipsi placuit evulgando publicæ judicationi submittere casum, ad normam doctrinæ Hippocraticæ meæque experientiæ discussero. Precabor ego veniam, si erravero: sin ipse, non pudeat errorem candide fateri, ad exemplum Principum in arte Virorum.

„Femina 26. annorum, febre continua acuta,
 „una cum repentibus sæpe doloribus capitis atque
 „pectoris decubuit referta petechiis.” Cui quidem
 „septimo die contigit sudor criticus, calidus,
 „universus sex horarum spatio, tam insigni cum
 „morbi levamine, ut post placidam noctem *sola*
 „*superesset capitis gravitas* febre prorsus cum cæte-
 „ris exulante symptomatibus. — Quærebatur
 „essetne judicata ægra *Ἀπὸ τέλεος*?

„Utique dies criticus erat, & qui pro crisi sudor
 „optimus, Aphor. 4-36. Morbi autem, inquit,
 „conditio hæc erat: *Cruditatis signa urina habebat,*
 „*alvusque usque ad initium sudoris:* interim ipsa fe-
 „bris post ultimam missionem sanguinis cujusdam
 „coctionis signa tulerat, perque illud ipsum re-
 „missionis tempus *somnus inquietior, subdelirium,*
 „*levis nausea,* criticam quandam perturbationem
 „subinsinuare poterant, maxime cum brevi post
 „sudor tantus, tantoque cum levamine sequeretur.

„Verum defuerat rigor ante sudorem. Rigorem autem sudores criticos præcedere oportere,
 „HIPPOCRATES — nos docuit.” **Exempla ex**
HIP.

HIPPOCRATE ibidem laudata apud auctorem inspicere possunt. Ex quibus noster (p).

„ Igitur toties horum omnium exempla Auditoribus in Nosocomio demonstrata, in pronuncian-
 „ da sententia *cunctari omnino jubebant*. Docuitque
 „ eventus haud inanem fuisse cautelam. Ægra
 „ nostra die 8, 9, 10. calido balneo crurum insi-
 „ dens, vomuit. Urinam hypostaticam die nono
 „ miserat. Die undecimo alvum coctam biliosam.
 „ Die 13. vix vestigia macularum. Die 14. optime
 „ ac blande purgabatur ab unciis quatuor Aq. Lax.
 „ Vienn. noctemque dato paregorico transegit tran-
 „ quillissimam. At vero die 15. febre invadebatur
 „ tanti caloris, ut 104. gradum Therm. Fahrenh.
 „ æquaret. Die 16. mane calor 106. vespere 109.
 „ gradus notabat. *Vomitibus interea, dura alvus, uri-*
 „ *na jumentosa.* Die 17. *febris cum cephalalgia, vo-*
 „ *mitu flavo, flava alvo, ac pultacea quater missa.*
 Unde Cel. Auctor ad quæstionem, „ *An tandem*
 „ *vomitibus judicata alvoque?* respondet: *Fere quidem;*
 „ *integre autem nondum.*” Nec immerito. „ Etenim
 „ diebus insequentibus cum urina hypostatica vires
 „ rediere, pulcreque restitutæ sunt functiones; *ca-*
 „ *put autem vertiginosum mansit & hebes & grave.*
 „ Unde purgans cum paregorico repetitum: nihilo-
 „ minus a die 23. *vagi observabantur colici dolores,*
 „ *noctu quam diu graviores, vomitusque frequentes.*
 „ Et hinc, & quod oculorum album id innueret, &
 „ *quod brevi ante ægritudinem vermes bis ore expulis-*
 „ *set, haud immerito vermium nata suspicio est.* Datis
 „ ideo cum anthelminticis, tum purgantibus, de-
 „ mum sanitatem integram 34. die adeptam est.”
 Quibus sedulo perpensis, colligi posse quidem
 videtur, vermes fuisse causam turbarum & sympto-
 ma-

matum repente ingrediuntium, abeuntium demum collineatis in eosdem telis. Etenim *superstes capitis gravitas, nausea, vomitus, nec non alvus cruda, nunc dura, nunc fusa, cum urina jumentacea*, sufficienter manifestarunt, crisin quidem, etiamsi urina atque sudoribus Natura fuerit molita, eandem tamen absolvere non potuisse, propter interaneorum infesta animalcula, intusque minus liberaliter evocatam heterogeneam materiam morbificam. Unde neque cunctatio, neque venæ sectio, aut crurum balneum hic salutarem Medicatrici naturæ opem ferre potuisse videntur. Ipsa autem Natura semel atque iterum evacuationes *ἀνω καὶ κάτω*, indicante.

Sed præterea rigore caruit sudor. Quod etiam frequens observare est in putridis gastricis verminosis; quoniam in plerisque ab initio comparent. *Hos quidem sudores malos observavit in nosocomio Vienneusi Cl. auctor, & confirmatam proinde ubique Hippocraticam veritatem conspexit (q).* Ex epidemicæ autem constitutionis nostræ observatione constitit, criticos tum evasisse sudores hosce, quando alvus salutariter flueret, una cum vermium expulsionem, urina simul hypostatice subsidente; quod egregie quidem cum *Meandri Vinitore* convenit (r), quem refert, *rigores non, ut sororem Timenei passum fuisse, eo quod alvum ab initio liquidam & perturbatam habuisset. Deinde, inquit, substitit urinaque judicatione est reddita.* Quæ insuper egregiis SOLANI DE LUQUE observatis apprime consentiunt. Is autem *nunquam observavit simplicem crisin per urinam, sine ullo Diarrhææ concursu, nec aliquod novum signum ejusmodi crisis noverat (s).* Unde forsan nonnihil magis lu.

(q) *Ibidem* §. V. 14—17.

(r) *Ibidem* pag. 9. & *Epid.* Lib. IV. Sect. VII. pag. 1131. FOESII.

(s) *Nov. rar. observat. circa variarum cricum prædictionem ex pulsu* Cap. II. §. VII pag. 7.

lucis affunditur obscuriori X. textui *Epidemicorum Libri VI. Ante rigorem urinarum suppressiones; si cum bonis signis processerint, & alvus dejecerit, somnique adfuerint.* Quoniam urinarum suppressiones tunc nihil ad futurum rigorem præfagiunt, cum alvus fluida sæpe easdem solvat, neque tunc per sudores prævio rigore natura operari consuevit; quin ex opposito, quemadmodum cutis raritas alvi densitatem, ita etiam alvi raritas cutis densitatem adferat, necesse est. Unde GALENUS (t) in eundem textum perspicue admodum rigorum dogmata tradens: *Igitur si alvus plura dejecerit, urinæ suppressæ ad futurum rigorem præsentendum fidere non convenit: at si alvus fluxa non sit, proximamque esse morbi judicationem prænoveris.* Egregie quoque idem illud HIPPOCRATES in *Potamonis* filio indicare videtur. Huic autem *septimo die alvus, inquit, non demisit, duobus ante judicationem diebus non riguit, idcirco neque urina subsistebat* (u). Præterea criticos etiam evasisse sudores in nostris ægrotis supra (§. XXIX.) jam constitit, Cortice dato Peruviano; quod etiam bene cum modo laudato SOLANO convenit.

Attamen vero, quamvis & sudoribus præcesserint rigores, non sufficiunt in verminosis ad crisin perficiendam. Unde iterata ac unanimis in verminantibus querela, *sudores inanes non levantes, noxam afferentes, &c.* Quin idem assertum in putridis gastricis vel apud ipsum Medicinæ Parentem in summum Medicinæ emolumentum exstare, nemo non compertum habeat. Etenim *Dromeadæ* uxor (v), etiamsi ter sudorem cum rigore esset experta, nihilo-

(t) Sexta Juntar. 3a. in *Lib. VI. Hipp. de Morb. Vulg.* comm. 1. fol. 156. H.

(u) Sub *Meandro Vinitore* FOESII Sect. VII. pag. 1131.

(v) *Lib. I. Morb. Vulg. Aegrot. XI.* FOES. ibid. pag. 987.

lominus die sexto periit. Ab initio vero illi præcordii dolor invasit, non sine stomachi fastidio, horrore, magnaue corporis incontinentia, insomniisque. 3°. idem. 4°. remissior, sed una capitis gravitas adfuit. Et cui urina 2°. fuerat crassa alba turbulenta. 3°. similis. 4°. eadem fere sc. tenuis, oleosa. Cumque nauseabunda esset 3°. & 5°. & ex alvo commode stercora processissent 2°. nihil secessit 5°. Unde probabile videtur, ipsam, ex defectu purgationis protractæ, fuisse extinctam. Quin *Ægrotus XII* (w) ter etiam rigorem passus, undecimo mortuus est. Quamquam enim 7°. *ex alvo irritata liquida & turbulenta cum lumbricis secesserunt*, videtur tamen morbi fomes nondum sublatus fuisse, quoniam 8°. nigrorum, paucorum biliosorum vomitus est subsecutus: neque sufficienter & omnis hic expulsa fuisse putridam jam degeneratam pituitosam vermium materiem, ipsaque animata cadavera, exinde mihi manifestatur, quod 10°. nullius amplius evacuationis criticæ facta mentione, crurum dolor invaserit, ingravescentibus omnibus; unde decipiens undecimo mortuus est. Biliosam quoque crudam acremque dum intus alebat materiem *Philini uxor in Thaso quæ filiam pepererat* (x), bisque cum rigore, etiamsi febris acuta ipsam prehenderit, vigesimo obiit. Alvus circa exordia pauca adusta quidem demisit, immo septimo dejectiones fuerunt biliosæ, in plenum & affatim coloratæ. Et octavo postquam ex novo oborto rigore iterum acuta febris cum convulsionibus multis, non sine dolore exoriretur, ex subdita glande multa dejecit cum fluxu bilioso. Perpetuæ fere convulsionibus. Undecimo urina juven-

(w) Lib. I. *Morb. Vulg.* FOES. pag. 988 & 989.

(x) *Ægrot. IV.* Lib. I. *Morb. Vulgar.* FOES. 976. Sect. VII.

mentacea, neque alvinæ postea evacuationis ultra facta mentio est. *Epicratis uxor* (y) ter etiam rigorem experta, 40°. judicata est perfecte, postquam 34°. biliosis turbata esset alvus, 5°. jam morbi die pauca biliosa demittens, 7°. vero abunde colorata biliosa, 11°. vero substitit. Unde 15°. biliosa flava vomuit, huic & tunc quidem urinæ hypostaticæ optimæ, ex interrupto vero alvi profluvio varia inducente pathemata, veluti delirium, lateris gravitatem cum dolore, tussim, faucium dolorem & ruborem, tarde adeo ipsi salutem adlatam fuisse, intuitu sedulo apparere debet. Ut tandem de hisce dicendi finem faciam, haud adeo mihi videtur febri erratica & vaga, teste FOESIO (z), præhensus *Cleonactis* (a), octogesimo tantum rigore judicatus, quippe 24°. flava vomuit, fatis multa, paulo post virulenta, quibus omnibus levatus est. Nulla huic per inferiora secessus indicia adscripsit HIPPOCRATES. Ast vero, quod probe tenendum, circa 30. sanguis ex utraque nare cœpit fluere, & inconstanter paulatim ad judicationem usque: dum urinæ inconstantes; demumque morbifica materia, quamvis cocta, magis in alcalescentiam vergente; subrubræ & rubræ evadentes salutem tandem attulerunt.

Sufficiant hæc de *rigore critico*, cum ex paucis jam allegatis fatis constiterit de utilitate distinctionis febrium gastricarum & sanguinearum, quippe in his per sudores & urinas Naturæ molimina sæpissime sufficiunt, non vero in illis seu gastricis; sin minus salutaris alvi fluxus aut vomitus iis accedat.

2. Intelligitur quousque GALENI sententia, quod

Tanta

(y) *Aegrot. V. Lib. I. Morb. Vulgar.* FOES. 979. *ibid.*

(z) *Ibidem.*

(a) *Ibidem. Aegrot. VI. 982. ibid.*

Tanta nempe signorum ab urina in acutis febribus vis sit, ut & soli ipsi sit credendum (b), vera existimanda, & ubinam? in solo scilicet sanguinearum genere, quæ Synochi audiunt, & acutis inflammatoriis. Et tunc pulcre intelliguntur quæ de crisi per urinarum hypostasim pronunciavit HIPPOCRATES (c).

3. Quid dein de rigoribus sentiendum? Videlicet, infidos solos hos esse in putridis gastricis, verminosisque, nisi prius alvinæ evacuationes, quibus degenerata in intestinis materia tam sursum quam deorsum integre expulsa sit, præcesserint, quo tempore sæpe salutarem morbi in sanitatem adferunt conversionem. 4. Denique quare oppido raro, in nostris, sudoribus præcesserint rigores? Verosimile, quia a principio morbi adfuerunt sudores: quia febres vix notabiles remissiones habebant: vel quod alvus brevi post morbi ingressum vel a Natura, aut, si ita e re visum sit, arte duceretur. Forsan etiam symbolam suam huc attulerunt cortex Peruvianus, vesicantia & alvi clysmata (d).

Quæ, si tandem ad criticas acutorum perturbationes adplicentur, suo quoque non carebunt usu. Etenim innumeris observationibus cum apud auctores classici, tum in praxi quotidiana, comper-

(b) In Lib. VI. Hipp. de morb. vulg. com. I. X. sexta Juntar. 3^a. 156. H.

(c) Confer. Cel. DE HAAN Rat. Medend. Part. VIII. cap. 2. pag. 66. & seqq.

(d) Pulcre hic videtur collineare Fullonis historia apud HIPPOCRAT. de Morb. Vulg. Lib. VII. Foes. Sect. VII. pag. 1229 & 1230. cum Cel. DE HAAN. VIII. pag. 61 & 62.

pertum est, optimis criticis signis sudoris, urinarum, immo inquam narium hæmorrhagiarum, fatis tamen cessisse ægrotos; capitis tantum superstite gravitate, oris ventriculi dolore, aut levi tantum alvina contentione aliisque pluribus; ut brevi facta metastasi, convulsionibusve obortis exspirarent; aut validas recidivas passi sint. Utinam igitur singularium criticarum perturbationum causæ innotescerent, perinde atque effectus sedulo adeo ab antiquitate notati; ut Medico non modo spectatorem se gerere, verum etiam Naturæ Ministrum agere integrum esset. Inter ejusmodi causas potentissimi deprehenduntur vermes; quod ne HIPPOCRATEM quidem effugit, cum eosdem *sub judicationem exire commodum* præceperit (*e*), idemque repetierit (*f*). Hoc quoque me docuerunt copiosæ observationes meæ, quod si nempe infesta animalcula, sub actu criseos, cum alvi excretionē non prodiissent, pessimas sæpe contigisse recidivas. Unde, certis indicîis cognita potentia animata, sæpe mihi evenit, ut naturam ducem sequendo, artificialem crisin efficerem. Multa huc spectant, quæ criticæ alicujus evacuationi, urinæ puta, sudori & hæmorrhagiæ narium supersunt, quæque ex peculiari vermium signorum fonte promi debent, & exercitato specifici quid præ se ferre videantur. Absit tamen, crediderim, me omnes, quæ hic contingere solent, degeneraciones ad veram normam duxisse, cum plurimorum quam meæ partes hæc sint. Ex veris autem principiis en pauca!

SCHO-

(*e*) *Prænot.* FOESII Sect. II. pag. 40. lin. 10.(*f*) *De Judicationib.* FOESII Sect. II. pag. 52. lin. 19.

SCHOLIUM TERTIUM.

Quamquam diagnosis potentiæ morbificæ animatæ in omni morbo ex communi verminosorum symptomatum catalogo peti debet, peculiarem tamen vim aliquando exserere vermes, prout morbus decurrit, sæpe animadvertitur. Hinc, pro symptomatum in acutis intensitate, valide affligunt; qua ratione semet nonnunquam produnt, & ad signorum syndromen multum faciunt. Ita quidem in continuis putridis huic scopo inservit.

1. Capitis dolor (§. XXVI.) tam a morbi principio, quam gravativus post criticam quandam imperfectam evacuationem superites.

2. Lingua in putridis gastricis verminosis sæpe crusta subpingui fusca, una cum oris foetido halitu, peculiari, acido-putrido, oblecta visitur.

3. Dolores laterales non pleuritici; vel etiam a morbi principio, vel post crisin remanentes, plerumque vagi & inconstantes; aliquando tussi inani nihil egerente stipati. Et quod si hæc (1, 2, 3.) minus tuta viderentur, seorsimque sumpta nihil demonstrare, cum aliis pluribus pathognomica quasi evadunt. Etenim si hos

4. Comitantur Pulsus inconstantes, intermittentes, quod cum vermibus semper observavit SOLANUS DE LUQUE (g), nunc debiles & quasi deficientes, una cum

5. Pæcordiorum anxietate & cardiogmo, maxime circa vesperam (qui cardiogmus, seu oris ven-

(g) *Nov. rar. observat.* &c. auctore J. Nihell. pag. 29, 36, 64, 131, 135.

ventriculi dolor una cum memorata præcordiorum anxietate, fyncope & inopinata contingente lipothymia multum demonstrat, si quando etiam Naturæ moliminibus non auscultat); præterea si dolor nunc latera, nunc imum ventrem petat, aut ex eodem ventriculum adscendat, maxime dein si ex illo capitis dolor aggravetur, oculis non rubore tinctis, sed concavis, lachrymosis renitentibus; denique si ex eodem urinæ suppressiones, minime apte ad criticos rigores referendæ, contingant (*b*); aut tandem leviores in pollice & digito indice percipiantur convulsiones, Pathologiæ animatæ gnaro non diu aqua hærebit. Nec minus huc spectant

6. Alvinæ dejectiones mucidæ frustatim egestæ, ramentosæ; subque alvo hacce fusa levamen symptomatum no. 5. recensitorum: contra eadem coacta, omnium eorundem plerumque augmentum; citave ad caput aliquando metastasis, indeque nascentes multifariæ encephali læsiones, aut validæ recidivæ.

7. Sudores symptomatici subfrigidi copiosi, plerumque sine prævio rigore, ideoque acritici, subacidi putridi, rigoribus incompositis nonnunquam intermistis.

8. Maxime omnium urina limosa, jumentacea; aut incerta & inconstanti, nunc præmatura, protracta nunc hypostasi prædita, fere semper albida, aut ex albo flavescente. In descripta autem constitutu-

(*b*) HIPPOCRATES aliquid hujus phænomeni videtur indicasse hisce verbis, & qui urinæ difficultatem facerent non ex proprio aliquo renum vitio, FOES. Sect. VII. Morb. Vulg. Lib. I.

stitutione minus quam in aliis acutis pathognomicon illud signum urina præbuit.

9. Omnium vero memoratorum certitudo, quoad Epidemicam Constitutionem, tempestate perhumida, pluviosa, admodum augetur.

Hisce enim adminiculis adjutus, feliciter satis hacce in Constitutione, inque aliis postea semet offerentibus casibus, processu, omnibus rite inter se comparatis.

Optandum tamen foret, ut frequentius inciderentur corpora mortuorum, eorumque viscera atque intestina scrutari liceret, potissimum ubi nosocomia sub integra Medicorum sunt potestate, qua multa nunc dubia ad stabilem demum pervenirent normam.

THEOREMATA PRACTICA.

Ex hætenus recensitis quidem constare videtur

- I. Varias dari Febres putridas, quarum aliæ gastricæ, sanguineæ aliæ existunt; utrasque tamen Petechiis Vermibusque refertas evenire, etiamsi malignius hæ præ illis afficiant.
- II. Nomina Morborum persæpe fallacem exhibere Morbi ideam, optimasque pervertere indicationes, si quando causæ symptomatis superstructa non sint.
- III. Lumbricos atque vermes summus inducere criticas perturbationes, nisi critice & mature quidem excludantur.
- IV. Omnes críticas evacuationes, si alvus fluida iis non succedat, qua ipsi vermes eorumve cadavera, aut putridum magma expellitur, irritas esse: quin crebras recidivas pati ægrotos,

donec vel putrilagine vi vitæ soluti, sudoribus vel urinarum fluxu demum a Natura subigantur. Hinc.

V. Magnam habere prærogativam, non modo in putridis verminosis, verum etiam in aliis hisce proximis cartharum primarum viarum, ad materiem heterogeneam educendam perinde, ac leviter afficiendo insignes intercostalis nervi, cum toto corpore communicationes; qua metastases multaque nonnunquam avertuntur mala spasmodica.

VI. Optima tandem in hisce, præter alvum leniter ducentia, ex usu apparere Anthelmintica antiseptica, ex Acido Minerali & Vegetabili, corticeque Peruviano petita, quippe utramque paginam absolventia.

SECTIO SECUNDA.

FEBRES INTERMITTENTES

VERMINOSO-BILIOSÆ

ET CATARRHALES.

§. XXXVI

Hæ maxime grassatæ sunt annis 1761 & 1762 (§. XIII. & XIV.), quibus pauciores animadvertiebantur Synochi. Nonnunquam ex parvis admodum principiis lentarum adinstar, invadebant; mox vero in acutissimas abeuntes: aliquando etiam & plurimum regulariter; maxime sequenti methodo. Dolor nimirum capitis nonnullis intolerabilis; nausea & Cardiognus uni & alteri in vernalibus molestus, cum ructibus subpinguibus, rancidis, perinde ac fodâ laborantibus, ingenti salivæ excretionem stipatis: quod non ita contigit autumnali, in quibus major erat in vomitus proclivitas, quam quidem vernali febre prehensis. Violenta hacce expulsionem excreta materies, plerumque erat subbiliosa, tandem sincera, immo etiam paucis æruginosa — Dolores etiam patiebantur abdominales, adque umbilicum æque ac lumbos & latera versus; in aliis citius, tardius in aliis prorumpentes in Diarrhœas aquosas, torminosas, biliosæ subputridæque indolis, una cum vermium ramentis, ipsisque integris. Dysenteriam subierunt pauci.

§. XXXVII.

Anxietates hic enormes, ut & irriti vomendi conatus, absque ullo fere levamine; unde non raro lipothymia, sudores frigidi affectusque comatosi. In aliis pectus adibant anxietates cum dolore, ut plurimum ad quartum quintumve diem, remittentes iterum, si quando alvus, vel sponte, vel arte duceretur. Sub inani illo vomitu, vehementer increvit præcordiorum angor; ut inquietiores multo sese gererent, quam in descriptis modo putridis, admodumque jactationibus laceferuntur.

§. XXXVIII.

Lingua prius albida, mox flavescent, crusta in pluribus obducebatur subpingui, ex fusco subnigrescente: densissimis aphthis, totumque os internum atque fauces occupantibus, in morbo gravi diuque protracto; aut in uno & altero statim a morbi initio.

§. XXXIX.

Urina coloris citrei, non adeo concentrata, quam in exquisitis biliosis autumnalibus, hepatidem æmulantibus, citum & copiosum deposuit sedimentum ex albo flavescent; aut glutinosum, minus coctum HIPPOCRATIS, fundo vasis hærens, aut in medio suspensum. In aliis vero cum encephalate, qui acriter decubuerunt, plurimi comatosi aut tardæ judicationis, cernebatur.

§. XL.

§. XL.

Ut in omnibus verminantibus, ita etiam in hisce debilis intermittens, inordinateque celer existit pulsus. — Sudores quoque copiosi post turbatum nidum, & magis quam in præcedentibus nocturni; continuoque vexantes plurimos. Critici etiam in quibusdam, præsertim quando copiose subfederat urina; quod non ita accidit in Camato-sis & Catarrhalibus, in quibus hypostatica stetit tarde.

§. XLI.

Quæ Catarrhalis erant naturæ Febres plerisque inducebant affectus soporosos, præcisos, suborta diarrhœa putrida pituitosa, ramentosaque. Vehementer ægrotarunt hi, omniumque difficillimæ fuerunt judicationes, excepto ægroto IV. — Perpaucos tractavi comate immunes, vel ex intermittente in continuam remittentem brevi abeunte febre: adeo ut multis modis convenirent cum descriptis supra continuis; excepto quod non tantam aluerint putredinem. — Peculiaris quoque his erat lingua: etenim ex naturali facta alba, profundioribus incisuris nigrescentibus, quæ secundum longitudinem, dum breviores aliquot similiter eandem transversim secabant, sensim fiebat hiulca.

§. XLII.

Intermittentes maximâ parte erant tertianarum generis; quartanæ quædam, quæ raro cum ver-mibus typum servarunt, dum in lentas anomalas repente abierunt; nonnullæ irregularibus terminan-

tes paroxysmis. Lumbricos vero non excernentes detenti febre, in graviora postea inciderunt mala: Hoc præ reliquis apparuit in ægr. II. & XVI.

§. XLIII.

Hinc iterata constitit observatione, etiam in hisce febribus, maximam ægrotantium partem, vermes abdomine aluisse; quibus sponte vel arte excretis, morbi placide brevique, paucis adhibitis pharmacis, abierunt: atque eadem Medicamenta, in quibus animata potentia non adeo aperte sese manifestaverat, data sub eadem constitutione, ejusdem fuisse virtutis, quam ubi infesta illa constaret Diagnofis.

§. XLIV.

Qui autem febre tenebantur regulari intermittente, non eodem modo pristinam recuperarunt salutem. Nonnulli enim perfecte judicati sunt, emissis vermibus, quemadmodum ægroto XII. ad tertium paroxysmi contigit ingressum, nec ultra febricitavit. Quodsi vero diagnofis constaret animata, febrique prospiceretur soli, intactis vermibus, multo gravius diutiusque dein ægrotarunt. Pluribus tamen accidit, quod verminantibus consuevit, ut vi morbi agitati vermes summopere mutarint morbi genium: & hac ratione ex legitime intermittentibus, continuæ putridæ, anomalæ, multisque natæ lethales sunt; ut aliquando multo, quam descriptæ putridæ fuerint maligniores. — Mutationes hæ, potissimum ad 3, 4, 5^{tumve} diem, serius ocys fiebant.

§. XLV.

§. XLV.

Vel communis omnibus verminantibus erat Diagnofis; oculis fcilicet, lingua, dolore abdominis acuto, fub paroxyfmi ingreffum, una cum naufea mordaci, excrementes ramentofis, ipfisq; vermibus, perfpicua; in nonnullis tamen non æque manifefta, quin concurfu plurimorum indigeretur: vel peculiaris erat Epidemica, ex juvantibus & nocentibus; aut perduratione & vehementia fymptomatum, confuetis non aufcultantium pharmacis. — Multos perfanavi, cognita jam februm indole, nullum aliud medicamentum, præter familiarem ufque probatam Mixturam anthelminticam dictam, ab initio ad finem ufque affumentes, fummo cum effectu, februmque cita in fanitatem converfione. Diverfa tamen a fe invicem natura februm eandem femper non admifit medendi viam. Quam ob rem ad datam roborandam Hiftoriam, quofdam cafus, maxime diverfos inter fe, fumatim addere mihi vifum eft.

Æ G R O T U S P R I M U S.

Hominem Mercenariumprehendit febris Catarrhalis, mense Julio 1761. non admodum valida, lenta potius ab initio. Capitis vero & præcordiorum dolor gravativus adfuit a principio. Subinde & fine ordine, attamen ad vefperam regulares, invadebant febriles acerbationes, inducentes faciem continuæ remittentis. Sudores non admodum copiofi, fubfrigidi potius: membrorum cæterum perinde atque ex laffitudine labores, fereque dolentes ubique: tenuis & decolor urina: lingua parum
&

& leviter tantum in interstitiis folliculorum glandulorum obfessa: oculi renitentes: pulsus non admodum durus, neque celer. Hæc Diagnofis. Ex data Hiftoria, potentiam animatam febris lentæ huic sublatuiffe, mihi perfuafi; quare a blandis alvum ducentibus cura inchoabatur. Rheum cum fale polychrefto, forma pulveris ingeftum vomitu rejecit: dum haufus alter purgans alvum modice cievit. Minus vero debito vermium nido foluto, pharmacum paullo magis incidens (i) dabatur ex pulvere anthelmintico Störk., Oxymelle Scillitico, cum Aqua Cort. Aurantior., ut quavis horum affumeret Cochlear. Vix tamen, cum piger homo nihil fere ingereret, quod illi fuerat propinatum, votis paruit medicamentum. Febre vero jam tertio vocationis die, usque quaque malignitatem redolente, faturato cenfui utendum decocto refolvente, incidente, cum fale medio Rob. Ribium, Sp. Sulph. per campanam, ut majori medicamentorum quantitate pravam corrigerem materiem, ac destructionem vermium nidi iisdem fimul tentarem; etiam atque etiam intendens, ut ftrenue daret operam in potionem illam gratam accipiendam, quin brevi abiturus alias effet e vita. Neque frufta medicamento admonitionibusque me allaboraffe abdominis murmur indicare cepit. Lumbrici enim jam nido remoti, instantibus urgenti cum dolore convulfionibus, intestina perreptare videbantur: doloribus succurrendo colicis dabantur pulveres aliquot ex Cornu Cervi ufto, utpote convenientiffimum mihi in

(i) Secundum illud HIPPOCRATIS „omnia fecundum rationem facienti, fi non succedant fecundum rationem, non est tranfeundum ad aliud, manente eo, quod ab initio vifum fuit.” Sect. II. Aphorism 52. HIPPOCRATIS.

in iisdem notum medicamentum, superimposito purgante medicamento anthelmintico cum granis aliquot Mercurii dulcis. Renuente vero, quæ vix ducebatur, alvo, vermibusque fursum magis magisque petentibus, vomitum ciere in præfenti fatius duxi. Ipecacuannhæ dofin multis præcibus nostro ingeffi, lecto adftans, ut, fi quavis vermium agitatione accideret turba, quam citiffime ei succurrerem; & ad ftimulos perceptos multam calidam, ut amplo exirent vehiculo, ingererem. Nec frustra: brevi autem vermem teretem dimidiam ulnam longum rejecit mortuum; quo non nihil levatus eft. Languefcenti vero, antifpafmodicum fimul & cardiacum ipfi propinavi ex liq. anod. min. Hoffmanni, Tinct. Caftorei & Aq. flor. Naphæ: paullo tamen poft rediens vix aliquid hujus fumfiffe indignabundus intellexi. Alteram dofin Ipecacuannhæ vi quafi intorfi, nec operatum eft medicamentum, neque quidquam ut in actum duceretur, accipere voluit. Quid multis? Quidque ejusmodi cum ægrotis? Præcordiorum anxietatibus, dolore increfcen- tibus intolerabili, ut tandem enormes evaferint, pulfuque magis ac magis abeunte in caprizantem, exspiravit media nocte, a principio die morbi sexto, cum fanguis paullo ante ex faucibus prodiiffet.

E P I C R I S I S.

Similes febres occurrunt apud FORESTUM (k), corpora potius mollia eaque humida invadentes, quæ initio nihil maligni oftendebant; poftea vero admodum malignæ & peftilentes deprehendebantur, una cum vermibus. Nihil etiam mali præ fe tulit

(k) Lib. VI. obf. VI. & alib. variis in locis.

tulit a principio hæcce febris, & lenta potius quam acuta apparuit. Diagnofis verminofa, ex oculis, pulſu, febrilibus exacerbationibus, præcordiorumque tum ventris dolore manifeſtabatur. Et, ſi omnia ex lege artis in uſum potuiſſent vocari, forſan evaſiſſet noſter. Clysmata enim oleoſa, aliaque vermibus oppoſita, fortiterque ducentia alvum, avertere potuiſſent periculum ipſi imminens: ſed etiam ne hæc quidem admiſiſſet, cum omnibus reſiſteret medicamentis. Eodem fere tempore felicibus proceſſi auſpiciis in duodecim aliis ægrotis, ſine enematibus. Primus larga diarrhœa (1), reliqui modice fluente alvo, maxime vero urina ad 14um. judicati ſunt; ſudoribusque, emiſſis vermibus. Duo tamen graviter ſe habebant, alter comate & aphthis, viſcerum labefactione phthiſin mentiente alter. — Plerumque interim conſtitit, ſi vermes nido fuerint incluſi, nec cito in diarrhœam ſolverentur, damnoſum plurimum id fuiſſe ægrotis; ſin minus integri ſub judicationem exiſſent. Neque debilioribus in hiſce videtur mercandum medicamentis. Purgantia quidem dedi ſatis valida ipſumque mercurium dulcem purgantibus nuptum. — Crediſſim fere vermes ipſa perforaſſe inteſtina, cujus uberrima ubivis exempla proſtant, cum ſanguis ante mortem ore rejecerit: nec unquam ullum vermibus obſeſſum de tanto audivi queſtum fuiſſe dolore, de quanto quidem noſtrum.

ÆGRO-

(1) Purgantium encomia in malignis cum vermibus, non ſatis poſſum laudibus extollere. Utiliſſimus textus Cell. F. HOFFMANNI perquam commendari hic meretur. Tom. II. Sect. I. Cap. XI. §. IV. in curatione, &c. pag 87.

Æ G R O T U S S E C U N D U S.

Senex piscator Augusto 1761. Febri laboravit intermittente legitima, ad quam subigendam auxilium a me petiit. Diagnofis epidemica, cum manifeste appareret verminosa, Anthelmintica dabantur laxantia, fimul cum antifebrilibus; quibus febris diminuta brevi est. Animata vero potentia ab iisdem omnino non fugabatur, cum Medicamentorum noster fastidiosus 9°. a principio die, quo feberi valedixerat, ultra nihil accipere voluit? quocunque ad integram fanationem modo follicitaffem? — Sed quid contigit? Inconftanti, temporis aliquo intervallo, fruitus cum efflet fanitate, Apoplexia corripitur fatis ingenti. Proximum arceffant Chirurgum, qui fanguinis miffione, epifpasticis aliisque auxiliis inchoaverat curam: cum demum petierunt confanguinei, ut Chirurgus adeffem ego, fi quid bono feni auxiliando valerem. — Acre clyfma cum Oxymelle Scillitico præfcripfi; ut per intervalla femel atque iterum confuetam injiceret quantitatem Chirurgus. Nam vermes fubeffe ex recognita truncata medella mihi perfuafi, fi quidem ipfo conftitit facto. Lumbricum enim vomitu excrevit teretum. Profecto vero jam adeo morbo, ut integre tolli incaffum videretur, tantum tamen inde percepit levaminis noster; ut proxima nocte fponfe fefe moverit, potulenta ipfi propinata de manu præbuerit, mentisque conftantioris exferuerit indicia. Oborta deinceps refpiratione ftertorofa, placide obiit.

SCHO-

S C H O L I O N.

Quidni Apoplexia verminosa, nonne eadem sæpissime gignunt symptomata vermes, quæ Apoplexiam identidem præcedere solent? An major ubivis *cacochymicæ pituitosæ multum excellentis*, datur, quam a vermibus opportunitas; quæ a summo BOERHAVIO (m) inter primarias Apoplexiæ recensetur causas. Neque deficiunt exempla (n). Cum & diagnostica, verminosam inter & idiopathicam Apoplexiam, ipse jam exhibuerit CÆLIUS AURELIANUS (o).

Æ G R O T U S T E R T I U S.

Febri afficiebatur biliosa Faber lignarius, sub finem Augusti ejusdam anni, intermittente legitima, cum ingentibus anxietatibus cardialgicis; ut & vomitu sub paroxysmis, subbilioso: quæ consuetis cum essent graviores, Epidemicam manifestarunt febrem. Mixtura dabatur ab initio consueta anthelmintica, intra paroxysmos. Multis vermibus (sc. Ascaridibus) excretis, vacabat febre, absque ullis reliquiis; post septimum a principio nullum amplius assumsit medicamentum, adque opificium suum rediit sanus. Nulla huic adfuit pupillarum dilatatio, cum potius easdem coarctatiores deprehenderim.

Æ G R O-

(m) De cognosc. & curand. morb. §. 1010. 2. a.

(n) Consulatur inter alios WEPFERI Observat. de aff. Capit. Obs. CXLIII. pag. 677. Journal de Medicine, Chirurgie, Pbarmacie, &c. par M. A. Roux. Tom. XVIII. pag. 24. &c.

(o) Lib. citat. Lib. IV. Cap. VII. no. 109. pag. 535.

Æ G R O T U S Q U A R T U S.

Cultor Amstelodamo, ubi merces expediverat, domum redux lecto tenebatur subcomatosus, rigidus, acerbo fere ubique dolore oppressus cum febris valida. Ingruente paroxysmo, vehementer increverunt anxietates, quas lumbricis tribui. Iterata experientia edoctus, lenioribus fere nihil in ejusmodi affectibus effici posse, purgans promptissimum exhibui statim a principio vocationis, excipiendum mixturâ consuetâ anthelminticâ, cochleatim omni horâ; quibus alvus liquida ducta est, ut vespera paregorico indiguerit. Capitis autem dolor & præcordiorum angor integre sublati sunt, febrisque multum imminuta est. Datis tandem ex classe Antiscorbuticorum Resolventibus cum Oxymelle Scillitico, convaluit noster intra septem dierum spatium.

Æ G R O T U S Q U I N T U S.

Singulare phænomenon in filiola Prætoris vicini, cui, ineunte febrili paroxysmo, digitus minimus & auricularis extumuerunt; quæ inflatio iterum disparuit sub febris decessione, prima vice attente conspexi. Emissis autem lumbricis aliquot, materiâque heterogeneâ, fugata brevissimo temporis cursu, septimanæ scilicet unius, febre, integre convaluit nostra.

S C H O L I O N.

Memorabilis fane & Pathologiæ animatæ aureis qui inferatur asteriscis perdignus Coacarum
F Præ-

Prænotionum Aphorismus hic est: IN LIENTERICIS CUM FERIS ALVINIS (μετὰ θνησίαν), QUI TORMINE EXSOLVUNTUR DOLORES; QUÆ CIRCA SUNT, ARTICULOS TUMEFACIUNT. HINC PRÆRUBRÆ SQUAMMULÆ ET BULLATÆ. QUIN ETIAM OBORTA SUDATIUNCULA, VIBICIBUS RUBENT OBSITI, UT FLAGRIS CÆSI (p). Quamquam hic textus satis perspicuus esse videatur, ut facile intelligi possit; propter eximiam tamen ejus in Potentiâ morbificâ animatâ utilitatem, dandam mihi hanc operam duxi, ut luculentius paullo eum explicem.

Cum nomen τὸ θνησίαν amplam habeat significationem, & nunc pro ulceribus malignis, nunc autem pro feris alvinis adhibeatur; mirum non est, ob intimam, quam colunt, affinitatem Mucosi maligni & Verminantium morbi, sæpe quoque similia symptomata, veluti oris exulcerationes, faciei rubores cum fœdis maculis, depravatam in ingesta actionem, articulorum intumescientiam, cutisque scabritiem, cum phtisi abdominali atque tabe, sistentes, tandemque vel mortem ipsam inferentes, in lingua Græcâ versatissimos etiam viros, aliquando de hâc voce ambigere. (q) Ex attenta vero diversorum HIPPOCRATIS locorum contemplatione patebit, Laconicum huncce virum τὰ θνησία de lumbricis intestina torquentibus per-
sæpe

(p) DURETI *Commentar. in Coac. Prænotion.* pag. 336. edit. Leid. 1737. & FOESII no. 467. pag. 129.

(q) Præ cæteris consulendi FOESII *Coac. Præn.* 285. sect. II. p. 165. & 467. pag. 192. Lib. II. *Epidem.* pag. 996. Lib. *Epid.* IV. pag. 1126. & Lib. *Epidem.* VI. sect. I. p. 13. *in comment.* pag. 1167. cum ejus *Oeconomia.* pag. 165. adde Ill. VAN ZWIETEN ad §. 1364. Tom. IV. pag. 715.

sæpe intellexisse, eademque promiscue pro infestorum genere usurpasse, aliquando Ascarides & Teretes seorsim expressisse; unde forsan quis in dubium venire posset, peritissimum DURETUM hic loci tantum Ascarides respexisse, cum in alio aphorismo ejusdem HIPPOCRATIS *Θηρία* pro Teretibus interpretatus est (r); scilicet a *Cardialgia*, cum torminibus, ventris feræ (*Θηρία*) prorumpunt; in quem sequentibus verbis commentatus est, *Quod autem attinet ad nomen ῥ Θηρίων, palam est, pro vermibus usurpari, quia sunt feræ ventris &c.* quæ ad hoc probandum ex aliis contulit. Simili modo egit in aureo libro supra jam memorato (s), ubi promiscue voce *Θηρία* usus est. *Ascarides etiam, inquit, ab Hippocrate vocantur Θηρία, a feritate: Nam sæpenumero ægrotos ad exitum præcipitant, ut scripsit Hippocrates Lib. I. Epid. Sect. II. Θηριώδες Φθινοπῶρ &c. ac si diceret Ferinum quoddam autumnus gignit &c.* quæ sequuntur. Et paullo post, *Dicuntur autem vermes ab Hippocrate Θηρία κατ' ἐξοχὴν in lib. πρὸ χυμῶν, ubi clysterum commoditates & utilitates commemorat. Valent inquit, ad incendium intestinorum, ad humores alienos excludendos, ad ulcus, ut ad dysenteriam, valent ad Θηρία vermes ferinos excludendos. Quorum autumno est facilis generatio, propter victus rationem a fructibus crudis & aliis cibis cruditate gignentibus: & id circo autumnus dicitur Θηριώδες, id est ferinus. Igitur lumbrici rotundi gignuntur in tenuibus intestinis. &c.* Immo post signorum ex PAULO, AETIO, HIPPOCRATE & ARISTOTELE recensitionem, in Apho-

(r) Libro modo citato. pag. 163. coac. 15. cap. XI.

(s) De Morbis internis. pag. m. 565. & 566.

Aphorismum modo citatum (t) *oris ventriculi dolores cum tormine, ventris animalcula (θηρία) erumpere faciunt*, ita hic loci commentatus est. *Nascuntur in tenuibus intestinis & irrepunt in ventriculum eo pellecti, suavitate cibi mitis & lactei, praesertim iis qui lacte utuntur (u). Contra Ascarides in ano stabulantur.* Unde satis superque constat, nostrum & in hunc textum, in quo Ascarides saepissime causa existunt molestæ cardialgiæ, quemadmodum crebrò observavit BIANCHINI (v), & ego, præter alios casus in ægroto XV°. infra annotavi, το θηρίον, de Teretibus intellixisse, & alibi pluribus in locis. Eadem igitur tum respectu cardialgiæ, tum articulorum intumescentiæ, huius nominis ratio est; nec alia quam communi significatione in Epidemica constitutione ab ipso HIPPOCRATE adhibitum fuisse, ex *Eumenis* uxore sufficienter apparet. Febres enim lumbricis refertæ πορετὰς θηριώδες nuncupavit, quâ præhensa lumbricum teretem vomitu ægrota rejecit: & in eadem constitutione, lumbricos, quibus circa judicationes conflictabantur θηριώδες vocavit (w). Iterata quoque observatione, phænomena in textu memoratis simillima, in ægrotis nostris a lumbricis potissimum teretibus, exorta fuisse constit. Et

I. Quidem in ægrotulo nostro memorato quinto.

II. Infuetam dein digitorum inflationem, quam frustra

(t) *Supra not. r. Confer & F O E S. Coac. Prænot. 285. pag. 165. cum Epid. Lib. II. pag. 996.*

(u) *De Morb. Intern. pag. 566.*

(v) *Lib. citato. pag. 202 & 210.*

(w) *Lib. IV. de Morb. Vulg. no. 12. pag. 1125. Foësius.*

frustra linimentis discutientibus dissipare tentaverat Chirurgus, in femina quadragenaria observare licuit. Aderant simul plurima teretium signa, cum alvi contentione. Datis vero Anthelminticis purgantibus, tam a digitorum intumescentiâ, quam a vermium reliquis symptomatibus, sanata est, quam primum alvus per aliquot tempus ramentosa ducta esset.

III. In alterâ feminâ curæ meæ commissâ, idem animadvertere contigit, quo tempore salutis prioris ægrotuli præfueram, quæ lumbricos quoque teretes excrevit & postea ad pristinam sanitatem pervenit.

IV. In puella quatuordecim annorum, eadem phænomena animadvertebantur: maxime verò circa vesperam. Aderant autem intolerabilis capitis dolor, pupillæ major dilatatio, narium pruritus, lingua fordida flavescens; tussis sicca inanis, nihil egerens; contentio alvina in regione umbilicali: fuboriebantur anxietates circa præcordia, levior & subitanea Amaurosis; tum cœperunt intumescere manuum carpi, & omnibus auctis symptomatibus, maculæ ex albo rubicundæ, veluti flagris cæsæ in brachiis animadvertebantur, evanidæ rursus, absente febricula cum sudatiuncula. Ergo etiam alteram hujus prænotationis partem pulchre confirmavit status puellæ nostræ. *Hinc præ-rubræ squammulæ & bullatæ. Quin etiam oborta sudatiuncula vibicibus rubent obsiti, ut flagris cæsi.* Familiaris mixturæ anthelminticæ usu perfecte sanata est, alvo secuta ramentosa.

Quam ob rem feræ alvinæ videntur sufficere solæ, ad ea producenda mala, quæ statuerat Divus Senex & solertissimus Naturæ observator. Etenim ne Lienteriæ quidem indicia præbuerant quatuor modo allegati ægroti; postea vero tandem infecuta liquida alvus est, quæ medicamentorum ope inducebatur, nec antea exstiterat. Sanitate demum restitutâ, fluente eadem. Hinc si infantes aliquos, quondam rubentium exanthematum genere prehenso, quoad hanc symptomatum seriem, in animum revocem; non possum, quin conceptam ante teneam sublatentium ferarum intestinorum ideam; præsertim quoad efflorescendi modum in carpis & brachiis mediis & infimis: quos tamen minus exploratos hic non refero. — Simile quid in rustico homine nuper admodum subolfeci; cardialgiâ nempe syncopticâ, obscuro cum dolore correptus is est, una cum manuum & faciei intumescentiâ, exanthematibus obscuro rubentibus & livescentibus perfusarum: pulsus evasit debilis, respiratio impedita; sanguis, incisa vena, non exiit, cum statim in animi deliquium incidere æger. Purgans anthelminticum acre, quum ad se rediisset ipsi propinavi per epicrasin: abierunt manuum & faciei inflatio, cutisque scabrities, ceteraque recensita symptomata, ut commode se haberet altero die; nec ullam amplius conquestus sit molestiam. Alvum copiose deposuit. Cum vero fæcum examinandi defuit opportunitas, pro certo nolim nec hunc quidem alicui obtrudere casum. Intra paucos dies ad arva rediit.

Mere-

Meretur equidem exanthematum natura ab artis salutaris antistibus curatius attendi, ad certiores eorundem diagnosin efficiendam, ne sanguis, quemadmodum ex altera parte peccatum est in exanthematibus fictitiis animatis (x), proh dolor! ex adverso & nimis frequenter diathesis phlogisticæ accusetur; dum, proximâ causâ minus justè debellatâ, ex æquo institui curatio nequeat. — Per sæpe in vermibus obsessis eveniunt, plane determinata, eorundemque propria symptomata, distincta ab aliorum genere, cum pessimis aliquando indiciis, pro ut mitiorem aut graviores causas habent: perrarò quid boni in facie portendunt, quæ fere semper cum acutis suspecta habui, plerumque & interaneorum præfagium.

Malignarum interim petechiarum in verminantibus diagnosin jam exhibuit accuratus in hisce & sæpe laudatus BIANCHINI (y); unde simul adparuit similitudinem quandam inter hæc, & quæ prodidit rusticus noster, intercedere. *In febre maligna verminosæ indolis, æger, inquit, subito concidit stupidus, somnolentus, viribus prostratis, internaque anxietate agitato, cum insigni arteriarum temporalium pulsatione. Febris vel statim invadit vehemens & quotidie increscens, afficiens illicò caput, dein pectus & demum imam quoque alvum; vel tertio quartove saltem die manifestatur, sine insigniore pulsus mutatione; vel variis temporibus recurrit, plerumque sine periodo & ordine.* Pete-

(x) Vide Supra §. II. not. f.

(y) Lib. citato. pag. 199 & seqq.

Petechiæ erumpunt modo primo morbi die, modo antequam febris invaserit, modo sub augmentum febris, modoque ultimo demum morbi tempore: ubi distinctæ sunt lividæ sparsæ, ubi confluentes parvulæ rubicundæ, nec unquam utcunque tumidæ exanthemata sunt. Facies mutatur statim, sæpiusque tantum rubicundis spargitur, interdum tota rubore sublivido suffunditur, sed brevi fit squallida & cadaveracea: oculi concavi, turbati atque tumidi sunt, nec somnum captanti ægroto clauduntur, cincti halone livido. Aeger sæpius gluttit & singultit, & nasum fricat atque scalpit. Sicca etiam infestatur tussicula. Totum subinde corpus levibus & transitoriis quatitur convulsionibus, quæ cum molesta capillorum & unguium pedis fornicatione incipientes, subito per musculos omnes diffunduntur, & dein evanescit. Respiratio molesta est, atque angusta; halitusque ægri ingratissimum acidum odorem spargit. Somnum perturbant & interrumpunt tremores, unde stridor dentium frequens. Pulsus incrementum morbo variabilis semper est & irregularis; modo enim æqualis observatur, modo intermittens, nunc celer plenus & fortis, nunc languidus, mollis lentus; variis denique diei horis mutatur & turbatur, novasque semper inexpectatas febris exacerbationes minatur; interdum omnino intermittit seu vix percipi potest. Accedunt non raro tormina, ventris dolor, turba ventriculi, nausea, foetor oris, vomitus, immo interdum orexis. In labiis, lingua & palato erumpunt pustulæ atque bullulæ crebræ, vel sordes incrustant albæ tenaces. Sputa larga atque frequentia, ut morbus ptyalismum fere excitasse videatur. Tandem per vomitum aut alvum prodeunt vermes.

Om.

Omnia denique pessimæ fuerunt, quas in supra recensita Epidemia observavit GEOFROY, quæ horrendum in modum sæviit. Cum ad omnium manus, non sit insigne illud opus, en paucis historiam: *Il regna pendant quelque tems dans les vilages des environs de Toul une maladie contagieuse, dont on étoit enlevé en 2 ou 3 jours au plus. C'étoit une pourpre si violent, que la peau tomboit entiere-ment a presque tous ceux, qui en pouvoient rechapper. L'infection des cadavres étoit si grande, que personne n'en vouloit ouvrir, & que plusieurs moururent, pour les avoir portés en terre, C'ÉTOIT QUE CEUX QUI ÉTOIENT SECOURIS PROMPTEMENT RENDOIENT DES VERS, APRES QUOI LE FOUPRE PAROISSAIT (z).*

V. Manifestæ dein apparuerunt squammulæ in Matrona nobili, cujus historiam infra (a) tradidi, quæ simili modo lumbricos teretes exclusit.

VI. Ingentem manuum & pedum dolorosam inflationem hisce diebus tractavi in rustica cum memoratis exanthematibus, sudatiuncula & molesta præcordiorum anxietate, capitisque gravedine; emissis lumbricis putridis teretibus, sanitatem adhibitis meris anthelminticis adepta est. Quod hodie perquam frequens observatur.

VII. Semel tantum articulos tumefactos ab Ascaridibus animadverti; sed in hoc ipso puero lumbrici teretes excreti quoque sunt.

VIII.

(z) Acad. R. de Scienc. 1715. pag. 14. 4°.

(a) Hujus Sect. ægr. decim. Schol. & cap. III. Sect. III. E. ægrot. quint.

VIII.III. denique VAN ZWIETEN (*b*) in œnopola quodam vermibus laborante, procul dubio teretibus, cum Ascarides forsan speciatim expressisset, totam horum symptomatum feriem, eodem ordine, quo, ab HIPPOCRATE recensentur, quam maxime miratus vidit: atque ego perquam gaudebam, Ill. hunc virum pulcherrimam hanc observationem, ipso facto confirmatam, attulisse.

Diagnosıs verminosorum exanthematum ex Coaca Prænotione apparet manifesta. Sæpe tamen contingit, ut non admodum perspicue compareant memorata exanthemata; sed modo animadvertatur articulorum intumescencia. Ex oculorum tamen, linguæ atque urinæ inspectione, facile ejusmodi malum, ab alia causâ oriundum, dignoscitur. Quin præcordiorum molestia, ab umbilicali regione proficiscens, in alio exanthematum genere talem originem, qualem sub animata potentia fere semper habet, non ducit.

Redeo ad Lienteriam, unde sensim deflexerat sermo. Si ad lienteriam sensu HIPPOCRATIS proprie respiciamus, non semper alvi lævitas requiritur; quemadmodum semet ex aliis consonis locis explicuit DURETUS, inquiens, *Atque ut jam cœpi attingere; duplex in alvo causâ est, unde lienteria vulgo dicta nascitur. Una quidem frustratio coctionis; altera vero præceps egestio. Illic manet cruditas: hic contineri nihil potest, quidquid assumptum est; quin imperfectum reddatur. Atque utriusque causæ communis est coctionis privatio: sed frustrationis per se; præcipitis vero egestio per se ex eventu. Commune est etiam*

utrius-

(*b*) Comm. Tom. IV. §. 1364. pag. 715.

utriusque alvum ferri incoctis & crudis. Ad hanc Lienteriæ speciem refert prægrandem ventriculi intemperiem frigidam. — Famem caninam βελιμον, cujus causa vermes sæpissime existunt (c). Verumtamen leviores tantum ventriculi cruditates in ægrotis nostris fuerunt, ut de appetitu auctiori vix quererentur. Adeoque patet, quæ de lientericis præcepit Cous Observator, etiam de feris alvinis citra lienteriam obtinere.

C O R O L L A R I A.

- I. Constat itaque, Lumbricos teretes & Ascari-des eodem modo articulorum intumescentiam inducere cum peculiari exanthematum genere, aliquando & citra lienteriam, perinde ac cum eadem junctos.
- II. Dari exanthemata peculiaria verminosa, distincta ab aliis, seu ab alia causâ animatâ (d) congenita, sui generis essentialia.
- III. Simili modo oriri petechias a vermibus, cum pessimis symptomatibus, quæ fati cito fiunt malignæ & necantes, nisi prospiciatur, alvum in principio morbi copiose respondere.

Æ G R O T U S S E X T U S.

Robusta virago, febre biliosa tenebatur intermit-

(c) *In coacas prænotiones Comm.* pag. 336.

(d) Quanquam exanthemata fictitia ex Pathologia genuina repurgata meritò exulant, quæ tamen vera fide animalculis ortum debere inventa sunt (conf. MEAD *monita & præcepta medica* cap. XIII.), religiose protegenda.

mittente, ad quam auferendam sum arcessitus. Absente nausea, saburræ biliosæ evacuandæ gratiâ, Rheum cum sale polychresto præscripsi, ex vehiculo discutiente: Apozema resolvens cum sale medio & fyr. e 5. rad. ut viscerum obstructiones, autumnales febres plerumque comitantes, referarem, datum altero die, ceterum nihil mali suspicans. Eodem vero die, tempore pomeridiano petierunt me, ægrotam nostram ex vita abituram autumantes, nec immerito. Dolore equidem intensissimo se intus vehementer cruciari, ejulatu omnibus patefaciebat; subinde frigidus manavit fudor; extrema frigida; animi deliquium; pulsus inæqualis debilis, modo incitatus. Ex cruciatûs vehementiâ cum mihi de vermibus nasceretur suspicio, olei lini unc. sex cum fyr. Diacod. unc. i. per vices exhibui, quo, dolore ablato, sensim ad se rediit nostra. Et quum nulla, præter animatam potentiam morbificam, manifesta causa appareret, Mixtura salina cum Rheo propinata est, unde 3, 4^{ve} lumbricos teretes exclusit altero die. Omnem deinceps ad expellendos vermes dirigens indicationem curatoriam, Salibus præsertim mediis, Mellitis, Graveolentibus demum ex Asæ fœtidæ, me sanaturum nostram credidi. Sed, inopinato 18°. accessus mei & 21°. incepti morbi, novus incidit doloris insultus, isque tam vehemens ut prior vix nostram attigisse videretur. Omnibus nimirum præter modum auctis, animo deficit continuo, subinde corpus quaquaversum jactat; manibus suis abdomen premit, feritque; dum ædes suas & vicinas ejulatu explet. Et quamvis dolor regionem coli potissimum descendentem occupare videbatur, propter corporis tamen tum inquietudinem, tum gesticulationem, clysmatis injiciendi nulla aderat oppor-

opportunitas. Quamobrem abdomini imponebatur cataplasma & post datam mixturam oleosam sedatus est dolor. Altero autem die mixturam familiarem anthelminticam, qua unicum modo lumbricum teretem exoneravit, assumsit. De torminibus alvinis postea non amplius quæstæ est; contrà dolorosa pectoris obpressio supervenit, quod in constitutione epidemica nostra, post fugatos vermes, sæpe contigit observare: eaque simplici medicamento depulsâ, pharmacis sana valedixit.

Æ G R O T U S S E P T I M U S.

Domina quædam, constitutionis sanguineæ, vitæque utens sedentaria, febre afficiebatur hæmitriteæ indolis, molestâ, gravi diuque protractâ; quæ, ratione habita paroxysmi febris primarii, erat regularis, minime vero quod ad symptomata. Anxietates præcordiorum patiebatur graves & spasticas, aliquando syncopicas, cum sudore frigido, præsertim extremorum, sub novæ febris accessionem, quæ diu summo mane invaserat, aliis novis reversionibus. Sub vesperam vel & ante meridiem redibat, ita ut triplici impetu nostram adgrederetur. Urina coloris erat rubicundi, flammea, tempore tamen hypostatica; lingua humida, lata, incisa, progressu morbi subficca, neutiquam vero arida, aut fusca. Septimo ab initio catarrhalis naturam induit febris, summamque vim in pectus convertit; licet sputa pauca spumosa prodirent, neque molesta admodum esset tussis, in spasticis potissimum constrictionibus consistens. Vermes tandem in scenam prodeunt; vivo excreto terete cum ramentis copiosis. Diu cum verminosis

sis symptomatibus conflictata nostra, molestam viscerum labefactionem trimestri spatio sustinuit; Martialibus demum post multa usitata pharmaca, emissis identidem lumbricis, sanitatem adepta. — Postea vero, perspecta Lumbricorum ingente copia, sponte sua vulgare medicamentum anthelminthicum, ex semine nimirum Santonico cum Melle assumsit, quô de tempore in tempus lumbricos teretes copiose exoneravit; & cum ante esset multum emaciata, paullo post evasit obesa atque ventricosa adeo, ut gravidam aliquot mensium jam a triennio mentita sit, sæpeque a mulierculis pro tali salutata, etiamsi catamenia suo tempore rite fluerent.

E P I C R I S I S.

Ejusmodi febres alternantes omnium pertinacissimas esse, plus vice simplici expertus sum; raròque ex voto cedere vel optima medendi via, nisi primarum viarum constitutio firmata atque in integrum restituta sit. Sæpe quoque ita invadere solent, ut altera frigore, eoque absente, quod mali sæpe ominis, accedat altera. Haud ita tamen diu primum juvencæ, tali febri, cum immani præcordiorum angore sub paroxysmum, quatuordecim dierum spatio, favente DEO, auxilium tuli, sanitate in integrum restituta. Superatis præcordiorum anxietatibus, per omnem morbi decursum, inter febriles exacerbationes, alvus servata laxa est; unde nulla alia medela, quam uncia circiter Essentiæ Stomachicæ amaræ indiguerit. Purgantia vero Matronæ nostræ fastidio semper erant (e).

ÆGRO-

(e) De Febribus hisce inter alios confer FOREST. Lib. V. de *Febrib. compositis* obs. XIII & XIV. cum Schol.

Æ G R O T U S O C T A V U S.

Ad finem Novembris 1761. accessi ad hominem nauticum, robustum, exercitatum, quem febris non admodum valida prehenderat, intermittens, dein continua facta. Dolor capitis aderat ingens; vigiliæ pertinaces; lingua subfusca, lata humida, in margine rubicunda: urina a principio non multum a naturali diversa, postea flammea: de obscuro ventris dolore questus est, ex quo animatæ causæ mihi incidit suspicio. Mixtura consueta anthelmintica dabatur in initio frustra: 4°. anxietates magis ac magis increbuerunt cum ingente virium prostratione, ut parum auxilii tulerint promptissima alias antispasmodica & protracta in intervallis purgantia sine fructu, fuerint ingesta. Quamobrem unanimi præcipuorum Medicorum consensu, opiatorum, purgantibus jungendorum, probatam viam incesse; & formulam sequentem in tanta debilitate præscripsi: R. Liq. anod. miner. Hoffmanni drach. ij. Laud. liquid. Sydenhami drachm. dimid. Aq. st. Menthæ unc. j. Naphæ unc. med. M. ut tertiam haustus partem cum quaque pilula, quam Moschus ingrediebatur, fumeret quâvis horâ. Dolor quidem ab eorum usu mitigatus est; at vigiliæ tamen æque ac ante fuerunt pertinaces, noctesque infomnes. Alvus ex iterato purgante adstricta, nullus tamen hætenus vomitus. 5°. Simili indicationi insistendo eccoproticis, ne drastici nocerem, perrexi; sed pari ac ante modo renuit alvus. 6°. Potionem paullo fortiolem ex Senna, Tamarindis, Sale polychresto & Syr. Cichorei cum Rheo, scopo largiori vehiculo intesti-
na

na incitandi, in usum vocavi. Increvit vero ab eadem vix ingesta dolor; atque cum vomitu magno & angoris incremento, assumpta protinus reddidit; negans amplius assumere Medicamenta. Verumtamen precibus, quibus morbi pertinaciam, summumque in quo versabatur periculum, ostendebam, commotus, clyisma fortiter purgans atque discutiens injici demum sibi concessit, quo vero dejectiuncula tantum facta, dolor pro tempore sedatus, iterum gravior factus est. Assumpto autem pristino anodyno, parumper iterum sedatus est; & purgans alterum felici adeo eventu ingessit, ut alvum dejecerit copiose, vermemque tere-tem vivum, hostem mordacem, excreverit. Levatus mirifice noster sequente nocte somno placidissimo conquievit. Reliqua autem curatio, Emulsionibus analepticiis, cortice Peruviano, paucisque aliis, cum corporis refectioni, tum putridi magmatis expulsiōni, conducentibus, intra trium septimanarum a principio spatium, ex sententia fuit peracta.

E P I C R I S I S.

Quamvis acriter vexaret dolor, pulsus tamen non admodum incitatus est, in tam robusto homine. Quam ob rem evacuatoriæ indicationi audacter insistere potui. Per clysmata fateor, coactam alvum promptius solvissem, nisi vulgus ea vehementer reformidaret. Neque minus felicem eventum forsan promississent oleosa, ad summam intestinorum siccitatem tollendam, qua ceterum vel aptissima pharmaca reddi inefficia, plane postea didici. Vomitus autem vacare ægrotum, necesse est.

SCHO-

S C H O L I O N.

Vermibus obfessis, *dura*, quam *fusa* alvus, frequentior adest. Quodsi vero vermes jam nido remoti intestina perreptant, colicos quoque dum efficiunt dolores, præsertim in chronicis, liquidam cient. Sæpe ad passiones iliacas ejusmodi coacta alvus facit, vel saltem proxime ad eas accedit, ut spuria quasi intestinorum interceptiones sint. — Verum quidem est, quod ægrotantes vomitus non semper, nisi malo aliquamdiu protracto, multo minus stercoraceos sustineant. Solent potius, lentam admodum foetidam mucidamque materiem copiose evomere (*f*). Ast scire quoque oportet, illud, quod proprie *Ileon* efficit, potissimum in eo consistere, *ut tenuia intestina nihil deorsum descendere sinant* (*g*), cum pro majore interceptionis a ventriculo distantia rejectam materiem differre, necesse est; neque foculentam semper emitti. Quadam igitur limitatione in Pathologia animata CÆLII AURELIANI verba videntur accipienda, quibus differentiam Passionis iliacæ a vermibus cum aliis exposuit, inquiens, *ab iliacis discernuntur, qui lumbricorum tormine vexantur, siquidem neque ventris officium in iis abstinetur, & pallor antecedit, aut contra consuetudinem jacent proni, vel dormiunt cum gemitu & irrationabili exclam-*

(*f*) Confer. hujus sect. ægr. xvii. & cap. III. sect. III. æ. ægr. sec.

(*g*) Conf. N. PISON. *de cognosc. & curand. Morb.* Lib. III. cap. xxi. pag. 139.

exclamatione (b). Hæc autem spectant *colicam verminosam*, in qua crebrò illud cernitur, maximopere in chronica ventris affectione (i); raro tamen in *Ileo* (k), de quo hic sermo est (l).

Ceterum ab animata potentia frequentes passiones Iliacas observatas esse, inter alios videre licet apud BONE TUM (m), F. HOFFMANNUM (n) aliosque. Egregius hicce vir, ut verbo de verminoso Ileo moneam, sopitis dolore & turbis, Decoctum Mercurii crudi perquam commendat. Ego vero in chronica passione iliaca, memorato Decocto incassum adhibito, multisque aliis frustra datis, potentius nihil ipso Elixire Vitrioli compertum habui, absque auxilio in modo relata historia adhibito (o). Ecquis autem ignoret Medicamentorum in eodem morbo agendorum diversitatem? In rustico iliaco, irrita diu factâ Medicinâ, lac tepidum dulce, ano injectum, omnia sustulit. Cognitâ enim magnâ Acidorum
Mi-

(b) *Morb. Chronic. Lib. IV. cap. VIII. pag. 535. No. 110.*

(i) *Conf. cap. III. sect. III. a. ægrot. prim.*

(k) Aliquando tamen, quoad ventris fluorem, in intestinorum verminosa invaginatione, id posse evenire, persequi licet in *Comm. de reb. gestis &c. Vol. XII. part. I. pag. 153.*

(l) Differentiam inter *Colicam* & *Ileum* tyrones Medici apud F. HOFFMANN. Tom. II. sect. II. cap. IV. pag. 284. cum CORNELII CELSI Lib. IV. cap. XIII. pag. 221. distincte sapiant.

(m) Lib. III. sect. XIV. obs. XI. XII. pag. 268. & 269.

(n) Tom. II. sect. II. cap. IV. §. X. pag. 276. eodemque capite obs. VII. pag. 284. & *Oper. Supplem. II. part. II. pag. 169. Dissert. de Passione Iliaca. §. XIII.*

(o) *Cap. III. sect. III. a. ægrot. secund.*

Mineralium stranguriæ referandæ vi, haud dubitat quisquam, similem virtutem Anthelminticam in intestinorum spastica contractione, diluto Elixiri Vitrioli acido aliquando tribuere.

Æ G R O T U S N O N U S.

Horresco, dum memoria repeto casum miserimi, ejusque robusti atque vegeti hominis, natione Helveti. Hic quidem vernali nausea corripiebatur, una cum febre, non magni ut videbatur momenti.

Ad auxilium ejus advocatus, nihil maligni suspicans, molestæ nausæ subigendæ gratiâ consuetam mixturam Riverii in similibus casibus spectatæ virtutis præscripsi.

Altero vero die in vomitus æruginosos jam vertebatur nausea. Omnibus vermes indicantibus, febreque parum urgente, alteram mixturam propinavi, compositam ex pulveris anthelmintici stork drachm. j. cum semisse Oxymell. Scillitic. unc. j. cum aq. Melissæ unc. vi. quo sursum deorsumque, si velent, exirent lumbrici. Sed quid evenit? Horâ nimirum pomeridiana tertia, accelerato cursu nuncius advenit, adestem rogans illico homini moribundo. Perterrefactus recta me ad illum contuli & cum de actis ejus quererem, referunt, nostrum continuo vomuisse æruginosam materiem bilemque sinceram; etiamsi parum, vel nihil, ex dato medicamento assumisset; admodumque debilitatum incidisse in delirium, & omnia, quæ manifestabantur, dum lecto adfuissem, veluti quodam successione ordine accidisse. — En! facies erat livida, perinde ac si laqueo constrictum esset

collum, morteque instante nigrescens, præsertim labia. Os tetanice claudebatur, ut minime posset aperiri; hinc deglutionis defectus; collum tumidum inflatum; pulsus admodum debilis, intermittens tremulus; sudor frigidus, modo uniuersum corpus, modo pectus, modo caput petens; Motus convulsivi tam artuum superiorum, quam inferiorum, transitorii, maxime pedis dextri, fereque perpetuo conspicui; oculi tristes renitentes aperti. — Hora autem sexta, die secundo, timens & tremens, nec mentis prorsus impos, ad acutissimi hujus symptomatis vitæque suæ miserrimæ ultimum devenit terminum. — Clyisma acre vermibus oppositum ano injici curaveram, dum vita supererat, absque tamen operato auxilio; & propter ingentem strangulationem, venam jugularem ut aperiret Chirurgus, etiam atque etiam sed incassum petii. Spiritus quoque volatiles æque minus, quam Raphani rustici rasi, magnâ copiâ nuchæ impositi, quidquam levaminis, aut mutationis attulerunt, omnibus ad mortem properantibus.

S C H O L I O N.

Apprime consentaneus GREGORII HORSTII apud F. HOFFMANN. (p) recensendus locus hic est, ubi tradit, filiam 14 annorum a vermibus non tantum ingentem colli constrictionem, quasi laqueo injecto fauces præcludente, cum imminente suffocatione; sed utriusque tum brachii, tum cruris, motum convulsivum fuisse perpessam. Ipse

(p) M. R. S. Tom. I. part. II. cap. XI. de rebus non venenatis, sed instar veneni agentibus. §. III. schol. pag. 235.

Ipse quoque Cel. HOFFMANNUS in faucibus agnovit strangulationem, inque facie colorem lividum (*q*), ut dubium non sit, quin noster epidemico morbo verminoso extinctus sit.

Æ G R O T U S D E C I M U S.

Vidua quadraginta annorum & quinque non nihil ab hæmorrhagiâ uterinâ binarum jam septimanarum spatio passâ, febricitans, duodecimo mensis Junii 1762. ut ipsi mederer, molestumque hunc fluxum cohiberem, a me petiit. Mixturam secundum mentem WAGNERI (*r*), tanquam egregium medicamentum in hæmorrhagiis spontaneis, non minus uterinis, quam hæmopthysi habituali, statim ipsi propinavi. Quo tamen medicamento, cum fluxus non sisteretur & nostra evaderet antea debilior, corticis Peruviani majorem quantitatem, cum Laudani liquidi Sydenhami guttis aliquot, mixturæ addidi. Parcior quidem mutatæ mixturæ usu cum sanguinis esset rivus altero die, sub vespérâ verò anxietates motæ sunt enormes adeo, ut actum de illa fore, ego quidem crederem. Attamen verò omnibus rite perpenſis, & ægre tribui posse turbas tam violentas causæ recensitæ, visoque, hæmorrhagiam multo fuisse imminutam, neque corpus hæctenus adeo esse exhaustum, ut secundum effatum HIPPOCRATIS (*s*), *convulsiones ex inanitione contingere potuissent*, merito mihi nata suspi-

(*q*) *Ibidem loci.* pag. 236. conf. & oper. *Supplem.* II. pag. 665. *Diss. de Anthelminticis.* §. IX.

(*r*) Conf. egregiam hujus Dissertationem *ACT. PHYS. MED.* Vol. VII. pag. 154. 3. Append.

(*s*) *Aphor.* 39. sect. VI.

suspicio de vermibus est. Valdeque mihi probabile visum est, turbatos a pulvere absorbente WEDELII, cui ingreditur vitriolum martis, aliaque scabra terrestria, fuisse lumbricos. Quare frigidum ægri conditionem perpendens, anxietatum simul & vermium habita ratione, Elæosaccharum ex ol. animal. Dippelii guttis XX. per vices devorare nostram jussi: quo dissipata parumper anxietate, familiarem mixturam vermibus oppositam assumpsit; unde melius se habuit quarto accesssionis die. Circa vero vesperam spasmi & præcordiorum anxietates rursus intendebantur, & febris prius tertianarum anomala, dein facta continua, accensaque denuo magis altero mane, prætermo- dum anxietates auxit, ut vix cum prioribus essent comparandæ, & duobus integris diebus, omni medelæ genere in iisdem subigendis fuerim occupatus. Quin necdum prorsus sedatus socios se addiderunt colicus dolor & ischiadicus pertinacissimus; sævientibus iterum sexto vehementer circa vesperam convulsionibus, ut animo fere perpetuo linqueret; subque intervallis ædes præ dolore, dira exclamacione explens; quod horrendum prorsus adspectum præ se tulit. In quo angusto rerum statu, multis frustra usitatis acre clyfma ex Sennæ foliis unc. j. totidemque Nitri & Syr. cic chorei cum Rheo, ut subito operaret, tanto cum successu injici curavi, ut terribilia memorata symptomata, vermibus sub alvum liquidam exeuntibus, sublata magna ex parte sunt, neque postea adeo in conspectum prodierint. Dein vero in febre moderanda reliquisque lumbricis expellendis versatus fui. Exhaustum laceffitumque nostræ corpus Emulsionibus analepticiis, corticeque Peruviano identidem refocillavi. Manente dolore ischia-

ischiadico, qui pridie minore vi adflixerat, tantâ nuncprehendit eam 22°. & decimo vocationis nostræ, ut immaniter de illo vociferaretur. Hoc autem inunctione penetrante aromatica dissipato, nova rursus oborta anxietas prænuncia fuit instantium aphtharum, continuo renascentium. Quæ tamen & omnia affinia, minime ex levioribus mala, improbo labore, summo annuente numine, auferebantur; & nostra proximi mensis Julii die nono, ultimum assumsit medicamentum confortans.

S C H O L I O N.

Num *Aphthæ* quid cum vermibus negotium sit, infra latius expendetur (t). An *hæmorrhagia uterina*? Quamvis de illo absolute statuere nolim, videntur tamen admodum probabilia & gravia quidem adduci posse huc. Inter enim *Hæmorrhagias* spontaneas dictas, perquam frequens illa est, quæ naribus accidit, plerumque a vermibus oriunda (u). Quin ani tubercula, & hæmorrhoides tam cæcæ, quam apertæ, familiares sunt vermibus obsessis; veluti ex observatione UNZERI (v), VAN PHELSUM (w), propriaque crebre obvia, certò constitit. Et si analogice procedere venia detur, quis, quæso, non assentietur, rubores faciei, sputaque, in Pleuritide verminosa, cruenta, non debere vasorum *anastomosi* ac *eurismati*, ab irruente sanguine,

(t) Conf. cap. III. sect. III. d. ægrot. decim.

(u) Cap. III. sect. IV. ægrot. nonus. & cap. III. sect. III. æ. ægrot. sext. & septim.

(v) *Dubia* ad UNZERI obs. de *Tænia* ad calcem Teut. Herpetolog. J. T. KLEIN.

(w) *Natuurkundige Verhandeling over de Wormen.* pag. 184.

ne, in vitali principio donatas arterias, nimia nervorum a vermibus irritatione inductis? Semel atque iterum menstruationis phænomena, in infante octo annos nata, abdominis illinitione anthelminticâ sublata, animadverti. Præterea quasdam postea tractavi feminas, quæ copiosis hæmorrhagiis cum narium tum uteri ciebantur, ut omni ferme binarum triumve septimanarum spatio præter modum plurimum menstruant: & quum animata potentia morbifica plerumque lucide appareret, depulsis tetris animalculis hisce, ex lege naturæ catameniis gaudebant. Quid multis opus est? dum intimum uterum inter & intestina viget commercium, quo illatis turbis innocue invicem non ferunt (x); & Abortum sæpe a vermibus, & oppido rarò sine prævia hæmorrhagia, evenire, apud auctores fide dignos videre est (y), siquidem ego haud ita pridem in Nobili Matrona animadverterim. Bis hæc tantam patiebatur anxietatem & syncopen, adeo gravem, ut ejus vitæ metuerim, brevi dein, hæmorrhagiâ validis comitata convulsionibus, quâ summo rursus in periculo versabatur, prægressa, decem circiter septimanarum, involucris suis inclusum, enitebatur embryon. Post dies dein aliquot Lumbricos teretes tres quatuorve dejecit semiputridos, quo factò, brevi convaleuit. Altera marita, prægressis quoque magnis anxietatibus, abortum fecit inter copiosos uterinos fluxus. Et nuper admodum idem, ab Ascaridibus, in Illustri Matrona, quibus ingenti copiâ per-

(x) Vide quæ collegit H. J. REGA *de Sympatia*, cap. XIV. præsertim pag. 198-201.

(y) F. HOFFMANN. *De Animalibus H. C. infest. hospit.* cap. III. §. X. *Oper. Supplem.* II. part. II. pag. 598.

perlongum tempus fuerat obfessa, ob quos molestas cardialgias perpeffa sæpe est, & inter alia symptomata, frequentes narium hæmorrhagias; observare dabatur: spatio autem quinque mensium, ter partus, a sex ad decem hebdomadas, copiosiori fluxu consuetô, elidebatur.

Quoniam & hæmorrhagiæ plerumque spasmis originem debent, vermesque inter hos potenter agunt, dubium non est, quin spontaneæ ejusmodi evacuationes ab animata potentia contingant.

ÆGROTUS DECIMUS PRIMUS.

Duodecimo mensis Julii 1762. ad vicinum ludi magistrum, quem febris prehendit acuta hepatica, accessor. Ex morbi diagnosi, more institutoque artis, sanguis mittebatur, & Apozemata resolventia ad usque morbi diem quintum, quo ex oculis renitentibus pupillis amplioribus, & salivæ majore proritatione, suspicio de vermibus constitit, ipsi fuerunt exhibita. Datis verò nunc Rhabarbarinis, incidentibusque aliis, Lumbricos aliquot excrevit, magno cum doloris & anxietatis levamine; unde & urinâ septimo morbi die hypostaticâ. At tamen verò haud integre judicatus noster apparuit; nam morbi typus de integro mutatus est, cum omnia quam maxime intenderentur symptomata: etenim complicatio magna contigit, tum doloris, tum præcordiorum anxietates; totamque color ictericus infecit cutim: magna tamen indigebatur medela vermium, qui alvo putridâ ramentosaque nunc expulsi sunt. Manente hepatis obstructione, ex malo sublatente hypochondriaco inveterato, & pedibus œdematosis, ulceribus in præfenti obfatis, desiit a remediis 29. ejusdem mensis,

mensis, cum aptis resolventibus integram curam absolvere animatus essem. Pedes vero œdematosi, quoniam magis idque molestè ipsi intumesce-re cœperint, rediit vicesimo proximi mensis Augusti. Medicato nunc amaricante vino cum rob Juniperi in usum vocato, firmiorem demum adeptus sanitatem est.

ÆGROTUS DECIMUS SECUNDUS.

Similem ferme morbum curavi in rustico homine, qui crebro subictericus, diuque vixerat valetudinarius, & nuper etiam Anginam inflammatoriam passus fuerat: in præsentī vero pariter levi gutturis affectione prehensus, quæ aptis auxiliis brevi sedata fuit. Ingrediebatur morbus sub facie hepatitidis, qua corripiebatur jam altero die: subinde vapores (sit verbo venia) & consensus fauces petiverunt; qui tamen, & jecinoris affectio resolventibus salibus mediis ex decoctis resolventibus Mannatis, Rhabarbarinisque, brevi fugati sunt. Paulo vero post acutiori hepatis morbo affligebatur, dolore nimirum & anxietate circa præcordia aliquando admodum validis comitata. Curiosus autem noster quam ob causam repente sæpe angina & ictero afficeretur; ex anamnæsi & in præsentī, ex oculis renitentibus pupillisque dilatatis, ipsi inquirenti respondi, nullum mihi dubium esse, quin Lumbrici in causâ sint. Quo audito, nullum amplius, quæ ipsi propinaveram, assumere voluit medicamentum, autumans, se probatissima cognoscere pharmaca, vermibus quidem opposita, perinde ac Medicus experientissimus. Postea intellexi, arcana ejus fuisse semen Plantaginis rotundo folio, inter Medicamenta Anthel-

thelmintica minime rejiciendum, quod tamen ab ipso diu quidem adhibitum solatium non adtulit. Quò tandem, vi morbi coactus, manus dedit vitas. Iterumque medicamenta a me expetens, fortioribus incidentibus & purgantibus assumtis, Lumbricum integrum, pituitam multam, ramentaque copiosa quotidie excrevit, assertam veritatem perspiciens. Abiit icterus, rediitque crebrè perquam angina & jecoris affectio, ut morbus catarrhalis febris faciem tandem induens, in hyemem usque perduraverit. Hâc, Pleuritide sæva in latere dextro, cum ingenti dolore in regione hepatica, lipothymia, syncope, summaque virium prostratione, correptus est. Emissis vero iterum Lumbricis aliquot teretibus, tandem e summo periculo, & ab infestissimis hospitibus evasit, ut in præsens usque tempus integerrima sanitate gavissus sit.

S C H O L I O N.

Nunquid aliquando ex vermibus *Angina*? Ex mea sæpe repetita observatione fidem huic derogare vix audeo. Matrona nobilis Niveldia apud FORESTUM (z), quæ feбри lenta mali moris, pestilentem imitante, ultra duos menses laboraverat, hujus quoque exemplum præbet. Similiter apparet in fratre ejus (a). Non me latet quoniam in sensu eas respexerit; nimirum non ut exquisitas anginas; sed potius tanquam catarrhofos affectus, aliquando pectus obsidentes (b). Cl. RAULIN (c)
simili

(z) Lib. VI. obs. VI. pag. 156.

(a) Lib. VI. obs. II.

(b) Eodem libro. obs. XXXVIII.

(c) Observations de Medicine. pag. 299.

simili modo egit de gutturis affectione, in Epidemiis 1748, 1749, 50 & 51. Quin earum recensum inter morbos verminantium jam egit BENIVIVUS (d). Immò attento mihi, liberoque a præjudicata opinione, animo pervolventi *Libros Epidemiorum* HIPPOCRATIS simile quid ibidem reperiisse, sæpius mihi visum est.

ÆGROTUS DECIMUS TERTIUS.

Naclerumprehendit febris intermittens, paroxysmis aliquot invadens mitis; ad quartam vero accessionem, tantis revertebatur anxietatibus, ut in animi deliquium ceciderit. Arcessitus, in præsentia inquisivi & præterita; nec abstinere potui, quo minus feras intestinorum causam memoratorum haberem. Metu febris, quæ regularis erat ingressa, perturbandæ, præ fortioribus mitiora selegi antispasmodica, quibus turbas debellare tentavi. Dato Spir. Mindereri cum guttis aliquot Laudani liquidi Sydenhami, anxietas abiit; lenioribus dein assumtis Rhabarbarinis, alvum deposuit biliosam, verminosamque. Icterus nihilominus intensa flavedine cutim totam tinxit altero die. Cumque spastice potius, quam ab alia causâ oriundâ consideraretur regius morbus, salinis resolventibus, blandisque Emulsionibus, insequente mixtura amara tonica, dissipata feliciter adeo est, ut tota cura intra septem dierum spatium clauderetur.

SCHOLION.

Icterus ab omni causâ, ductum choledochum occlu-

(d) Apud ALDROVANDUM, Lib. VI. de *Insectis*. pag. 667.

occludendi donata facultate, induci posse; ideoque a vermibus, sive per se, seu spastice emissarium illud coarctando, negabit nemo. Quin & vermes sæpenumero communem ductum hepaticum obsidere, etiam in propatulo est (e). Attentiores insuper Practici jam dudum observarunt, vermes in constitutionibus epidemicis Biliosis præ ceteris grassari: quamvis exinde non appareat, bilem æstivis caloribus, aut copiosiori cutis excretionem concentratiorem, vermibus magis favere; quam quod vermes jamdum inquilini, consueta harum febrium adaugeant symptomata. Muco verò intestinali abundante, quâ bilis copiosior justo secreta, enervatur, demum infestis illis favet; cum, debitâ energiâ Cysticus Latex præditus, eosdem fugat. Utrum tamen signa pathognomica, si quando ipsam hepatis substantiam, seu ductum communem vermes obsideant, acquiri possint, ferior forsan dies deteget. Interim vero, quibus hoc morbo aliquamdiu affectis medicinam feci, præter consueta vermium pathemata, defixo quodam in regione hypochondrii dextri dolore questi sunt. Sic anno 1763. Femina pertinacissimo ictero affecta curæ meæ commissa fuit. Urina fere nigra erat, aliquando saturatissimo rubore subsidente, dum de ferocissimo dolore in regione hepatica queritabatur. Lumbricos quidem expulsi teretes robustos tres; sed quodnam medicamentorum genus

(e) Confer. VAN ZWIETEN *Comm.* ad §. 916. Tom. III. pag. 89. BONETI *Sepulchr. Anatom.* Lib. III. sect. XVIII. obs. IV. pag. 334. & sect. XXI. obs. IV. §. 30. pag. 390. C. J. LANGII *oper. omn.* part. III. Disp. XXII. §. VI. pag. 285. *Ephem. N. C.* in Indice W. A. KELLNERI. pag. 1322. & P. S. PALLAS *Dissert.* pag. 5.

nus solventissimorum , referandorumque jecoris obstructionem , nostræ exhibuerim , operam & oleum perdididi. Urina pertinaciter mansit eadem, dolorque vexavit; donec tandem misere occubuit. In hac dum supererat, pupillæ fuerunt admodum dilatatæ. Similiter animadvertebatur in prægresso ægroto X°. una cum oculis renitentibus , fixo manente dolore in regione hypochondrii dextri: idem denique evenit gravidæ subictericæ. (f).

ÆGROTUS DECIMUS QUARTUS.

Cerdo quidam feбри laboravit tertianâ regulari, nihil insoliti, præter pupillas oculorum præter modum dilatatas, præ se ferente. Constans mihi vermium indicatio, Anthelmintica sola desiderare videbatur. Pauca Terrestria nupta laxantibus, hanc febrim, ter regulariter ingressam, dissiparunt; & quarta vice cum reverteret, Lumbricum teretem vivum vomitu æger rejecit, & unum alterumve ano deorsum expulsit. Unius septimanæ decursu, sanitati restitutus, ad opificium suum rediit.

Hujus indolis plurima transeo. Sufficit modo notasse, ut semel atque iterum supra jam monui, persæpe febrim integre fuisse sublatam, animatâ potentiâ fugatâ.

Alius prorsus naturæ est, quæ sequitur narratio, quamvis uno eodemque tempore observata.

ÆGRO-

(f) Confer. & *Medical observ. and inquiries* vol. I. pag. 68. vel *Comment. de reb.* vol. VIII. part. II. pag. 301.

ÆGROTUS DECIMUS QUINTUS.

Matrona nobilis, ex urbe quam propinqua insulæ nostræ, tempus aliquod Matris senioris visendi absumerat, apud quam ineunte Augusto 1762. febrili paroxysmo prehensa est. Nihil mali sublatentis suspicans, pilularum sibi familiarium, primarum viarum liberandarum gratiâ, assumpsit aliquot. Quibus ex voto inducias non fecit, cum tertia vice, prioribus gravior febris rediit, quo tempore ad eam sum arcessitus. Nauseabundæ præscripsi sp. Mindereri cum Laudano liquido Sydenhami, ut gutta hujus esset unica ad drachmam singulam spiritus, cujus ex haustu tepido acciperet drachmam omni quadrante hora; discutienti huic adjunctâ Mixturâ gratâ acidâ. Septimo morbi die, quarta novaque rursus, media jam nocte accedens febris, majoribus circa præcordia ciebatur anxietatibus, in vomitum, inque demum irritos vomendi conatus prorumpentibus; quibus agitata fuit adeo, ut in Syncopen ceciderit. In rationem horum inopinatum symptomatum inquirens, arteriarum pulsum, cum matutino tempore visitandi causâ ei accederem, tetigi vacillantem, intermittentem, nunc debilem, regularem nunc; simulque perseverabant adhuc intolerabiles anxietates, irritique vomendi conatus, subinde animi deliquium, ut ante minitantes; lingua quodammodo crusta albescente obfessa; pupillarum nulla dilatatio, quippe coarctatæ potius apparuerunt; urina coloris naturalis citrei; nihil biliosi, aut inflammatorii ostendens.

Quibus sedulo perpensis, cum & major, protractior quoque & longioris consueti moræ esset
anxie-

anxietas, haud etiam ad biliosam, aut inflammatoriam indolem, sed potius ad ferinam intestinorum causam, similemque aliorum decumbentium revocandam, præ ceteris mihi adtendendum esse, persuasum habui. Cardialgia syncoptica, inanis vomitus, omniumque symptomatum pertinacia, in posterum hanc mihi confirmarunt opinionem. Quam ob rem, prioribus parum proficiens Elixir vitrioli vehiculo aquoso dilutum exhibui. Eodem tamen in statu manserunt omnia quam rebellia: vomitus modo compecebatur, & præter mucosi quid obsidentis oesophagum & fauces, nihil nunc rejecit ore nostra. Clyisma resolvens & anthelminticum injectum, pariter ac Mixtura Riverii, sub actu effervescentiæ, iterum sævientibus anxietatibus, ingesta, auxilio fuerunt destituta. Omnibus hucusque inutiliter usitatis, propter ingentes spasticas constrictiones, & hypochondriorum molestam tensionem, venam incidendam, ad pejora avertenda mala, etiam atque etiam incassum proposui, cum chirurgus, cui præ ceteris fidebat, ad manus non esset, quippe abhinc miliaribus quatuor, auxilium aliorum hac in re, quidquid tentarem respuit: Enemata resolventia & similis virtutis cataplasmata hypochondriis applicata, in sanguinis missionis vicem fecerunt. Cum tamen omnia in feram usque vesperam perseverassent quam pertinacissime, & vix vel nihil levata nostra esset; cumque ipsa ægrota & carus ejus conjux ceterique consanguinei præcibus omnibus a me petiissent, ut medicamenta potentiora exhiberem, quam summis, fateor, urgebar angustiis. Hucusque calidioribus antispasmodicis & anodynis quidem peperceram; verum si perpenderem indolem anxietatis, epidemicæ perquam simillimæ, de
fera-

ferarum intestinorum sententia decedere non potui. Quare præ ceteris arrisit summum aliquando antispasmodicum & egregium nonnunquam Anthelminticum, oleum scilicet animale Dippelii, in Elæosaccharum redactum, atque partitis vicibus datum. Quo semel atque iterum assumpto, præcordiorum angor, postquam octodecim horis crudeliter excruciasset nostram, magis magisque sedatus est; somno aliquot horarum placidissimo, & sudore totam corporis periphæriam irrorante, insequentibus: & mox quam expectata esset, curavi, ut aptis huic oppositis, alcali volatile corrigerem. Reliquum quoque noctis placide & tranquille transegit. *Octavo* nulla anxietas; febris mitior. Resolutionem quandam, five medicamentorum ope, seu ipsa moliente naturâ, per sudores jam inceptam, mihi ante omnia sequendam esse duxi: quare ipso, in anxietate febrili, præeunte *magno* BOERHAAVIO (g) mixturam secundum mentem Ill. ejusdem Commentatoris (h), nostræ propinavi. Animata interim potentia semper ob oculos versabatur; nam cum ex more *nono* major iterum febris accessio expectabatur, quemadmodum contigit, quamvis minore impetu, manè jam alvum clysmate elui jusseram. Quodque præ fomentis feligerat, ipsa hoc ad hypochondrii spasticam tensionem exigente, denuo imponebatur cataplasma. Paroxysmus circa meridiem ingrediebatur, adeoque tardius. Quæque mitiores erant præcordiorum anxietates, simplici discutiente amovebantur; & post febris *ἀκμὴν* mixturam continuavit. *Decimus*, cautelis iisdem, eodemque me-

(g) *De Cognoscend. & Curand. Morb.* §. 634.

(h) *In eundem Aphor. Comment.* Tom. II. pag. 6.

medicamento, quiete transiit. Subit tandem dies *undecimus*, quo nodus expediebatur. Mane autem de hypochondriorum tensione atque contentione querens, petiit ut alvum sibi coactam, eccopro-
tico ducerem; quod ante febris accessionem, tardius iterum revertentem, & multo mitius, dabatur ex leniente cathartico, ex Aq. cort. Aurantior. quo blande purgata est, nullis excitatis turbis. Et absoluturus ego utramque indicationem, feбри perinde quam feris alvinis prospiciendis, Apozema amaricantium frigidorum, Taraxaci, Tragopogonis & Sonchi Melle edulcoratum, forbere assidue nostram commendavi. Sed quid evenit? Horâ scilicet octavâ vespertina ad nostram arcessor; adgredior eam, & quidnam sibi vellet, cum multo melius sese haberet, rogavi? Narravit nostra, se tertiâ vice alvum exonerantem, ingentem ascaridum copiam, quam simul ostendebat ancilla, excrevisse; deque hoc, quoniam Epidemica constitutio probe ei innotuerat, se, omnesque eorum, quibus salus ejus curæ cordique erat, admodum lætari; ut jam ex tantâ solitudine brevi sanatam futuram se crederet, cum ciborum appetentia ipsi etiam adesset! Ast fugitivum utique gaudium. Proximam autem noctem, etiamsi cibi tantum levioris aliquid assumsisset, molestè tulit; nec mirum: mane autem a principio *duodecimo* nostram toto corpore petechiis perfuso, interspersis miliaribus, ac feбри validâ prehensam visitavi. Lingua jam nigra evaserat; pulsus erat debilis intermittens cum extremorum perfriktione; subinde animi deliquium; mortemque præ foribus esse statuit. Concisis verbis ab hacce idea ipsam dehortatus sum, admonens simul, si accomodata, ac ante, vellet assumere pharmaca, & hocce periculum,

culum, auxiliante summi Medicatoris manu beneficâ posse discuti. Precibus demum victa cessit, atque auribus salutare consilium admisit; itaque spiritus vitrioli guttas aliquot cum uncia media extracti corticis Peruviani unciis xij. memorati decocti adjectæ sunt: nobili autem huic antidoto soli non fidens, qui propter ægrotantium curandorum frequentiam, tunc temporis pervolvere nondum potuissem pulcherrima circa illud observata (i). Enema anticepticum similiter inmittebatur. Nihilo tamen minus aggravata sunt omnia: horâ quartâ matutina pulsarunt ostium, adessent primo quoque tempore nostræ, quæ syncope subrepente tenebatur. Solitis stimulis admotis, animus ipsi redit: superstitie pulsu debili intermittente, cum universi corporis perfriktione, atque materiæ exanthematicæ integra recessione, magnus præcordiorum angor aderat, ut actum futurum fore de nostra unicuique visum sit. Medicamentorum fastidiosa, de animæ salute sollicita esse cœpit, multaque fuit in illa re, ut nullis aliis vacaret. Temporis quidem jacturam fecimus conjux ejus & ego, ut Medicinam utrique, animæ nempe & corpori convenientem adhiberet. Ingravescere interea cœperunt, quæ malignus morbus secum afferre consuevit, incommoda; nam odor fœdus graveolens cadaverosus dispersus erat per totum cubiculum, atque adspersione frigidæ, aërisque per fores patentes immissi afflatu indiguit. In tanta rerum facie, cum spes fere nulla salutis affligeret, quippe vires officiis vitæ deficere potius, quam feбри tantæ regendæ pares videbantur, horâ decimâ matutinâ nostram revisens, febrim jam tendere

(i) Vide Cel. DE HAAN *Rat. Medendi* part. III. pag. 54.

tendere ad ἀκμὴν lætus comperi. Anxietates tamen adhucdum vexabant; & urina, quæ jam primo vacationis die sedimentum mucosum ex albo flavescentem deposuerat, nigra nunc & tenuis absque ullo sedimento stetit. Adhucdum medelæ renitens, exquisivi ne letho defererem, velletne aliquid cardiaci confortantisve alicujus, quo morbi vim commodius ferret, accipere? cui cum manus facile dederit, unum alterumve cochleare vini Frontignac dicti, expulsionis materiæ retrocessæ promovendæ scopo, nostræ concessi; idemque spleniis latis claviculis imponebatur calide.

Parumper iisdem recreata, iteratis precibus nostris, quæ malis occurrendis ex usu fuerunt, iterum conveniebat. Epispasticis pedibus poplitibusque admotis, Extracti corticis Peruviani uncia nunc integra ad duodecim aquæ cort. Aurantiorum, non admisto sp. Vitrioli, statim ipsi dabatur cochleatim devorandum. Die nocteque toto vehementer ægrotavit; quamvis sedimenti aliquid, coloris similis toti, nempe nigri, deponere cœperit urina. Acriter vero adhucdum feбри prehensa *quartodecimo* hypostasim urina jam ostendebat subsidentem, minusque priore nigrescentem; adeo ut, haud inamœno spectaculo, quarta vice cum hac die mitteret lotium, omnis ferme abiisset nigritudo, inque flavescentem iterum colorem egregie mutata sit. Vespera præscripsi Diacodii Syrupi unciam ex aqua Cinnamomi uncia dimidia, cum sufficiente pro lubitu assumendam vehiculo. Potum quoque tenuem acidulatum leviter cardiacum copiose hauriebat. Mane vero alvus eluebatur clysmate, resolvente anticeptico cum Syr. Taraxaci cum Rheo; quibuscum continuavit ad duodevicesimum morbi diem, quo & judicata urinis apparuit;

ruit; deciduis quoque probeque per universum corpus ficcatis miliaribus, duobus tantum superstitibus, unde Mixturam, quam atram nuncupabat, ingerere ultrà noluit. Frustra operam sumsi, ne cito nimis ab incepta feliciterque hucusque perducta medela defisteret; ostendens simul, ejusmodi mala postea consuevere longè deteriora producere, veluti abscessus, caries aliaque plura; neque satis hætenus de corpore eliminatam esse morbosam materiem. Guttas tantum paucas, pilulasque quasdam, eodem de genere ac priora petitas, ad reliqua subigenda mala, quin ægre præbium unum alterumve, ex Rheo & sale polychresto duntaxat assumsit, quo & materiem deposuit mucidam familiarem verminantibus. Vix tamen elapsâ septimanâ, ad volam manus pure intumescere cœpit ex antecedentibus relictis miliaris pustula, ad pisi magnitudinem, neque multum ab illa distita, altera; & haud diu post, utriusque manûs ambo digiti medii panaritio correpti sunt. Quid, quod amplius morer? Arcessitus nunc, cui magnam habebant fidem, Chirurgus, nullis internis nostram indigere jactitavit, quæ simplici nec ardente *καυσο* secundum mentem ejus laboraverat, externisque modo remediis egere panaritiaz hæcce; & quidquid sedulo hac in re monerem, obtrectavit; nec satis mature, ad digitos scalpello findendos, votis meis paratus cum esset; viso, se totam dedisse chirurgo, ab ulteriori conamine destiti, futura mala præfagiens. Exfoliatio ultimæ phalangis satis insignis ambobus digitis contigit; & postquam per octo hebdomadas periculosissimo in circulo versata esset, sibi que molestissimo, domum suam nostra petiit.

E P I C R I S I S.

Maligna † sane cum Ascaridibus juncta febris ardens, quæ criticum tamen cursum tenuit, adque ardentem *ναυσον* dictam magis, quam ad biliosam accedere, non opus est adstruere (k). Quin anxietates hic ab Ascaridibus fuisse auctas, admodum quoque probabile est; maxime si his conferantur, quæ de cardialgia Syncoptica ab Ascaridibus observavit BIANCHINI (l). Defuit quoque huic meteorismus, qualem in biliosis plerumque observare consuevit: tensio autem, quam nostra quæsta est in regione hypochondriaca, alio sese modo habebat, quippe dolorosæ & spasticæ magis fuerit indolis: quin vomitu materies ejecta subbiliosa initio febris accessionis, neque sincera, aut æruginosa, sed mucosa plerumque, etiam hoc demonstrat. Adfuerunt tamen symptomata intensiora quam in reliquis verminantibus; defuerunt & quædam, fere semper alias obvia. Nullius autem de capitis gravativo dolore, querelæ reminiscor, de quo tamen omnes, tot tantisque anxietatibus affectis, queritabantur. Mirum etiam est, pupillas nostræ solito fuisse contractiores, de qua postea (m). Unde nemo ibit inficias, diagnosin perquam intricatam exstitisse. Superest, quæstionem solvere, an hic *Petechiæ ab alcali volatili*? Non videtur, cum paucae tantum guttæ & partitis quidem

† Coac. Prænot. 31. & 117.

(k) Conf. Cel. DE HAAN *Febrium divisiones*. Div. IV. Schol. II. pag. 11. & 12.

(l) Scholium primum ad *Histor. febr. putridarum*.

(m) Scholion ad cap. IV. sect. VII. de *Amaurosi subitanea*.

dem vicibus dabantur ; & statim Mixtura acida grata ex Sale tart. Vitriolati , rob. Ribesiorum cum spiritu nitri dulci huic imponebatur. Ad idem auxilium quidem confugere cogebatur Cel. DE HAAN (n), in cujus ægrota jam a principio adfuerunt, ut in illa nec errore regiminis calidi neque criticè exortæ fuerunt; ergò etiam haud in nostra, quoniam VII°. datum fuit ol. animale Dippelii & XII°. demum petechiæ erupuerunt (o).

An proinde ex *mixturâ sudoriferâ* oriundæ? Et ne hoc quidem apparet. Unico enim stragulo tecta erat nostra, dum manus fere semper supra tegumentum sub tenui scapulari collocaret; & Cel. VAN ZWIETEN contrarium expressis verbis docuit (p), *omnia hæc per diuresin agunt; si alio, inquit, regimine adhibeatur: si enim tecto stragulis corpore ægri, hæc propinentur, plerumque sudores movent; si vero frigidiusculo aëri æger exponetur, eadem assumpta per urinæ vias potius agent. Simul etiam diluendo abstergendo hæc remedia prodesse, facile patet.* Quamobrem apparet verisimilior, ex prava humorum indole, nondum satis hæctenus subactâ morbosâ materie, deque corpore elimina-

tâ,

(n) *Ration. Medendi.* Part. VIII. pag. 98.

(o) Cl. MONRO filius in Relatione de morbis maxime frequentibus in Nosocomiis Anglicis militaribus in Germania eodem tempore scilicet ab anno 1761. usque ad mensem Martii 1763. in febre maligna & petechiali, usus salium alcalinorum volatilium, si pulsus debilis est, & lipothymiis ægri subjecti sunt, ut cardiaca adhibenda esse censet. Et eodem, ac nos fecimus modo, acida simul, ad alcalinam acrimoniam corrigendam dari debere. Vide *Comment. de reb. gestis.* Vol. XIV. part. I. pag. 52.

(p) *Commentar. ad H. BOERHAAVE Aphor.* 634. Tom. II. pag. 202.

tâ, nostræ cum pessimis recidivis contigisse, quod vermibus obsessis perquam familiare est (q). Nigra denique prima missa urina tenuis erat, totaque nigra; perinde quam primum sedimentum, quod fundum matulæ petiit. Hanc adeo ab antiquitate reformidatam (r), corticis Peruviani ope in nostra tam cito in salutarem naturam mutatam fuisse, admodum probabile est.

ÆGROTUS DECIMUS SEXTUS.

Vidua honesta septuagenario major, eodem tempore tertiana mitiore laboravit, cum consuetis epidemiæ symptomatibus. Post aliquot circuitus febris decessit, non emissis vermibus. Valetudinaria ab hinc, minus firma sanitate fruebatur, alias robusta, vegeta; contra nunc obstupescens. Sensim, obambulans, citra ægritudinis faciem, mente capta est. Consanguinei, sublatentis malignari, quæsierunt, quidnam sibi vellet, ut de suo vitæ more decederet? Respondet, se nescire; & quidquid nostram interrogarunt, responsio semper fuit eadem, ego nescio, *ik weet het niet*; vixque alias ejiciebat voces. Secundo mensis Octobris

(q) Præ ceteris pervolvi meretur egregia *Dissertatio de Morbo mucoso*: Auctoribus Cl. ROEDERER & WAGLER. pag. 34. & supra laudatus BIANCHINUS. Quin copiose vermes interfuerunt Epidemiæ Goslariensi per octodecim menses *Act. Phys. Med.* Vol. VI. Append. pag. 78. §. X.

(r) Conferantur hic loci pulcherrima HIPPOCRATIS & GALENI loca, quæ ad varia de crisi morborum cap. II. §. V. pag. 29. & seqq. *Rat. Medendi* part. VIII. collegit Cl. DE HAAN.

bris die petierunt ut ipsi mederer. Adivi nostram, & inquirenti mihi historiolum hancce dederunt: a nudio nunc tertio, mentis alienationem fuisse auctam; deque nullâ molestiâ, præter nauseam incommodam, quam domesticis remediis auferre tentavissent, questam fuisse. Pulsus a naturali parum mutatus; oculorum acies altera cataractâ integre clausa, paulò verò minus obsessa erat altera: adeoque diagnosin ex pupillarum conditione petere, fieri nequibat. Lingua materie ex albo flavescente quodammodo erat obsessa. Hæc diagnosi. Ex præteritis & præsentibus, ego quidem Lumbricos accusavi. Datis ideo pulvere purgantibus Anthelmintici STÖRK, ad drachmas duas, cum oxymell. Scillitici unc. dimidia ex aqua Raphani simplici unc. vj. formâ mixturæ, Lumbricum teretem integrum rejecit, ramenta copiosa, pituitæ multum. Mansit tamen adhucdum mentis alienatio, dum felis ad instar parietes scalpfit, erecta in lecto insidens. *Tertio* vero die, ab usu medicamenti continuato, pluribus emissis lumbricis putridis, mente jam constitit; triumque septimanarum spatio, integram sanitatem adeptæ est, qua adhucdum fruitur.

S C H O L I O N.

Mentis a vermibus alienationes, procures agnoverunt Medici. Abesset, ut quæ de hâc priscis temporibus fuscè tradita fuerunt longâ enarratione hic repetere. Novus tamen vermium scriptor de eo dubitare videtur, dum recensum cathalogi symptomatum a Cel. VAN DOEVEREN datum agens, ad mentis hebetudinem, clausulâ addidit, [*mogelyk ook meerder vlugheid,*] forsan etiam majorem

jorem mentis præsentiam (s). Revera ejusmodi degeneraciones, quarum plura exempla facile proferre possum, vel uberrime apud Medicos veteres & recentiores prostant. AËTIUS AMIDENUS (t) illud symptoma, inter verminantium obvia, numeravit. Pari ratione CÆLIUS AURELIANUS (u). Neque de his hæsitaverunt NICOLAUS PISO (v), J. LOMMIUS (w), & *Celeberrimus* F. HOFFMANUS (x). FORESTUS similia exhibuit ex ægrotulo suo (y), quæ acciderunt nostræ. Quin memorabilem hujus indolis casum hæc ætas suppeditavit (z), aliosque plures. Quid, quæso, mentis a vermibus dexteritatem magis vindicat, quam pulcre Germanorum linguâ loqui, quasi dæmone detentus, qui cum Italus esset, nunquam in Germania versatus (a).

ÆGROTUS DECIMUS SEPTIMUS.

Robusta mulier nova nupta, eodem tempore febrem subiit biliosam subvolvulosam. Ab initio parvi

(s) VAN PHELSUM, *Natuurkundige Verhandeling over de Wermen*, pag. 180. in not.

(t) *Tetrabibl.* III. Serm. I. cap. XXXIX. pag. 539. hisce verbis. *Plerique enim in mentis inopia ac taciturnitate degunt.*

(u) *Morbor. chronicorum* Lib. IV. cap. VIII. no. 107. pag. 534.

(v) *De Morb. cognosc. & curand.* Lib. III. cap. XXII. pag. 148. ed. Leid. 1736.

(w) *Observat. Medicinal.* Lib. tres. pag. 171. Amst. 1761.

(x) *De Animal. H. C. inf. hosp.* cap. III. §. X. pag. 598. op. Supp. II. part. II.

(y) *Oper. omn.* Lib. VI. obs. XXXVIII. & in Schol. subnex.

(z) *Act. Phys. Med.* Vol. IV. obs. LXXIV. pag. 293.

(a) Vide SCHENCKII *Obs. Med. rarior.* pag. 356. obs. 1.

parvi momenti, subdole subrepfit ita, ut symptomata teterrima dein excitarit. Nausea sub febris accessionem magis magisque intendebatur; quam violenta per superiora rejectio viginti & aliquot Lumbricorum teretium vivorum vegetorumque cum bilis & pituitæ copia ingenti, excepit. Exanimis fere viribusque languescens jecit subcomatosa, nec quidquam sive titulo alimenti seu medicamenti stomachus continebat, quin protinus sursum redderet. Repitis Enematibus, fortissimis quidem frustra operam sumsi, neque quidquam profeci. Pectoris angustiae admodum quoque urgebant, ut spiritum ex imo ducens, auram quasi ore nonnunquam excipere videretur, sudore frigido madida. Diebus aliquot ita transactis, dum aptissima vermibus adversa cataplasmata, similesque inunctiones ventri administrabantur, diarrhœa largâ putridâ, pituitosâque judicata est; pristinamque recuperavit sanitatem.

S C H O L I O N.

Volvulosam fane ex vermibus in nostra affectionem exstitisse, quamvis stercoraceum vomitum non sustinuerit, minime dubito; cum nihil per inferiora cecefferit (*b*). Crediderim fere Lumbricorum tantam catervam, glomeris instar (*c*) obicem posuisse trajectui libero intestinorum canalibus;

(*b*) Hujus sectionis Scholion ad ægrotum VIII.

(*c*) Hujusmodi ab animata potentia luculenta prostant exempla: inter alios consuli possunt SCHENCKIUS in loco modo laudato. BAGLIVUS in epistola ad ANDRY de la Generation des vers. pag. 847. Acta Phys. Med. Vol. IV. obs. LXXIV. pag. 293.

nalis; inque putridum magma extus applicatorum ope soluti sanitatem demum adtulisse.

ÆGROTUS DECIMUS OCTAVUS.

Naupegus febre laboravit duplicatâ tertianâ mense Septembri 1762. Tantâ eum hæc prehendebat anxietate, ut septimo ab initio die morti proximus esset. Ex frequenti vomitione cum sudore frigido, animo linquebat, & fiderati ad instar jecit. Magnâ vero clysmatum vi ad se rediit: Acidorum dein mineralium vegetabiliumque ope, pariter ac protractâ herbæ Scordii infusione reliqua curatio absolvebatur. Paucis indigens Purgantibus, aut quæ tono viscerum restituenda apta visa sunt, sub *Divinis auspiciis* alvo liquidâ verminosâ judicatus est.

§. XLVI.

Sufficiant recensiti (§. XLV.) hætenus casus ad datam illustrandam Historiam. Singularis quippe naturæ morbi unicum elargitum fuisse, abunde est. Pro variâ autem ægrotantium conditione & morborum indole personam vermis egisse, fatis superque apparet. Biliosarum verò cum infestis interaneis complicata natura est, quippe in mucosam redundantiam admodum proni sunt ejusmodi ægroti unde & pro majore mucii bilisve copia, ejusve magis a naturali depravatione, inque putridam alcalescentem indolem mutata, & cum vermium cadaverum liquamine commista, simplicior vel magis complicatus morbus nascitur, & catarrhalis benignæ facilis acquiritur notio. Rhabarbarina pariter ac salia media prosperè cesserunt

ferunt ægrotis nostris; sæpe quoque additâ valerianæ radice. Sequentis formulæ Mixtura sola sæpe suffecit, tam ad materiem Bilioso-mucosam, quam vermes educendos, cochleatim omni hora inter febriles paroxysmos data. ℞. sal. polychresti Rhei elect. rad. Valerianæ sylv. aa scrup. ij. syr. e succo cichorei cum Rheo unc. j. & aquæ cort. Aurantiorum, Melissæ aut cichorei fermentatæ prout una harum vel altera magis adjuvare apparet, ad uncias vj. vij. vel viij. cum sp. Nitri dulcis drachm. j. vel liquoris anodyno-Mineralis HOFFMANNI rite parati (d). Abundante magis, quam bilis, muco, formulam ita mutavi, ut pro Rheo Gialappæ radicem & aquam stillatiam efficaciorē, utpote Menthæ aut Absynthii &c. si ita e re videretur, substituerim.

Acriore verò Bile ægrotantibus molestâ, Ipecacuannha & Acida Vegetabilia & Mineralia, saponacea oleosa ex usu fuerunt. Rarò autem mercurium dulcem præscripsi, nisi memoratis mitioribus, quibus sæpe tamen obtemperarunt, vermes resisterent, clysmata in anxietate obsessis salutare sæpe sistunt effectus: quemadmodum martialia & amaricantia in fine morbi, aut hypostasi abacta cum euphoria dabatur Mixtura ex sale absynthii vel cardui benedicti, ℞. gentianæ Helenii & Aqua Menthæ & corticum Aurantiorum similiumve.

THEOREMATA PRACTICA.

I. Nunquam tantam, quantam sub febris ingressum & critica Naturæ molimina, vermes exferunt

(d) Egregius hujus parandi modus prostat apud Cl. R. A. VOGEL. *Institut. Chemicæ.* cap. X. §. 479. pag. 220.

ferunt vim ; unde magna cum intermittentibus opus est circumspectione.

II. Diutissimæ tamen a lethiferis turbis vacuæ Quartanæ sunt ; sin minus in anomaliam evaserint, quo tempore jam tanquam veræ verminosæ salutandæ veniunt.

III. In Biliosis & mucoso – biliosis febribus, cum vermibus, ante omnia, per omnem morbi decursum, alvum apertam servare præstat ; idque si fieri potest per mitiora, ne febris inde nimis intendatur. Hæc tamen viâ inducias facere, si fieri nequit, inter dies criticos, potentiora exhibeto.

IV. Cautè denique cum Amaricantibus Anthelminticis mercandum est ; neque mature nimis eadem adhibenda sunt, cum in fine potius morbi, tonicam simul exserendo vim ex usu apparent.

SECTIO TERTIA.

FEBRES LENTÆ VERMINOSÆ.

§. XLVII.

Hæc propria verminantium comes, merito *verminoso* vocabulo insignitur. Aliquando lentim obrepit, vix sensibiles exacerbationes, præter leviolem nocturnam sudatiunculam, fugaces caloris & frigoris sensationes pariter cum capitis aurium & levioribus abdominis adfectionibus habet, hinc illæ vespertinæ nocturnæque inflationes cum vermiculatione; aut matutinis obscuriores ventris cruciatus, qui alvinæ solutionis fere semper sunt prænuntii. Auctâ vero febre memoratorum aggravatio fit: accessiones quoque, etiam si erratico cursu, tribus quatuorve in die paroxysmis crebescences, sub vesperam vero regulariter invadere solent. Sæpe etiam ex parvis admodum principiis tantum incrementi capit, ut lentorem suum longe conduplicet; continuæque remittentis faciem induens in acutam malignam transeat (p): Vixque tum ab aliis putridis discernitur

(p) Qualem exhibui ad *Histor. Feb. Putrid.* cap. III. sect. II. pag. 39.

nitur, nisi manifesta sese ostendant infestorum symptomata. Non raro aliis sese adjungit malis, quæ ab initio sub alia facie prodierunt: quin Morborum cum vermibus perversæ medicationis sæpe hæc febris pedissequa est. — Igitur agitatæ feris interaneis, plus minus in scenam prodit. Morbisque ideo verminantium chronicis, præsertim infantum & debilioris constitutionis hominum, tympanitide, cutis intertrigine, phthisi sicca abdominali, hypochondriaca & hysterica passione vel leucophlegmatiâ cum vermibus affectorum, fere semper subest; immò & utero gerentibus familiaris, & graviditatis tempore haud foras exclusis infestis, acuta sæpe puerperis evenit. Sive denique vel *chronica* sive *acuta* seu *accessoria* febris illaprehendit, accessiones suas tempore vespertino redintegrare solet; sæpeque sudore inani non critico debilitare affectas. Quoniam & præcipue ab animatâ potentiâ morbificâ originem ducit, rarò, nisi eâdem destructâ atque expulsâ, discedit, quin protinus revertat.

§. XLVIII.

Tam late quum pateat Febris lenta verminosa, teterrima quidem a fide dignis auctoribus recensita symptomata, nusquam magis, quam in illa, potestatem sui facere, necesse est. Nam dum inopinato contingunt Aphoniæ, Convulsiones, Siderationes, aliaque id genus mala; quam dirâ sæpius, ad ultimum usque spiritum, non tenentur multi paralyti misere affecti, cujus ratio animatæ potissimum causæ sub initium inhæserat; ast qui proh dolor! proximâ morbi causâ minus perspectâ, frustra agitantur multis. Tandem moneam, quod

quod onus nonnunquam gravius experiatur in Lentis hisce, quam in Acutis aliis, subigendis. An ideo, quod nondum in acutam indolem transgressa, criseos molimina debiliori conamine in hisce peragantur; aut quod minus Naturæ stimulos percipiant corpora cachectica; aut denique, quod ferax pullities extirpationem totam illudat? Multa equidem respectu criseos adduci possunt huc: & viscerum tono congruis ni succurratur auxiliis, acta aguntur.

§. X L I X.

Inter symptomata autem in genere obvia, si tenore quodam vexat, fere semper conjunctum habet capitis dolorem supra orbitalem, occipitalem vel etiam hæmicraniaæ affinem; aurium tinnitum fugitivum, aliquando, si quodam modo urget, dolorosâ otalgia, quin erysipelate non rarò comitatum. Oculi renitent, lachrymosi sunt, & velut in sinum excavati, cincto halone livido; pupillarum dilatatio consueto major est, unde & subitanea Amaurosis. Narium pruritus molestus frequenter admodum in hæmorrhagiam largam prorumpit. Lingua vel tumidula, incisuris levioribus & dentium foveis ad marginem impressis, humida lata pallida est, vel progrediente morbo, nascentium aphtharum ad instar obfessa; quin acute feriente eodem modo ac in Acutis rubicunda arida contracta, tandem nigra; vel denso agmine subfusco putrido obsita. Quibus linguæ degeneratibus inseparabiles quasi junguntur gingivarum cum dentium squallore ardor & inflammatio, tandemque exulcerationes foedæ, malæ ut plurimum scorbuticæ labi adscriptæ, cum symptomatum syn-

I

drome

drome propriam suam originem luculenter vindicent. Halitus perinde sui generis putridus est. Et proritata insolito rivo saliva ore contineri nequit, quin vesicularum in modum labia obsideat, forasque continuo effluat. Suffusus genarum rubor, si magno impetu in faciei vasa sanguis adigitur, crebro in erysipelas transit, nec raro sine vesiculis, fero effuso, error hic loci compensatur. In faciei autem nervos, maxime vero secundi & tertii rami quinti paris cerebri, illata vis, dolores odontalgicos sævissimos nonnunquam excitare solet. Summa irritata larynge, affectos non minus urget molesta tussicula, plerumque aucta sub vesperam. — In omnibus, non adeo copiose sudor est, si abundante muco, eove in putrilaginem degenerato, acidum nidorem tunc spirat, crisinque optimam perficit: ceterum nocte, modo febricula intendatur, vel in levissimis affectionibus, matutinus tantum, auctior. Frequentes alvinæ contentiones, & cruciatus, umbilicum vel os ventriculi petentes, dorsum sæpe quoque adeunt; aucta & salivæ excretionem, instantis deliquii animi primordia manifestant. Dolores vagi subarthritici & ischiadici non minus familiares hisce sunt, quam tortuosa stranguria, præ ceteris infantes afficiens (q). Pulsus omnium maxime inconstantia; plerumque debilis, exilis, raro vere febrilis, plerumque inordinatus, sæpe ad 4, 8, 10, 16, 30. diastolen intermittit. Urina tenuis limpida; aut turbida, limosa, jumentacea; aut sedimentum lactescens deponit: in paucis admodum biliosis saturatiore flavedine tincta est, & quo sedimen-
tum

(q) Duobus infantibus medicinam feci calculosos prorsus æmulantes.

tum saturatius, eò quoque copiosius. In his cum aphthosa lingua, gingivisque dolentibus exulceratis, atque anima foetentissima magnum salivæ profluvium est. Diversimodis hisce symptomatibus, & quis omnia enumeret, Febris (§. XLVII.) vel subest, vel eadem comitatur, vel auget.

§. L.

In miserrimorum vero emolumentum, nullibi tot tantaque dari ad proximam mali causam dignoscendam præsidia, quam in opulente adeo symptomatum segete, manifestum est; & propter minorem febris vigorem plerumque fortiora in usum vocari posse, quæ vetant morbi acutiores. In tanta nunc morborum & symptomatum diversitate, satius erit per exempla medendi viam monstrare, quam in genere truncatam medelam exhibere.

α. FEBRES LENTÆ VERMINOSÆ
ALIAQUE FERARUM INTESTI-
NALIUM MALA CHRONICA.

Æ G R O T U S P R I M U S.

Infans quinque vel sex annorum, omnibus phænomenis a Cel. HOFFMANNO *de Lumbricis in intestino ileo* traditis (r) insignis, curæ meæ committitur. Abdomen præter modum erat distentum, ac partes superiores ita tabescebant, ut nisi ossa cohærentia conspicerentur, puerulo nihilominus multum appetente. Magnam vermium copiam, tam Ascaridum quam teretium assidue excrevit; multaque his adversa assumfit frustra, cum æque cito ac expulsi essent renasci viderentur; & vivus a vermibus commedi videretur miser: lenta febre continua tabida ulterius conficiebatur. Irreperunt quoque de tempore in tempus sævi insultus epileptici, totam faciem, artusque superiores admodum in consensum trahentes, aucti dein adeo, ut catalepsis aliquando insequeretur; quæ per dies aliquot successivos, comitato motu opisthotonico, quo caput retrò versus spinam, tam crudeliter atque adspectu horridum trahebatur, ut cum collo angulum formaret acutum, perseveravit. Immobilis, ad instar ligni rigidus atque supinus jacebat puer,

(r) M. R. S. Tom. I. *de causis morb. latent.* pag. 332.

cum feris (ἀμα θηρίοις), torminibus & doloribus; cum hæc quieverint intumescunt. ubi DURETUS auctor est

varia intestinorum incommoda excitare soleat, sæpeque verminosis contingat, vel verminosus fiat. Argumenta vero quibus usus est egregius quondam Medicinæ ille restaurator, ut Ascarides Lumbricis teretibus anteposuerit, parum mihi videntur ponderosa, quin de teretibus, deque ceteris ferinis malis, merito commentari queat. Enimvero ad opinionem suam stabiliendam, „Ascarides, inquit, feræ sunt, nec raro κατ' ἐξοχὴν, nomen ferarum obtinent, ut in illo. τὸ θηριώδες φθινοπώρῃ, i. Autumno ferinum. Ubi GALENUS autor est feri nomine contineri Ascarides, Lumbricos, elephantem, cancrum, phthisin, cæteraque omnia sæva mala, quæ autumno potissimum regnare dicuntur. Sed ex omni sensu τὸ θηριώδες, cui locus hic esse possit quam Ascaridibus, non hercle invenio.” *Comm. citat. pag. 337.* GALENUS autem ad vocem θηρίον explicandum, non inquit, nomen hocce præ ceteris significat Ascarides, sed omnia quæ DURETUS ex eodem enumeravit; quemadmodum ille in HIPPOCRATIS linguarum explanatione (*Fragment. fol. 74. verso H.*) disertis hisce verbis consequitur. „Postea in aliis, cum θηρίον dixerit animalia in intestinis consistentia significat, lumbricos scilicet, & Ascarides, quemadmodum & cum dixerit autumnorum τὸ θηριώδες, ab aliquo dictorum nominat.” — Quamobrem mihi quidem sæpius visum est, HIPPOCRATEM in *Morb. Vulg. Lib. II.* (Foës. pag. 996. B.) ideo addidisse, „Lumbrici tenues Ascarides dicti, vespere maxime, cui analogia quodammodo respondet autumnus, infestant;” ut apertum faceret, Ascarides in hæc constitutione autumnali, perinde quam in illa aut in aliis Lumbrici teretes, moleste affecisse; quod vel missis superfluis, ex *Prorethetorum* textu 138. (Foësi pag. 79.) cum *Coacar. Prænot. 165.* (pag. 144.) quodammodo colligere licet. Iis enim in locis Ascarides singillatim expressit; cum similia symptomata plerumque a lumbricis teretibus oriantur, & eodem modo vespere quam Ascarides affligere soleant, veluti in singulis jam satis abundeque constitit.

est „occupari scilicet ægrotos hocce *tympania* hy-
 „drope qui assurgit copia subsistentium flatuum
 „in anarctibus intestinorum, in quibus potentia
 „est, vel depravatio peristalticæ facultatis.”
Quin Hydropicis quæ supervenit epilepsia, funesta (t).
 Possem hic loci plura ex HIPPOCRATE afferre: sed
 hæc sufficient. Sub mali exordia præter tussim,
 aliasque catarrhofas defluções; pertinacissima
 narium stillicidia sæpius comperimus; fœdasque
 cum lingua subaphthosa, dentium squallore atque
 prævio gingivarum ardore & inflammatione, oris
 exulcerationes, maxime in locis ab HIPPOCRATE
 notatas (u). In feminâ quadam omnis ferme
 gingivarum caro depascebatur. — In concla-
 mato malo ex cutis ariditate, propter atrophiam
 atque continuum alvi fluorem, consueta in vermi-
 nantibus critica molimina, sudores per cutis
 vibices prorsus cessant, unde inevitabilis mali ag-
 gravatio. Nondum vero adulto malo, ejusmodi
 tympaniæ sæpe convenientissimum fuit Elixir aci-
 dum Vitrioli, Decoctioni Mercurii crudi ex Aquæ
 Cichorei, simplicisve, aut potui consueto, ad de-
 bitum acorem instillatum; quo solo interpositis
 lenioribus purgantibus, multis quidem auxilium
 tuli.

S C H O L I O N.

Catalepsis verminantibus familiaris satis superve-
 nit. Exempla hujus ex MARCELLO DONATO,
 SCHENC-

(t) DURETI *comment.* pag. 320. Foës. No. 468. pag.
 192.

(u) Lib. IV. de *Morb. vulg.* Foësi sect. VII. pag. 1125.
 H. „ad tertium dentem magis suppuraciones quam ad
 „cæteros omnes, & e naribus crassæ fluxiones & tem-
 „porum dolores inde maxime contingunt.

SCHENCKIO atque ETMULLERO annotavit ANDRY (v), alios F. HOFFMANNUS (w); quin memorabilem casum, cujus oculatus testis fuit, Cel. VAN ZWIETEN exhibuit (x). Sanatæ quoque catalepseos historiam, tribus emissis lumbricis, in puellâ 7 vel 8 annorum, litteris mihi communicavit Cel. VAN DOEVEREN. Haud igitur hisce immoror.

Attamen vero silentio transire nequeo, ut in transgressu pro CÆLIO AURELIANO verba faciam, Anonymo cuidam visum esse, vel CÆLIUM hanc affectionem cum Comate vigili atque Lethargo cum aliis confudisse (y). Contrarium vero, distincta catalepsis capita, ubi de Acuta (z) & chronica (a) egit, de utraque ab Apoplexia Lethargo stomachica & uterina passione data differentia (b), perpendenti patebit. Siquidem *verminosam catalepsin* hisce quoque verbis delineavit; *qui autem a lumbricis id patiuntur, etiam sine febribus, vocis amputationem sustinent, cum pulsu parvo atque crebro* (c): quod phænomenon præ ceteris & in ægrotulo nostro percipiebatur. Tametsi enim præcipua phænomena, quæ puerulo nostro acciderunt, veluti
fupi-

(v) *De la Generation des vers.* Tom. I. pag. 340.

(w) *M. R. S.* Tom. III. pag. 49.

(x) *Comment. ad. §. 1040.* Tom. III. pag. 316. cum Tom. IV. §. 1364. pag. 713.

(y) *Voyés Journal Brittanique* Mois de Juin 1751. pag. 186. vel *Comment. de reb. in Scient. Nat. & Med. gestis* vol. I. pag. 414.

(z) *Morb. Acutor.* Lib. II. cap. X. pag. 95. & seqq.

(a) *Morb. Chronicor.* Lib. II. cap. V. pag. 376.

(b) *Morb. Acutor.* pag. 101. cum 377. & 378.

(c) *Morb. Chronic.* Lib. IV. cap. VIII. §. 110. pag. 535.

supinum jacere, firmiter apertis palpebris, atque oculis intentis; genarum rubor; colli inflatio; salivæ, demissâ maxillâ, profluvium; vocis amputatio; omnium sensuum torpor & hebetudo; artuumque flexilitas; Lethargo quadantenus communia sint; probeque ab ipso CÆLIO notata (*d*). Mali per intervalla invectionio in chronica tantum obvia, & firmus corporis situs, quem invasionis tempore habebat, in nostro pathognomica CÆLII AURELIANI Recentiorumque signa sufficienter confirmant, ex attenta insuper oculorum & pulsuum contemplatione in Catalepsi & Lethargo, quod CÆLIUS AURELIANUS, Græcorum vetustissimorum, & circa hanc quidem affectionem, errorum sedulus adeo notator, distinctis tot characteribus animadvertit; dubium non est, quin morbum hunc distincte, satis cognoverit. A vero forsan non longe aberit, qui cum Doctiss. Lips. Commentatoribus crediderit (*e*), illam tantum speciem, quam recentiores memorant, qua vel statuæ instar in via remorantur rigidi, CÆLIO AURELIANO forsan fuisse ignotam: saltem hujus mentionem non fecisse certum est.

Æ G R O T U S S E C U N D U S.

Data occasione, virtutes Elixiris Vitrioli resolventes in Tympania verminosa commendandi, non possum quin easdem in singulari Intestinorum morbo mucofo, conclamato fere malo, ostendam.

Coacas Prænotiones Divi senis pervolvendo,
memo-

(*d*) *Morb. Acut.* pag. 104. & *Chron.* pag. 378.

(*e*) *Comm. de rebus gestis* Vol. I. pag. 416.

memorabile fane & tanto viro observare dignum præfagium in conspectum venit. *Qui capitis doloribus & aurium tinnitibus citra febrim, aut tenebricosa vertigine, & vocis tarditate, manuumque stupore tentantur, in iis aut siderationem, aut morbum comitalem, aut etiam oblivionem sperare convenit (f).* Quam in consilio habere, si forte ejusmodi æger curandus sese sisteret, animus erat: nec ita diu post simili modo affectus auxilium meum imploravit. Is autem (erat rusticus homo ætatis mediæ, valetudinariam vitam, ex alvo plerumque coacta degens, ceterum sanus), in præsentis capitis dolore, aurium tinnitu, ac pulsu debili, fereque aliquando deficiente, cum tenebricosa vertigine & vocis tarditate manuumque stupore tentabatur: insuper oculi renitebant, pupillis solito amplioribus. Qua poterat voce narravit, se ante dies quatuor ex assumpto vesperâ pulte, vehemente colico dolore fuisse correptum, animi quoque deliquium passum fuisse; & ab eo tempore nihil stomachum continere potuisse, quin protinus, vel brevi post assumptionem redderet; alvumque pertinaciter clausam esse, neque quidquam demittere. Sanguis ab arcessito chirurgo missus est, dataque fuerunt præbia aliquot pulv. absorb. cum Rheo: quæ cum desideratam opem non attulissent, in iis desitum est. Me Medicum sibi expetiit, eâ spe, ut alvum præter modum constrictam ducerem. Pulsus arteriarum ægroti tangens, sub datâ illâ narratiunculâ sensim adeo deficere percepi, ut ad reliquum præfagii tensurus foret, videretur: brevi quoque tempore post concidebat. Languentem
ani-

(f) *Coacarum Prænotion.* no. 161. Foëssi Sect. II. pag. 144.

animum spiritibus volatilibus, atque acerrimo epispastico ex Raphano rusticano recenter effosso in nucho, revocans, in clysmate forti ex sennæ mundatæ uncia totidemque Nitri & Mellis, ex Decocto flor. Chamæmeli & Sambuci, administranda festinavi: quo immisso, celerem alvum nonnihil stercoream deiecit, cum levamine præsentium & comminantium symptomatum. Nauseoso dabantur Acida salina oleosa saponacea, vomitûs prospiciendi gratiâ; quibus melius se habebat altero die, a principio *sexto*. Hactenus nihil volvulosi, ast potius mucosæ indolis vitium maxime intestinis ob tenacitatem muci, vermiumve conglomerationem vim inferens, istorum malorum causam habens; admodumque torpidum systema nervosum esse, dosin Elect. Hieræ picræ Galeni devorandum præbui, excipiendam Decocto ex Rad. Aperient. Feniculi Graminis Petroselini, & cum simul de difficultate lotii reddendi querimoniam haberet, Herb. Parietariæ & Sem. Feniculi dulcis, adjunctis sale medio & Manna; ut per omnes simul vias, quantum in me esset, torpidam Naturam in actum ducerem; aptamque ad suscipiendam febrim redderem (g). Circa verò vesperam, nihil per inferiora demisso, anxietates rursus adeo motæ sunt, ut simulacrum hesternum edere viderentur. Ad ægrotum iterum vocatus alterum Enema, cui ad sufficientem quantitatem ingrediebantur Fol. Sennæ, Abrotani, Gratiolæ, Men-

(g) Quodammodo autem nostro collineare videbatur quæ Sagax Cous *Aphor. Lib. VI: 51.* memoriæ prodidit: „ Quibus bene valentibus capitis dolores derepente contingunt, statimque voce deficiunt, intra dies septem pereunt, nisi febris eos prehenderit.”

Menthæ, summit. Centaurei min. Hyperici, addito Elect. Hier. Galeni, statim infundere jussi; præsertim, quoniam animatam potentiam his afferre symbolam quoque suam, suspicionis erat affinis. Alvum nunc mucidam verminantium familiarem, parum iterum stercoream cievi, rursus cum sedatione memoratorum: quam ob causam guttas etiam quinquaginta ex Asæ foetidæ & Succini tinct. cum C. C. spiritu, ad partes æquales, partitis vicibus assumsit; quibus adminiculis egregie ita levatus est, ut in somnum placidum inciderit. *Septimo*; mane, ceterum bene se habente, nondum vero sponte suâ demissâ alvo, E-nema ejusdem ac ultimæ formulæ denuo injiciebatur, qua iterum alvum mucidam dejecit. Pomeridiano autem tempore, tantâ iterum correptus est anxietate, ut priores longe superarent. Violento vomitu materie viscidæ glutinosæ atque horrendæ foetentis magnam copiam rejecit, quo factò in syncopen cecidit. Precibus, ne miserum desperatum defererem, petitus, cum animus interea ad se rediit, adfui nostro: cum pulsu debili, intermittente, pupillis amplis, atque salivæ hiante ore continuo effluxu, iterumque nauseosus ac moleste nares fricans, perinde ac si vivum pungens aliquod ipsis inhæserit, erecto corpore in lecto sedebat; insuper masticabat, cum iteratis deglutiendi nixibus. Quibus omnibus sedulo perpensis, admodum mihi, fateor, aucta suspicio de vermibus est. Exonerato itaque a nocivis contentis ventriculo sola tinctura Asæ foetidæ ad drachmam, ex vehiculo simplici, omni horâ vel bihorio, pro ut res postularet, duobus simul tibiis adplicatis vesicatoriis, sumenda commendavi, felici equidem eventu, ut lethifera hæcce sympto-
mata

mata postea non ita prodierunt. In somnum aliquot horarum incidens, febriculâ quadam subinde feriente, reſectus evigilavit. Urina jam nonnihil turbida coloris citrei præſagium futuræ coctionis tulit. Quapropter Mixturam ex pulveris Anthelmintici drachm. duabus, ſyr. Cichor. cum Rheo unciâ, ſp. Mindereri duabus unciis cum ſex Aquæ ſt. Petroſelini, junctis duabus drachmis liquoris anodyno – mineralis HOFFMANNI, propinavi. Nullus ſubinde vomitus, neque dejectio. *Nono* vero riguit, ſudavit atque ſedimentum urina depoſuit albidum, parum mucoſum, nulla ſuperſtite anxietate, neque dolore; alvus tamen adhuc adſtricta. Uſque huc experiundi cupidus, præmiſſo olei Lini cyatho, horiſque aliquot elapſis, purgans fortius devorandum propinavi: circa vesp̄eram autem, purgante non ciente alvum, motæ iterum anxietates ſunt; unde clyſma ac ante reiterabatur. Alvus & nunc ducta mucida eſt, nullus tamen lumbricus excretus fuit; attamen verò ſubefſe pertinaciſſimæ huic alvo duræ, omnia litigare videbantur. Viſo tandem purgantium ope in pejus ruere incepta proſpera Naturæ molientis, Linimento ex pulv. Colocynthid. Hier. Galeni, Aloës aa drachm. media, cum ſemiuncia. ol. St. Abſynthii & ung. Nervini; adplicato ſimul ex Ene-matis ſpeciebus abdomini cataplaſmate; concep-tam inteſtinorum interceptionem referare ſtudui *undecimo*; viresque exhaustas refocillare Emulſione analepticâ: indies melius pulcre vires redierunt. Alvus ut ante pertinaciter clauſa manſit, vixque ullum levamen obicis canalis alimentarii auferendæ attuliſſe videbantur Linimentum & Cataplaſma, quæ ob moleſtum pruritum adimenda erant. Volvuloſæ jamjam affectionis chronicæ confirma-
tâ

tâ diagnosi, secundum mentem Cel. HOFFMANNI (b) Decoct. Mercurii crudi depurati cum quarta parte Vini albi Gallici nostro propinavi, idque irritum quoque successu; Emulsionibus cannabinis multoque olei pariter frustra ingestis. Ingentem ac ante muci tenacis atque foetentis quantitatem evomit: sponteque sua petiit, ut clysmate alvum moverem. Stercoraceam denuo parumper & mucidam subramentosam, at non verminosam, saltem quantum oculis nudis animadverti poterat, deposuit. De molestâ Cardialgiâ queri cœpit: hâcque vix sedatâ, de integro vomitus ciebatur. Elixir Vitrioli acidum, guttatim frigidaë coctæ instillatum solum nunc dabatur; cujus usu continuato vomitus atque dolor compescebatur; atque, quod summa, alvus suapte soluta est, quæ vel fortissimis purgantibus protractis duci non poterat: quo pacto, duarum triumve septimanarum spatio, ad tantam pervenit sanitatem, quâ, ipso referente, per duo abhinc lustra, fructus quidem non esset; manum præ dolore fere semper lateri imponere coactus: dolor autem iste plane nunc filebat. Multo tempore præterlapso, in ipsum incurri, salutis ejus anxius cognovi, se semel adhuc immanes, ac omni captu majores, cardialgicos cruciatus passum fuisse; dubiumque, præ doloris gravitate, consilii, in mentem revocasse, me antea in syncopica & dolorifica cardialgiâ suasse, multum lactis tepidaë ingerere, ut dolor sopiatur, vel vomitus commode ciceretur; quo facto, dolor magis ac magis increvit intolerandus, donec in violentum ac celerem vomitum erupuerit, quo simul dolor exulavit: aliquo porro exinde tempore

(b) conf. M. R. S. Sect. II. cap. IV. obs. VII. in episcrisi. Tom. II. pag. 284.

pore ex lardi appetentia alvum fusam habuisse: nulla postea pharmaca assumfisse: usus est victu tenui, parca quantitate, metu ne malum recedat. Ceterum belle se habere, sensimque cibo duriori assuefactum fuisse, atque indies valetudinem firmare.

E P I C R I S I S.

Naturam singularis hujus morbi, arbitrio malo alterius permittere, quam minûs apposite de eo existimare. Animata enim potentia tot notis conspicua sub oculos non cecidit. Vehementer ceterum intestinorum lumen fuisse coarctatum, materies fœculenta emissa condocuit.

Æ G R O T U S T E R T I U S.

Puer orphanus annos natus duodecim, diris correptus est convulsionibus, ut artus supremi dorsum versus traherentur, simulque oculi totaque facies vehementer torquerentur. Sedatis his, altero die in consilium vocatus sum, puero ad me misso. Pulsus adtactu percipiebatur debilis non admodum intermittens; Lingua fere naturalis, humida, leviter tantum, ex albo flavescens; pupilla consueto paulò amplior; urina coloris citrei tenuis. In anamnesin inquirens nullam causam manifestam inveni prægressam, præter leviozem abdominis cruciatum. Lumbricos proximam mali causam salutans, Mixtura ex pulv. Anthelm. Störk, Oxymelle Scillitico cum Aqua Raphani simpl. dabatur illicò. Puero domum reverso, quinto ab initio litteris denunciant, insultus circa vesperam ingredientiæ perseverasse, attamen paulò evasisse mitiores: alvum tardam esse & vix ductam fuisse

fuisse a medicamento. Pulveres purgantes paullo fortiores leviter martiales, singulo mane devorandi dati sunt; Junctâ Mixturâ, cui larga satis Rad. Valerianæ, syr. Pœoniæ & tinct. Asæ foetidæ ingrediebatur dosis, ut vermes simul & violentos motus epilepticos obirem. *Decimo* iterum litteras accepi, quibus certio rem me faciunt, Hæmiplegiam pridie latus pueri sinistrum occupasse, totumque brachium evasisse paralyticum; & dimidiæ horæ spatio, antequam invaserint insultus epileptici, sævis agitatum fuisse faciem convulsionibus, sensim versus brachium, latusque sinistrum, atque totum corpus gliscentibus; quibus sedatis, per bihorium catocho prehensum jacuisse puerum: narraverunt insuper nuncii lumbricos teretes septem partim vivos vomitu fuisse rejectos. Frigidum laceffitumque puerum Antispasmodicis ex Liliorum convallium & parum salis ammoniaci spiritibus, cum Asæ foetidæ Tinctura, cum vehiculo discutiente frustra excitare studui; quippe assumere eadem noluit. Pilulis verò egregiis HOFFMANNIANIS, lumbricos aliquot rursus dejecit: Veficatoria simul imponebantur tria; in collo unum, reliqua ad tibias. Aliquid insuper vini Malvatici propinare puero debili concessi: quin experiundi virtutes oleosorum cupidus, ut etiam a quotidianis purgantibus abstinere, summo mane cyathum olei olivarum dare jussi, horisque aliquot elapsis vini Malvatici totidem. Convulsionibus inde non auctæ, paralyfis tamen eodem in statu, quod ex litteris *decimo quarto* datis intellexi: vacasse enim a convulsionibus puerum; sed multo evasisse debiliorem; excernere quotidie lumbricos, alvumque ramentosam, multâque refertam pituitâ. Debi- lem quidem adtendens pueri conditionem, ver-
mium-

miumque ingentem turbam, incubuit mitissimis expulsiōem eorum foras curare motusque insolitos convulsivos comprimere. Formulam præscripsi ex Rad. Valerian. sylv. unc. semis, Sal. polychresti drachm. ij. Rhei drachm. j. cum Syr. Pœoniæ q. s. ut quater de die fumeret bolulum ex vino. *Decimo sexto* litteras iterum accepi, quibus constitit, denuò puerum passum fuisse insultus epilepticos, & quidem ter post ultimum responsum, non tam violentos, ast per bihorium protractos, ideoque diuturniores. Quapropter pueri debilis delassatâque constitutione, vermium frequentia atque symptomatum pertinaciâ consideratis, prosperæ sanationis spem abjicere quidem coepi. Corticem nihilominus Peruvianum, juncta Rhei parva quantitate, ut confortando vermium reliquias expellerem, hodie exhibui. Defuerunt quidem convulsiones; ast increvit debilitas, paralyfis immobilis; vermes ultrâ non visi sunt; alvus verò putrida nigras dejecit fœces; urinæ excretio involuntaria, metus instantis Gangrenæ, quæ coxygem, forsan & interiora, occupavit. In usu corticis perstiti, quamvis mortem brevi expectarem, quemadmodum, diebus aliquot; haud ita diu post, intellexi, prægresso vomitu cruento satis insigni, quo simul a vita discessit.

E P I C R I S I S.

Tanta copia in ventriculum sursum vagati vermes, etiamsi ore rejiciantur, rarò in juvenili ætate salutem adferunt (i). Insignes autem nervorum cardiacorum cum aliis conjugationes tantâ
cater-

(i) Plura de his vide infra cap. IV. sect. II. in *Scholio*.

catervâ affectæ, corpus nimis in consensum trahunt, quam ut salutare effectus præfagire spe certâ possint. Oleosa quoque in cachecticis, labefactatisque corporibus, quanquam virtutem anthelminticam exseruerant, nocere potius quam conducere, postea deprehendi. Ceterum motus convulsivi in binis hisce puerulis crudeles admodum torserunt, nec multum ab iis, quos vivis adeo coloribus depinxit TRINCAVELLIUS (k), alieni; ubi *opisthotono correpti, retrorsum in tantum convellerentur, ut pene calcaneis caput contingeret*, exhibentur. Quin ex ægrotulo nostro iterum de malignitate, gangrænâ coxygem, forsan & interiora occupante, cum animatâ potentiâ iudicium facere integrum est.

Æ G R O T U S Q U A R T U S.

Debilis leucophlegmaticæ constitutionis femina, cui partus prope instabat medio mensis Maji 1762. meum imploravit auxilium. Pulsus debilis, nonnihil intermittens, facies pallida, cum oculis quasi in sinum excavatis sublachrymosis, ac pupilla modice plus dilatata, lingua pallida, humida, lata, leviter incisa, vix tamen vel nihil obfessa. De dolore in latere dextro quæstæ est, sed confuse adeo, ut sermonem arrigere non potuerim. Terminos articulate pronuntiandi impos, statim e recto tramite decedit, modo tria quatuorve verba extraxisset. Quibus perpensis, cum nulla alia causa manifesta appareret, de vermibus intus stabulantibus mihi nata suspicio est. Systema nerveum torpidum & corpus minus justo irritabile admiserunt

(k) *Encbirid. Medic.* edit. A. CHRISTIANI. pag. 723.

runt paullò calidiora, quibus naturales incitarem, insolitos refrænarem motus. Ast quæ semper medicamentis adversa, etiam ne nunc quidem avide assumfit eadem; expetens gratiora, quæ minus prompta nunc apparuerunt ad hocce malum debellandum. Dabantur tamen Acida quædam grata, sub titulo cardiacorum nota, quibus acidi minerales guttæ quædam ad debitum acorem installatæ sunt. *Sexto* verò die, latus dextrum hæmiplegiâ correptum est. Leniora purgantia leviter confortantia, ne nimis movendo utero obessem, viso pejora minitare ægritudinem suam, nunc assumfit, & parum iisdem levata conveniebat etiam ipsi, ingratiore quæ morbi vis postularet, exhiberi. Inter hæc egregie votis respondit oleum animale Dippelii. sc: hujus gutt. XXX. in Elæosacch. reduct. atque in doses vj. divis. omni trihorio præbium accepit. Paralyfis nempe multum inde imminuta est, major etiam vocis fuit potentia, minusque dolorosa regio hypochondriaca dextra. Pariter pilularum ope putrida ramentosaque materia evocata, nondum vero integre sublata nervorum resolutione, altera vice viginti quatuor guttæ inque etiam doses sex divisæ laudati medicamenti ex usu fuerunt, semelquæ adhuc iteratæ. Unde adeo imminutum malum est, ut pedem atque brachium moveret, neque amplius fere adessent verminosa symptomata; quare gratis Acidis, interpositis aptis purgantibus, reliquum putridi magmatis corrigere atque expellere, ultimum pensum fore existimavi. Veruntamen diebus quinque vel sex bene transactis, nescio qua de causa, cruorem, quemadmodum in ægroto prægresso annotavi, quamvis minore copia, sursum excrevit. Mucilaginosi paucisque confortantibus symptomate hocce sub-

K 2

lato,

lato, post aliquot deinde hebdomadas vivum vegetumque foetum exclusit. Nondum tamen vacasse lumbricis nostram, etiamsi vegeta satis pro modulo sanitate fructa esset, brevi constitit; quippe, duobus vix elapsis mensibus, in pristinum morbum incidit. Paucis iterum assumtis antidotis, rursus convaluit: attamen vero vereri tunc temporis cœpi, ne unquam, ob mancā & truncatā medelam, ad perfectam sanitatem perveniat. Mense autem Decembri recruderunt animata symptomata: ab ingestis nunc una alterave dosi Elect. Hieræ S. Galeni, præmissis fragrantibus paucis, lumbricos aliquot teretes excrevit; quibus levata, ut ante, substitit. Brevi dein tempore leucophlegmatia moleste affecta, sub limine Martii 1763. auxilium ultimum a me petiit. Debilis huic in præsentī constitutio, mortis imaginem externa facie referens, suadebat, præ fortioribus, Laxantia leviter cardiaca in usum vocare. Diagnosi animatâ perspicuâ, nullis vero hætenus emissis lumbricis, aut vel nido remotis, ex Salis Abfynthii drachmis duabus, Syrupi Cichorei cum Rheo uncia, cum sex Aquæ Raphani simplicis, dabatur mixtura, omni trihorio cochleatim sumenda: votis tamen non respondit. *Undecimo* fiderata evasit, & absque necessario auxilio, consuetis huic malo adversis tentabatur. Decrevit quidem aliquantulum morbi vis, sed non ita, ut sanandi inde spes afflueret: mansit autem hæmiplegiâ correpta; internis sensibus videbatur uti, quibus aliquando & interruptis verbis pie animam suam DEO SALVATORI commendavit. Hoc in statu mansit ad decimum septimum morbi diem, quo vitam cum morte commutavit.

Æ G R O T U S Q U I N T U S.

In anula sexagenaria majore, jamdiu valetudinaria, similia ferme observata sunt: scilicet Paralysis manum dextram, ejusdemque lateris pedem, una cum ventris cruciatu, atque salivæ majore solita secretionem in nostra occupavit. Huic & per menses tres omni medelæ genere medicinam feci: multos quidem lumbricos teretes, degeneratæque putridæ materie magnam copiam expulsi; paralysisin etiam eo usque mitigavi, ut pedi insisteret, ac stipitis ope lento gradu incederet; salivæ quoque spontaneam excretionem multum imminui; ad integram tamen sanitatem eam perducere haud licitum est, cum inopinato, quemadmodum audi- vi, nam aberat ab hinc milliaribus quinque, mor- tua est.

E P I C R I S I S.

Cum & solitis evacuationibus retentis (l), Paralysis & Hæmiplegia insequi soleant, mirum non est, tam crebre verminantibus evenire. Copiosa autem saburra verminosa jam aliquamdiu in inte- stinis detenta, subdola sanguini irrepit, unde raro provento morbo simplici crisi affecti liberantur (m),
quin,

(l) Cel. BOERHAAVE *de cognosc. & curand. morb.* §. 1060. & Ill. VAN ZWIETEN in eundem Aphor. Tom. III. pag. 355.

(m) Crisium Acutorum alia, alia vero Chronicorum ratio est: in illis autem vividior motu pepasum subeunt, ce- lerrimeque per varios corporis meatus aguntur, aut sim- plici evacuatione materia peccans elicitur. Quodsi ea quæ supra de natura crisium in Acutis (Schol. II. sect. I. cap. III.) dicta sunt, in animum vocantur, multum opinor il- lustrabunt, quæ extremis tantum digitis hîc loci attingi possunt.

quin, præter alvum verminofam liquidam, sæpe sudores, urinas hypostaticas, cutis orisque exulcerationes, atque narium aliquando hæmorrhagiam, desiderent. Unde ratio in promptu est, quare tot modis totque adminiculis semet ab intus, præter naturam, contentis, exantlare natura conatur, febriculam iteratis paroxysmis movendo; quâ, si viribus fracta, aut vel etiam in salutari suo molimine, materiâ morbosâ jam nobiliora loca petente, impediatur, quo minus ad apta emunctoria eandem alliciat, sæpe suæ impotentiae poenas luere oportet; unde nervorum resolutiones crisesque malæ nascuntur inevitabiles. Purgantia igitur Anthelmintica, etiamsi admodum proficua sint in malo ab encephali staminibus avertendo, atque sæpissime consociali quodam vinculo diuresin movendo, non tantum hîc, quantum in Acutioribus, præstare possunt; sin minus circa exordia data fomitem radicitus extirpent. — Parum vel nihil febricitavit Ægrotus tertius, quarti & quinti; urina plerumque tenuis erat, nisi in quinto, cui diu hypostatica; quartus incipiente, tertius verò exactâ jam gangrænâ, quæ forsan largiori narium hæmorrhagiâ præscindi potuisset, perierunt. Ne tamen omnis narium hæmorrhagia critica in verminantibus habeatur, quædam hujus generis sequuntur Historiæ.

Æ G R O T U S S E X T U S.

Juvenis annorum duodeviginti, dolori colico sæpius obnoxius, una cum capitis dolore molestissimo, oculorum rubra suffusione, tantaque pupillarum amplitudine, ut iris præsentiam sui non faceret, multisque verminantibus consuetis pathemati-

matibus affectus, largiorem narium hæmorrhagiam, perque dies aliquot protractam sustinuit; multum inde debilitatus auxilium a me petiit. Pulsus erat debilis & parvus, manentibus ut ante intestinorum cruciatu cum interaneorum indiciis. Quare, non obstante ejus debilitata constitutione, Anthelmintica purgantia præ ceteris mihi utilia visa sunt; quæque per epicrasin data, nostrum, inductâ fusâ, ramentosâque alvo, intra quatrimum ad pristinam sanitatem, fugatis ferarum pathematibus, perduxerunt.

S C H O L I O N.

Hæmorrhagia narium in verminantibus rarior critica, sæpius vero symptomatica & chronica, licet febre vacuis oboritur. In nostro autem, quamvis partim critica, ob symptomata ab HIPPOCRATE (n) in tertianis hujusmodi designata, salutanda sit; symptomatica tamen simul, eò quod citra febrim obambulaverit noster, salutari illa potest, quod non insolens in viscerum infarctione ac obstructione, eademque de causa in inveterato scorbuto, cachexia atque demum lienosis animadvertitur. Unde facillimo negotio intelligitur, eandem quidem in verminantibus, quibus tot tantæque viscerum contingunt obstructiones, crebrius obviâ esse. Quin quibusdam chronicis affectionibus, ut supra indigitatum est, ad præcavendas sanguinis congestiones, indeque nascentes inflammationes atque gangrænas, salutaris criseos vice fungi. Ex molesta vero vermium irritatione, ob quam infantes verminosi nasum perpetuo fricant,

(n) *Prænot.* Foësius sect. II. pag. 46. lin. 17.

cant, spastice & symptomatice sæpe quoque contingunt. In quibus facies plerumque cernitur defœdata, plumbea contracta, oculi excavati, cincto halone livido, cum pupillarum dilatatione, renitentes; extremorum perfriktione, plurimaque in abdomine pathemata, unde & capitis aggravatio. Dubium quamvis movere posset in vermicante quodam 30 annorum, cui inter manifesta lumbricorum phænomena, præsertim in oculis, lingua, pulsu atque urina, *undecimò*, vermibus pertinaciter medelæ rebellibus, purgans antea validius propinatum fuerat, hæmorrhagiam narium tantam contigisse, ut animi deliquium subierit & stiptica consueta turundis naribus immittenda essent; cum demum, potentioribus dein in lumbricorum necem datis, expulsi sint ingrati hospites. Idem sub iisdem conditionibus evenit alteri, *tertio* die, dato purgante medicamento; unde potius a purgantium irritamentis, auctis eorundem a vermibus, natæ his videntur. Ambo hi obambulabant, suisque muniis vacabant. — Quin *verminosorum hæmorrhagiæ* HIPPOCRATI innotuerunt, ex *Prorrheticorum* sententia (o), *Quibus suppressa alvo sanguinem ex naribus fundunt, aut novo subinde oborto rigore corripuntur, iis fortasse alvus intestinorum lævitate laborat & obdurescit, aut tenues lumbrici (ascarides dicti) infestant, aut utrumque.* Aliquando & per plures meatus hæmorrhagias spontaneas vermes cieunt, quod vel subnexa historia quodammodo coarguit.

(o) Text. 138. Foësi sect. II. 79. cum *Coac. præn.* 344. Foës. ib. pag. 173.

Æ G R O T U S S E P T I M U S .

Obstetrix quadragenaria major crudeliter & assidue fere vermibus obfessa, omnis etiam generis pathemata ab iisdem perpatiens, nunc in brachiis, in capite, in collo, præsertim circa præcordia, inque abdomine molestas cardialgias, nauseam atque abdominis cruciatus, cum validissimis parturientium doloribus haud absimilibus nixibus; unde stranguria atque dolores subisciadici nonnunquam insequuntur: hæmorrhagiam narium sæpe experitur, & magis etiam uterinam; adeo, ut binarum septimanarum spatio, menstrua & copiose quidem ipsi sub memoratas turbas prorumpant. Medicamentis vero, infestis hostibus adversis assumtis, brevi tempore silent symptomata facta. Sæpe quoque sponte vermes exeunt; sed non diu ab iisdem vacat, quin catervatim redeant. Erysipelate in facie nonnunquam prehensa est, mentisque alienatione. Aliquando, simplici medicamento fugantur, quæ alio tempore heroicis vix cedunt.

Æ G R O T U S O C T A V U S .

Puerulus excedens sexennium veluti successione ordine subito capitis dolore prehensus est, cum vocis aphoniâ parapoplexiam minitante. Clysma purgans anthelminticum statim injiciebatur, nam e regione habitabat: alvo brevi fusâ, cum sedatione capitis gravedinis, vocisque impotentia, reliqua metuenda symptomata dissipata sunt; & puer ut ante alacris postridie lumbricum teretem robustum deposuit, atque sanitati integre

restitutus est, ut nullum amplius pharmacum assumeret. Pupillæ erant magnæ nigerrimæ.

ÆGROTUS NONUS.

Puella decem annos nata sæpenumero verminorum afficiebatur symptomatibus, subinde stupore extremitatum superiorum, dolore in brachiorum parte postica stipato, præviis ex intestinis atque capite labore, tantaque oculorum acie, quâ amaurosin temporaneam subiit. Attamen vero promptissime atque miraculi instar hæc omnia fugata sunt, ex præbiis aliquot tinct. Asæ fœtidæ, interpositis uno alterove pulvere terrestri atque anthelmintico purgante, ut ex intervallo iisdem immunis, pulchre valeret.

ÆGROTUS DECIMUS.

Puellula altera ex prægressa faciei & oculorum affectione fatuæ instar decubuit obsurdescens, oculis lacrymosis, atque cerebri totius perturbatione; quæ neque ad soporosum aut paralyticum genus referri poterant, cum mente non prorsus aliena esset; sed torpebant maxime tum in sensibus externis tum etiam internis omnes perceptiones, ut vera anæsthesia seu insensilitate prehensæ essent. Nihilominus rediit ad se externa abdominis illinitione, & quatuor Mixturis Anthelminticis assumtis, emissis aliquot infestis hostibus, intra quatuordecim dierum spatium.

ÆGRO.

Æ G R O T U S U N D E C I M U S.

Finem hisce imponat historia singularis, quæ simul portentissima potentiae animatae symptomata, & inconstantis hujus agendi vim patefaciat.

Operarius quidam ætatis mediæ frequenti abdominis cruciatui obnoxius hæmoptoën validam passus est, ob quam sanitati suæ consulendi opem solitam a me poposcit. Ex præsentibus & præteritis morbi signis inveterata mucosi morbi labes in prima officina manifestabatur. Quam ob rem exhibitis quibus lethali hæmorrhagiæ occurri possit, mali causam aptis purgantibus subigere prudenter annifus sum. Pristinis incommodis perquam levatus, *quinto* tamen vocationis die, etiamsi satis bene transegisset hanc, sub vesperam ingens animi deliquium subiit, nullâ causâ manifestâ prægressâ. Usitatis auxiliis in usum vocatis ad se rediit. Potentia morbifica animata prodit, cui in auxilium promptis occurrebatur: & quanquam omnia ex voto procedebant, alvumque verminantium consuetam indies laxam habebat, immani odontalgia, crudeli cephalæâ & omnibus fere quæ ab irritatis faciei nervis excitari possunt, cruciabatur. Manifesta infestorum indicatio, præter singulam Mixturam resolventem cum Sale tart. Vitriolat. Tachenii & Rob Sambuci ex Aqua flor. Chamæmeli, verminosam alvum ducentia tantum admisit. Excrementa mucida, atque ramenta copiosa quotidie deposuit; sensimque doloris sensu carens quatuordecim dierum spatio incolumis evasit, ut in hanc diem immunem illum huic morbo conspexi.

E P I C R I S I S.

Concesso, violentioribus spasmodicis contractionibus sanguinis congestiones in variis corporis partibus produci, indeque levi de causa hæmorrhagias spontaneas nasci, mirum non erit potentiam morbificam animatam, symbolam quoque suam in proximâ plurimarum hæmorrhagiarum causâ producenda, afferre si adest; neque absurdum & alienum a vero apparet, feras alvinas, quæ in nostro vim tantam sensilibus capitis atque faciei partibus intulerunt, consuetas hæmoptyseos causas auxisse. Horum autem pathematum natura est, ut nascentibus in corpore vitiis inopinate superveniant, vel etiam primæ mali labi socios sese addant; unde vel citius prorumpunt vel violentius accenduntur. Ex administrata medendi via in hæmorrhagiis spontaneis, tam in hocce quam in supra memoratis ægrotis, inque multis aliis, plerumque constitit, alvum ducentia inprimis prospere cessisse, si vermes deorsum foras emitti sese sinant; si vero stomachum petant, caute cum acris stimulantibus procedendum est, quippe non raro molestas jam turbas augent, unde & sanguinis rivus majore impetu cietur: præstat ejusmodi in casu demulcentibus, aliquando & opiatis inordinatos motus compescere; vel interea terrestribus scabris necem infestis inferre, donec evacuatoriæ indicationi apta occasio fuerit.

S C H O L I O N.

Odontalgia verminantibus perquam frequens hacce in terra supervenit: mirum fane tam pauca
hujus

hujus exempla in monumentis Medicorum exstare. Verminantes enim mucosæ indolis vitio per universum fere corpus plus minus obnoxii sunt, unde in catarrhofas defluxiones & spasticas contractiones maximopere propendunt. — Consueta lumbricorum signa in oculis linguâ atque urinâ determinatam diagnofin manifestant. Hinc ut in ple-risque verminantium morbis catharsis primarum viarum, quæ hocce in casu potentius quidem administranda est, summum hisce remedium infervit.

T H E O R E M A T A P R A C T I C A.

- I. Ex chronis malis, quæ cum animata potentia morbifica incidunt, plerumque evadunt pertinacissima, inopinateque interimunt.
- II. Diagnofi morborum capitis eadem potentia merito assignanda videtur.
- III. Interaneorum animalculis obfessi, propter frequentem capitis dolorem in morbos soporosos admodum proni sunt.
- IV. Paralyfes, Convulfiones, Aphoniæ ceteraque hoc de genere mala, raro comparent, quin dolor in abdomine magis vel minus obscurus, aut anxietates circa præcordia, quævisve aliæ capitis, aurium vel oculorum affectiones præcefferint.
- V. Quæ (III.) si pueris eveniunt, acuta febris easdem ut plurimum comitatur; atque violentis perquam convulsivis motibus agitantur. Hinc dictum HIPPOCRATIS (p), *Pueris convulfiones accidunt, si febris acuta fuerit, venter non dejiciat, si vigilent, perterreantur, plorent assidue,*

(p) *Prænotion.* Foësius sect. II. pag. 46. lin. 23.

assidue, & color immutetur, & ex viridi pallidus, aut lividus, aut rubor contrahatur. In consilio habere opus est, & secundum hanc normam medendi rationem instituere. In adultis vero hæc mala una cum vermibus inveterati mucosi morbi sobolem potius apparent: quam ob rem in his præter alvum ductentia vermesque expellentia primarii morbi ratio simul habenda est.

VI. In omni hæmorrhagia, ubi animatæ causæ suspicio incidit, tam ad signa pathognomica colligenda, quam eandem blande, ne turbæ magis incitentur, ducendam, alvo prospiciendum est.

VII. Similis respectu diagnoseos cephalææ ratio est, individuæ plerumque earundem comitis. Faciunt & huc oculi renitentes ampli nigri: Pulsus etiam fere debilis inconstans, nunc incitatus atque plethoræ indiciis vacuus. Sudores denique nocturni non minus ad syndromen concurrunt; ut exercitato Hæmorrhagiæ verminosæ, ab ea quæ sanguinis abundantia fit, distincta satis diagnosi acquiri potest.

β. *FEBRIS OMNIS GENERIS TY-
PUS ET LEUCOPHLEGMATIA
VERMINOSA.*

Æ G R O T U S P R I M U S.

Juvenis annum ætatis agens decimum sextum ex prægressa peripneumonia notha convalescens, remanente tussi sicca una cum febricula lenta, multa alioquin aptissima ad hæc tollendas assum- sit inutiliter. Incrudescente indies malo, totum corpus sensim intumuit, perinde ac si vera Leu- cophlegmatia afficeretur; & præter faciem tumi- dam inflatam pallidam, oculi, circumducto ha- lone, cum pupillis amplis madore splendebant. Lingua crusta subjungi coloris fusci obducta cer- nebatur. Pulsus diebus intercalaribus, nam brevi post vexantem lentam pertinacissima quartana in- sequebatur, tangebatur parvus exilis. Sudores nocturni copiosi, fætentes; frigidi vero interdiu: urina plerumque naturalis absque sedimento. Præ- ter lapsi menses ferme sunt tres, antequam leuco- phlegmatiam atque quartanam rebellem ceteraque hæc comitantia molesta symptomata superare. Exclusis autem quadraginta & aliquot lumbricis teretibus, præter modum longioribus atque cras- sioribus, qui in intestinis stabulantes vehementer sæpius nostrum excruciarunt, remediis demum ausculta- runt. Nam corpus detumuit atque febris quar-

quartana fugata est: attamen vero incommoda ipsi fuit valetudo, sive hoc diætæ minus congruæ, seu amisso viscerum tono, aut denique feraci intus latenti pullitiei tribuam. Sub finem enim Februarii 1761. substiti, & medio vix exacto Aprilis ejusdem anni mense, omnia supra memorata symptomata de novo prodierunt: quartana quoque æque atque ante fuit pertinacissima. Omnis generis Anthelmintica & ordine quidem, pariter atque apta Antifebrilia, præsertim & Acida vegetabilia & Mineralia; quum & natura morbi alcalinum spontaneum in præsentī indicaret, in usum sunt vocata: primis quoque viis debite prospiciebatur; nunc mitioribus, nunc iterum fortioribus, tandemque Martialibus & cortice Peruviano. Atque his quidem omnibus incassum. Etenim quidquid egi crustam subpinguem, etiamsi quotidie lumbricos, neque minore copiâ atque ante excerneret, de lingua adimere frustra tentavi; quoniam ad finem usque Augusti tempus perdideram. Tribus vix præterlapsis mensibus, denuo quartana vexatus est. De pelle linguam obsidente, quum molestus quereretur, Ipecacuannâ vomitum cievi; mox pulveres præscribens ex Salis Polychresti partibus duabus, Ammoniâ vero singula, quorum tres quatuorve quotidie ex summit. Centaurei minoris infuso assumeret. Sub horum exordia adeo quidem feliciter processi, ut Corticis Peruviani infuso vinoso acidulo febris reliquias victurus, tacite mecum de expugnato hoste gauderem. Res tamen aliter cecidit. Irriti eventus pertæsi, Roterodamum se contulerunt parentes una cum filio suo, consilium ab artifice Medico petitori. Experientissimus hicce & mihi æstumatissimus felicior quoque me febrim sustulit. Sed quid evenit? Fructus ali-

aliquot tantum septimanis dudum amissa sanitate noster, Martis septimo die 1762. sævissimo tanto insultu epileptico correptus est, quantum ego nunquam videram antea neque postea. Scilicet crudelissime torquebatur: omnes faciei & oculorum muscoli ne momento quidem erant quieti, firmiter interea apertis palpebris, dum & artus supremi & totum corpus vehementer agitabantur; pulsus adeo fortis & plenus & agitato, raro huic confimilis reperiendus. Ad nostrum iterum arcessitus, verminosam labem ex prægresso malo inveterato non potui non habere causam. Metu vero lethalis Apoplexiæ venam statim pertundi & largiter cruorem educi iussi; injecto deinceps acri clysmate, vesicantibus & epispasticis larga manu inferioribus simul administratis. Quorum ope convulsiones quidem compescebantur, ast catochus acuto totam noctem ac diem subsequenter transegit; subinde levioribus agitato subsultibus. Lacesitus admodum ex tanto ipsi imminente periculo circa vespere ad se rediit. Quare lenioribus tantum Anthelminticis potissimum ex Rhabarbarinis & Salibus mediis petitis videbatur mercandum. Quibus assumptis, magna copia vermium prodibat, licet febrium omnis generis typus æque atque ante observaretur, continuæ nimirum remittentis, intermittentis tertianarum nunc, aut duplicatæ tertianæ, vel quartanæ exquisitæ, alio tempore anomalæ. Lingua phænomena supra recensita etiam exhibuit. Nulla mihi nota remedia vermibus adversa fuerunt inexpectata; nihilo tamen fecius per totum anni decursum quam pertinacissime perseverarunt omnia. Vexatum juvenem nostrum, cum quodammodo melius sese haberet, spe curæ perficiendæ frustratus ad *Veneratissimum ac pio semper animo colendum*

dum Præceptorem, Cel. GAUBIUM mihi consulendum. Pertinaciam morbi in nostro, totamque adeo sævientem Epidemiam valde miratus præscripsit magnus ille Vir Rad. Valerian. sylv. unc. j. Vitrioli Martis gran. xvj. ut fierent pulv. n^o. xvj. & mane ac vespera præbium ingereret ex Herb. Scordii manip. ij. infus. vasculo, ex aqua fervida per bihorium digest. dein colaturæ unc. xvj. admiscendæ tinct. Martis adstr. uncia sem. Syr. 5. rad. aper. uncia j. Rob Juniperini unc. ij. Similiter abdomen inungeret sequente illinitione ꝛ. Fell. taurin. inspissat. unc. ꝑ. Ung. Martiat. & Nervini aa unc. iꝑ. M. Quibus sedulo per aliquot tempus continuatis, ipsi tamen non rediit salus; neque abierunt vermium symptomata, minime omnium fordes linguæ adhærentes, quæ eidem quasi videbantur innatæ. Increfcente rursus in primis viis, indeque in secundas delata putredine, Antiseptica necessaria, interpositis purgantibus, ex usu fuerunt. Viscerum tandem obstructions ferulaceis leviter martiatis, quibus in autumnum usque usus est, optime referatæ sunt. Firmiore quidem eo tempore salute gavissus, paullo tamen post doloribus laterali-
bus fuit præhensus: vermes tunc non visi, attamen mansit lingua in præsens usque tempus squallida, in margine ferrata incisa, quod raro quid boni præfagit. Vermes identidem deponit, ceterum sanus.

E P I C R I S I S.

Quanta pathemata concitarunt Juveni nostro vermes, subque tanto medelæ cruciatu adeo feraces! Quam ingens symptomatum caterva! Unde nemo Pathologiæ animatæ gnarus dubitat, quin tantæ ægritudinis proximam causam subministra-
rint.

rint. Notham Peripneumoniam verminantibus perquam familiarem prætermittam (*q*); quemadmodum Leucophlegmatiam verminantium ad ægroti proximi sequentis historiam dabo; Quartanæ tantum pertinaciam hic loci perpensurus. Lumbricorum jugiter renascentium, præsentiam visceribus hypochondriacis malam diathesin, ac per universum corpus dispositionem cacochymicam induxisse, unde febriles paroxyfmi increverunt, graviusque affligerunt, palam est: Varias præterea bilis systematisque mesenterici degeneraciones ad intermittentium aliarum, præter quartanam, propensionem fecisse, nemo insuper non comperit habebit. Immo etiam considerato, ingentes quæ in prima & secunda officina aderant depravaciones, Naturam salutarem medicatricem sua quoque vice intendendo motus febriles salubri conamine studuisse referare obstructions inveteratas, ut ita febrim quartanam protractam (*r*) continuaverit: suffocatâ autem intempestive, horrendum in modum convulsivi motus orti sunt, qui, vermium vero nido destructo, resolutisque viscerum obstructionibus, demum filebant. Ceterum omnis generis febres expulsionem vermium finitas esse, videre licet in *Act. Phys. Med.* (*r*^{*})

S C H O L I O N.

Quartana verminantibus crebro obvia datur tam exquisita quam duplicata & anomala. Hepar acinofum,

(*q*) Confer. cap. III. sect. IV.

(*r*) Confer. F. HOFFMANN. *M. R. S.* Tom. II. pag. 25. sect. I. cap. II. §. XIX.

(*r*^{*}) Vol. III. 163. append.

nosum, lien induratus atque mesentericarum glandularum obstructions, ne dicam præter naturam mucæ atque pituitæ tenacis abundantia, hanc efficiunt rebellemque protrahere consuescunt. Illud post venerandam antiquitatem pluribus observationibus corroborarunt FERNELIUS & NICOLAUS PISO. Plurima hujus exempla prostant; pauca sufficient ad demonstrandum; optimam plerumque medendi methodum sine successu fuisse administratam, omissa debita in vermes indicatione. FORESTUS quartanariam diu vexatam interaneorum infestorum expulsionem curavit (s). Infans quoque, cujus historiam tradidit ANDRY (t), frustra per tres menses cortice Peruviano usus erat; nec febrî, nisi quatuor lumbricis prægrandibus emissis, liberatus est. Sæpenumero in ejusmodi ægrotis pericula de industria feci, in febre hacce solis Antifebrilibus profliganda: perrarò feliciter id mihi evenit, quin diu vexatos, solventibus atque expellentibus; vermibus liberarem; immo sæpius comperi, solum corticem Peruvianum, quamdiu nido inhæreret animata potentia, vix vel nihil virtutis suæ anthelminticæ exseruisse, sin minus incidentia apta, aut purgantia stimulantia ipsi juncta fuissent. Quarta gialappæ parte addita effectum desideratum aliquando præstitit: omnium vero facile palmam præripuit, Sale polychresto & Rad. Valerianæ simul admistis. Potentiæ animatæ Diagnosis ex oculis linguæ aliorumque vermium indiciis facile satis manifestatur; attamen verò rarò ante nidi solutionem urina consueta phænomena

(s) Lib. VII. obs. XXXVI. pag. 229.

(t) *De la Generation des Vers*, pag. 89. edit. 1701.

mena exhibet, vel limosa, aut sedimento albo mucoso prædita cernitur.

ÆGROTUS SECUNDUS.

Mulier gravida inter pathemata pregnationi æque quam vermibus intus afficientibus propria, levi ictero cum febre lenta inordinata auctaque sub vesperam afficiebatur: sensim etiam in Leucophlegmatiam metuentem anasarcam incidit. Facies pallida & una cum universo corpore lymphâ turgida, oculi lachrymosi splendentes cum pupillis amplis. Varia in auxilium alias aptissima pharmaca, quæ ipsi ex lenioribus fuerunt propinata, assumpsit absque sensibili levamine, manente fere eodem in statu morbo. Partum autem septimestrem enixa, lumbricum teretem per inferiora deposuit, quo valde levata est; unde brevi tempore post & icterus & incipiens anasarca dissipati sunt.

ÆGROTUS TERTIUS.

Femina leucophlegmaticæ constitutionis, cutis insuper scabritie, ceu exanthematibus chronicis, cum febre lentâ anomalâ jam aliquo tempore laboraverat, quum ad eam arcesserem. Omissa debita attentione, nulla mihi in hacce fuit de vermibus suspicio. Remedia temperantia antacida leviter diaphoretica præscripta sunt, quibus sanitas ipsi redire videbatur, ut domesticis quoque præesset rebus. Cum autem culinæ prospiciendæ gratia, in areâ, in aperto aëre aliquid quæreret, accidit, ut subito humo prostrata sit, tota quanta sensibus expers & motu: obrigescentem nostram in cubiculum portarunt vicinæ mulierculæ. Per dimidiæ

horæ spatium eodem in statu mansit, dum interea Spir. Sal. volat. oleosi aliquid ex vino ei propinarunt, quem tamen deglutire non poterat. Tandem & auxilium meum petierunt. Pulsus adtingebatur debilis non tamen admodum inordinatus: oculi clausi nullam in præsentī animatam diagnōsin poterant indicare: anxietas subter præcordia magna, quam anxiiis profundis suspiriis testabatur. Exploratâ simplici quodam potu deglutione molestâ, guttæ quædam Tinct. Castorei cum Liq. anod. min. HOFFMANNI, quibus augebantur anxietates, ingestæ sunt. Materiam subnigram brevi post evomuit ægerrime, miris cum maxillæ inferioris motibus; linguam perinde ac si cibum capere, eumque subigere vellet, extrudens. Vomitu nonnihil levata nostra, curavi, ut in lectum eam ponerent. Deglutiendi facultatis neficia, agitavit maxillam, quam primum potulenti quid ipsi datum fuit, perinde ac si cibum ore assumisset; omnibus insuper enitens viribus, ut imaginarium bolum deorsum versus stomachum pelleret. Ejusmodi symptomatis a vermibus reminiscens, de animata potentia morbifica nullum mihi amplius fuit dubium; neque tergiversandum existimavi, si eventus futurus esset salutifer. Quam ob rem clyisma Anthelminticum omni trihorio immitteri jussi: elapso autem vix dimidiæ horæ tempore, post primam infusionem, alvum largiter deposuit mucidam verminosam, cum ramentis cadaverum ferinorum insignibus. Quo factō sensim sensimque ad se rediit. Continuata dein alvi subductione donec evasissent naturales fæces, congruisque aliis adhibitis remediis, brevi a Leucophlegmatia & cute ferina liberata, optime convalevit.

E P I C R I S I S.

Ex omiſſa deſiderata evacuatoria indicatione, hic circumquaque me dubiis premi, ſum expertus; parum enim tunc temporis pathologia animata imbutus; ut aſſolet, exanthematum ferinorum funeſtos adeo poſt ſe trahentium effectus, rationem inferiorem juſto habebam. Natura autem horum eſt, ut ab accenſo in inteſtinis fomite originem ducant, raroque ſine alvina dejectione ſalva res fiat. Conſideratâ itaque læſâ deglutitione, vocisque aphoniâ atque materie rejectâ mucidâ nigrâ, cauſam circa præcordia hæſere potiffimum indicabatur, & omnibus ſimul ſumptis, vermes. Nulla quippe cauſa alia ſublatare hiſce videbatur; aut maſſa ſanguinea, pulſu hujus nihil indicante, ullo modo culpæ videbatur affinis.

Pueri ceterum apud FORESTUM (u) manducabant, tanquam cibum in ore habuiſſent. Materies tamen ejecta nigra non ſemper lethale ſignum eſt, quemadmodum viſum fuit AMATO LUSITANO (v). Ingentem quidem in inteſtinis contentæ materie putredinem hæc indicat, aſt tempore Naturâ vel Arte evocatâ plurimi ſalvi evadunt; quod, præter memoratum in noſtra exemplum, ex hiſtoria puellæ Briellenſis apud FORESTUM pari ratione perſequi licet. (w).

(u) Lib. XXI. obſ. XXXI.

(v) Centur. II. cur. 41.

(w) Lib. XXI. obſ. XXXI.

S C H O L I O N.

Non raro verminosis faciem sese addit *Leucophlegmatia*, exempla hujus annotarunt BONETUS (x) FREDERICUS (y) & DANIEL HOFFMANN. (z). Quin etiam hujus simulacrum edit *Thersandri uxor* apud HIPPOCRATEM (a). Sæpe hæc vel critice, prægresso morbo mucoso, originem ducit, quod jam Medicinæ Parens indicasse videtur hisce verbis: *Quos longa exercet Lienteria cum feris, torminibus & doloribus, cum hæc quieverint intumescunt* (b). Hâcque ratione diarrhœam subsistentem aliquando excipit. Vel cum tussi sicca & cute ferina incidit; aut etiam simplici morbo mucoso a principio subest, ubi prima corporis intumescencia circa talos; contra in priore specie primum in facie, dein in abdomine, demum in pedibus animadvertitur.

Ex morbi mucosi cum verminoso affinitate, *Leucophlegmatia* verminantium ratio in promptu est. Hepar autem acinosum in hisce, folliculorum glandulosorum canalis alimentarii turgescencia, quin pancreas atque lien vitiosus huic generandæ ansam præbent. Id quod variis in locis injunxit Medicinæ Dogmaticæ facile Princeps. *Aqua intercus ab hepate, quæ tunc quidem oritur, cum ad hepar pituita accesserit, eamque hepar exceperit, & humectum redditum fuerit. Confestim igitur ardorem huic*

(x) *Sepulchret. Anatom. Lib. III. sect. XXI. obs. IV. §. 30. pag. 390.*

(y) *M. R. S. Tom. IV. Consult. Centur. I. obs. XXX. pag. 51.*

(z) *Aët. Phys. Med. Vol. VI. obs. CXXVII. pag. 425.*

(a) *De Morb. Vulg. Lib. IV. Foes. sect. VII. pag. 1121. H.*

(b) *DURETI Comm. in cæc. præn. cap. XXI. n.º. 2. pag. 336.*

huic præbet, & flatum excitat. Deinde verò procedente tempore aqua impletur, posteaque corporis morbus contingit, in tibiis & pedibus tumor est laxus, hepar durum redditur & intumescit, & claviculae extenuantur (c). Immo etiam perspicue admodum secundam nostram speciem laconismo suo expressit: At quibus a Fecore aqua inter cutem ortum ducit, his tussis & tussendi cupiditas inest, sed nihil effatu dignum expuunt, pedesque intumescunt, ac venter non nisi dura ægreque egerit, & circa alvum tumores fiunt, qui partim dextra, partim sinistra parte oriuntur & desinunt (d). Similiter ex liene & liene magno oriunda (e). Pulcerrima denique ac scitu perquam necessaria quæ concinne digessit Cel. WAGLER (f) Tironibus Medicis nunquam non commenda sunt.

THEOREMATA PRACTICA.

- I. Leucophlegmatiae verminosae causa ab indole morbi mucosi primarii pendet.
- II. Hinc peculiarem & naturæ suæ convenientem administrationem desiderat. Quam ob rem foliis diureticis raro cedit, quin vermes expellendi eorumque nidum destruendi facultatem simul polleant: quo facto obstructiones visceribus chylopoieticis inductæ sponte sua quasi reserantur.
- III. In nullis fere verminantium affectionibus tanta contingit pupillarum dilatatio, atque oculorum splendor fit major.

(c) De internis affectionibus FOES. sect. V. pag. 545. lin. 16.

(d) Prænotion. FOES. sect. II. pag. 39. lin. 22.

(e) De intern. affection. FOES. sect. V. pag. 545. lin. 42.
& ibidem pag. 612. lin. 20.

(f) De morbo mucoso. pag. 92.

γ. CUTIS FERINA CEU EXANTHE-
MATA VERMINANTIUM.

Æ G R O T U S P R I M U S.

Juvenis generosus 16 annorum jam aliquo tem-
pore Tinea capitis, prius mitiore dein adeo
proserpente laboraverat, ut integra capillata
capitis pars tota quanta crusta densa erat tecta.
Parentes, ut a tam foedo vitio filium liberarem,
me arcessiverunt. Varia huic malo occurrendi
solita ex Aethiope Minerali cum infusis herbarum
resolventium & vulnerariorum multo cum Hederæ
terrestris (g), ipsi fuerunt exhibita incassum. Li-
nimentum etiam leviter mercuriale, postquam spi-
ritu Juniperi cum sale marino, crustæ, ne mate-
ries exanthematica per metastasin funestam loca
nobiliora adiret, erant apertæ, parum efficax fuit.
Similiter ac decoctum famigeratum a Cel. GRAS-
HUYSIO in lue venerea ex scriptis Yvo GAUKES
communicatum (b), quod in aliis quoque rebelli-
bus malis, inter quas recensere juvat cariem in osse
radio ultra biennium ab expertissimis Chirurgis abs-
que sperato successu tentatum, triginta dierum po-
tatione,

(g) Cel. R. A. VOGEL in *Historia Mat. Med.* pag. m. 68.
Virtutes hujus plantæ adversus scabiem perquam commen-
dat.

(b) Vide *Comment. de reb. gest. &c.* Vol. IV. pag. 82.

tatione, ad perfectam consolidationem cum binorum fragmentorum exfoliatione, perductam lætū conspicuisse, virtutes egregias exseruit, cujus pintas xxiv. successu temporis ingessit. Tandem succum Nasturtii aquatici & Hederæ terrestris depuratorum uncias multas & copiosos pulveres ex Rubia tinctorum, quam dum in vivis esset summopere collaudare solebat *Præceptor quondam dilectissimus* Cel. WINTERUS ex observatione summi in arte obstetricandi atque exercitatissimi viri LEVRET. Hoc tempore utebatur externe linimentis ex Ol. Ovorum unc. j. Balf. Peruviani unc. dimid. sp. Matricalis unc. j. pulv. Pyrii, Tabaci. Flor. sulphuris aa. drachm. ij. M. & dein quæ habebat Butyri recent. unc. j. Tinct. Myrrhæ, Balf. Peruviani aa. unc. ℥. Pulv. Pyrii & Rad. Aristolochiæ aa. drachm. ij. M. in eundem usum. Quod ideo noto, ne suspicio retropulsæ materiæ incidat. Huc usque parum profecimus, cum medendo potius indies ægresceret. Etenim non modo non fugata est pertinaciter capiti inhærens tinea, verum etiam sub usu memoratorum fociam se addidit horrenda scabies sicca, totumque corpus præsertim & pectus atque abdomen, extremis manibus tantum exceptis, numerosissimis maculis siccis furfuraceis rubicundis, magnitudine pisi, monetæ Hollandicæ stuferi & duorum stuferorum, (ad Pforam autem Leprosam accedebat) (i), cum pruritu intolerabili obsidens. Antiphlogistica medicamenta, atque Acida Saponacea & Purgantia fortiora nunc etiam absque sensibili solatio exhibita sunt. Tantæ pertinaciæ, & nostro haud immerito tantæ medicamentorum farra-

(i) conf. F. HOFFMANN. *M. Rat. syst.* Tom. III. pag. 426.

farraginis, quam incerta spe ultrà progredi, per-
tæsis ambobus, quantitas necessariorum ingeren-
dorum virtute concentratiore compensanda erat.
Perseverationem interea hujus mali perpendens,
aliam huic sublatere causam tacite mecum opina-
tus sum. Diagnofis tamen admodum erat obfcura,
neque aliam viam quam analogicam, idque caute
quidem, incedere mihi videbatur superstes. Pilulis
igitur purgantibus anthelminticis, interpositis Ter-
restribus, aliisque aptis, tandem solutione Mer-
curii sublimati corrosivi in spiritu frumenti bono
cum animo pericula feci. Quibus adminiculis sub
Divino favore opinio felicissimo eventu fuit con-
firmata. Emissis enim lumbricis aliquot sponte
quasi & absque fere apparatiore medela, ad exop-
tatam nunc pervenit sanitatem, qua jam quinquen-
nio illibata usus est, integrè sublata molestâ Ti-
neâ capitis ac Pforâ urente, postquam per men-
ses tres intimum cum officina iniverat contuber-
nium.

E P I C R I S I S.

Cutis exanthemata verminantibus frequenter
evenire neque promiscue, sed & sui generis pe-
culiaria existere, fuse satis supra expendimus (k).
Neque animus est, quicquam certi, propter defi-
cientia copiosiora observata, sedulo tamen in com-
modum publicum Asclepiadeis alumnis commen-
danda, quod Tineam & Pforam attinet in medium
proferre. Sufficiat levi adumbratione indicasse,
quam pertinacissime lumbrici morbo cuidam im-
plici eundem protrahere atque intendere valent,
ut facem suam adaugendo probatissima medica-
menta eludeant.

Verum

(k) Confer Schol. ad *ægot. quint. cap. III. sect. II.*

Verum enimvero ex animata potentia, re propius perpensâ, duplex exanthematum genus sensibus sese offert; nimirum symptomaticum alterum, alterum criticum. De symptomatico dictum est alibi; nunc verbo de critico moneam.

In lento verminosorum morborum genere prægressus morbus mucosus, quasi causa plurimorum phænomenorum continens, semper sub oculis versari debet. Degenerata autem materies mucosa calore corporis inquilino acris fit, exque primis in secundas vias, indeque ad corporis periphæriam delata, salubri stimulo, sub leviores febriles passionibus, cutis scabritie, pustulis serosis prurientibus, ac cutis, si majori copia, aut in indolem acriorem jam mutata fuerit materies ad cutis cribrum stagnans, ulceribus, exitum facit. Hoc respectu sæpe salutaris criseos vicem gerunt; sæpeque, si quando perversa medendi methodo, aut externis aëris injuriis in molimine suo impediatur Medicatrix Natura, funestos habet eventus, ut non immerito lethalis scabiei nomen fortiatur. Horum ego antea nescius, cum non tanti videretur momenti ejusmodi cutis efflorescentia leviuscula, simile quid in ægrota supra recensita moleste perspexi. Pariter de alterâ feminâ, cui sedulo desideratum regimen, observationibus clinicis jam meliora edoctus, præscripseram, attamen obediendi impare, aëreque frigido externo utente, domuique expurgandæ operam dante, mortem insecutam, reminiscor; quanquam vix inter ægrotos annumeranda videretur. Multis quidem auxilium tuli Laxantibus Rhabarbarinis, additis sale quodam medio & Rad. Valerianæ sylv. — Quæ vel maxime præter multos alios casus congrua apparuerunt in muliere quadam, cui ulcere magno
crura

crura a protracto morbo mucoso tumebant. Hæc sub dexterrimi Chirurgi administrationem diutule clinica meum tandem auxilium imploravit. Manifesta mucosi morbi Chronici diagnosi, de industria facere pericula animus erat. Quam ob rem ex artis instituto Purgantia, Decocta leniora diaphoretica & diuretica in usum sunt vocata; & quamvis urina mucoso laborantibus familiaris esset hypostatica, nihilominus tamen in pejus ruebat ulcus, signaque instantis leucophlegmatiae aderant. Hinc exploratae virtutis memorata laxantia digestiva mane & vespera devoranda felici adeo eventu præscripsi, ut quinque fere pollicum diametri ulcus intra spatium binorum mensium ad consolidationem ferme pervenerit: ipse autem gravi morbo implicitus inceptam curam absolvere mihi denegatum est. Quo simili ac ante modo ad pristinam latitudinem pervenit ulceris plaga, quidquid extus adplicaverit Chirurgus, donec ex morbo convalescens ego, usu comprobata Pharmaca, quibus denuo in melius evasit, ægrotæ propinaverim. Pari ratione animadvertebatur in femina mediæ ætatis secundis nuptiis facta mater. Hæc scabie ferina in facie prehensa est cum alvi & ventriculi molestia, indeque oriunda febricula lenta anomala: solis tamen memoratis Laxantibus per aliquot tempus ingestis sanitati optimæ restituta est.

ÆGROTUS SECUNDUS.

Honestæ sexagenaria febre autumnali intermittente laboraverat cum nausea mordaci ventrisque cruciatu. Medicamentis fastidiosa contenta in intestinis heterogenea ex voto me expellere non sivit.

sivit. Alvus etsi putrida ramentosa fluxerit, non vero interaneorum animalcula exitum petierunt. Febris quidem imminuta, ast valetudinariam abhinc vitam degit: perpetuam enim sensit præcordiorum molestiam, atque ad talos describendum consensum; Erysipelas quoque transitorium faciem occupavit, dein brachium gangrænam validam mentiens. Sanguis de vena missus nulla inflammatoriæ crustæ indicia exhibuit. Veruntamen propter intense urgentem febrim ac catervatim in similibus comitantia symptomata, Antiphlogistica cura administrata est. Atque altera vice vena per-tusa, perinde ac prima coriacea crusta immunis cruor erat. Purgantibus repetitis multum putridi magmatis foras educebatur, unde valde levata est circa præcordia. Erysipelate fere dissipato in brachio, alia exanthemata circa talum ejusdem lateris dextri exorta sunt, non simplici plaga, sed multis maculis pustolosis ruberrimis, quemadmodum in igne sacro fieri consuevit, brevi dein in tumorem æqualem elevatum ignitum, tandemque in gangrænam abeuntia, quo in magnum vitæ discrimen devenit. Cautela opus erat, ut, quamquam multa saburram vitiosam indicarent, tanquam morbus idiopathicus tractaretur gangræna, quâ superatâ, purgantibus repetitis contumax demum malum extirpasse, atque ad pristinam sanitatem sub Divinis auspiciis perduxisse ægrotam, gratus recordor. Quæ Erysipelatosa exanthemata spectant, mox latius perpendentur.

Æ G R O T U S T E R T I U S.

Vir quidam eruditus verminosis ac mucosis symptomatibus aliquando obnoxius intermittente
autum.

autumnali correptus est, sub paroxysmos febriles vomitus violentos sustinuit, semel atque iterum per bihorium protractos, nec facile compescendos. Diebus tamen intercalaribus alvus Rheo & Sale Polychresto solvebatur nonnihil mucosa; nono riguit, vehementerque sudavit atque urina hypostatica reddita est, quod oppido rarò ipsi contigit, quippe sæpissime morbo & acuto quidem affecto bis tantum tale phænomenon observare dabatur. Febris ab eo decessit, Medicamentis adversarius, alvus restitit, sensimque in lentam matutinam incidit, cum capitis gravedine, oculorum splendore, lingua denso agmine flavescente obsessa & stomachi fastidio. Totum corpus leviter dolebat, dum vigiliæ pertinaces somnum media jam nocte, terrore subito, sæpe cum violentâ maxillæ inferioris contractione spasmodicâ, quâ linguæ subinde leviora vulnuscula dentium ope illata sunt, abruptum excipiebant; tum meteorismus, & vermiculatio, ut lecti stragula vix ferret, sudor matutinus, ac tandem intertrigo molesta ad corporis medietatem & femora, quæ per quatuor hebdomadas urgentia, supra laudatis quotidianis laxantibus integre sublata sunt, ut firma postea valetudo infecta sit.

E P I C R I S I S.

Numerosos hujus indolis casus, sæpe in oculares morbos & pforophthalmias pessimas desinentes, Epidemia nostra exhibuit. Exanthemata vero ejusmodi non adeo timenda sunt, quin potius una cum febriculis nocturnis salubri crisi a nocivis reliquiis corpus liberant. Validissimo conamine intermittentium vi profligatâ, truncatæ tamen medellæ

delæ pœnas luit noster. In similibus Camphorata quidem cum Mannatis a primariis viris laudantur, cum & sua utilitate minime destituuntur Rheum, Panchrestum merito in Chronicis Pharmacum, & Salia digestiva. Eligat tamen optimus quisque Medicus, quænam aliis alia exhibenda sunt: primarum autem viarum utcunque degenerationi majora hæc præ illis spondent, nec rarò, restricta tantum dosi, sed vice repetitâ datâ, blandam diaphoresin eliciunt; quo in casu utramque indicationem absolvent, quæ a Mannatis ac Camphoratis polliceri possunt. Attamen singularem quoque facultatem in hisce possident Camphorata Medicamenta, cum materiei exanthematicæ ad corporis periphæriam eliciendæ, tum febrilium ad hanc eliminandam necessaria moliminum fovendorum; ut in quibusdam præ laudatis præstant. Plurima harum februm naturam, effectus, prognosin, crisin, & signa spectantia sciscitantes egregiam sæpeque laudatam dissertationem Cel. RÖEDERER & WAGLERI (1) adeant, quam diurna nocturnaue pervolvere manu neminem pœnitebit.

S C H O L I O N.

Ulceræ & scabiem, quin intertriginem cum cutis exulceratione, ac scabiem lethalem, infantium quoque intertrigines & capitis Achores, immo etiam intertriginem gangrænosam, uno fere eodemque tempore in Epidemia Gottingensi nostræ quam simillima observarunt acutissimi modo laudati viri (m). Scabies denique & impetigines HIPPOCRATES jam a pi-
tuita

(1) *De morbo mucoso. sect. II. 11. pag. 40. & seqq.*

(m) *Sect. I. IV. pag. 15. & seqq.*

tuita oriundas pronunciavit (n); & quod non sine summa adtentione accipiendum, ubi inquit, *oriuntur autem albicantes vitiligines ex maxime quidem lethalibus morbis, velut quæ tabes dicitur* (o). Quæ nostris egregie collineant.

THEOREMATA PRACTICA.

- I. Indiscriminatum de Exanthematicis Chronicis iudicium habere, periculo plenum & suspiciosissimum negotium est.
- II. Ex his quæ cum Morbo mucoso-verminoso incidunt, diagnosi ex præteritis & præsentibus acquirenda eaque firmanda est.
- III. Quâ signis suis cognitâ, oculis nimirum, linguâ, alvinâ contentione, urinâ ac pulsu, integrum est adaptatam medendi viam incedere.
- IV. Primis denique prospiciendis viis, præcordiorum solitæ in hisce anxietates radicitus extirpantur; quibus impedimentis sublatis, sponte sua corporis periphæriam petit materies exanthematica, vel eo versus ducere impune licet.

(n) De *interm. affection.* FOESII sect. V. pag. 525. lin. 14.

(o) *Prænot.* FOESII pag. 114. E.

δ. *ERYSIPELAS IN VERMI-
NANTIBUS.*

ÆGROTUS PRIMUS.

Feminam ætatis mediæprehendit Erysipelas in facie ingens: tumore cum rubedine splendente, totamque superiorem faciei partem, palpebris clausis, iisque admodum elevatis occupante. Vesciculæ hinc & inde sero acri turgidæ efflorescebant. Pulsus cum non admodum durus esset neque celer, ommissa venæ sectione, fomenta ex flor. Sambuci cum sero lactis ebutyrati & julapium antiphlogisticum ex Aqua Sambuci & Rob ex baccis ejusdem, addito sale medio, de quo frequenter assumfit, in usum vocabantur. 2°. iisdem continuavit: Erysipelas eodem in statu; noctem tamen nonnihil moleste tulit. 3°. eadem ac pridie ingessit Pharmaca: Erysipelas ultra non proserpsit, præcordiorum vero hodie molestiam quæstæ est; nulla interea retrocessæ materiæ exanthematicæ signa. Turbarum pacandarum gratiâ lene paregoricum præscripsi, quod habebat Aq. st. Foeniculi unc. ij. Syr. Diacodii unc. j. ut caperet cochlear quavis hora. 4°. ad nostram accedens intellexi binos excrevisse lumbricos teretes, molestamque præcordiorum anxietatem valde imminutam esse; quam ob rem in infestos indicationem dirigere apprime consentaneum visum est. Pulveris laxantis anthelmintici præbium mane exhibui, quo tertium

lumbricum exclusit: unde Erysipelas iterum multo melius & palpebræ detumescentes. Extractum corticis Peruviani debitâ quantitate julapio adjugebatur, ut materiæ exanthematicæ parili modo prospicerem. 5°. oculi aperti; anxietas tamen iterum major, pulsusque parumper agitator. Vesicatoria duo tibiis adplicata sunt & Medicamentum ex Cornu cervi usti cum Rhei tantilla quantitate, addito Rob Sambuci ex vehiculo discutiente, felici cum eventu propinatum est. 6°. enim, 7°. & 8°. sub iisdem cautelis atque auxiliis, Erysipelas, cutem jam furfuraceâ cum squammulis deciduis, videbatur sublatum, urina hypostatica ac pulsus fere naturalis. 9°. & 10°. Julapium sine pulveribus assumfit. Nihilominus tamen lethalia tanta symptomata nostræ, cujus res in vado appareret, acciderunt, ut fiderata evaserit, & irritis in auxilium aptis tentatis mediâ hac nocte exspiraverit.

E P I C R I S I S.

Probabile videtur, summa animi pathemata, animatæ potentiæ morbificæ reliquias exacuisse, vel Erysipelatosæ materiæ utcunque residua ad teneriora encephali stamina per metastasin translata fuisse, quibus phreniticorum more occubuit, quo tempore jam rediisse sanitas apparebat. Ex infausto vero hocce casu multa scitu perquam utilia disci possunt, in posterum utilitatis minime expertia. Pluribus autem similibus observationibus constitit, nihil ad potentiam animatam exagitantem potentius esse ipsis vehementioribus animi pathematibus, quippe sæpius comperi, nonnullos, diu jam Anthelminticis usitatis, vehementi terrore aut iracundiâ perculsos, hoc modo ab infestis suis hostibus

hostibus liberatos esse; utpote validiori intestino-
rum contractione sive affectione nidus videbatur
solutus, acerrimis antea vix destruendus, quo
pacto levissimo negotio nunc expellebantur vermes.
Ceterum & Erysipelas hacce in constitutione ma-
lignè sæviisse, sequentium historiæ vindicant.

Æ G R O T U S S E C U N D U S.

Senex viduus tristis melancholicus, sexagenario
major, mucoso chronico languescens, febriculâ
subdolâ corripitur, prius parvi tantum momenti
cum incipiente in facie erysipelate. 2°. jam omni-
bus exacerbatis totam faciem occupavit erysipelas.
Curatio antiphlogistica tam quoad externa quam
quoad interna duntaxat religiose administrabatur:
multa interea verminantium propria symptomata
manifestabantur; mictus etiam nonmodo strangu-
riosus, sed vera ischuria cruciatus est moribundus
senex. Omnibus enim absque desiderato auxilio
adhibitis, in gangrænam abeunte erysipelate phre-
nitice occubuit a principio undecimo.

Æ G R O T U S T E R T I U S.

Pauperrima ad ultimum graviditatis terminum,
erysipelate per totam faciem correpta est. Pulve-
rem Smalti cum farinâ triticeâ huic imposuerunt.
Cum vero Medicum adhibere vellent, me arcessi-
verunt. Urina a naturali haud aliena, pulsus pa-
rum quoque mutatus: in anamnæsin inquirenti
quædam mucoso verminosa phænomena semet mi-
hi manifestare visa sunt. Quam ob rem leviora
saltem medicamenta ex Cornu Cervi usti, pulv. la-
xante Anthelmintico, Syr. 5. rad. aper. & Aq. cort.

aurantiorum præscripsi, quæ per aliquot dies continuavit. Erysipelas absque ullo vitio relicto fugatum est, vermibusque dein aliquot foras rejectis, factum exclusit. Animata vero potentia post partum, ut mos est, magis quam antea sæviit, dum nostra pharmaca omnia, etiam si ex gratissimis ob artis inde capevandam utilitatem proprio sumptu ipsi elargirem, reformidavit. Cumque ipse gravi morbo lecto diu adfixus essem morem hujus curæ perficiendæ mihi gerere non potui. Brevi deinceps contigisse, quod nervose adeo in hisce præcepit in omnia intentus Medicinæ Parens, de quo supra jam verba feci: *Quos longa exercet lienteria, cum feris, torminibus & doloribus; cum hæc quieverint intumescunt. His superrigere malum est (o*)*; moleste audiui. Enim vero prætermodum intumuit venter & lapidis instar durus evasit, vitamque haud diu post cum morte commutavit. In tribus aliis ægrotis simili fere modo observata sunt eadem. Prima quoque occubuit, altera evasit; tertiæ aliquot septimanis post partum variis animatæ potentiæ symptomatibus vexatæ totum etiam corpus ad adspectum ferme turgere cœpit, cum oculis madidis renitentibus: cornea citra inflammationem lymphâ mucidâ, atque ut apparebat purulentâ, obfuscari inque suppurationem abire festinavit. Hæc mentis plane compos instantem mortem duplicatis passibus se invadentem prævidens, in maritum, caramque sibi prolem lachrymarum imbrem profudit, ac subito exspiravit.

(o*) DURETI *Comm. in coac. præn. cap. XXI. n.º. 2. pag. 336.*

ÆGROTUS QUARTUS.

Virgo honesta, quæ oblectamenti causa Delpho insulam nostram petiit, leviori erysipelate sub ingressu afficiebatur. Ex oculis renitentibus una cum pupillis amplioribus, vermium sublatentium indicia suspicabar, cum & extrema immodice frigerent, ac levior circa umbilicum perciperetur affectio, cutisque sudore insuper frigido subfoetido maderet. Quam ob rem Terrestria quædam addito Rheo exhibita sunt. Erysipelate fugato, aliquo dein tempore post, in febrim tertianam simplicem, dein duplicatam incidit subbiliosam, cum nausæa & mordaci oris ventriculi dolore. Palato minus placuerunt ingrata. Apozema resolvens cum Acidis gratis saponaceis, cujus operæ materies febrilis & vermium nidus egregie referari potuerant, propinavi. Extremis hæcenus frigidis, minus fausti ominis id mihi habebatur. Afflicta quoque, cum separata a suis in domo aliena ægrotaret, vix erigenda erat. Quoniam autem ferarum intestina pervagantium magis ac magis sese manifestabant indicia, exhortatus sum nostram, ut, quæ morbi naturæ e re forent apta, alacri animo assumeret. Mixtura familiaris Anthelmintica præ ceteris mihi arrisit, quam tamen recusavit, minus ingratham atque inefficaciorem expetens. Eadem vero vespere cum febre vacaret, petierunt sodales ut familiaritate confortii cum iis uteretur cubiculumque defereret. Quod dum annuit, cyathulum Vini Rhenani & frustulum unum alterumve piscis cujusdam ficcati, cui nomen linguatula (p), nostratibus *een Schar*, quo avide

(p) Pleuronectes oculis dextris, Ano sinistro, dentibus acutis. LINN. Syst. Nat. X.

avide delectabatur, comedit; cubitum iverunt, & nostra cum aliâ, itineris nempe fociâ. Sed mediâ nocte tantis corripiebatur anxietatibus, ut perterrita hæc lecto exsiliret, familiamque excuteret: ad me quoque adcurrentes, efflagitarunt ut quam primum adessem virgini moribundæ. Recta me ad nostram contuli, & statim ac lecto affiderem, manus meas fortiter præhendit frigida obrigescentes atque anxie exclamitans *och myn God ik kan u niet zien!* Bone Deus non possum te videre. & tanta revera pupillarum dilatatio apparuit, ut admota candela, iridis nihil distingui poterit; adeoque verâ amaurosi, quam in verminantibus passim observavi, prehensa erat. Extrema admodum frigida, pulsusque debilis, neque ultra loqui poterat, aut ego interrogare; omnia quippe in mortem properabant, quemadmodum lethalis syncope brevi insequabatur. Tanti enim temporis non supererat, ut spiritus alicujus volatilis 30 vix passuum distantiae arcesseretur; quin vita cum morte commutasset.

E P I C R I S I S.

Præfagia multa eaque funesta de frigore cum rigore & dysphoria tulit HIPPOCRATES (q). Quin frigus extimarum male habuit (r). Salita etiam interaneorum infestorum propagationi favere, (forsan eorundem symptomata parili modo acuunt,) supra ex JACQUIN (s) jam annotavi.

(q) *Coacar. præn.* circa exordia variis in locis.

(r) *Ibid. n.º. 491. & Aphor. I. 7.*

(s) *Cap. II. §. XX. not. a.*

ÆGROTUS QUINTUS.

Juvenem verminosa febre prehensum una cum erysipelate in collo suppuratorio per aliquot tempus, quoniam malum idiopathicum & topicum respiciebam, absque fere sensibili levamine tractaveram, quum obortâ solutaque alvo ramentosâ, facillimo negotio, paucisque in posterum medicamentis feliciter satis processu; quippe ulcera fordidâ citius antea consolidata sunt, & corpus in pristinum restitutum est.

ÆGROTUS SEXTUS.

Matrona nobilis frequenter erysipelati obnoxia plus vice simplici acerrime eadem correpta est. Huic adversam quamvis totam curam antiphlogisticam religiose administrarem, nihil fere profeci. Casu tamen accidit, ut manifesta animatæ potentiæ diagnosi in conspectum prodiret, in quam medendi via jam intenta, non mediocrem opem ipsi attuli; quemadmodum multo mitius eam prehendit erysipelas. Nam cum levem ventris fere semper circa umbilicum sensit affectionem, insequente faciei rubore, præbium unum alterumve pulveris laxantis anthelmintici ab hoc tempore assumsit, donec non amplius ruberent genæ; quo factum est ut per aliquot tempus integre hoc vitio libera vixerit.

E P I C R I S I S.

Symptomaticum erysipelas dari perinde quam *Idiopathicum*, agnorunt fere omnes. In Erysipelate a
M 5 faburra

faburrâ in ventriculo oriundo vomitorium vel purgans commendarunt. Bilem præterea incusarunt non modo vetustas, sed & recentiores & hujus ævi primarii salutaris artis Patroni (s). Erysipelatosæ matronæ curam gessi, quæ mordaci intestinorum dolore torquebatur, consuetaque majore circa præcordia anxietate, mitescente postquam alvum foetidissimam ichorosam atque atro-viridem deposuerat; multaque his intermistis ramenta verminantium frequentia deposuit, quibus perquam levata est. In anula post vehementiora alvina tormina perpeffa similia ferme observata sunt; auris insuper sinistrae tumescencia ex erysipelacea rubedine huic aderat. Fusiore vero ramentosâque alvo ductâ, fugata quoque brevi sunt. Quid frequentius a vermibus, quam faburra biliosa vitata in intestinis genita? Quodnam magis ab eadem causa originem ducens obviam symptoma, quam genarum ruberrima suffusio? quæ, tametsi inconstans sæpeque recurrens animadvertitur, aliquando per horas faciei vasis inhæret. Quare mirum non est, animatam potentiam morbificam, aptam sæpe natam occasionem præbere ad erysipelas tam crebre efficiendum, perviis adeo factis, dilatatisque tenerrimis faciei vasis, ubique fere nervis comitatis, atque adeo violenta causa constrictis.

(t) Quamvis affectum demonstratione non egeat in gratiam tamen Medicinæ Tironum non possum quin in conspectu ponam. P. FORESTI *de Tumoribus præter naturam* lib. II. obs. I. cum F. HOFFMANNI Tom. II. sect. I. cap. XIII. §. VII. pag. 100.

ÆGRO.

ÆGROTUS SEPTIMUS.

Artus inferiores non minus symptomatico hocce erysipelate affici, sequentes historiæ commonstrant.

Puella 12, 14^{ve}. annorum, pupillis oculorum amplissimis amaurosin temporariam subinde perpatiens, ac prævio ventris cruciatu, erysipelate valido gangrænam minitante supra malleolum prehensa est. Ex manifestis interaneorum indiciis Anthelmintica purgantia dabantur a principio, subque alvum fusiozem cortex Peruvianus: extus vero consueta auxilia in usum vocabantur. Infestis tempore opportuno evocatis, intra quatrimum magnum hocce periculum evanuit & dicere licet quod etiam nostra pristina sanitate restitutâ gavisa sit.

Plurima hujus indolis simili cum felici eventu observata ad manus sunt, quæ brevitatis causâ transeo. Hanc vero viam sequi, si quando ob alia contra indicantia non licuit, plerumque exitiale deprehendi ejusmodi Erysipelas. Cujus quæ sequitur enarratio utcunque exemplo sit.

ÆGROTUS OCTAVUS.

Virgo honesta, a longinquo mucofo-verminoso malo cachectica, atque jam Phthiseos abdominalis phænomena edere cœpta, magna cum virium prostratione, gangrænâ prius supra malleolum, dein per universum pedem, validâ corripiebatur. Cataplasma contra gangrænam extus applicabatur, præmissis escharæ mortuæ debitis incisionibus, ingestâ pari ratione Mixturâ gratâ cardiacâ vires vitales excitante. Nulla altero die neque

tertio signa suppurationis, cum præsentis tum futuræ aderant; contra in sphacelum lethalem, largiori corticis Peruviani Extracti usu minime averendum, celerrime omnia properabant. Obortâ etiam magna præcordiorum anxietate horâ quartâ pomeridianâ a principio tertio, mente statim capta est, & brevi post vitam cum anima efflavit.

THEOREMATA PRACTICA.

- I. Erysipelatis differentia generica ingentis utilitatis est in praxi clinica. In symptomatico autem primarium morbum depellere opus est, in idiopathico vero topicum malum.
- II. Quod a bile causticâ originem ducit, magnâ cum cautelâ tractandum, ne perversâ medelâ in Dysenteriam malignam abeat.
- III. Similiter existimandum est de extus applicatis. Quoniam, præterquam quod caute cum iis mercandum sit, solis iisdem vix vel numquam in fugam datur verminosum Erysipelas.
- IV. Pari quoque ratione sentiendum de Alvumducentibus. Hæc quanquam in verminosâ complicatione admodum proficua sint, ibidemque primariam indicationem absolvant, cane tamen & angue pejus fortiora purgantia vitanda sunt.
- V. Tutissima Remedia ex Cornu cervi usto petuntur, quippe domesticum fere cum Rob Sambuci adversus Erysipelas habetur Medicamentum, & egregie quoque lumbricis inimicum est.
- VI. Quod ex animata potentia malleolum occupat Erysipelas, hacce in constitutione plerumque gangrænâ comitatum animadverti.

ε. *FEBRIS ACCESSORIA INFLAM-
MATORIA.*

ÆGROTUS PRIMUS.

Mercenarius quidam annorum 36. mense Decembri 1761. anginâ afficiebatur inflammatoriâ cum ingente strangulatione. Sanguis, arcessito Chirurgo, e brachio missus est, venaque sub lingua pertusa; purgantia quoque ceteraque externa apta visa, inter quæ haleces salitæ hircinæque nidi, omnia tamen absque necessario ægrotantis auxilio, ingesta atque adplicata sunt. Cum verò casu quendam decumbentem visitare in pago illo, in quo habitabat noster, accidit, ut proximi illius cognatione petierint, vellemne moribundo homini, quantum in me esset, auxilium ferre; cubiculum introivi, nostrumque in sella, quam duo adstantes tenebant reclinatam, nam recte federe, aut lecto incumbere haud poterat, summis anxietatibus præhensum conspexi. Remotis quæ extus adplicata fuerant, collum admodum inflatum, rubicundum & ab acribus irritatum deprehendi. Defatigatus insuper usque adeo ut syncopen momentaneam expectarem, atque eum ulterius vexare, supervacaneum fore existimavi. Præcibus tamen ejulatu ac summâ animi commotione futuræ viduæ, infantium, ceterorumque adstantium, ad hominem sub Divinis auspiciis

spiciis revocandum incitabar. Quod inopinato mihi & præter spem accidit ; idque quidem sequente methodo. Pulsus quamvis nonnihil contractus esset, intermittens tamen per intervalla, integrum mihi haud videbatur, in tanto vitæ discrimine sanguinem mittere, præsertim cum præmissæ levaminis nihil attulissent. Adhæc pupillæ magnæ nigerrimæ. Quam ob rem complicati potius, quam simplicis inflammatoriæ indolis morbi idea nascebatur, vermiumque suspicio vehementer adaugebatur: quare & anxietates spasticæ magis ab inferiore regione, quam solâ laryngis phlogisticâ coarctatione oriundæ mihi videbantur. Unde & aliquanto magis sanandi spes affulgere poterat, quam in verâ paracynanche. Cataplasma itaque tantum resolvens emolliens faucibus irritatis admotum fuit ; & quam primum aliquid levamen perciperet, vapores emollientes ore haurire calidos simul imperaveram. Pomeridiano tempore, quum matutino ægroto adfuisssem, jam nunciarunt nostrum nonnihil levatum esse, semelque atque iterum vaporibus usum fuisse, quare gargarisma valde discutiens ex Aq. fortiter infus. Sambuci, additis debitâ quantitate Alumine usto & Sale Ammoniaco cum Oxymelle Scillitico, memoratis prospere evenientibus, præscripsi ; cujus protracto usu miraculi instar evanuit letifera visa strangulatio, ut commodo suo sedere & lectum petere posset. Altero vero die, dissipatâ, prouti apparuit, faucium inflammatione, signa Peripneumoniac acutæ exseruit noster ; tussis molesta pariter cum respiratione difficili & pulsu inconstante. Propinata hodie Peripneumoniam resolventia, sine molestia deglutivit. Attamen vero *tertio* iterum major faucium affectio, unde priora auxilia denuo in
usum

usum vocabantur : Tussis quoque sub vesperam auctior, & dolor latera feriens urgebant ; quibus quoque consuetis remediis mitigatis paulisper, *quarto* die manifestiora potentiae morbigicae animatae indicia prodibant in conspectum. Dato igitur, ad infestos educendos, per epicrasin leniente cathartico, vermem teretem deposuit, & quatuor subsequenter diebus octo alios. Pectoris symptomata medicamenta pauca postularunt ; ast Angina, quae, obortis vermium pathematibus in pulmonibus & pleura, tecta latuit, ita rursus recruduit, ut exitus in abscessum averti haud potuerit. Ruptus est trium septimanarum spatium a morbi principio ; neque peculiare quid hunc comitavit, quam molesta maxillae inferioris contractio, quam aegre aliquando os aperire valeret, praese ferens. Ad pristinam sanitatem brevi dein pervenit.

E P I C R I S I S.

Non mirum est faucium strangulationes tam familiares esse vermibus obsessis, cum eadem phaenomena hystericeis & hypochondriacis passionibus obnoxiiis jugiter eveniant. Validiora insuper potentiae animatae pathemata vividior stimulo nervorum conjugationes in consensum trahere solent, unde ad irritationes phlogisticas admodum faciunt (*t**). Nuper admodum simili in casu medicinam feci matronae honestae graviter atque acute decumbenti, quae inter symptomata complicatissimae febris pneumonicae, tantas gutturis constrictiones una cum voce clangosa patiebatur, ut de ipsa

(*t**) Plura de his vide supra schol. ad aegr. XII. sect. II. cap. III.

ipsa actum fore crediderim. Emissis autem lumbricis aliquot, mucidæque materiæ multo, symptomata hæcce fugata sunt. Plurima huic aderant vermium indicia, in oculis, urina; inconstanter dolor feriebat nunc latera nunc abdomen, tandem fauces, ut nullum mihi dubium esset, quin a vermium irritatione inductæ sint.

ÆGROTUS SECUNDUS.

Honestâ femina mucoso chronico morbo jam aliquamdiu correpta fuit, una cum peculiari linguâ siccâ, contractâ, acutâ, scabrâ, valdeque molestâ, ut sacchari crySTALLISATI aliquid semper ore volvere & masticare coacta fuerit, quo salivam eliceret eâque linguam atque oris interni parietes humectaret. Binos jam famigeratos Medicos Roterodamenses consulens, quorum alter labem scorbuticam inveteratam malum salutaverat, acidum vero spontaneum alter: medicamenta ab his præscriptis assumpsit absque sensibili effectu, quorum pertæsa me quoque in consilium vocavit. Linguam inspicies, eandem modo supra memorato coloris ceterum naturalis, neque squallore aut mucositate tenaci albido obsessam animadverti. Contractiorem autem linguæ apicem considerans, ad debitam oris interni examen incitabar; nec immerito. Tumefactam autem conspexi glandulam sublingualem sinistram adeo, ut totum illud spatium, quod inter linguam & dentes anteriores maxillæ inferioris est, tumore molli occuparet. Unde mihi nata suspicio est, an non salivæ & folliculorum glandulosorum impedita excretio a glandulosa extumescencia dependeret, atque ideo contracta & arida lingua esset? Quam ob rem pericula facienda erant, quæ non frustra

frustra quoad tumorem instituta sunt. Datis nimirum partitis vicibus pilulis e *Cicutæ maculatæ Extracto*, pondere granorum binorum, & numero tantum nonaginta, a singulâ pilulâ quotidie per octiduum, dein duplicatâ dosi, sensimque adscendendo, fugata prorsus adparuit ranulam æmulans protuberantia; manente tamen ut ante siccitate. Cumque tempus etiam aliquod frustra perdideramus, & ceterum sana videretur; neque ullum vitium in conspectum prodiret; curiosus quamnam de peculiari vitio illo proferret sententiam, per litteras consului Ill. *Præceptorem GAUBIUM*, nostramque Leidam misi; & quidnam ego exhibuerim, quidve etiam priores Medici judicarint, simul annuntiavi. Peculiare vitium sibi apparere respondit, nec simile unquam observare sibi contigisse candide fassus est; utrum tamen malum topicum idiopathicum, an vero in systemate bilionario esset, ægre discernendum judicavit Cel. Vir. Resolvendi scopo præscripsit ℞. *Aquæ marinæ filtratæ*, lib. ij. *Spir. Mindereri exquisitè saturati* unc. vj. *Mell. pur.* unc. ij. M. ut caperet omni mane dimidium hujus liquoris partitis vicibus, incipiendo tamen a minore quantitate; ut sensim assuesceret. Dein ℞. *Sem. Piperis* drachm. iij. *Cubearum* drachm. j. *Mastiches* drachm. ij. *Ceræ flavæ* q. s. ut fiant pastilli mansuales, singuli drachmæ mediæ, quorum omni mane manderet unicum, ac salivam proritatam expueret. Per quatuordecim dies accurate assumsit tum liquorem tum masticatoria; quum alvinæ contentiones atque anxietates præcordiorum in scenam prodierunt, quibus tempestive consuetis auxiliis prospiciebatur. Dimidiâ vix Mixturæ parte ingestâ, tantus exortus est dolor intestinorum acutus adeo, ut omnibus

numeris inflammatorio responderet. Curatio antiphlogistica tota quanta in usum vocabatur, unde sanguis de vena missus densâ crustâ coriaceâ tectus erat. Repetitâ adhuc bis largâ venæ sectione, sub prudenti opiatorum administratione morbi vehementia infrangebatur. *Nono* ab ingressu judicata est urinis hypostaticis, alvoque pituitoso-ramentosa; inter vero varia ramenta membranacea semiputrida, frustum prælongum, digito crassius semiputridum quoque excrevit: haud facile tamen distingui poterat, utrum alterius cujusdam speciei lumbricus esset, num vero tunicæ villosæ intestinorum abscessû pars; externâ saltem facie, quod circulorum distantiam attinet, multum accedebat illi, cujus effigies in Actis Edinburgensibus reperitur (t), tantæque ferme longitudinis erat. Reliqua curatio Extracto corticis Peruviani, paucisque blande Laxantibus tandemque Martialibus absolvebatur. Lingua aliquantum evasit humidior, non vero sanæ plane similis; nec diu post a colicis doloribus evasit libera; ultimum enim medicamentum assumsit 27. Augusti 1762. Et 22. Octobris diarrhœa mucosa graviter affecta fuit, quam exceperunt aphthæ densissimæ continuo renascentes. Inter alvinas hæc secessiones ramenta quædam insigniora deposuit: de vermium singulari specie nil quidquam detegere potui. Ad finem vero Novembris febre lenta prehensa fuit: lingua & tunc quidem temporis parum humidior, ast duobus vix elapsis mensibus, mordaci denuo colico dolore affecta est, qui tamen nunc meris consuetisque leniter alvum ducentibus ab ipso quidem ingressu datis, fugabatur. Semel atque
ite-

(t) *Medical Essays*. Tom. II. art. XXVI.

iterum postea similes ventris cruciatus perpeffa est. Vermes sub his non visi, alvus ceterum mucosa ramentosa. Frequenter etiam post torminosas ejusmodi secessiones erysipelas faciem occupavit: lingua in præfens usque tempus eodem in statu mansit, attamen vero suo modulo pulchre valet.

E P I C R I S I S.

Quanquam, propter similitudinem magnitudinis & a se invicem annulorum distantiae, ramentum excretum simulacrum quoddam lumbrici ex Actis Edinburg. allegati habuerit, atque eatenus specie quisquam capi potuerit; verosimile tamen magis apparet, ipsius tunicæ villosæ partem insigniorem, habitâ intensioris intestinorum inflammationis ratione, membranis intestinorum integre exeuntibus plerumque comitatæ (u), abscedisse, valvularum plicis annulos prorsus referentibus. Constitit præterea ad quamlibet dissipatam ægritudinem ad naturæ magis consentaneam conditionem rediisse gustus organon, uberioreque muco fuisse obductam linguam, tametsi ad pristinum statum haud integre redierit. Quare haud adeo a vero alienum alicui videri posset, linguae vitium in nostrâ a tubi alimentarii glandularum degeneratione ortum fuisse, quoniam in his plerorumque morborum & symptomatum, tam Acutorum quam Chronicorum, tubo alimentario cum contiguis accidentium, latere sæpe sæpius animadvertitur; quin & frequentissima dysenteriae, quæ & suâ vice pessimas

(u) Conf. Cel. BOERHAAVE *de cogn. & cur. morb.* §. 965. & Ill. VAN ZWIETEN in eundem locum.

simas Intestinorum inflammationes inducere solet, causa reperitur; unde magna huic cum mucosis intercedit cognatio. In præcipuis hisce a naturali mutationibus lingua conscia fit, sive mucosis, sive putridis vel inflammatoriis, aut scirrhis, ut mirum non sit eandem, abundante muco, latam humidam, deficiente vero, contractam atque aridam cerni (*u**). Magnas interea virtutes Aquæ marinæ inesse, cum deobstruendi, tum vermes expellendi, præter Dioscoridem (*v*) multiplici experimento comprobavit magnus in Medicina RICHARDUS RUSSEL (*w*). Ego quidem simplici fere hujus aquæ trimestri spatio potatione, adjutâ deinceps conveniente Medicinâ, ægrotum tabe fere intestinali confectum, atque hanc ob causam a vero Asclepiadei alumno letho dicatum, Divino favore fanitati restitui.

ÆGROTUS TERTIUS.

Honestâ mulier, aliquot liberorum mater, fuculenta, ætatis mediæ, mense Aprili 1763. acutâ febre prehensa est. Pulsus ad tactu durus, inflammatorius; dolor in latere punctorius; lingua squallida flavescens; urina flammea. Sanguis mittebatur inflammatorius, dolor tamen non sublatus est. Dabatur mixtura antipleuritica ex mente Cel. BOERHAAVE. 2°. Dolor mitior, & inconstans, qui, cum oculis renitentibus & pulsu minus duro &

(*u**) Plura de hac infra cap. IV. conf. & ROEDER. & WAGLER de morbo mucoso. var. in locis.

(*v*) Apud R. A. VOGEL in *Histor. Mater. Med.* pag. 380.

(*w*) De Tabe glandulari, sive de usu aquæ marinæ in morbis glandularum dissertatio. Oxon. 1750.

& intermittente; in suspicionem de vermibus me adduxerunt. De venâ alterâ vice pertundendâ mutato consilio, lene præscripsi catharticum, quo alvus fusa ducta est.

Linguae nihilominus squalor magis magisque ex flavo in fuscum mutatus, ut ante vesperam jam denso agmine os & fauces obsessissent nascentes aphthæ nigræ. Verminosa duntaxat indicatio manifesta cum esset, pulveres ex Cornu Cervi usto & Cort. Peruviano dabantur & Julapium antisepticum resolvens. 3°. Iisdem utebatur, febris valida, aphthæ copiosæ, lingua tumida nigra; collutorium aptum insuper dabatur. Dolor latera deferens ischia petiit, tantaque ad vesperam hæc cruciavit vi, ut altâ voce immaniter clamitaret: cataplasma resolvens dolenti loco adponebatur. 4°. Dolor mitior, non tamen integre sublatus: aphtharum copiosarum causâ, quoniam corporis in præsentî turbandi locus non erat, ad duplicatam Corticis Peruviani quantitatem & singulam Rhei, pondere drachmæ mediæ præbium assumpsit omni bihorio; quorum usu circa vesperam lumbricosteretes prægrandes eosque vivos cum levamine omnium symptomatum excrevit tres, urinamque simul misit hypostaticam cum incocti quodam, mucosæ indolis. Densissimis hætenus aphthis os & fauces obsessæ, quæ cum ceterorum reliquiis corticis maxime Peruviani protracto usu, aptoque gargarismate, brevi tollebantur, ut tota curatio absoluta esset a principio quarto decimo.

S C H O L I O N.

Frequenter mucosæ aphthæ eveniunt, tam Chronicis & Benignis, quam Acutis & Malignis in quibus

bus sæpius cum dolore pedum desiderantur, immo in mucosis acutis jam inde a 4°. ad 14. perstant, quin & 7°. & 9°. die, in quibus crebre criseos salutaris vicem faciunt, horumque morborum individui fere comites sunt. Mirum igitur non est, familiares adeo esse verminantibus, quippe mucosum vitium semper supponunt, in quo proprie dicendo critice agunt; quum turbæ ab animata potentia sub judicationem sensilibus atque irritabilibus C. H. partibus illatæ ad symptomaticas commode ejusmodi evacuationes producendas conferre videantur, quemadmodum ceteris paribus in evacuationibus aliis protractis, anxietatibus magnis præcordiorum, viriumque collapsione, critica materies jam subacta & mobilis reddita, a cute & renibus per metastasin ad intima penetralia fertur. In his contingunt per accidens, in illis autem e natura morbi mucosi directe proveniunt, sæpeque cum urinis hypostaticis procedunt, quas raro vel nunquam in accessoriis conspexi, etiamsi ante aphtharum invasionem copiose sedimentum subsederit: ut dubium non esset, quin cursu mutato per intestinorum & oris spiracula exitum nunc peterit. Hinc graviora multo argumenta fiunt, aphthas HIPPOCRATI cognitæ fuisse, nam cum morbi mucosi comites individui sint, atque eadem ratione quam oculorum lemæ, & partium obscuriorum locorum ulcuscula (veræ aphthæ) considerari debeant, sufficienter patet, ejusmodi critica morborum molimina, quibus maxime redundat, ipsi clara fuisse. Inter enim varia loca, vehementer in diversum trahere videntur, quæ graphice scripsit: *Multi ex faucibus laborabant, voces vitiatæ erant, febres ardentes una cum phrenitide, serpentina*

tia oris ulcera, pudendorum tubercula, lippitudines (οφθαλμῖαι), *carbunculi* (x). Ex antecedentibus enim & consequentibus apparere videtur, morbos in hac constitutione maxime ad catarrhaliū genus accedisse: *annus autem austrinus erat humidus & lenis, hyems quidem salubriter agebatur præter tabidos* (x*). In constitutione vernali *alvi perturbatæ erant — urinae turbulentæ — aquæ inter cutem, tabidi multi* (y). Similiter paullo inferius: *Multis os serpentibus ulceribus affectum ulcerosumve fuit, fluxiones ad pudenda multæ &c.* ubi multi intestinorum lævitate laborabant, & tormina aderant cum doloribus (z). Intimam autem cum oris ulcusculis colunt affinitatem pudendorum ulcuscula, quæ mucosis affectis frequentissima sunt: plus simplici vice de eodem molesto dolore in glande penis, erumpentibus brevi dein aphthis, questos audiui, pari ratione quam de quo in lingua eandem ob causam crebro conqueruntur; quare non sine ratione Ill. VAN ZWIETEN, cui magna in Medicina auctoritas est, huic sententiæ favere videtur (a). Sed ut ad rem propius accedam: *Thersandri uxor aquæ intercutis specie quæ pituita alba dicitur, non admodum laborans, cum lactaret, graviter febricitavit. Huic ex reliquorum incendio lingua succensa est. Sub hoc tempore lingua etiam velut denso grandine exasperabatur, & lumbrici ore rejecti. Ad vigesimum vero diem non est ab-*

(x) *De Morb. vulgar. Lib. III. sect. III. FOES. sect. VII. pag. 1083. B.*

(x*) *Ibidem 1082. B.*

(y) *Ibidem 1085. F.*

(z) *Ibidem H.*

(a) *Commentar. &c. Tom. III. pag. 196.*

absolute judicata (b). In hac cum mucoso vermiformi morbo exstiterunt.

THEOREMATA PRACTICA.

- I. Inflammatoria cum mucoso malo, personam agente animatâ potentiâ vel non, magna complicatio est.
- II. Suæ minime utilitatis expers est, aphtharum in veras & symptomaticas distinctio, quoniam pro diversâ ejus indole Medicina adtemperanda est.
- III. Aphthæ cum mucosi morbi individui comites sint, sæpe & plerumque tam in lingua quam in locis obscoenis ad certiores eorundem diagnosin faciunt.

(b) *De Morb. vulgar.* Lib. IV. Foes. sect. VII. pag. 1121. H. cum *Coacar. Prænot.* no. 544. Foes. sect. II. pag. 206. cum *DURETI* pag. 446. & 336.

§. *MUCOSO-VERMINOSA GRAVIDARUM ET PUERPERII ACCESSORIA.*

ÆGROTUS PRIMUS.

Egena mense graviditatis sexto, inter plura mucosi chronici symptomata, tanto colico dolore correpta est, ut viva voce & suas & vicinas ædes expleret; recta in lecto sedens atque ambabus palmis ventrem præ dolore premens, corpus anxie quaquaversum agitavit. Ingens aderat meteorismus, ut abdominis ferme disruptionem minitaret. Varia irritò eventu a Chirurgo ingesta erant, quum me etiam atque etiam oraret, ut opem ferrem miseræ. Omnibus rite consideratis periculum in morâ esse satis constitit. Oculi renitentes & pulsus exilis inflammationis absentiam, contra animatæ potentiæ morbificæ præsentiam indicabant. Hinc purgans Anthelminticum satis prompte propinavi, hæc cautelâ, ut paregoricum vi purgantis ingesti proportionatum simul exhibuerim, quod statim darent, quando turbæ nascerentur majores; guttas quoque XXX. Tinct. Asæ foetidæ acciperet toties, quoties novas anxietates superiora peterent. Egregie hæc omnia successerunt: lumbricos enim tres cum levamine doloris mordacis excrevit, cum mucî viscidi copiâ magnâ; unde paregoricum datum est: altero vero die præbia

aliquot Terrestrium assumsit. Urina hisce peractis evasit hypostatica; & binis adhuc mixturis ingestis ex Tinct. cort. Peruv. Spir. Meliss. Magistralis, & Aqua Majorana, septimanæ spatio, ex tanto periculo rediens, suo tempore sani infantis partum edidit.

ÆGROTUS SECUNDUS.

Alteram gravidam eodem fere tempore tractavi, quæ post varios horrores, dolores capitis, dorsi, tandem laterales, anxietates præcordiorum enormes cum febre magna sustinuit. Huic, ob pulsum duriores sanguis mittebatur, dum febris fervor, biliosæ indolis, Acidis saponaceis compescebatur. Terrestribus tandem, Rhabarbarinis, addito sale medio, datis, etiam hæc nono a principio e gravi morbo judicata est, insequente alvo atro-putrida ramentosa, quæ dolores & anxietates sustulit; finitoque graviditatis termino, vivam quoque vegetamque prolem emisit.

ÆGROTUS TERTIUS.

Mulier tertium graviditatis mensem agens terribis ciebatur anxietatibus, spasmodicis-convulsivis; dolores perpetiebatur abdominales tam fixos quam vagos, & contractiones vehementes, quæ si imum ventrem petierint, inaudita fere symptomata excitarunt: nimirum violentâ spasmodicâ contractione semel atque iterum extra labia pudendi os uteri protrudebatur, quo tempore simul aderat tortuosa stranguria, tribus integris diebus valde nostram excrucians. Alio tempore tanta oris uteri contigit dilatatio, ut sub nixus vehementes

tes magna aquarum copia elaberetur. Rursus insolitam mammarum intumescenciam experta est, quâ dimidium magnitudinis consuetæ superarent. In hac oculi splendidi, lachrymosi; pupillæ magnæ amplæ; lingua lata humida flavescent; facies pallida; pulsus ratione symptomatum varius. Præmissis incidentibus, dabantur purgantia anthelmintica per epicrasin, ceteraque ad auxilium apta. Quibus prospere cedentibus, lumbrici aliquot excreti sunt, materiæque viscidæ subbiliosæ multum; ut reliqua facillimo negotio fugata sint, nostraque finito imprægnationis stadio vivum sanumque pepererit infantem.

Æ G R O T U S Q U A R T U S.

Vegeta vigesimum ætatis annum vix attingens femina ab ipso gestationis initio multis diversimode a se invicem malis afficiebatur, cum verminosis, tum insolitis. Frequentissimos insultus epilepticos leviores quotidianos fere perpeffa est, quandoque comatosa per aliquot horas jecit, aut in sella sedit, aut humo prostrata est, insequente risu involuntario fatuo, ut mente omnino capta videretur. Hæc omnia tamen citra faciem ægritudinis nostræ accidebant. Et quamvis sæpe, multoties levi administratione, drachmâ sc. Tincturæ Asæfoetidæ, aut spiritus alicujus volatilis attractione, symptomata filerent, & multorum lumbricorum foras expulsionem præsentiam sui pro tempore non facerent, ex integro tamen morbi fomitem extinguere non potui, quidquid genus auxiliorum in usum vocaverim. Nam cum partus instaret, pulcherrimam oculis adspiciendam puellulam edidit, dum infelix mater quæ tanta pathemata subierat, idque

idque per menses successivos, diebus nunc paucis extincta est, alvo obortâ solutiore, continuo fluente atrâ putridâ, sævis comitatâ torminibus, quæ adhibita medicamenta eluserunt.

Æ G R O T U S Q U I N T U S.

Matrona honesta tertiâ vice gravida, a principio gestationis quotidiana alvina tormina, nunc tempore matutino nunc vespertino aggredientia, perpeffa est, cum genarum ruberrimâ suffusione, atque in brachiis exanthematum efflorescentiâ, quæ tandem in choleram vehementem, cum syncope & præcordiorum tantâ anxietate, ut ejus vitæ timerem, abierunt. Aptis interea auxiliis malo occurrebatur, dum pharmaca reformidans vix assumfit, quæ ineluctabilia symptomata avertere poterant; salutiferam quippe fore quam passa fuerat evacuationem, *ἀνω καὶ κάτω*, & melius se habituram existimavit. Elapsis vero aliquot tantum septimanis, altera major memoratâ prehendit eam anxietas, cum sudore frigido, vomitu subbilioso & gesticulatione molestâ stipata. Quare, magnum in quo versabatur periculum pendens, & pavens ne pejora ipsi acciderent, manus demum utilitate dedit victas. Terrestribus atque Rhabarbarinis vitiosa bilis emendabatur forasque educebatur; nihilominus tamen hæmorrhagia uterina insequiebatur valida, cum abdominis ac totius corporis convulsione, tremore & frigore. In quo vitæ discrimine Opii Tincturâ cum Sp. Nitri dulc. spasmos violentos & hæmorrhagiam inde oriundam sopire conatus sum, quod Divinis auspiciis exoptate contigit: nixus celeriter insequiebantur, ovumque integrum decem circiter hebdomadam enixa est. Lecto
nunc

nunc affixa assumfit memoratis similia; unde factum est, ut, post quosdam emissos lumbricos, & materiæ multum heterogeneæ subbiliosæ putridæ, ad pristinam sanitatem pervenerit.

Æ G R O T U S S E X T U S.

Muliercula, gravida secundis nuptiis, ætatis mediæ, vehementi colico dolore affligebatur: varia huic adversa jam assumferat a Chirurgo quodam, cum petieret ut ipsi mederer. Recognitis omnibus, nihil mali subindicari apparebat, nisi materies quædam acris, aut vermis rodens in quavis interaneorum parte hepatis proxima, vel in ipso jecinore. Pulsus parum a naturali mutatus, urina rubicunda cum sedimento saturatoris flavædinis; lingua pariter flavescens; pupillæ amplæ nigræ; dolor fixus eodem fere loco inhærens. Acidis resolventibus, Antispasmodicis & absorben-
tibus, uti solebam, incassum malum impugnavi; rebellis autem dolor mansit, tam prompte alias simili medelæ obediens. *Secundò* Enema oleosum immittebatur, quod vespere reiterabatur, additâ Elect. Hier. picr. Galeni, quibus symptomatum atrocitas nonnihil levata est. Salinis nunc incidentibus cum Syr. Taraxac. cum Rheo ex Aq. Fœniculi resolutionem quandam, sive vermium nidi destructionem, seu obstructionem utcunque referre, nondum sanandi spe abjectâ, conatus sum. *Tertio* vero, quanquam urina coloris minus saturati erat, admodum tamen augebatur doloris vehementia, una cum præcordiorum anxietate. Nihil huic superandæ, præter sæpius exploratum oleum animale Dippelii, par visum est: quod ex Elæosaccharo & vehiculo simplici partitis vicibus pro-

propinabatur. Clyfma quoque iterum injectum est, ut & cataplasma ex Speciebus Emollientibus abdomini impositum. Dolor quidem mitescere aliquomodo coepit, atque inferiora petere, rursusque redire & pristinum locum adire continuavit. Ex manifestâ autem vermium diagnosi, omnibus quippe potentiam morbificam animatam indicantibus, non dubitavi, quin vermes nido suo remoti, atque intestina jam perreptantes, purgantibus foras essent educendi; & quum jam iterata purgantia data fuissent absque sensibili solamine, Mercurii dulcis grana aliquot, ut in ægroto hujus subdivisionis primo, addito Scammonio tempore matutino assumpfisset; quod neque opem tulit miseræ: & etiamsi clysmate actuosum reddere tentaviffem medicamentum, hocque repugnante Ipecacuannhæ dosi fursum evocare, nihil quidquam profeci, æstivus erat eventus. Dolor quidem minus urgere videbatur; sed metastasis ad caput nihilo fecius ad vesperam ipsi contigit, similisque descriptæ in superiore ægroto (c) corneæ obscuratio, & brevi dein tempore vita extincta est.

E P I C R I S I S.

Superiores casus (d) in animum revocantes nonnihil forsan lucis difficili huic morbo afferre posse viderentur; nisi dolor ex fixo in vagum abiisset in nostra. Quare sæpius anceps animus hæsit, forentne a Mercurio dulci aggravatus. Quemadmodum diu ab ejus usu abstinueram. At re propius perpensâ, potius ab indole morbi oriunda appare-

(c) Vid. sect. III. *ægot.* III. 8.

(d) Vid. cap. III. sect. II. *ægot.* XI. XII. XIII.

parebunt, quam a mala administrata medendi methodo. Etenim in ægroto primo cum euphoria operaverat idem medicamentum, neque febris præsentia huic interdixerat, cum nulla, vel lenta saltem adesset: præterea corneæ obscuratio in memorata puerpera absque similis pharmaci usu sponte oborta fuit, immo & HIPPOCRATES funeste hanc suo jam tempore damnavit: *si enim lippientium oculorum sordes circa eorum aciem appareant, — aut eorum aspectus squalidus & minime lucidus, — hæc omnia mala perniciosaque existimanda. Quinetiam per somnum an ex oculis aliquid subappareat spectare oportet. Ubi namque non commissis palpebris ex albo quid subapparet, id si neque alvi profluvium, neque medicamentum purgans expresserit, neque ita dormire consueverit æger, prævum est indicium & lethale admodum (e).* Cum verminosis tamen magna semper cautela requiritur, cum inopinato aliquando interimant. Ita memini mortem secutam fuisse in puella ex bilioso — verminosa febre comatosa facta, decem tantum granis pulv. Herb. Gratiolæ assumtis. Tanta enim copia glutinis tenacis superiora petens strangulationem nostræ intulisse videbatur, & frigidis mox extremis, occubuit. Nam quæ frenis dociles plerumque se gerunt, alio tempore indomabiles reperiuntur. Quam ob rem satius est, ut sibi caveant Medicinæ tirones ab ejusmodi præceptis nimis indiscriminatim & absque limitatione quadam traditis; unde & minus tute videtur Mercurii dulcis grana duodecim & Scammonii tantum quatuor grana exhibere (f). Magis autem

(e) *Prænot.* Lib. FOËSII sect. II. pag. 37. lin. 13. & 22.

(f) *Conf. BAGLIV. Prax. Med. Lib. I. de Lumbricis Puerorum.* pag. m. 60.

autem rei consentaneum videtur purgantium vim Mercurium superare, saltem non infra esse. Egregia formula conflatur ex Rhei Elect. scrup. i. Scammonii & Merc. dulcis gr. v. Verum quidem est, L. RIVERIUM Filiolo Magistri Imberti, post varia remedia frustra tentata Calomelas Turqueti graduodecim exhibuisse cum levamine omnium symptomatum, ut *intra 24. horas febris expers apparuerit, atque ita curatus sit, ut aliis remediis non indiguerit.* (g). Similiter cum Scammon. gr. sex octo Calomel. in puero quatuor annos nato, qui etiam intra paucos dies omnino convaluit (h). Omnibus etiam notum est, Cel. BOERHAAVE (i) Merc. dulc. ipsis infantibus in corneæ obscuritate ad grana sex dedisse, clysmate educenda si minus prompte exirent. Sed distinguere oportet inter intestina sanorum & ubi animata potentia jam morbifica, aut quævis alia heterogenea materies iisdem inhæret. Sapiant variorum Medicorum de ambigua Mercurii dulcis operandi vi iudicium Tirones Medici apud Cel. F. HOFFMANNUM (k). Dum, si unquam, hic semper cum circumspeditione agendum.

S C H O L I O N.

Mucosa & Verminosa febris in gravidis admodum complicata est, sæpeque infeste abortum affectis inducit. Copiosa bilis secreta, muci intestinalis abundantia, vermiumque irritamenta, consueta uterum gerentium symptomata intendere atque

(g) *Observ. Med. Cent. I. obs. XXVIII. pag. 472.*

(h) *Cent. II. obs. V. pag. 494.*

(i) *De morb. oculor. cap. X. §. LXXII.*

(k) *Cons. & Respons. Med. Cent. I. sect. I. c. pag. 151.*

que aggravare solent, ut ex tanto malorum concursu diagnosi plerumque admodum compositæ & abditæ indolis sit. Lingua subaphthosa lata humida, aut ad radicem aliquando subflavescent; urina hypostatica alba, mucosa, subbiliosa, prægnantium nauseam, vomitum, prostratum appetitum, animi deliquia, vertigines & ventris demum affectiones, ab his quæ in verminantibus fiunt, discernere non parum faciunt; quo cognito, materia morbifica scabris Terrestribus, addito Rheo, evocare præstat. Nauseabundis autem Acida vegetabilia & Mineralia, vermibus simul inimica propinanda sunt, dum interea anthysterics vulgo dictis, caute mercandum est, ne Medicina abortus causa evadat, eundemque acceleret (1).

Æ G R O T U S S E P T I M U S.

Femina quadragenaria major, gravida quæque secundis nuptiis, enititur partum ineunte mense Octobri 1761. quinto morbi die arcessor, quo febre tenebatur lenta, non magni ut videbatur momenti. Mixturam antacidam, lactis symptomatibus simul prospiciendo, ipsi propinavi cum Syr. 5. rad. aper. & Aqua Sambuci, qua usa est ad nonum. Tussis vero decimo molesta, altera mixtura dabatur ex Antim. diaphor. Oxymell. Scillitico & Aqua Hyssopi, quam etiam cum levamine assumfit. Attamen vero undecimo anxietates magnæ ortæ sunt. Nihil hætenus mali suspicans, cum nulla, nisi tussis sicca, animatæ diagnoseos

(1) Confer quoque dignissimas observationes ex Epidemia Gottingensi a WAGLERO collectas *Lib. citat. sect. II. VIII. pag. 89 & 90.*

noseos adessent indicia, Sp. Mind. drachm. iij. & Tinct. Castor. drachm. j. præscripsi, & fugata anxietate mixturam continuavit: Lumbricos, ni fallor tres, haud ita diu post, excrevit cum levamine præcordiorum angoris, ceterarumque in pectore, nimirum tussis & impeditæ aliquando respirationis, molestiarum. Ast non obstante salutari isto molimine statim os internum totum, & imas fauces obsidebant aphthæ densissimæ, & denso quidem adeo agmine ut ne aciculæ cuspis interponi iisdem posset, ad usque labra extrema tegentes. Ex artis instituto omnia huic congrua adhibita sunt absque desiderato auxilio, ut & saturatissima Decocta Corticis Peruviani. Diem obiit supremum quintodecimo a principio, aphthis nequam deciduis.

Æ G R O T U S O C T A V U S.

Puerpera diebus aliquot a partu præterlapsis de dolore colico quæsta est, qui deinceps ischia petiit. Lactis secretio valde imminuta est. Anxietates præcordiorum & dolor acerbus circa vesperam augebantur perquam, magnumque fecerunt in nostram impetum. Subinde quædam in ventriculo contentio: consuetis phænomenis animata potentia morbifica manifestabatur, cui adversa & lactis retrocessi symptomatibus regendis præmittebatur Apozema ex rad. aperientibus cum Spir. Mindereri & Syr. simili aperiente, excipiendum purgante medicamento terrestri, quibus binos vel tres lumbricos exclusit tanto cum levamine, ut dolor prorsus mitesceret, una cum reliquis molestis symptomatibus. Lactis penuria, secretionem copio-
fiore

fiore, de die in diem sublata est. Cortice tandem Peruviano aptisque visceralibus tonicis datis, quatuordecim dierum spatio perfecte convaluit.

Æ G R O T U S N O N U S.

Similibus ferme pathematibus, maxime vero præcordiorum, lactis defectum subiit primipara, eodem antea abundans. Lumbrici aliquot exiverunt sponte, quo factum est, ut binis Medicamentis ad residuum materiæ heterogeneæ educendum, corpusque ad pristinum tonum revocandum datis, ad optimum corporis habitum redacta, ubera turgida infanti vicissim præbuerit.

Æ G R O T U S D E C I M U S.

Viri a secretis uxor, iteratò pepererat mense Septembris 1762. Partus naturalis erat, & lochia satis abundeque, lactis quoque jam copiosa secretio, quæ simili ut supra dictum est modo, imminuebatur, unde mammæ flaccescentes. Hæc etiam cruciatus magnos perpatiebatur ex imo ventre, prius superiora dein ischia petentes, atque anxietates enormes 22°. quo ad auxilium ejus vocatus sum. Oculi concavi, cum pupillis amplis, madore splendebant: pulsus febrilis agitato: meteorismus molestus; levamen ab emissio ructu.

Quare flatibus emittendis operam dando formulam ex partibus duabus Sp. Cort. Citrior. & singula Liq. anod. min. Hoffm. & Tinct. Castorei præscripsi, de quo guttatim sumeret, donec allevaretur: ad febriles motus compescendos Mixtura deinceps dabatur ex Sale tart. vitriolat. Rob Sambuci & Aqua ejusdem. Noctem quietius transegit;

dolores vero ab ischiis lumbos & dorsum versum vagati sunt, 24°. cum ceteris paribus non pejus sese haberet, noctemque haud inquietam subiisset, latera nunc petierunt. Quibus occurrendis terrestria quædam, junctis discutientibus, ex Aqua sedativa assumsit. Dolor per totum diem rebellis, & 25. ingente cum præcordiorum anxietate syncopen minitante stipatus. Enema carminans & lubricans oleosum alvum modice cievit, subbiliosam, & paullo post, atro-viridem ramentosam. Salia digestiva cum Syr. Cichor. cum Rheo ex Aqua Rutæ tam ad bilem vitiatam corrigendam, quam lochia simul regenda, ex usu apparuerunt. Cum vero tormina magis augescerent, quam ut, medicamento hocce molita dejectione, mitescerent, leniens involvens medicamentum ex G. Arabico, Syr. Diacod. & Aqua Rutæ huic substitui 26. quo juris carniū pauxillum forbillaverat, unde statim doloris incrementum; tanta erat internarum partium sensibilitas. Pomeridiano tempore trium horarum somno connivit: crudescente iterum ad vesperam doloris acerbitate, alterum enema oleosum infundebatur, cui secessus copiosè iteratèque infecuti sunt magmatis putridi valdeque heterogenei. Nox ipsi fuit tolerabilis 27. attamen verò mane rursus increverunt tormina ab assumpto potu calido, quæ anodyno iterum sublata sunt. Dejectiones vero post hesternum clyσμα, tametsi meris oleosis conflatum esset, adeo liquidæ, ut verâ diarrhœâ prehensa videretur. Hæc sub lochia parciora & lactis in sanguinem refluxum minus metuenda, quippe vice inversa parcimoniam illorum salutariter Natura compensat, dum horum pessimas sæpe ad alia loca avertat metastases. Quod & in nostra animadvertere licuit; nam exinde

de ad 10um. Octobris omnia symptomata videbantur superata, indies magis fractâ eorum vi. Attamen verò cunctatione tantum novam capefcuerunt facultatem, ut eo acrius iterum infanirent. Acerbiffimus autem dolor prehendit crus, fimulque ftranguriam mordacem adjecit. Sublatis hifce tam externis quam internis auxiliis, animata potentia indiciis nunquam manifestioribus fefe prodidit, quæ sub alvum fufam reftitaverat, atque validioribus demum nunc pharmacis fugata eft. Quâ superatâ brevi tempore poft convaluit noſtra; nam ultimum medicamentum accepit die 21°. Octobris, atque incorrupta deinceps fanitate gavifa eft.

Æ G R O T U S U N D E C I M U S.

Honeſta Gemellipara fimili fere modo magnis præcordiorum anxietatibus aliquot a partu diebus corripiebatur, ut accelerato nuncio auxilium meum rogarent. Partum naturalem, nec laborioſum fuiſſe, nec dolores poſt eum expertam eſſe noſtram, & ſufficienter hætenus lochia fluxiſſe, ex nutrice intellexi. Pulsus ex prægreſſa anxietate debilis intermittens, noſtraque frigido fudore adhucdum madida imbecilla perquam: pupillæ erant amplæ nigræ, facies pallida, oculi concavi: anxietates ex prægreſſis abdominis torminibus ortæ fuerunt ſuperiora verſus. Cum aptis adminiculis ad ſe rediſſent corporis functiones, medicamentum laxans ipſi datum eſt, quo, alvo mucoſâ ductâ, melius ſe habebat altero mane. Lactis repulſioni Mixturâ diapnoicâ cum Sp. Mindereri proſpiebatur, anxietatibus autem denuo reſurgentibus clyſmate leniente. Dolores etiam in noſtrâ ab infuſo

enemate refuscitati, alvo tamen liquidâ pituitosâ ramentosâque depellebantur. Quapropter manente hodie alvinâ contentione ad vesperam alterum medicamentum infundi jussi, quo vix applicato, parili modo ac prima vice & in ægroto proximo, magno ventris cruciatu luctabatur, præcordiorum angore syncopen minitante stipato, ut adstantes ejus vitæ timerent. Enema autem cum parum efficax esset, alvum tardam vix duxerat, unde & turbæ videbantur auctæ, quibus placandis in præsentiarum quavis hora præbium Cornu Cervi usti dabatur tanto quidem successu ut pro tempore cessarent. 3°. vero vocationis elutio purgans per inferiora ingerebatur, citam & fusam alvum nunc inducens, unde vespere paregoricum assumsit. Anxietates vespertinæ hodie delitescebant, 4°. verum cum matutino tempore nostram convenirem, tantis iterum anxietatibus correpta est, omne caput excedentibus: scilicet erecta in strato sedebat, anxie spiritum ducens, ac multo plangore interrupte pectoris angustiam designabat; simulque indicabat ut adstantes majorem a lectica ambitum facerent, immo ut præsidium (*een scherm*, nostratibus admodum familiare, præsertim puerperis,) amoverent, ut auram copiosam, ajebat, caperet, quippe ad summum pervenerat agonia. Tantis conflictabatur pathematibus. Facies erat pallida, extrema frigida, oculi intenti cum pupillis amplis. Cum autem memorata symptomata fere post alvi lotiones nascerentur, post fugatos tumultus hosce, leniora laxantia anthelmintica ortenus dabantur, quibus DEO auxiliante quatriddi spatio, lumbricis putridis & pituitæ multo emissis, omnia ita cedebant, ut nostra hâc viâ alimentum a Sapientissimo rerum Conditore tenellis dictum uberibus distentis postea infanti præbuerit.

E P I C R I S I S.

Binæ fane complicatorum morborum historiæ, quæ pluribus observationibus corroborari possent; quum vero maxime inter se æquales sint exemplum subjecisse sufficiat. Satis enim constat quam compositæ indolis esse debeat ejusmodi morbus, ubi puerperæ conditio, vulneratis maximopere congruens, lochiorum inevitabilis excretio lactisque necessaria, tantis pathematibus, quantis ab animatâ potentiâ excitari solent, vexantur, ut sæpe numero exitialia decumbentibus eveniant. In multis enim, tam quæ debitâ curâ, cognitâ morbi indole, Dogmaticè tractabantur, quam quæ Empiricis commissæ fuerant, eosdem funestos deprehendi. In plerisque quidem, inter variam mendendi methodum, prospere evenit, quam primum malum epidemicum semet manifestaverat, statim Laxantibus lenioribus materiem heterogeneam mucosam, lumbricos ipsos foras expellere; additâ aliquando absorbentium debitâ quantitate, ad lactis acescentiam avertendam æque, quam dolores creberrime in verminantibus obvios sedandos; dum interea aptis aliis remediis lactis secretio & lochiorum, si ita e re videretur, promovebatur. Mirum interim videri posset, alvi lotiones, in puerperis præ purgantibus oretenus singulari semper prærogativâ donatas, symptomata in ambabus hisce feminis auxisse. Illud autem rationi consentaneum est, quoniam multiplici experientiâ constat, frequentius nihil verminantibus accidere, quam symptomatum aggravationem, quando simul quasi & semel ad inferiora non alliciantur vermes, quod raro debilibus injectionibus præstari potest, dum

dum heroica in ejusmodi ægrotis exulant. Vehementer quoque hallucinantur ex urinâ hypostaticâ, quanquam & diebus criticis subsideat, præsagium salutare ferentes, quod tantum rite procedit, si foras exclusi fuerint vermes, aut in mucoso simplice, ut sæpius monitum est: in ambobus hisce casibus tempore stetit hypostatica. Aphthæ quoque ejusmodi malis fociam sese addunt, exitialem plerumque eventum habentes, sin minus absentia febris detur, & vermes vix vel pauca tantum symptomata efficiant; quemadmodum in *Thersandri uxore* supra jam vidimus. Eodem modo, quatuor quinqueve a partu septimanis vermes agitato exitum molientes animadverti; quod in primipara morte comitatum conspexi, quo tempore ad auxilium ejus advocatus eram. Plerumque tamen Epidemiæ phænomena ad 4um 5^{umve} a partu diem, lacteæ forsan febris ope, in actum ducebantur; quanquam probabile admodum est, vermium nidum a partûs nixibus, indeque oriundis intestinorum contractionibus, fuisse solutum, ac pro varia corporis conditione serius ocus in scenam prodiisse vermes. Hinc, etiamsi, quæ tracto, morbos epidemicos spectant, non possum quin verbo moneam, ob frequentiam infestorum interaneorum animalculorum, etiam citra constitutionem epidemicam copiosorum, ad consueta præfertim in oculis verminantium phænomena adtendere, quippe præsentē animatâ potentiâ convenientissimis alias medicamentis opera abutitur, nisi primaria morbi causa eradicetur: nulla præterea propemodum potentia major quam illa, quâ tot exitiosa puerperis proveniant, excogitari potest; quippe quæ suâ naturâ lac in sanguinem retropellit, atque alvum liquidam hisce movet, &
lochio-

lochiorum fluxum liberum impedit. Si vero moderate alvus fluat, non tanti, repetam, periculi eminet, siquidem uterinas evacuationes hâc ratione moderantur, ac pessimas sæpe ad caput aut pectus metastases avertunt. Liquida vero minus existente artifice manu huic adversa propinanda sunt, quod plerumque Terrestribus, addito Cortice Peruviano, aliquando Gum. Arabico, pulchre efficitur.

S C H O L I O N.

Quemadmodum Lactis muliebris a partu in mammis secretio multimodis minuitur, inter quos symbolam suam conferre solent vigiliæ, curæ & defatigationes nimix, nec non evacuationes copiosiores omnes, ita etiam a vermibus illud fieri sæpe comperitur. Mirum igitur, raros tantum hâc causâ inductos observatos casus existare, quibus aliorum periculis roborantur. ANDRY binis in nutricibus obambulantibus lactis defectum annotavit (1): quarum altera nullam aliam molestiam querebatur, & nocturnas tantum anxietates altera. Urina turbida lactescens vermes in hâc prodidit; pharmaca verò convenientissima frustra assumpta in illâ. Ambæ tamen post numerosos vermes & quotidianos excretos lacte abundarunt ut ante. Plurimas egregias historias his addere possem, si non ex datis animatæ potentiæ quoque lactis retropellendi efficaciam sufficienter constaret. Hinc intelligitur quanto

(1) *De la Gene. des vers.* 1701. pag. 82 & 83. in altera editione ad hunc articulum observationes illæ non leguntur.

quanto validius agat, si mucosis morbis acutis sociam se addat, quod plerumque aliquot a partu diebus evenire solet. Verminosæ autem mulierculæ ut & omnes verminantes pituita vel muco abundant, una cum bile debili etiam si copiosa, quæ jam graviditatis initio choleram multis inducit, sæpeque ad abortum facit; ast copia multum minuta toto gestationis tempore non raro vermes quiete intestinis inhabitare animadvertuntur, donec validioribus a partu agitationibus pessimis symptomatibus, ast signis fatis conspicuis in oculis, lingua, cardialgia synopticâ, atque urinâ, si eadem cerni integrum sit, prodeunt (m). Sed eadem fere eveniunt puerperis solo mucoso vitio jam imprægnationis tempore prehenfis; quo respectu egregie collineant quæ de mulieribus paludosos locos inhabitantibus, deque pituitosis & lienosis prædixit HIPPOCRATES; atque accommodate ad sensum communem evadunt quæ ipsorum ægrotorum historiis in Epidemicis expressit. Nam præter retentionem purgamentorum in *Philini uxore* (n), ex capitis dolore, stomachi anxietate, delirio, convulsionibus perpetuis, urinis crassis & turbidis, manifestum fit, materiam crudam tenacem subbiliosam jam ante partum intestinis inhærentem, causam febris istius ardentis & malignæ existisse; præsertim cum lochia decimo quarto post partum die defecerint, quo tempore plurimum sponte desinunt. Similiter *Epicratis uxori* accidit (o); jam tertio ante partum die *vehementi rigore correpta est, nec (ut agebat) incaluit,*

(m) Confer *Hist. de l'Acad. R. des Sciens.* 1709. pag. 30.

(n) *De Morb. Vulg.* Lib. I. ægrot. quart. FOESII Sect. VII. pag. 976.

(o) *Ibidem* Ægrot. Quint. pag. 979.

luit, & postridie eadem adfuerunt. Tertio die filiam peperit, ceteraque rite atque ordine processerunt. Altero a partu die eam febris acuta prehendit, cum oris ventriculi & locorum muliebrium dolore. Quæ quidem omnia ex subdito pèssò allevata sunt, sed tum capitis, tum cervicis ac lumborum dolor invasit, neque somni ulli aderant. Ex alvo biliosa omnia abundeque colorata secesserunt. In qua, auctore FOESIO (p) febris illa ex crudis & frigidis plurimis succis, admistis etiam biliosis orta apparet, unde forsitan de urinis nigricantibus ambigere poterat quis, quippe quæ puerperii purgationibus potissime, quam morbi malignitate tali colore tinctæ exierunt; usque enim quadragesimum diem biliosâ materie luctata, octogesimo tandem judicatione prorsus est absoluta & febre liberata.

Neque illa (q) quæ in Thaso ad frigidam decumbebat, ubi filiam enixa est, nec purgationes irent, & tertia die febris acuta cum horroris sensu correpta fuit, ex solis retentis partus repurgamentis videtur laborasse. Quoniam ex longo ante partum intervallo ex febre decumbebat, cibumque fastidiebat. Similibusque fere quam Philini & Epicratis uxoris pathematibus, maxime alvo perturbatâ biliosâ, ad octogesimum diem, quo exspiravit, confictabatur. Quibus satis mihi constare videtur, ut supra jam indicare coepi (r), & pluribus argumentis ex natura constitutionis epidemicæ demonstrare haud difficile est, memoratas puerperas constitutionis nostræ simili morbo prehensas fuisse. Similiter con-

(p) Ibidem loci.

(q) Morb. Vulg. Lib. III. ægr. secund. text. 72. FOES. Sect. VII. 1096.

(r) Vide Cap. III. Sect. I. Schol. I.

constat tempestates humidæ, atque omnes inde oriundos morbos, ut & constitutiones epidemicas utcunque, puerperis maxime funestas & exitiales esse.

THEOREMATA PRACTICA.

- I. Cognitâ in gravidis indole mucosâ, quanto-
cius blandis Laxantibus, quod plerumque
Rhabarbarinis, additis Terrestribus egregie
efficitur, evacuanda morbifica materies.
- II. Verminosa vitia, ob alvinas contentiones,
facillimas ad caput metastaticas depositiones,
atque alia pessima symptomata in puerperis
ad lactis secretionem & uterinas evacuationes
impediendas, & alvi fluorem inducendum,
valde metuenda sunt.
- III. Lactis in sanguinem repulsionem nullibi fere
crebriores, quam in puerperis mucoso-vermi-
nosa febre prehensis, contingunt.
- IV. Aureum præsagium, *Quæ ante partionem in
modum cholerae morbi affliguntur, faciles quidem
partus edunt. Febre autem tentatae, malignæ
habent, tum vero præcipue, si quid fauces vexet,
aut in febre maligni aliquid appareat (s), non
modo graphice naturam hujus morbi expri-
mit, sed etiam egregie desideratam medendi
viam commonstrat.*

(s) Coacar. prænot. no. 535. cum 537.

7. *PHTHISIS ACCESSORIA VERMINANTIIUM.*

§. L I.

Supereſt ut de verminantium *Phthiſi* breviter dicam. Hæc autem Mucofis chronicis verminantibus interdum accedit, ſenſim ex primâ offici-
nâ, tuſſi ſiccâ, moleſtâ, per intervalla auctâ, pec-
toris anguſtiâ, tandem humidâ pulmones feriens,
in phthiſin vix ſanabilem tranſit. Proprietatibus
morbi indolis mucosæ procedente, facies cernitur
pallida, oculi concavi, ſplendentes, pupillæ am-
plæ nigræ: Lingua lata humida ſæpeque aphtho-
ſa eſt, cui ad marginem dentium foveæ impreſſæ
conſpiciuntur, vel rubra cum papillis elevatis;
aut cum ſymptomatibus tuſſis ſtomachicæ & hy-
pochondriacæ naufcâ ſcilicet, cardialgiâ, appeti-
tus proſtratione, gravationis circa cordis ſcrobicu-
lum ſenſu, flatulentiâ aut dolore vario hypochon-
driorum vel laterum, umbilicum aliquando ver-
ſus, vel ex eo ſuperiora petentium ſtipatur; qui-
bus & origine proximæ ſe jungunt vigiliæ, capi-
tis dolor, ſalivæ profluvium aliquando, ut & tu-
mor pedum oedematoſus ſplendens dolens, aut
ſurarum acerbus, brevi non raro diarrhoeâ colli-
quativâ ad vitæ exitum comitata. Aliarum huic
cogna-

cognatarum in modum triplici formâ opprimit illa phthisis : nimirum vel tussi sicca, pustulis pruriginosis, ventre tympaniâ distento, cum totius corporis marcescentiâ: vel facie catarrhalis cum tussi humidâ, dum corpus pravis humoribus circumfluit, & viscera succis cacochymicis scatent: vel denique vera tabe $\phi\theta\eta\iota\varsigma$, $\tau\upsilon\nu$, & $\phi\theta\iota\varsigma$ dicta, prævia nonnunquam hæmoptoë, vel etiam absente eadem; simili quoque modo a prava viscerum abdominalium constitutione genita. Raro nisi circa exordia mali medelam capit, & quæ propter mitissima phthiseos symptomata vix periclitari apparent, placide exspirant inopinate. Prima, nondum inveterata aliquando sanatur (s); similiter secunda, hætenus ab indurationibus magnis liberis visceribus; ægerrime admodum tertia, maxime si jam purulenta evaserint sputa: vix enim tunc per trimestre spatium animam trahunt. Quantum vero in his assequi potuerim, ipsæ curationes ostendant.

I. Inter plurimos casus occurrit femina, jam inde ab aliquot septimanis clinica. Querebatur hæc de tussi molestâ siccâ, subinde dolor punctorius lateralis obscurus aderat, sudoribus innatabat, nulla vero sputa mittebantur, sed copiosus salivæ rivus; pupillæ magnæ nigræ, genarum rubra suffusio. Multa a Chirurgo quodam assumferat inutiliter; obortis autem novis anxietatibus, alter Chirurgus in consilium vocatur, deque instituenda venæ sectione cum acriter certaverint, demissis ambobus, Me advocarunt. Ex manifestâ animatâ diagnosi Antispasmodicis tumultus compe-

(s) Conf. *Epicris.* ad ægrot. prim. hujus sectionis. a.

pescere studui, quod minus prospere fragrantibus, egregie vero terrestribus successit: purgantia hisce interposita sunt, dein visceralia, tandem Martialia. Lumbricos & materiæ mucosæ putridæ multum excrevit, sputa pauca; ut singulâ tantum mixturâ, quâ pectoris symptomatibus occurrere opus erat, indiguerit. Post multa gravia passa pathemata quatuor septimanarum spatio integre convaluit. Plerumque res salva fit, si prima mali aggressione, tussim alvo fusiore avertere integrum detur, secus si aliter eveniat.

2. Altera femina diu jam dolore per intervalla molesto, eo fere loco ubi intestinum cœcum internis parietibus adjacet, affecta, tussi catarrhali tenebatur; aliquando præcordiorum anxietatibus: convenientissima visa Medicina frustra adhibebatur, & quamvis copiosam materiam heterogeneam putridam, ramentosam quoque, tam sponte quam medicamentorum ope, deposuisset, atque apta phthisi mederi solita assumisset, nihilominus trium mensium spatio misere confecta, vita functa est. Manentibus anxietatibus & tussi sub quolibet medela rebellibus.

3. Puerpera aliquo tempore post partum tussi afficiebatur prius sicca tolerabili, dein auctâ spasmodicâ convulsivâ gravi. Pluribus irritis eventibus tentatis, inter quæ pulv. Buxi humili, in similibus casibus a *Præceptore quondam venerando* præmaturo fato eheu functo, Cel. WINTERO valde commendato, tussis symptomaticæ suspicio incidit, cui obsequendo dabantur anthelmintica purgantia felici tanto successu, ut vermes aliquot semiputridos emitteret, & pituitæ non parcam quantitatem. Melius multo se habuit, cum & tussis valde immi-

nu-

nuta esset : pharmacis autem fastidiosa substitit, brevi dein novam recidivam perpeffa salutem suam Chirurgo minus perito commisit, atque multis frustra laceffita vitam tabidam demum cum morte commutavit.

4. Talis erat deploranda fors novæ nuptæ, quæ post editum suo tempore partum, subinde de molesto circa cordis scrobiculum sensu querimoniam habebat una cum tussi sicca; oculi splendebant, pupillæ parumper solito dilatatiores, lingua papillis elevatis rubicunda humida, raro aphthosa; urina plerumque hypostatica; lactis defectus. Animata potentia hisce sublatere mihi videbatur, aptis igitur in eorum necem datis, lumbricos deposuit; pharmaca vero cum palato minus placuerint fere cunctabatur. Hæctica sensim obrepfit, sputaque copiosiora exierunt. Mutato aëre, institutaque ventione, pulchre ad pristinam sanitatem se redire spe vana lactabatur. Ibidem loci conditum confortans ad vires restaurandas assumfit. Domum vero reduci, omnia exasperata sunt; pedes circa talos leviter tumere ac dolere cœperunt, tandem acerbissimus dolor furas occupare, infecuta brevi postea diarrhoeâ colliquativâ, quâ etiamsi viribus fracta, mente tamen constans inter manus mariti ejus cari, absque violentia placide obiit, infante jam fato cesso. Neque huic parum diu supervixit viduus, quippe citato cursu vitæ curriculum ætatis flore absolvit. Medicamenta quoque reformidans debitam viam insistere neglexit, variaque sibi comparavit, vel hos & illos Medicos consuluit: & cum raucedine tantum laborare illis haberetur, a periculo alienus credebatur. Aliter tamen res evenit. Similia quam perfuncta uxor in oculis lingua

gua atque urinis edens phænomena sensim in hecticam cum sudoribus nocturnis copiosissimis incidit; modoque parili pedum furarumque symptomatibus perpeffus, diarrhœa colliquativa prægressa, mentisque compos vivere desiit. Ex repentino mali in nostro progressu, videtur manifesta contagiosa fuisse in uxore phthisis; id quod primariorum Medicinæ scriptorum una vox est (s*).

5. Tandem me cogit colophonem huic historiæ imponere casus puellæ cujusdam, quæ verminibus laborans interdum aliquos excreverat, sensimque in tussim siccam raucedine quadam junctam inciderat; oculi concavi, splendentes peculiari verminantium madore, nigræque amplæ pupillæ erant. Post aliquod tempus ita transactum hæmoptoën validam sustinuit, ulcere pulmonum comitatam; novaque oborta inflammatione, cum frequenti alvina contentione nausea & vomitu, in conclamata demum evasit.

S C H O L I O N.

Quas breviter absolvi *Phthises, Accessoriæ verminantium* plerumque *Phthises abdominales* audiunt, Harum plurimæ inveniuntur in peculiari dissertatione sub nomine *Phthisis hæmorrhoidalis* in Germania ventilata (t). Concinnam & accuratam nostra-

(s*) Præ aliis multis vide D. SENNERT. *Oper. Omn.* Tom. III. Lib. I. Part. II. Cap. XXXIV. *De Catarrho* pag. 184 & F. HOFFMANN. *M. R. S.* Tom. III. Cap. XI. §. XVIII. pag. 287. interea fertur facile communicari uxori, non autem illa uxoris facile marito. CHESNEAU apud G. P. NENTER. *Fundament. Medicin.* Tab. LVI. V. pag. 373.

(t) Præsede G. F. SIGWART, Respondente G. H. FEHLESEN. Tubingæ 1756.

strarum dedit descriptionem accuratus WAGLERUS (u). Quid vero pluribus opus est, dum ipse Medicinæ Parens, quique vestigia ejus presserunt sedulo has notarunt (v). A pituita quidem easdem oriri credebant, cum caput pituita plenum ægrotaret, sed & ex aliis quoque partibus in pulmones derivari posse. Nam cum *morbi omnes partim quidem ex his quæ corpori insunt, pituita & bile oriri dixisset HIPPOCRATES (w)*; ita & *ex his quidem causis pus in pulmone colligi (x)*. Quam autem a capitis pituita nasci contenderat, satis constat ex abundante muco per universum corpus oriundam. *Fit quoque suppuratus, inquit, si ipsa pituita ex capite in pulmonem defluerit, ac primum quidem ut plurimum latenter defluit, tenuemque tussim exhibet, sputumque paullo solito amarius existit, colorque tenuis adest. Progressu vero temporis, tum pulmo exasperatur, tum intus a pituita inhærescente & putrescente exulceratur, pondusque in pectore & dolorem acutum ante & retro exhibet, corpus vehementer incalescit, pulmo a calore ad se pituitam EX TOTO CORPORE, præcipueque ex capite trahit (y)*. Quæ si conferantur cum natura morbi mucosi, ab humore bilioso inertis & mucoso abundante geniti, bene cum hodiernis observationibus convenient; quin si his jungatur aurea in has Coaca prænotio genuinum illius sensum pulchre callebit quisquam: *Quibus cum febre lateris dolore accedente,*
al-

(u) *De Morbo Mucoso.* pag. 87 & 93.

(v) Conferri omnino meretur Cel. VAN ZWIETEN, *Commentar.* Tom. IV. pag. 56 & seqq.

(w) *De Morbis.* Lib. I. FOESII sect. V. pag. 446. lin. 33.

(x) *Ibidem.* pag. 450. lin. 32.

(y) *Ibidem.* lin. 46.

alvus aquosa multa bile permista transmittens allevationem adfert : deinde vero cibos averfantur & sudoribus diffluunt, cum bene colorata facie ac humescente alvo, & dolor aliquis oris ventriculi succedit, ii diutius morbos trabentes pulmonum vitiis laborantium more intereunt (z). Hæc autem proprie illa phænomena, quæ sub specie secunda comprehensi, cujusque simulacrum ad ægrotum primum exhibui, præfagiunt. Aphthosam quoque conditionem (a) perinde ac cutis exanthemata (b), in hisce annotavit, nec sine magna veri similitudine, oculorum & pupillarum degeneraciones. Utinam jam inde ad nostra usque tempora similibus observatarum, quas veteres tam accurate notarunt, ut alteram Phthiseos classem ex catarrhalibus constituerint, continua series esset! De Tussi quoque a vermibus omnis ævi Medicorum schola mentionem injecit, eandem siccam, tenuem, irritantem frequenter, aliquando inanem nihil egerentem, vocavit; sæpeque optimum vermium signum concurrens habuit. FORESTUM supra jam vidimus solâ hâc tussi, ut signo, puellam quartanâ a vermibus per sex menses misere vexatam simplici medicamento, quo quinque emissis febris fugata est, liberasse.

THEORE-

(z) N°. 67. FOESII Sect. II. pag. 127.

(a) *De Morb.* Lib. II. pag. 478. lin. 23. VAN ZWIETEN Tom. IV. pag. 57.

(b) *Prænot.* FOESII pag. 114. E.

THEOREMATA PRACTICA.

- I. Cum raucitate conjuncta diu perseverans Tussis sicca tabem prædicit.
- II. Quæ per periodos vexant Tusses intestinorum malis conditionibus plerumque natalem debent.
- III. Omnibus mucosis Phthisis accedens ancipitis eventus est, quoniam ad pulmones jam delata pituita, vel in iisdem acris facta, inveterati mali ægerrime extricandi soboles est.
- IV. Ob tussim spasticam effrenem male sæpe habent Phthisici vermibus obsessi, unde simul magnum sanationis prosperæ impedimentum.
- V. Eadem de causa sudoribus & diarrhoeâ colliquativis citius quam simplici mucoso intereunt.

MANTISSA.

Veterum monumenta collustrantes magnam eorum sedulitatem, quam in humorum morbosa qualitate impenderunt, merito mirari debent; quâ observando naturam tantum, Peripateticorum questionum non habitâ ratione, prærogativâ qualitatē donatam præ alia vix cardinalem causam agnoverunt; sed prouti tempus atque occasio ferrent, morbos tractarunt & communicarunt. Revera multi morbi dantur, qui facie inflammatoriarum, vel nervosarum affectionum in modum decurrentes, fundamentum suum primarium in materia frigida inerte ponunt (*d*), quæ vitali vi, calore stagna-

(*d*) Vide Cel. GAUBII *Institut. Pathol. Medicinal.* §. 278, 283, 288, 373.

stagnatione, vel motu progressivo impedita externa exhalatione, acris facta pessimas tragœdias ludit. Hinc inde quidem videntur veteres pituitæ, quam in capite plurimum fecerni statuebant, bilem, quippe calidiorem ex hepate secretam, defectu cognitionis mirandæ microsmi structuræ, recte tamen quoad eventum, junxisse. Folliculorum autem tubi alimentarii glandulosorum degeneraciones, raro existunt, quin ceterorum viscerum abdominalium, maxime vero hepatis, post se trahere solent, unde & bilis solito copiosior secretio fit, ut sæpius indicatum est. Nam cum ex natura quidem rei ipsius sequi videretur, ut adeo oppositam inter se habentes indolem humores, bilis nimirum & lenta pituita, nunquam simul prædominentur; atque eadem de causa non deesse singulares illud obfirmantes observationes (*d**), ple-

(*d**) Faceta & notatu simul digna historia est, quæ in vita JOH. HEURNII exstat: „ Cum Clarissimus LIPSIVS tædiofissimo malo conflictatus fuisset, febriles insultus varios expertus, stomachus, totumque corpus ei flaccidum & marcidum: contigit quodam die, ut assumpto pharmaco alvum exoneraret. Sensit autem, dum naturæ necessitati pareret, ingentem se copiam alvo effundere, eamque continuo & cohærentem. Intuetur quid sit rei, videt attonitus se ejusmodi massam effudisse, quæ formam & characterem intestinorum plane exprimeret. Consternatur, illicoque HEURNIUM vocat, de vita sua actum dicens, nam omnia se intestina effudisse. Inspicit alvi proluviem HEURNIVS & læto vultu ad LIPSIVM versus: respice, inquit, trophæa de tuo morbo: hic focus & sentina totius mali jacet. Nam erat lenta & viscida pituita, paulatim in tota intestinali fistula coacervata a sedentaria & studiis contabescente vita, ejus figuram referens, in vita JOH. HEURNII pag. 6. ante Oper. Omn. posita.

plerumque tamen & vero consentaneum animadvertitur, ambas simul, & bilem copiosam & mucum intestinalem, maxime omnium in verminantibus obesse, quod summus Naturæ Dogmaticus extra dubium præcepit. Cum enim omnibus notum sit copiosam mucidam materiem intestinis inhære, in qua, si adsint, stabulantur vermes, præsentiam illorum ab abundante bile indicare quidem voluit: *At quæcunque jejunæ multis diebus aliquantum biliosa vomitione rejiciunt, si neque uterum gerunt, neque febre detinentur, interrogabis num lumbricos rotundos una, cum vomitu refundant (e).* Utinam igitur in terris uliginosis & aëre continuis vaporibus referto salutaris artis Antistites hoc thema ad antiquam fidem suis illuminatione in ævo captis observationibus locupletare pergant! Certe majus continuo incrementum intricatissimorum mucosorum morborum classis captura est, dum ea inflammatoriorum & nervosorum secundariorum sub veram faciem prodibit.

(e) *Predictor.* Lib. II. FOES. sect. II. pag. 108. E.

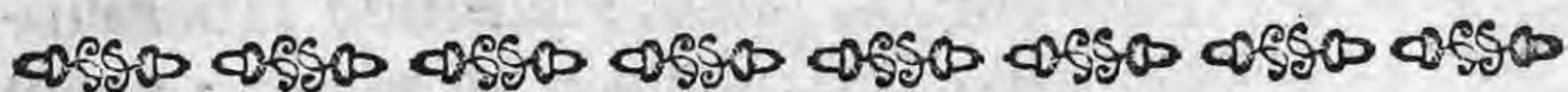

SECTIO

SECTIO QUARTA.

PLEURITIS ET PERIPNEUMONIA CUM VERMIBUS.

§. L I*.

Hactenus dixi quæ per varia genera febrium, maxime in constitutione æstiva & autumnali, perpetua fuerunt; nunc vero explicabo quæ tempestate hyemali & vernali cum lateris dolore grassata sunt. Quod ut ordine fiat, haud alienum ab instituto meo fore existimavi, si commentariolum quendam *Pleuritidis verminosæ* in genere præmittam, ut propter rerum pertractandarum copiam, in scholiis enarrationi clinicæ subnexis, omnis evitetur ambiguitas, & Tirones melius capiant, quinam sint morbi de quibus hacce in sectione agatur.

§. L I I.

Attenta auctorum lectione docemur, dari *Pleuritides* & *Peripneumonias verminosas*, diversas ab iis, quas sola in sanguine producit diathesis phlogistica. Ne autem vel speciem hujus ex ipso HIPPOCRATE, aliisque veterum recenseam, multi post GABUCI-

NIUM Pleuritidis mere verminosæ, fecerunt mentionem; quod vel apud BONETUM (f) videre licet. De Natura vero ejusdem non æque sentiunt: utrarumque verò, cum non defint exempla, paucis indicare expediet, quæ maxime ex utraque parte dicuntur, quo facilius nostram quoque historiam expendamus.

§. L I I I.

Cuncta symptomata, quæ Pleuritide laborantibus evenire solent, spectabantur in puella, quam curavit GABUCINUS (g). *Dolor* (huic) imprimis *aderat punctorius in Thoracis parte dextra; tussicula quædam sicca, vel levi quaque occasione commota, pulsus arteriarum durus, serræque haud omnino dissimilis, ac recurrens, spiritus offendens, continens febris. Cum & interdum videret totum corpus frigidum, nonnunquam calidum, cum malarum alterius rubedine fieri, sumpto ad Lumbricos necandos & educendos medicamento, statim plures eduxit atque incolumis evasit.* —

Similis naturæ Pleuritis occurrit apud BALLONIUM (h) in puero. *Detrahebatur audacter sanguis, dolores non concedebant, inopinato Vermes exclusi sunt,* &

(f) Sepulchr. Anatom. Tom. I. pag. 637. obs. 38. & MANGET. ib. loci. ANDRY Historiam exhibuit Pleuritidis a Tænia productæ, de la Gen. des Vers. Præface pag. III. Confer & Histoire de L. A. R. des Sc. 1709. pag. 31. 4°. BIANCHINI alias ab Ascaridibus. Lib. citat. pag. 214 — 216. vel Comment. de reb. Vol. I. pag. 240. perinde ac DARLUC Rec. periodique Tom. VII. pag. 55 & 56. vel Comm. de reb. vol. VIII. pag. 446.

(g) Apud BONETUM. loco supra citato, & ANDRY Lib. citat. pag. 311.

(h) Tom. II. op. omn. Epidem. Ephemer. Lib. I. pag. 14.

Et dolores quieverunt. Pariter contigit apud L. RIV-
 VERIUM (i). Puella quinto morbi die tres aut quatuor
Lumbricos excrevit per clysterem, ac diebus sequenti-
 bus quam plures, tum exhibitis medicamentis *Lumbri-*
cos expellentibus, tum purgante medicamento, Et ita
 curata est.

Magnus & nunquam satis laudandus F. HOFF-
 MANNUS similes, sed cum differentia quadam com-
 memoravit. *Lumbrici*, inquit, quoque ob *Tussim*
febrem Et *lateris dolorem Pleuritidem* mentiuntur, quæ
 tamen a vermium symptomatibus, dolore sub costis
spuriis, febre acuta Et *tussi sanguinolenta* distinguen-
 da (k). Et alibi. *Vermes sæpissime dolores pleuriti-*
cos sub costis spuriis mentiuntur, quum in *Intestino co-*
lo versantur (l). Quam sententiam jam fovisse vi-
 detur HELMONTIUS (m), ubi in simili Pleuritide
archeum in stomacho propter vermem irritatum, qui
acorem produxerat, inque pectore punctorium dolorem
 incusavit. —

Attento interea cuivis facile patet, priores ex
 GABUCINO, BALLONIO atque RIVERO relatas spe-
 cies, saltem primam, magis accedere ad veram
 Pleuritidem, quam sequentes ab HOFFMANNO tra-
 ditas, magis ad spuriam vergentes; quippe dolo-
 res laterales inferius, quam in memoratis locis
 irritasse apparuerunt. Obiter tamen notandum, re-
 vera quidem sanguinolenta sputa in verminosa pleu-

(i) Observation. Cent. I. Obs. LXXV. pag. 487.

(k) De causis morbor. latentib. Tom. III. Sect. I. Cap.
 VII. §. LIII. op. omn. Tom. I. pag. 332.

(l) Oper. Supplem. Tom. II. part. II. pag. 583. seu
 Dissert. exhib. Praxin clinicam Morborum Infantum Cap. V.
 No. 3.

(m) Apud BONET. locè citato.

pleuritide prodiisse, & febrim acutam eandem comitatam fuisse. Plus semel ambo hæc phænomena animadverti; ut vix nisi urinâ, distinguenda ejusmodi, a vera Pleuritide esset.

§. LIV.

Unde minus apposite regerere nequeunt, proprie loquendo, tantummodo *Pleuritidis* vocabulo insigniendum esse ejusmodi lateris dolorem, qui, cum inflammatione, membranam costas vestientem, aut ipsos intercostales musculos, ferit; dum particula *itis* tantum inflammationem denotat, & sublati vermibus in hisce, quas depingo, *Pleuritidibus*, plurima sæpe silent symptomata, etiamsi satis sæviissent. Utrisque autem *Pleuritidis* nomen tribui fas est. Nam si per *Pleuritidem* intelligatur, dolor latera pungens cum pulsu excitato & respiratione oppressâ, molestaque tussi, allegata supra exempla *Pleuritidis veræ Verminosæ*, evidentissimum præbent indicium. Insuper quoque scire oportet, vermes irritatione sua inflammationibus producendis capaces existere, quemadmodum in exemplo ex GABUCINO allegato, omnia ferme inflammatoriæ pleuritidi responderunt. Si enim animata potentia experientissimo GABUCINO haudquaquam suboluiisset, in antiphlogistica administratione perrexisset. Verum dantur *Pleuritides* omnibus notis inflammatorias æmulæ. Tales autem exhibuit tam dives observationum, modo laudatus T. BONETUS (n), quæ in omnibus veram & legitimam, non autem spuriam æmulabantur, cum sanguinis expuitione, spirandi difficultate, febre & aliis

(n) Loco citato.

aliis symptomatibus, quæ veram Pleurisin comitari solent. Quotidiana enim cadaverum in Xenodochio Ferrariæ sectio docuit, viscera interiora, stomachum sc. & intestina, Lumbricis & Vermibus tota fuisse infarcta.

§. L V.

Utriusque præterea generis Pleuritides uberissime quoque prostant. In Epidemia autem, quæ regnavit *St. Jean d'Angeli* (o), ægrotantes quadruplici modo infestabantur.

Alii enim Pleuritide & Peripneumonia spuria, absque ullo malignitatis indicio correpti, per tres, aut ad summum quinque dies ægrotarunt, nisi in quibusdam in sequentium quandam speciem abierit.

Secunda species sub forma febris continuæ decurrit, decumbentibus capitis dolor & renum, vigiliæ pertinaces, dejectiones purulentæ & verminosæ, sæpissime sudores copiosissimi & symptomatici, nullum levamen adferentes, Tussis sicca, respiratio brevis & profunda, nullus tamen lateris dolor, nec etiam pectoris pondus adfuerunt. Ultra septem dies non durarunt: & quamvis pectus parum videbatur affectum, eadem tamen post mortem quam cætera exhibuerunt phænomena.

Tertia specie prehensi laterum dolore, spurias plerumque costas obsidente laborarunt, violenta sub tussi, quæ sicca & molesta. Sputa in his sub initium morbi fuerunt saponacea & alba, in progressu vero crassa & quasi purulenta. Oppressio non adeo fuit molesta, attamen sub vigore morbi eadem

(o) *Recueil Periodique &c.* Tom. VII. pag. 136 & seqq. vel *Comment. de reb.* vol. VIII. Part. iij. pag. 449 & 450.

eadem ac in præcedente apparuerunt symptomata.

In *Quarta* denique specie, præter symptomata secundæ & quartæ, notabili oppreffione una cum sputo rubiginoso & sanguinolento afficiebantur. — Plurimi ægrotantes vermes aut per vomitum aut per alvum reddiderunt. In quibusdam post mortem lustratis visceribus, membranam pulmonum propriam, atque pleuram in coagulum crassum, solidum & quasi purulentum mutatum, inque corde polypos immensæ magnitudinis repererunt (p).

§. L V I.

Immo maligniores, quin inflammatoriæ & suppuratoriæ sphaceloque stipatæ inveniuntur apud supra laudatum RAULIN (q). Etenim „ad finem „mensis Aprilis acciderunt febres continuæ, simplices quibusdam, aliis vero inflammatoriæ: „aggrediebantur semper cum perfrictione; & „omnium molestissimum inflammatoriarum symptoma erat dolor hypochondria & musculos interiales vicissim occupans. Inflammatio quam cito diaphragma adiit, unde & pleuram petiebat; dieque morbi quinto ægrotantes opprimebantur; aliquando quarto, aut tertio.” Et maxime verminosas fuisse apparet, quoniam iterata purgantia, vermifugis nupta, ab initio post primam secundamve institutam sanguinis missionem desiderabant. *Il étoit des malades qui rendoient jusqu'à cent vers*, fuerunt ægroti qui reddiderunt usque centum vermes (r).

Quin

(p) *Ibidem Loci.* pag. 139.

(q) *Des maladies occasionnées &c.* pag. 157. Confer simul *Recueil periodique &c.* Tom. VII. pag. 168 & 207.

(r) *Ibidem.* pag. 158.

Quin ejusdem malignæ naturæ, quamvis mitiores sub ingressum, & vagæ in quibusdam, quæ regnarunt exeunte anno 1751. ex eodem auctore disci potest (s). Initio nempe aderat dolor acerbus in latere qui rursus disparuit & renascebatur; oppressio hic tolerabilis, excepto in doloris sævitie; plures tamen ab eadem quam quidem a præcedenti epidemia perempti sunt (t). Præterea tussi afficiebantur sicca; cum dolore vero obscuro minus tussiebant, sputaque excreverunt lymphatica (u). *Sanguis de vena emissus crusta inflammatoria dicta, erat obsessus ut in vera Pleuritide, &c.* (v). Vehementiores tandem adhuc fuerunt quæ regnarunt in Constitutione annorum 1748. & 1749. dum & cadaverum hisce demortuorum sectione constitit, pulmones repertos fuisse sphacelatos & omnes lobulorum cellulas lymphâ crassâ gelatinosaque turgidas. Singulum modo vermem teretem in ventriculo repererunt; intestinum vero duodenum & tenuia, admodum dilatata, iisque repleta fuerunt. (w).

§. L V I I.

Pleuritides igitur & Peripneumoniæ non semper symptomatice existunt, sed etiam malignæ epidemicæ, eodem ex gremio quam ceteri morbi maligni oriundæ. Annonæ caritas, ejusque prava conditio memoratam constitutionem antecessit, quam tanquam causam proxime prægressam salvavit

(s) *Observ. de Medicine.* pag. 299.(t) *Ibidem.* pag. 301.(u) *Ibidem.* pag. 302 & 303.(v) *Ibidem.* pag. 306.(w) *Ibidem.* pag. 307.

tavit Doct. Auctor (x). Initio quippe invasionis perinde laborarunt plebs & proceres. Pauperes vero copiose excreverunt vermes, quorum intestina iisdem scatebant; quod non ita contigit, quibus ampliori fortuna prospexerat DEUS. — Vermibus denique potissimum prospiciebatur, directâ primariâ in eosdem indicatione. Pulsu depresso, febreque absente, dabatur emeticum; præsentibus præprimis nausêâ atque vomendi conamine. Pulsu vero duro, post emesin vena secabatur iterum si opus esset. Reiterabatur emeticum, si quando perseverarent vomendi conatus, aut ventris fluxus; mox tempore matutino vel alternis diebus ingerebatur ptisana regia dicta cum Senna Tamarindis & Anthelminticis.

§. LVIII.

Quapropter ratione caussarum irruentium multifariam existunt Pleuritides verminosæ; & vermes sive per se, vel, eos comitantibus aliis caussis, epidemicos morbos maxime intendunt; unde & pro varia constitutionis indole simplicissimæ, biliosæ, aut putridæ & suppuratoriæ nascuntur. Hisce prælibatis epidemiæ nostræ morbos secundum hanc normam videamus.

§. LIX.

Sub finem hyemis 1761. (§. XVI.) potissimum mense Martio & Aprili 1762. observatæ sunt *Pleuritides* & *Peripneumonice leviores*, quæ nihil peculiare præ se tulerunt, nisi quod encephali perturbatio

(x) *Ibidem.* pag. 311 & 312.

batio repente aliquando manifestaretur : emissis vero foras lumbricis , brevi iterum temporis spatio ad sanitatem redierunt affecti. Incipiente deinceps magis æstuaræ cœlo, nondum finito Aprili mense , jam tum acrius insurrexerunt , non ita simpliciter sed etiam sub forma *februm biliosarum*. Maximam tum intulit vim epidemia in sexum sequiorem , ex quo feminam sexagenariam fervare non potui, quin paraphrenitide metastaticâ perierit. Duæ tamen simili morbo, quamvis acriter ægrotantes, pristinam salutem adeptæ sunt. Plurimi vero integre judicabantur intra septenarios tres. Eodemque tenore , etiamsi pauciores afficientes, redierunt sub finem autumnæ, biliosæ rursus pariter ac verminosæ febres. Quidam peripneumoniam exhibuit ex ictero ; contra ex peripneumonia acuta icterum alter. Mense Octobri febrem simplicem biliosam, quinto ab initio, in sævam pleuritidem bilioso-verminosam abeuntem in rustica procera, quæ tamen uno eodemque tempore ad salutarem finem perducta est, animadvertere dabatur. Sub hacce periodo non adeo malignæ & pertinaces vexarunt , quam sub verna constitutione.

Dolor in hisce potissimum feriebat dextrum, in illis vero sinistrum latus. Tussis prius sicca, irregularibus afficiens paroxysmis , sub vespera plerumque aucta, doloris sensationem augere consuevit : progressu morbi quidem humidior , raro tamen sputa cocta, contra spumosa cruda, subbiliosa, putrida rejecit. Dolor capitis & lumborum plerisque familiaris. Sudores copiosi in biliosis, non plane critici, in quibus vigiliæ pertinaces : attamen non ita copiosi, sinistro latere laborantibus. Pulsus nunc durus, nunc intermittens, in aliis

aliis magis regularis. Pupillarum denique plerumque cum vermibus dilatatio consueto major, & oculi renitentes.

Quibus sanguis mittebatur, in priore memorata periodo, inque etiam plerisque biliosis non remittebat semper lateris dolor, cum pristinus brevi rediret, etiamsi & pro tempore levati apparerent; sin minus vermes exitum petiissent: neque sanguis in his inflammatorius; vix quidem coadunationis crassamenti aderant indicia, quod tamen in Verminosa Pleuritide citra epidemiam frequenter observare contigit. Anthelmintica purgantia optime his ex usu fuerunt, & si quando circa quartum quintumve diem serius ocus vermes excludebantur, ægroti facillimo negotio ad sanitatem, paucis indigentes ad integram saburræ extirpationem, sive viscerum tono restituendo, aut expectorationis levioris promovendæ gratia pervenerunt. Atque hæc quidem in pluribus levioribus perpetua fuerunt, in quibusdam vero etiam post animatæ potentiæ morbosæ expulsionem magis moti sunt dolores in hacce periodo, attamen multo magis in describenda. Plus quoque negotii fuit, quando diebus judicatoriis superessent, ut infra in singulis patebit.

§. L X.

Complicatæ autem admodum, quæ anno nimirum exeunte 1760 & incipiente modo 1761; itidem eodem finiente, infestarunt pleuritides & peripneumonix, plurimum *putridæ* refertæ vermibus, quin *inflammatoriæ* & *suppuratoriæ*, difficilis judicationis. Quorum quidem decursus erat, ut incipiente verminatione putridæ constiterint, donec
mi-

mitiores evaserint, mense Martio & Aprili 1761 (§. LVIII.). Redierunt similiter putridæ, comatosæ phræniticæ valdeque complicatæ Januario & Februario anni 1762. suppuratoriæ simul tunc temporis, usque fere in solstitium æstivum: & omnium pessimæ, ut supra jam indicavi (§. XV.) anno 1763. quarum uni & alteri medicinam feci.

§. L X I.

Duplici tamen præ cæteris *modo* videbantur infestasse, vel sub *catarrhalis*, vel *veræ pneumonicæ* facie, utraque formâ putridæ febris tecta. Communia quidem phænomena quædam manifestabant, veluti præcordiorum molestam sensationem cum ponderis sensu in pectore, capitis & lumborum dolorem, coma, catoche &c. omniumque consuetorum symptomatum aggravationem. Attamen

Catarrhalis quanquam caput & pectus moleste afficiebat, doloribus subrheumaticis omne corpus ciebat, aliquando acriter: alii de stupore in manibus ac pedibus questi sunt, nonnunquam de dolore in cruribus & tibiis, plurimi in parte sinistra; dum horrores vagi pro ægrotantium conditione incerto calore secuti, sudores frigidi acritici cum extremitatum perfrictione, respiratio difficilis cum molesta capitis affectione creberrime observabantur. Sputa pauca spumosa, vigenteque summâ putredine, coloris fusci putrida. Lingua in morbi principio vix mutata, dein alba facta, rimas tandem egit profundiores nigerrimas, quæ siccæ aut aridæ minus bonum indicium tulerunt, quam si denuo humida evaserat lingua. Urina per totum fere morbi decursum limpida, in paucis parvo enæoremate suspenso, in quibusdam cessato delirio cernebatur

nebatur hypostatica verminantium consueta. Capitis affectio multis quoque mitior quam in putridis pneumonicis, ut interdum ex delirio ad se redierint: in rigidis autem res aliter comparata fuit; nam si eâdem catarrhali prehenderentur exitiale plerumque fuit cum vermibus ad caput metastasis, sin minus liberaliter fluxerit alvus. Commune quoque phænomenon erat, ut circa vesperam omnia intenderentur, & cum vermibus pejora longe symptomata, maxime vero præcordiorum & pectoris angor, capitisque aggravatio, ut & visus obnubilatio animadverterentur; inque his lingua magis squalida, arida, nigerrima. Nonnullis quidem animadvertebantur phænomena, quæ sub febris nervosæ nomine ex Magni HUXHAMII observatione, cui tot Medicina debet, comprehendit Doct. JOHN BALL (y). Plurimi tamen catarrhali putridâ tenebantur; quapropter, & a vermibus in intestinis stabulantibus critice molientibus, vel artis auxilio magis in diarrhœam pronerant, quâ sæpe salutaris morbi facta mutatio est. Fatendum tamen, in minus primarum viarum saburrâ obsessis, vix sensibilem evacuationem, præter eam quæ a vesicatoriis eliminabatur, animadversam esse. De salivæ vero copiosiori in fine morbi affluxu, diuque aliquando protracto, sæpe sæpius dubitavi, utrum vermium symptoma, num vero critice morbum solvens considerandus esset; quamvis nequaquam obsim, quo minus eandem critice plerumque in similibus casibus evenire posse credam.

(y) *The modern Practice of Physic.* by JOHN BALL. Lond. 1760. vid. *comm. de reb. gestis &c.* vol. X. part. II. pag. 255.

§. L X I I.

Catarrhali hacce detenti, Pleuritidis veræ notas haud exhibebant, cum pectoris & lateris affectio symptomatice provenire haberetur. Quare præter Diluentia Resolventia, Vesicatoria Epispastica, Mannata, Rhabarbarina & Salia digestiva, Cortex Peruvianus maximam curæ partem absolvit.

1. Verbi Dei minister catarrhali hac una cum vermibus & putridi magmatis copiâ magnâ in intestinis laborans in coma somnolentum inciderat, quo per dies quatuordecim affectus diarrhœâ criticâ ramentosâ cum urina hypostatica ex albo flavescente judicatus est. Pupillæ admodum dilatatæ erant, adeo, ut iris vix distingui potuerit; immodicam salivæ quantitatem effudit, aliquot librarum nychthemeri spatio, per septimanas successivas, eodem modo ac si Mercurium eum in finem assumserat. Summa debilis hujus constitutio, vix alia præter pharmaca ex nobili illo Peruviano antidoto, Rhabarbarinis maritata, admittebat; dum spasmi ceteræque turbæ aptis his adversis, ex Aquis analeptics, adjutis vesicantibus auferebantur; & noster postea firma sanitate gavissus est.

2. Vigil nocturnus jam trium hebdomadum spatio, comate vigili subdeliroso, cum pupillis admodum dilatatis, sudore cum extremorum perfrictione perfuso, vix febre remittente cum pulsu inconstante, urinâ tenui flocculosâ, graviter ægrotavit; quem latis vesicatoriis quatuor simul

plagis impositis , & coactæ alvi solutione cum insequente putrida verminosa secessione , Cortice plurimum Peruviano , aptisque diluentibus proficiens , auxiliante summo Numine , revocare , propter pueros minutilos , mihi gratulatus sum. Huic etiam mox hypostatica evasit urina , quamprimum exitum petiit putridum magna : & cum mente , jam ex delirio redux , constabat integer , de immanibus cruciatibus per universum corpus , brevi quoque dissipatis , questus est.

§. L X I I I.

Lente ingrediente catarrhali hacce cum levioris horroris sensu , primâ modo morbi elapsâ septimanâ , Medicinâ haud factâ ægris apposite , fiebat ad caput metastasis : ast subito invadens cum febris valida ab ipso morbi principio , vel tertio , aut ad summum quinto die , ferox delirium excepit immanem capitis dolorem , visûs obnubilationem , auriumque tinnitum in uno & altero linguæ aphoniâ stipatum. Ad quinque vocatus ægrotos ferò hoc pacto Medicinam parantes , duobus tantum exoptatam opem ferre potui.

1. Primus Nauta , cujus salus duobus antea Chirurgis commissa erat , ad quem tertius ego vocatus sum. Urina tenuis limpida , parum floccosa : lingua nigerrima , fissa , arida : tendinum subfultus : pulsus intermittens : facies squalida contracta Hippocratica : Tussis sicca : sputa pauca subputrida tenacia. Irritâ ipsi factâ Medicinâ phrenitice occubuit tertio vocationis die.

2. Danista vitam agens otiosam , catarrhali putridâ afficiebatur. Absque levamine sanguis a Chirurgis missus est ; dum sævo adeo prehensus est delirio

lirio æger, ut quatuor viri robusti vix istum tenerent, ne lecto desiliret. Arcessitus ego quatuor simul imponi tibiis & cruribus vesicatoria jussi, apponique similia plantis pedum & nucho acria epispastica; & facili nostro in assumendo, sub delirii intervallo, promptissimum purgans propinavi, quo copiose secessit alvus, putrida, ramentosa, tantoque cum levamine continuo fusa, ut caput integre liberatum sit & pectus; subsidente statim urinâ hyposticâ. Mitioribus ceterum ad reliqua subigenda indigens, septem dierum spatio, sanus evasit.

3. Rusticus ex simili morbo fatis cessit, quinto a principio, qua nocte ad auxilium ejus vocatus eram.

4. Nobilis vir a secretis eodem modo catarrhali una cum comate dilioroso prehensus, latis vesicantibus & epispasticis, salutariter fluente alvo, paucisque postea ingestis purgantibus, ex atris faucibus ad pristinam sanitatem DEO auxiliante revocatus est.

5. Rusticus exercitatus spiritibus ardentibus justo nimis deditus similiter adfectus, eodemque modo administratus, imperfecte judicatus est. Signis dein felicioris sanationis jamjam ex gravi morbo phrenitico nonnihil perspicuis, honestam missionem parcimoniæ causa impetravi: nostrum interim denuo curæ commiserunt illius, qui prima morbi invasionis tempore saluti ipsius præfuit. Recidivam vero passum, ut mos in putridis est, nisi integra fomes extinguatur, brevi post, vitam cum morte commutasse nostrum moleste audiui.

§. LXIV.

Pneumonicæ vero putridæ febres, sub forma veræ magis Pleuritidis & Peripneumoniæ infestantur; & inflammatoriæ indolis exquisitæ putridæ plurimis phænomenis erant tectæ. Aliquando in initio leviolem tantum dolorem exferebant, sævientem postea admodum, evocatâ primarum viarum saburrâ; aut, materiæ morbosæ versus caput inductâ metastasi, recrudescebat, cum ex periculofissimo illo statu ad se redierint ægroti. Urina in his plerumque turbida, jumentacea, non subsidens coloris subflavescentis, vel subfidente cum hypostasi inæquali disrupta; aut etiam cum albo sedimine; nullum autem ægrotum mihi repræsentare possum qui rubicundam, similemve in fundo matulæ deponentem materiem reddiderit. Lingua lata alba, squalida, & veluti in reliquis putridis, humida, plerumque crustâ densâ atro-fuscâ obsessâ, & magis quidem quam in supra memoratis continuis putridis. Pulsus vacillans, quibusdam mollis, aliis intermittens, raro durus vel vere inflammatorius, nisi sub vermium irritationibus, quo tempore simul magis intendebantur & tussis & lateris dolor una cum febrili paroxysmo. Tussis quoque pro intensiori symptomatum gradu adficiebat. Sudores fere copiosi acritici plerumque, nisi subfidente urinâ. Denique vel vigiliæ erant pertinaces, aut comatose tenebantur affecti. Alvus initio quidem erat adstricta, donec critice, aut medicamentorum ope solveretur, quod plerumque salutariter evenit decumbentibus. Et quoniam putridis fere familiare est, per pulmones scilicet per sputa sese evacua-re, apta Apozemata cum Salibus mediis, Syrupis offic-

officinalibus tum Mellitis cum Manna potissimum in usum vocabantur. Kermes minerale in nonnullis, tam sputis referendo, quam egregiam vim anthelminticam exserendo, ex usu fuit.

Prævisis nunc quæ pertinent ad universa genera febrium pneumonicarum verminosarum, ad singulorum quorundam curationes veniam.

Æ G R O T U S P R I M U S.

Cultor terræ rigidus exercitatus, febre corripitur pneumonica, cum lateris finistri dolore; urina coloris naturalis erat; lingua parum obfessa; pulsus non admodum durus nec inflammatorius; caput vero & totum ferme corpus dolebant. — Ab Electuario diapruno cura inchoabatur, superimpositâ mixturâ ex Sale medio, Syr. è quinque rad. aper. & Aqua Sambuci. Vermes prodierunt die tertio: mitigato lateris dolore & pectoris angustia, integrum fuit sola dare Anthelmintica. Septimo autem ab invasione tussis aucta de novo est; fugata tamen rursus, datâ ex Antimonio diaphoretico non edulcorato, Syr. 5. rad. aper. & Aqua cochleariæ mixturâ; undecimo a principio die sanitati restitutus est, ut rebus rusticis vacaret. Sputa perpauca excrevit & urina post emissos vermes in hyposticam evasit.

Æ G R O T U S S E C U N D U S.

Femina ætatis mediæ febre pneumonicâ lecto adfigitur subbiliosa; &, una cum molestâ præcordiorum anxietate, dolorosa ipsi fuit inspiratio. Facies tamen erat pallida, oculi renitentes, pulsus modice tantum mutatus, plurimum inordinate

intermittens. Multa cum lumbricos manifesta-
rent, ab initio purgans anthelminticum dabatur:
aucta vero magis ac magis est anxietas, etiamsi
lumbricos aliquot ab assumpto medicamento deje-
cisset, ut subinde in animi deliquium ægra incide-
rit. Hæc cum turbis reliquis, rejectis denuo lum-
bricis, filuerunt. Dolor vero in latere rediit, &
tussis quæ antea sicca fuit, vexante animatâ po-
tentiâ, nunc vero humida evasit; sputa tamen
cruda spumosa parum cocta. Ad septimum urina
sedimentum album deposuit cum antea jumenta-
cea turbida steterit. Mixtura laudata ex Antim.
diaphor. &c. ter iterata radicitus morbum sustu-
lit, ut quatuordecim dierum spatio pristinam re-
cuperarit salutem.

E P I C R I S I S.

Ambæ hæ febris pneumonicæ cum vermibus
leviores fuerunt species. Sputa raro in hisce pro-
deunt cocta, si vermes mature exeunt, quoniam
& tunc salutaris per alvum criseos vice funguntur.
Aliquando tamen accidit, ut in ejusmodi leviori
specie ab initio comate afficiantur, quod vel se-
quens exemplum manifestat.

Æ G R O T U S T E R T I U S.

Puella viginti annorum acuta pneumonica
febre comatosa decubuit a principio: urina subjuga-
lis perturbata, pulsus intermittens, sudore perfusa,
subinde vehementer angi animadvertebatur. Unde
probabilis mihi cum esset de vermibus suspicio,
Apozema resolvens incidens leviter alvum ducens,
præ ceteris mihi arrisit. Quo assumpto, altero die
lumbricum

lumbricum unum & alterum, inter summas anxietates excrevit cum materiæ mucidæ multo, alvoque liquida.

Mente vero jam inde constans mixturam excepit terrestrem, lenioribus tantum laxantibus nuptam; sed alvo etiam ex hac nimis fusa, permanentibus insuper anxietatibus, paregoricum vesperâ datum est, quo egrie ambo hæc symptomata sistebantur. Quarto vero iterum propinavi mixturam laxantem anthelminticam, felici adeo eventu, ut eodem medicamento ter iterato, debellatis feris alvinis, expulsaque materie pituitosa non pauca, nihil aliud assumerit. Intra dies quatuordecim, urinâ sub alvo fusiore jam hypostaticâ, ad sanitatem perducta est, pauca sputa excernens.

E P I C R I S I S.

Decocta saturata radicum aperientium, similibusque specierum resolventium Graminis nimirum, Fæniculi, Levistici, Petroselini, Parietariæ, cum Salibus mediis Manna aut Syr. cichorei cum Rheo, in ejusmodi affectibus ubi pulmones lentâ pituitâ, cum feris in intestinis, opprimuntur, præcontractioribus purgantibus in principio feligenda esse, iterata evicit experientia. Sed hoc quidem perpetuum non ita accipiendum est, quin inductâ per metastasin encephali perturbatione, fortiora tunc desiderantur. Quod tamen plerumque ex linguæ inspectione, quæ in postremo casu vel arida aut nigra, in illo verò in interstitiis tantum folliculorum glandulosoformium, verminantium consueta est obsessa, discerni potest. Capitis igitur affectionem in nostra vermium consensui potissimum tribuendam fuisse, quoniam post primam

lumbricorum expulsiōnem non rediit, ipsa ægroti historia exhibet. Et iisdem in casibus prospere mihi cessit memorata methodus: præsentissima quoque deprehendi Terrestria non alcalina, quæ arbitrio cuiusvis, prout vis morbi postulat, aptis aliis nubi possunt; quippe serpentino intestinorum ductu, ferarum expulsiōnem egregie promovent, idque minori cum agitatione; præsertim si nidus jam destructus sit.

Æ G R O T U S Q U A R T U S.

Viginti & aliquot annorum homo, nuper junctus matrimonio, ex itinere, quo sub tempestate nimboſa, in cymba aperta maris sævitiem expertus erat, jam non nihil languescens domum redux graviter ægrotare cœpit, unde adjumento indigens ad ipsum arcessitus sum, lumbricis fere semper scatens, ne nunc quidem iisdem vacare, oculi ejus renitentes lachrymosi, cum pupillarum majore dilatatione satis abundanter manifestarunt. Morbus autem sub facie febris pneumonicæ prehendit eum cum lateris dolore; & quoniam non admodum vexabat lateris dolor, dabatur, propter vermium manifestam diagnosi, ex industria omiſſâ eandem ob rationem venæ sectione, Apozema resolvens alvum leniter ducens cum Electuario diapruno solutivo a principio. Alvus inde liberaliter ducta est, cum levamine tussis doloris & respirationis oppressæ, urinâ jam tertio morbi die deponente sedimentum ex albo leviter flavescens; & cum omnia ex voto procederent, quiescentibus lumbricis, salutaria naturæ molimina perturbare, a potentioribus religiose abstinui per octiduum: decimo

decimo vero morbi die, cum ex voto non responderent naturæ conamina neque critice solvi morbus mihi videretur, manifestâ, ut ante, animatâ diagnosi, mixturam familiarem anthelminticam nostro imperavi. Vermes per biduum pertinacissime medicamento repugnantes, nequidem alvo a dato medicamento ductâ, ingentes turbæ effecerunt.

Nocte autem inter undecimum & duodecimum ab ingressu tanto corripiebatur, cum pulsu duro, summoque præcordiorum angore, colico dolore, quo intestinorum merito metuerim inflammationem: sanguis nunc magno vulnere missus est, attamen nullam inflammationis crustam cruor gessit. Animatam quidem potentiam cum hujus doloris causam haberem, nulla in sanguine visa phlogistica diathesi, Terrestria anodynis juncta ex Aq. Fæniculi formâ mixturæ assumsit cochleatim, cum doloris & anxietatis levamine. Oculis insuper leviori flavedine tinctis, pariter atque urina colore croceo, bilem a vermibus fuisse motam, obicemque posuisse ductui choledocho, manifestum habebatur: quam ob rem, postquam emolliente & carminante clysmate dolori prospexissem, Acida Saponacea ipsi ex usu fuerunt. Attamen vero nondum finito ipso duodecimo die alterum colicæ accessum passus est, iisdem atque in priore comitatum phænomenis; unde & cum pulsus admodum esset elevatus & durus, iterum, ne in veram intestinorum inflammationem, ut simili in colico dolore evenit, abiret, sanguis missus est; & ne nunc quidem naturali fuit alienus. Clyisma perinde atque in superiore paraxysmo infundebatur, dum simile cataplasma abdomini imponebatur. Dolo-
re, reliquisque mitigatis symptomatibus, nondum
vero

vero emissis lumbricis, etiamsi liquide fatis fluxerit alvus, validiora demum Anthelmintica mercurialibus mixta animatam causam eradicarunt, & hisce colophonem imposuerunt.

E P I C R I S I S.

Magna illic quoad vermes, qui tamen quiete morbo subfuerunt complicatio; critice vero haud exclusi & a leniente cathartico moti, tam sævæ colicæ causam subministrarunt. Huic quidem defuit, quod tantum non omnibus evenit in tantâ morbi vi, ad caput scilicet metastasis, mature hic jam omnibus salutariter molientibus; ceterum in latebris suis firmiter inhæssissent infesta animalcula, probabile est, mature judicatum fuisse nostrum. Plerumque enim vermes solent pessima symptomata excitare, morbumque protrahere, vel cito lethi metum inferre, si quando diebus judicatoriis supersint.

Æ G R O T U S Q U I N T U S.

Pistor jam aliquo tempore, ex simili morbo epidemico clinicus, mense Majo finiente, valetudinis curam Chirurgo minus perito mandaverat; qui venæ sectione, expectorantibus, purgantibus, aliisque, tempus aliquot absque sensibili ægroti levamine triverat, meum tandem auxilium imploravit. Obpressio pectoris illi fuit molesta; tussis continua fere sicca, lancinante subinde leviter lateris dolore, pulsus vacillans intermittens, lingua subpinguis fusca tremula, urina tenuis citrea cum enæoremate, dum sudoribus innatabat æger. Vigiliæ aderant pertinaces, quas opiatis iste incassum

sum auferre annifus erat: nec mente plane constabat, multa autem verba profuse loquebatur. Hæc morbi diagnosi, quæ habebatur Peripneumonia notha putrida cum metastasi ad caput. Tussi pectorisque obpressioni quamprimum, si quid levaminis tribuere par essem incidente resolvente mixtura, qua tussis mitigata est, prospexi; quo impetrato perpendens totam rei cardinem in eo verti, quod putridum magma, quam primo quoque tempore, simul & semel subigeretur, deque corpore eliminaretur, pulsusque inconstantes refrenarem, nostrum more putridarum verminosarum curæ subjeci. Epispasticis & vesicantibus pedibus applicatis, alvus ciebatur purgante medicamento, atro-putrida, ramentosaque: allevatus noster admodum, & tussis cum multo minus moleste vexaret, pulsusque magis ordinate cum esset, non fluctuavi animo, quin statim ipsi Corticem Peruvianum, addito Rheo, ex Decocto aperiente, propinarem. Ad quintum vocationis diem, iisdem adhibitis jam hypostatica stetit urina cum sedimento ex albescente flavo: delirium vix amplius aderat; sudor jam criticus levans, & moderate magis quam accessionis meæ tempore; pulsus minus intermittens, magis constans, adeo, ut reliqua symptomata facillimo negotio subigere, integrum adpareret. Somnus autem per trium septimanarum absentiam rediit, lingua pellem exiit, abiitque febris, dum alvus naturalis evasit; nec ullum in pectore relictum vestigium fuit. Tam acute decumbens homo, intra trium hebdomadum spatium, ad sanissimam valetudinem sub Divinis auspiciis, qua quidem dudum antea frui non contigerat, pervenit.

EPICRISIS.

E P I C R I S I S.

Hujus typi morbi maxime videntur accedere ad descriptas supra putridas & catarrhales febres. Intercedere tamen cum illis magnam differentiam exinde patet, quod pectus magis quam synochæ putridæ obsideant, & in initio tanquam veræ pneumonicæ febres invadant: cum hisce, quod facilius quam catarrhales putridæ ad salutarem finem ducantur, neque adeo pertinaces existant, si apte iis medeantur; sudor hic quoque magis criticus, & non raro per omnes simul vias natura molitur. Alvus tamen liquide ducta, ramentosaque fluens in verminosis, plerumque præstat; dum subinde vehementiori malo, si ita e re videtur, occurri potest.

Æ G R O T U S S E X T U S.

Prætor sexagenario major, peripneumonia notha corripitur subputrida, mente captus a principio. Epispasticum ex Raphano rusticano nucho imponebatur, vesicantia vero duo ad tibias. Pulmonibus præter modum obsessis, fortiora solventia in usum vocare oportuit. Mixtura dabatur solventissima ex emulsione ammoniacali cum decocto valde incidente & Oxymelle scillitico. Altero vocationis die summopere ab assumpto medicamento levatus, mente jam constitit; & quum nulla alia instaret indicatio, eandem mixturam continuavit. Tertio quo iterum ei adfui, multo adhuc melius cum se haberet, adeo hilarem se fecit hodie, ut de felici facta ipsi medicina, deque rebus domesticis erectus lecto insidens mecum confabulatus sit. Sextâ vero vespertinâ, cum domum

domum ego reversus essem, brevi dein oborto summo præcordiorum angore, insequente syncope lethali, vitam inopinatè cum morte commutavit.

E P I C R I S I S.

Probabile est nostrum epidemice fuisse extinctum; & animatam potentiam sursum vagatam, exstitisse causam lethalis syncope. Hinc, nunquam tutum esse procrastinare alvinas evacuationes, apparet: parcendo feni, cum pulcre ipsi esset, neque mali nunc multum suspicarer, alvum in crastinum duxissem, quod præmaturâ morte præscindebatur; unde ab ipso initio laxantia solventibus jungere præstat.

Æ G R O T U S S E P T I M U S.

Singularem metastasin, cujus jam in præfixa Historia mentionem feci, animadvertere dabatur in fabro ærario. Quadragenario autem majoremprehendit illum febris acuta pleuro-peripneumonica, cum dolore in dextro latere. Pulsus durus inflammatorius, respiratio impedita & tussis assidue vexans, suadebant iteratas instituere sanguinis missiones, ceteramque adhibere curam anti-phlogisticam, quibus ex voto impetratâ resolutione, processit morbus optimis perfectæ coctionis signis ad nonum usque diem, quo tamen, absque ullo malo omine sputorum contigit suppressio, ut nullum amplius, quantum scio, sputum excreverit. Indole morbi ex pectorali in regium seu icterum, cum insequente alvo biliosa, mutata, assumpsit medicamenta hisce adversa & congrua, unde intra paucos dies perfecte judicatus est. Probabile

babile est plurimos ægrotos, hâcce in periodo, eo pacto, quoniam vice versâ (§. LVIII.) metastasis contigit, futuros judicatos fuisse, absentibus lumbricis. In hoc lumbrici non comparuerunt.

Æ G R O T U S O C T A V U S.

Sequentem casum, quoad biliosas pleuritides, periculis de industriâ captis, adjungere juvat. Agricola ætatis mediæ, staturæ eminentis, ineunte Majo corripitur febre validâ, quæ, finito paroxysmo, deseruit eum in tertium usque diem, adeoque tertiana legitima. Sub ingressum vero secundumprehendit eum acrius ante febris, simul cum dolore in latere sinistro, & tusi aliquando molesta: dolor tamen magis vexabat quam tusis. Quam ob causam Pleuritis mihi videbatur symptomatice, ex quavis in abdomine hospitante materie, vi febris in actum deducta; nam defuit huic dolor, absente febre, mox iterum fodiens ingrediunte eadem, quin facies contracta Hippocratica, viriumque prostratio, in tam robusto & brevi ante morbi invasionem homine, id manifestare videbantur. Pupillæ quidem huic non apparuerunt dilatatiores consuetis; attamen oculi nitore splendebant. Quare, omissâ, experimenti causa, adhucdum V: sectione, pulverem dedilaxantem cum Rheo, paucisque adjectis anthelminticis; similemque dein Mixturam, ut quanto citius alvo laxiori prospicerem. Melius se habuit altero die, quo urina hypostasim albidam deposuerat. Quod ideo noto, quia hinc clarius patebit (z), quam fallax sæpe sit, si in verminantibus mature urina subsideat; cum postea multo magis sæ-

viant

(z) Cap. IV. sect. V.

viant symptomata (a). A periculo autem, cum mihi abesse videretur, incidit experiri utrum salutare morbi indicium fuerit nec ne? Sepositâ igitur in præsentî supra laudatâ indicatione, quamvis mihi verissima & persuasissima, atque in animatam potentiam videretur dirigenda, consuetam formulam ex Antim. diaphor. Oxymell. Scillitico & Syr. Diacodii ex Aq. Sambuci præscripsi, unde multo pejus se habuit; nam dolor nunc adeo percussit latus, cum ei adessem *sexto*, a principio, ut sanguinis missionem procrastinare ausus non fuero: parum tamen vel nihil monstravit crustæ inflammatoriæ cruor emissus. Levato vero aliquomodo dolore, animus erat curam antiphlogisticam prosequi. Dabatur eum in finem Apozema resolvens, pleuritidi accomodatum; quo dolor quidem minutus non vero sublatus est. *Septimo* iterum petiit, venam ipsi incidi convenirem, quod lubenter & experimenti causâ concessi. Sanguis de vena ductus perinde atque in priorè emissionè vix inflammationis indicia manifestavit. Nonnihil iterum imminutus est dolor, quod merito vasorum inanitioni tribui potest: & ne ullum mihi de experimento dubium superesset, reiterabatur Mixtura secundum mentem magni BOERHAAVE in Pleuritide. Eodem tamen in statu mansit dolor, cæteraque symptomata; ut diem proferre ultra noluerim. Pleuritis autem ex intimis penetralibus fursum per consensum latus feriens, quod interrogatus noster annuit, se plus semel dolorem percepisse circa regionem umbilicalem, indeque latus afficientem, Antiphlogisticâ administratione subigi non poterat. Quamobrem prius data mixtura iterum in
usum

(a) Hujus sectionis ægroti nonus & undecimus.

R

usum vocata est; & cum non satis alvus responderet, pulveris laxantis Anthelmintici drachmam mane & vespera assumsit ter. Alvo jam fusâ, sponte quasi abierunt & dolor lateris & febris; dum urina, quæ sub memoratâ inflammationis medendi viâ tenuis evaserat, iterum in hypostaticam cum sedimento lævi æquali ex albo flavescente mutata est; & quatuor deinceps assumtis pulveribus, convaluit integre; immodicus enim splendor albuginearum & facies contracta Hippocratica abierunt, postquam alvum liquido-mucosam deposuerat. Proximam nunc in causam directâ indicatione, post infelicem medelam brevissimo temporis spatio, quatuordecim nimirum a principio dierum, & trium quatuorve a mutato consilio, sanus evasit.

E P I C R I S I S.

Sufficiat hocce exemplo demonstrasse, quemadmodum ex singulis persequi licet, non fusque deque faciendam esse Medicinam ejusmodi pleuritidi. Frequenter hæc in regione sint hujus indolis lateris dolores, qui optime in oculis urina & pulsu ab exquisitâ Pleuritide distinguuntur; & à biliosis in eo, quod hæc latus afficiant plerumque dextrum, illæ autem frequentius sinistrum; quanquam semel atque iterum ambo laborare animadverterim. An huic ab ascaridibus inducta Pleuritis? Admodum probabile videtur, cum præter pupillarum dilatationem, plura & pathognomica verminantium symptomata adfuerunt. Sed manifestiorum exempla videamus.

ÆGROTUS

ÆGROTUS NONUS.

Viginti annorum Juvenis, narium hæmorrhagiæ creberrime obnoxius, vermiumque per sæpe in oculis exhibens symptomata, circa præcordia, inque abdomine, ad umbilicum, nunc ad latera, tandem clinicus febre prehensus est. Colicus vero dolor & cardialgia mordaci cum tussi molestâ affligerunt nostrum; dum febris in principio lenta potius quam acuta urgebat. Facies erat pallida; oculi renitentes; pupillæ dilatatæ; lingua leviter tantum in folliculorum glandulorum interstitiis, materie pituitosâ albescente obfessa; coloris præterea citrei naturalis erat urina. Anthelminticis purgantibus datis, alvus parum ducta est, sed dolor colicus & cardiognus minus interea affligerunt. Eidem insistendo indicationi, tertio nihilominus increvit tussis; & cum alvus perparum descenderat, reiterabatur catharticum ex Elect. diaprun. Solutiv. drachm. tribus, quo liquide feces: dolor vero ex intimo ventre costas petiit, ibidemque gravem non modo Pleuritidem mentitus est, sed revera produxit, quod vel pulsus durus & febris acuta, auctaque sitis & tussis manifestarunt. Vermibus nondum emissis, dum graviter urgebat Pleuritis, Medicina ambobus facienda erat. Sanguis igitur magno vulnere ducebatur largiter inflammatorius, & mixturæ ex Lapid. Cancror. drachm. ij. Nitri depurati drachm. j. Syr. Diacodii unc. j. ex Decoct. aperient. unc. viij. unciâ omni semihora assumsit: dolor nonnihil minor erat, sed altero die, cum iterum magis intenderetur, secundâ vice sanguis missus est, etiam phlogisticâ crustâ obfessus: die tandem morbi *quinto*, post emissum lumbricum teretem

R 2

vivum,

vivum, dolor & febris multum remiserunt. Animatae potentiae occurrendo, ut ante, dabatur mixtura anthelmintica laxans, quâ vermes denuo agitati, *septimo* dolores intenderunt. Cataplasmate lateri imposito, sedatus rursus est, qua de causa indicationem, iisdem ac memoratis auxiliis, sequi poteram. Vermes jam dudum nido suo remoti, alvo fusiore copiosè nunc exierunt. Tantâ catervâ intestinis egredientes dira vestigia relinquebant; etenim *nono* morbi die magnam naribus ciebant hæmorrhagiam, ut exanimis fere, cum pulsu exili, sudore frigido, vix lecto erectus insidere valuerit. Turundis liquore stiptico naribus inmissis, sedata hæmorrhagia est; sed media nocte tantis prehensus est convulsionibus, ut actum de illo fore, cum adstantibus & ego crederem. Ad se rediens adsumsit fragrantis Tincturæ Asæ foetidæ drachmam ex vehiculo aquoso, repetitis vicibus ad dimidiæ horæ vel integræ horæ spatium, donec convulsionibus cessarunt. Reliqua tandem cura Mixturâ ex Terrestribus, Cortice Peruviano, Pulvere Aromatico Rosaceo & Aquis Cardiacis, una cum Syr. Kermesino absolvebatur: *decimo quarto* die judicatus est integre, urinâ jam subsidente *quinto* ab initio.

E P I C R I S I S.

Vera Pleuritis inflammatoria a vermibus, quæ initio sub lentæ febris facie ingrediebatur. Manifesta vermium diagnosi multum lucis teterri-
mis affulsit symptomatibus, quæ si tanquam morbi idiopathici fuissent administrata, minus tute pharmacis cessissent.

ÆGROTUS

Æ G R O T U S D E C I M U S.

Parentes puellæ asthmatis sicco convulsivo, (quo prompte fatis sub paroxismo liberari solebat) obnoxia me vocaverunt nocte, ut ei opem ferrem, quia nunc graviter ægrotabat: Summas patiebatur anxietates in pectore, subque præcordiis; nulla interea tussis, neque pulsus durus aderant: ex magno autem capitis dolore gravativo, ferarum potius intestinorum, quam inflammationis indolis nascebatur idea. Hinc cognitâ corporis constitutione, plus minus vermibus vexatâ, fragrantia Antispasmodica in necem eorum ex haustu aquoso sedativo propinavi, quibus pathemata aliquomodo mitigata sunt. Mane vero accedens nostram, pulsus tentavi admodum durum, dum acrem puncturium dolorem in latere sinistro quæstus est. Præsentissimum remedium, venæ sectionem nempe, confestim instituendam curavi. Sanguine densâ crustâ phlogisticâ obfuso, Mixt. antipleuritica magni BOERHAAVE dabatur. Altero die dolor iterum admodum urgebat, cum tussi molestâ & inspiratione difficili, ut denuo sanguis mittendus esset, qui æque ac ante frigefactus coriacea pelle obtegebatur; nec dolor integre sublatus est: efflorescentiæ quoque latæ os & nares obsiderunt tertio a principio. Unde mihi, & ex urinâ jumentaceâ, nullum dubium esset, quin sub herba lateret anguis, & lumbrici denuo personam agerent sub inflammatoriâ Pleuritide. Cataplasmate lateri imposito, majorem copiam Terrestrium ingessi, eo pacto, ut omni bihorio acciperet drachmam integram Cornu Cervi usti, interposito laudato medicamento ad horam cochleatim; quo factum, ut quinto lumbricum teretem vivum exonerarit, & omnis

dolor fugatus sit, perinde ac tussicula sicca, & reliqua curatio finita esset a principio nono.

E P I C R I S I S.

Etiam ex vermium irritatione nata Pleuritis. Prægressæ anxietates & urina sub morbi invasione vix mutata difficilem reddebant phlogisticæ diathesis cognitionem, quæ pulsu tantum duro & læsâ respiratione internosci poterat: complicatam vero Pleuritidem manifestabant, quippe exanthemata in facie cum plurimis symptomatibus sæpiusculæ animatam intus potentiam declarant; ast parata indigent medela, ut quantocius extirpetur infestorum fomes, Terrestria persæpe in ejusmodi casibus, ubi heterogenei quid hæreat subter præcordia eximiæ deprehendi virtutis, dum frustra tempus & oleum redditur in consuetis adhibendis.

Æ G R O T U S U N D E C I M U S.

Quinto morbi die ad ægrotum constitutionis rigidæ exercitatæ arcessitus sum pleuro-peripneumoniâ decumbentem. Huic quidem ingens pectoris angustia, respiratio molesta dolore in latere sinistro comitata aderat; pulsus plenus, mollis tamen, aliquando intermittens; urina turbida flavescens; lingua humida, squalida, fusca. Pungente acriter in latere dolore, dum arteriarum diastole fallaci mollitie ferebat occulte latentem inflammationem, venam pertundi e re fore judicavi merito, & densam crustam phlogisticam emissus cruor etiam gerebat. Dolor post sanguinis missionem nonnihil levatus est: Apozema antiphlo-

tiphlogisticum dein calide forbillandum imperabatur: major denuo altero die animadvertebatur oppressa & dolorosa respiratio cum præcordiorum angore magno, quamobrem vena iterum secabatur, sanguine æque ac ante densa crustâ coriaceâ tecto. Quoniam autem præter pleuræ inflammationem, spasticas vermium irritatione inductas partium contractiones & præcordiorum inflationem pleuritidi subesse apparebat, Ung. Popul. latus illiniri jussi, ingerique præbia, per intervalla, tria ex Cornu Cervi usto & pulver. Laxantis Anthelmintici, quibus dolor aliquomodo mitigatus est, minusque tensa hypochondria: nocte vero vehementer motæ sunt anxietates, ut fere mori & suffocari homo videretur, subinde levi delirio agitato, quamvis aliquid coctionis jam indicare urina cœpisset. Mane autem quum turbam perpeffam nunciassent, indicationibus ambabus, pectoris nimirum & primarum viarum intentus, Kermes minerale ad singulum vel bina grana, ex Cornu Cervi usto, quoque trihorio assumere statim imperavi: immaniter quantum levatus, & inter alvi secessiones successivas lumbricum teretem ano excrevit; dum urina, ex jumentosa, hypostatica subsedit. Post novem præbia ingesta, ut integrum fomitem simul & semel extirparem, drachm. Pulv. Laxant. Anthelmint. præscripsi; interea assumfit identidem Apozema resolvens, deinceps doses sex ex tribus drachm. memorati pulv. laxantis omni etiam trihorio, ut residuum vermium nidi mucosi, eorumque cadavera expellerentur. Expectorationis denique promovendæ gratiâ iterum grana duodecim Kerm. miner. duabus drachmis ejusdem pulveris jungebantur septimo, quæ ad idem temporis intervallum,

in doses sex æquales divisa, feliciter non minus data sunt, ut intra septenarios binos, singulâ tantum mixturâ tonicâ exhibitâ, in pristinum restitutus sit.

E P I C R I S I S.

Quemadmodum lingua, urina, pectoris angustia, ac præcordiorum angor plurimum vespera & nocte exacerbans potentiam animatam hic subesse indicabant, ita e contrario fallax pulsus mollities latitabat phlogisticam sanguinis diathesin, quæ epidemicâ observatione tantum in quibusdam disci poterat. Nam cum pulsus mollis linguam squalidam comitaretur, acerrimo dolore interim percusso latere, aliquando, non vero semper, veluti in ægroto decimo sexto, subesse inflammationem Pleuræ, indicabatur. Contrà ferratus pulsus nonnunquam, sine phlogosi, cum magna lateris irritatione observabatur. Ceterum Kermes Minerale egregios præstitit usus, quoniam pulmones & alvum simul a retentâ materie liberavit, unde forsan salutaris pectoris morbis medendi vis, in hoc, similibusque pharmacis, quærenda ideo est, cum primarum viarum rationem una habeant; quâ neglectâ præsentente putredine, quæ tamen plerumque his adest, sinistrè eveniunt convenientissima alias pharmaca. Dabatur in nostris, Epidemiæ constitutioni consentaneum, ex Cornu Cervi usto, aut pulv. Laxant. Anthelm. prout res sese dabant.

Æ G R O T U S D U O D E C I M U S.

Quadragenaria major querebatur de dolore acri punctorio in latere sinistro; & quamvis pulsus non-nihil

nihil durus esset, urina tamen colorem naturalem haud excedebat. Hypochondriorum contentio, & similis circa umbilicum aderat; unde nullum de symptomaticâ Pleuritide dubium. Mixtura consueta anthelmintica ingerebatur; quarto autem invasionis die, sputis prodeuntibus cruentis, venam incidi jussi; sanguis nullo modo inflammatorius prodibat. Decoctum aperiens, demulcente Syrupo edulcoratum, purgantibus interponebatur, quo, lumbricis jam nido remotis, atque exitum purgantium ope petentibus, tum quoad dólorem, quam tusim, admodum levata est. Urina septimo hypostatica. Octavo iterum purgantibus vacabat, quibus alvus copiosa quidem ducta est, ut ex heterogenea naturalis evasit. Quo brevi sanata substitit.

E P I C R I S I S.

Supra (b) jam monui, non raro in verminosa Pleuritide excerni sputa cruenta, absente etiamnum inflammatione: præstat tamen naturam præeuntem sequi, & pro tempore symptomatibus singulis mederi, inque similibus, si opus est, venam incidere, dum primaria indicatio circa potentiam animatam versatur. Cognitâ igitur verminosâ indole, medicamenta purgantia, circa exordia data, omnibus antecellunt pharmacis, modo caute imminentibus diebus criticis exhibeantur, quippe omnium optime tunc temporis ingratos hospites, nido soluto, natura expellit. Redeunte vero hâc integrum est, debili opem ferre aptis auxiliis. Sed complicatiora demum videamus.

(b) §. LIII. pag. 234.

ÆGROTUS DECIMUS TERTIUS.

Die vicesimo octavo Decembris 1760. arcessitus fui ad hominem Pleuritide diebus jam aliquot adfluxum, quem venæ sectionibus iteratis, irritò eventu, levare tentaverat Chirurgus in medendo satis versatus. Pulsum quidem tangens, percepi inconstantem, celerem vicissim & intermittentem cum tendinum subsultu, corpore, maxime vero brachio transitoriis convulsionibus quassato, sub delirio ingente. Lingua nigra, humida tamen; facies squalida & nonnihil trux. Urina nihilominus coctionis signa monstrabat, sed imperfecte cum sedimento mucoso, disrupto, coloris flavescentis. Ad ambiguum miseri hominis statum advertens ego animum, signis incipientis coctionis in urina visis, præ ceteris meum esse judicavi, turbulentos motus, quibus critica molimina impediabantur, compescere: idcirco tria statim imponi jussi lata vesicantia, ad tibias duo, tertium in nucho; simulque imperavi Apozema incidens resolvens ex Rad. aperientibus diureticis, Salibus digestivis, cum Oxymelle Scillitico, & Essent. Strob. pineor. quo assidue uteretur. Melius se habuit altero die, nec pulsus adeo turbulentus, nec motus convulsivi tam violenti; delirium quoque mitius, atque urina perfectioris coctionis sedimentum deposuit. Ne autem vomitione concitatâ novi nascerentur tumultus, Oxymell. Scillitic. loco Rob Ribium Apozemati substitui, ne a putredine subigenda desisterem. Duo tamen altera vesicatoria cruribus apponebantur, ut superstites effrenes motus in pulsu cohiberem; quod egregie ita votis successit, ut omnia symptomata

tertia

tertio vocationis die apparerent quam mitissima, & urina signa perfectæ coctionis tulerit. Quapropter, juncto Apozemati, Syrup. Taraxaci & Rheo. jam de evocandâ putridâ materie cogitare cœpi; quo alvus biliosa fœtida, putrida fluxit, cum levamine recensitorum symptomatum, ut quarto nostrum visitans cum eo amice confabulatus sim. Alvinis fœcibus jam in naturalem mutatis, more epidemice decumbentium tussicula molesta pulmones feriit, ac punctorius dolor latus. Cataplasmate autem dolenti loco admoto, aliisque in Pleuritidem aptis usitatis, peractâ expectoratione, decimo quarto vocationis integre judicatus est. Pedes denique ab infarctione viscerum tumefacti Confortantibus amaris brevi quoque in pristinum redierunt, & homo noster postea firma sanitate usus est.

E P I C R I S I S.

Ab omni parte Pleuritidis putridæ inflammatoriæ exemplum historia ægroti hujus exhibet. Vermes quidem in hoc non visi sunt, plurimi tamen similiter affecti eosdem excreverunt. Probabile admodum est symptomata maxime in nostro fuisse aucta, quoniam curatio antiphlogistica tantum in usum vocata, nec primarum viarum ratio habita fuit; tantum enim abest, ut secundum hanc normam feliciter redeat salus, ut e contrario non successerit via hâc, sin minus ab alvi ductione inchoetur, vel saltem quantocius institutatur, veluti qui sequuntur casus abunde commonstrant. Verbo quoque obiter de vesicantibus moneam. Hæc autem copiose quidem, & magnis plagis, variisque simul in locis adplicata, camphoræ inspersio-

nem,

nem, vel cum simili pharmaco Emulfiones, ad tortuosam stranguriam tollendam non desiderarunt, quamvis sub forma varia, vel panis fermento, aut Emplastro, vel pici burgundicæ commistæ Cantharides essent; dum nihilominus egregios plurimum effectus inque etiam desperatissimis casibus ediderunt, pulsus effrenes moderando, crifinque perficiendo.

ÆGROTUS DECIMUS QUARTUS.

Singularis complicatæ Pleuritidis, non possum non mentionem hic loci facere. Quæ, etsi finitâ jam Epidemica Constitutione, juniorum Practicorum utilitati egregie servire aliquando potest. Decimo Octobris 1764. accessit ad me Cementarius, pleuritidi biliosæ interdum obnoxius, quem, ante duos & quod excurrit annos, ejusmodi gravi pleuritide in hepatitidem conversâ, prehensum curaveram feliciter. Morbus nunc subdole irrepsit: ipse autem consilium petitendi causa me convenit querens ingentem præcordiorum anxietatem, lateris vero dolorem nullum; cum vero pulsus perquam agitated esset, febrim quidem validam, non vero Pleuritidem præfagiebam. Spiritus Mindereri ex Aq. Sambuci nostro propinavi, quo erumpente copioso sudore ex ἀκμῇ ad ἀπυρεξίαν febris pervenit: unde levatus quidem circa præcordia levioris pleuro-peripneumonix indicia exseruit; quam ob rem Apozema resolvens cum Sale Polychresto & Mannâ statim ipsi dabatur. Non ita vero diu post pulsus irregularis intermittens mali morbi testimonium manifestabat. Admovebantur duo vesicatoria tibiis: tertio melius se habuit, pulsus magis æqualis, & signa jam incipientis coctionis

coctionis in urinâ. Hactenus veræ Pleuritidis in latere notas nondum edebat; quapropter, salutariter procedentibus Naturæ moliminibus, Medicamentum resolvens continuavit, cui ob metum putredinis nascentis, quod indicabat lingua squallida & fœces emissæ, Rob Ribesiorum jungebatur. Verum omnia ita exasperata sunt circa vespere, ut vivâ nunc quidem voce acerrimum in latere dolorem testatus sit. Ad ægrotum arcessitus pulsum tetigi durum acceleratum vere pleuriticum, unde sanguinem mittendum statim curavi, qui magno vulnere ad uncias duodecim missus crustâ densâ inflammatoriâ erat obsessus. Levatus nonnihil noster est, non tamen integre. Fomentum ideo resolvens lateri apponebatur, dum Mixturâ memoratâ in Pleuritide usus est quâlibet horâ cochleatim. Dolor *quarto* continuo vexans alteram V. Sectionem desideravit. Sanguis idem atque in primâ missione. Dolor rursus mitigatus est: Pulsus inæqualis, multo tamen quam heri mollior. Vesicatoria duo altera cruribus applicabantur; dum doloris magis leniendi causâ præscribebatur saturata Emulsio ex Sem. Pap. alb. unc. ij. Endiviæ, Portulacæ, Amygdalarum dulc. excorticatar. aa. unc. j. cujus sæpissime calide hauriret cyathum. Verumtamen, quod nunquam antea observaveram, increvit magis ac magis sub hujus medicamenti usu dolor intolerabilis, ut sanguis tertiâ vice vespere, æque atque ante coriaceâ crusta tecto cruore, mittendus esset, nec amplius assumere vellet medicamentum noster. Dolor iterum mitigatus non plane tamen sublatus est. Mixtura resolvens ex Lap. Cancror. Nitr. depur. &c. hodie dabatur, unde melius se habuit altero die a principio *quinto*, quo hypochondriorum tensionem

fionem magis, quam pleuriticum lateris dolorem testabatur: quare, præter pleuritidem veram inflammatoriam, aliud malum in prima officina sublatare habebatur; quod duobus præbiis pulveris Laxantis ex Rheo & Sale Polychresto, bis insequente alvo nigrâ argillaceâ cum levamine ita constitit. Vesperâ vero denuo increvit dolor, & quartâ vice pertusa vena est, cruore nullo modo mutato. Sanguis in vascula aliquot minora semper exceptus fuit, ast ultimum vasculum æque densam tenuit insulam, quam primum; & ne nunc quidem sublatus est dolor. De subigendâ Pleuritide sanguinis missionis ope dubitare cœpi, quoniam nostro aderant phænomena in exquisita pleuritide non ita reperiunda: quantum velicatorium dolenti loco apponebatur, dum mixturam resolventem assiduo ingessit. Sexto ipsi accedens, intellexi, noctem minus moleste tulisse; pulsum tamen adhuc intermittentem animadverti, dum lateris dolor eodem in statu mansit; sputa erant pauca, urina hætenus turbida, nec plane subsidens. Visis jam coctionis signis in urina, ex integro experiundi cupidus, de industria propinavi Decoctum diureticum resolvens a magno BOERHAAVIO (c) ejusmodi in casibus perquam commendatum. Sed quid contigit? Idem scilicet quod evenit. Emulsioni fatum erat Decocti; omnia quippe exasperata sunt, & nihil amplius ab hoc medicamento sumere voluit. Absorbentibus autem iterum in usum vocatis, allevatus ut prius est. Quapropter primarum viarum firmatâ diagnosi, religiose hanc viam sequendam duxi; ideoque Enemate resolvente alvus eluebatur, dum cataplasma cum sapone veneto tantum Pleuritidi medendi

(c) *Lib. de Mat. Medica. Sect. 853.*

medendi lateri imponebatur. Dolor non incitatus *septimo*, neque febris, aut pulsus; urina fere ut ante: Mixturam continuavit, cui ut tutius operaretur, Cornu Cerviusti drachm. ij. & pulv. Laxantis epidem. drachm. j. sexta pars quoque trihorio interponebatur: Vesperâ vero haustulum accepit ex Syr. Diacodio cum Aqua Hyssopi. Egregie noctem transegit, somno placido nonnihil recreatus. *Octavo & nono* iisdem utebatur, & indies magis exseruit reconvalescendi spem; nec sputis, aut tussi hodie vexatus est: urina quoque magis subsedit, dum appetitus & somnus suapte redire cœperunt, atque *undecimo* tandem die sedimentum ex albo leviter flavescens fundum matulæ petiit, quo integre urinis judicatus est. Memorata methodus salutariter admodum nostro continenter administrata est; *duodecimo* vero Rheum cum Sale Polychresto assumsit, quo alvum deposuit ter minus nigricantem; dabatur & haustulum ut prius ad turbas pacandas vesperâ. Mixturâ & pulveribus denuò iteratis pulchre ita procedimus, ut *decimo octavo*, auxiliante *Summo Archiatro* colophonem difficili huic curationi imposuit Mixtura, quæ habebat Antimon. diaphor. drachm. j. Tinct. Helenii drachm. iij. Aq. Sambuci unc. vj. Nullum relictum vitium querens noster integerrimâ postea sanitate usus est. Quæ medendi via non carebat successu, in illa, quæ sequitur, Pleuritide.

ÆGROTUS DECIMUS QUINTUS.

Auriga, mediæ ætatis, succulentus, temperamenti sanguinei, vehementer efflagitabat auxilium meum. Querebatur de dolore lateris punctorio,

una

una cum difficili respiratione, febre, summoque capitis dolore; omnibus morbum compositum, quem ex itinere Hollandiæ domum redux contraxerat, indicantibus. Sanguis statim ad uncias xij. de vena mittebatur, subinflammatorius; & purgans ex Elect. Diaprun. Solutiv. ad drachm. iij. derovandum deinceps propinabatur, quo alvus ducta liberaliter est; Apozema resolvens incidens huic tandem superinfundebatur calide. Cum jam urina nonnihil turbida esset *secundo*, & noster satis bene se haberet, alteram V. Sectionem in præsentiarum intermisi, quæ circa vesperam, urgente iterum admodum dolore, institui frustra proposui: urgente etiam cæphaleâ intolerabili, adplicabantur pedibus vesicatoria duo. Ast magno impetu gravibus quidem affligentibus symptomatibus, summo mane ostium pulsarunt *tertio* clamitantes, properarem ad auxilium nostri, abituri ad externos: inobedientiam hesternam, nunc poenas luere, sedulo admonitus rectâ me ad illum duxi, quem tantæ prehenderunt anxietates, ut ne momento quidem tranquille lecto insidere poterat; oppressio ingens quoque aderat cum in pectore, tum in pulsu, & capitis dolor atrox. Mansuetior multo quam heri, brachium statim imperatus porrexit Chirurgo, ut ferramento salutem ipsi adferret. Sanguis sufficiente quantitate missus, nunc tectus erat crustâ vere inflammatoriâ, densâ, compactâque admodum: quoad dolorem quidem allevatus apparuit, non vero quoad anxietatem, quæ eadem fere mansit. Hinc salutarem Absorbentium usum (in ægroto decimo quarto) in animum revocans, volupe erat, drachmam similium, Lapidis scilicet Cancrorum, ex haustu discutiente exhibere, quâ vix in stomachum perductâ, tantum non

non omnes turbæ filuerunt; duabusque adhuc drachmis ad trihorium datis, fugatus integre est dolor pleuriticus, & homo simili medicamento, interposito purgante & tonico, intra spatium undecim dierum perfecte convaluit.

E P I C R I S I S.

Ex binis hisce ægrotis, distincta idea complicatæ quoque Pleuritidis acquiri potest. In his viscerum abdominalium expansio præter modum auxisse videtur præcordiorum angorem, quo mediante, diaphragma magis in pectoris cavum adactum est, unde difficilis respiratio, atque Pleuritidis gravitas major, quæ absorbente vel antispasmodicâ virtute prædito medicamento egregie compescebantur. Hinc liquet, quanta expansio in similibus affectionibus expectanda ab heterogenea materie, five animatâ, five biliosâ, seu epidemicâ? Quid non fatius, quam, linguâ saburram intestinalem indicante, primas semper adtendere vias: nec Lex, Cave, *ne purgans medicamentum in Pleuritide exhibeas*, suprema habenda; quoniam sæpe sæpius, ab ipsa morbi invasione, crudis humoribus intestina obfessa sunt, quod tanquam absurdum nequidem rejiciendum, dum ex propriâ observatione HIPPOCRATIS *Batavi* constat, Pleuritides frequenter *incipi cum appetitu ciborum magno* (d), unde cum rigore & viribus labascentibus, sequuntur omnia mala, quæ febrem incipientem comitari solent, atque necessario ex morbosâ jam redditâ digestionem, materia fœculenta in putredinem proclivis

(d) *Aphor. de cogn. & cur. morb. §. 883. & Ill. VAN ZWIETEN in eundem aphorismum Tom. III. pag. 19.*

proclivis generari debet; quo in casu blandum Eccoproticum & Clysmata similia non minus quam Phlebotomia profunt. Apparet prætera simul, quam proni in pleuritidem sunt autumnali febre, hepatitidem æmulante, detenti, quales passim exhibui? Ab hepatis nimirum auctâ mole, cujus extensione diaphragma ad pleuram & intercostalia vasa premitur, unde sanguinis circulatio ibidem loci necessario minus libere fieri potest: quin idem existimandum a vasorum communicatione & partium sensilium atque irritabilium consensu, quibus metastases crebre contingunt. simili modo Meteorismus a putrescente bile, vel quavis primarum viarum saburrâ, aggravare potest Pleuritidem, ita ut frustra venæ sectione tentetur, absque laxantibus aptisque discutientibus. Hujus quidem indolis fuerunt bigæ datæ historiæ, in quibus Absorbentia medicamenta feliciter operata sunt, quod iteratis sanguinis missione, aptisque resolventibus & demulcentibus fieri nequivit. Male igitur ejusmodi Medicamenta tanquam inania & nociva a nonnullis Medicis proscribuntur, quorum ope egregios tot effectus ab omni ævo attenta docuit observatio; quemadmodum Cornu Cervi usti primus in usum traxit & magnopere commendavit GALENUS; & solo hoc sæpe Pleuritidem curasse a MOINICHEN scripsit (e).

ÆGROTUS DECIMUS SEXTUS.

Rusticus exercitatus, ætatis mediæ, cum jam per septimanam decubuisset, Naturæ Medicatrici non amplius fidens opem meam poposcit. Pulsus erat mollis, regularis, parum febricitans; calor per

(e) Vide R. A. VOGEL *Histor. Mater. Med.* pag. m. 352.

per universum corpus idem; cutis nec arida, neque humida; deque nullo dolore questus est; lingua autem densâ tanta crustâ nigrescente obvelata erat, ut nunquam credidissem, adeo posse obduci, nisi oculis meis eandem animadvertissem; respiratio libera; tussis quoque, dum nostrum visitavi nulla; urina hætenus cruda absque sedimento. Itaque difficilis erat Diagnosis Pleuritidis aut Peripneumonix vel veræ, sive nothæ aut spurix: in posterum tamen constitit ex inflammatoria tecta in suppuratoriam abiisse. Narraverunt præterea proximi, lumbricos aliquot ægrotum rejecisse, jam a morbi initio. Unde omnibus recognitis præsens morbus mihi habebatur febris lenta verminoso-putrida. Putredinis subigendæ gratia dabatur Apozema resolvens cum Salibus mediis, Acidis Oleosis & Rob Ribesiorum; altero vero die Elect. Hier. picr. Galeni drachm. iij. quo iterum inter summas anxietates lumbricum teretem cum materiæ putridæ nigerrimæ multo exoneravit. Urina hodiè a principio *nono* hypostatica cum sedimento ex albo flavescente. Iisdem medicamentis utebatur. *Undecimo* autem ob ingentem putredinem, quam lingua indicabat, augebatur quantitas Acidorum, & Corticis Peruviani drachma media quoque trihorio imperabatur. Urinæ hypostasis sub his copiosior, perfectior; & pulsus hætenus mollis & lentus, ut assolet, sub Corticis Peruviani usu, evasit plenior, parum celerior, dum sudoris plus erumpere cœpit. Omnia hæc, fateor, vehementer fefellerunt me, & plurimi ex his perfectam crisin expectavissent, præsertim cum materies feculenta fere naturalis esset, & linguæ squalor valde imminutus. Præter tamen spem res aliter cecidit; nam tussis quæ hætenus fere nulla vel

exigua fuit, post decimum quartum aucta est, respiratio minus libera, indeque pulsus magis incitatus, quin sputa quædam spumosa rejecit *decimo nono*, quo eum visitabam. In omnia sedulo inquirens nulla vestigia inflammatoriæ peripneumoniæ eruere potui, qua de causâ tussis hæctenus, pro maxima parte, mihi videbatur symptomatice verminantium consueta: verens tamen ne quid mali sublateret, Acida omisi, dum solis Aperientibus ex Decocto vel infuso & etiam formâ Emulsionis caute pergebam, atque iisdem, si inexpectatum quid accideret, in vasis laxandis, iisque lubricandis occupatus fui. Sputi interim non magis quam ante prodierunt, obortæ tamen novæ anxietates sunt, & lumbricum iterum excrevit. Tussis nunc molesta continuo irritans, atque omnibus rebellis, in præsentimâli habebatur ominis; neque amplius dubitabam quin brevi ruptura foret vomica, quod non ita diu post, *viceſimo* nempe *quarto* ab initio contigit. Quo factò febricula decessit, dum, copiosiore in urina cum hypostasi, atque linguæ amisso squalore, rite processit expectoratio; donec *triceſimo* morbi die, errore in pejus ruerint omnia: urina autem prodidit tenuis, tussis aucta fuit, & febris reversa est; tensionem præterea hypochondriorum questus est, & crus sinistrum tumere ac dolere cœpit, ut novos ibidem futuros abscessus metuerem. Vaporum tamen emollientium continua inspiratione, & cataplasmatum similium ad tibias applicatione, ut commodus foret exitus, quorsum vellet Natura moliri, factum est, ut ex voto redirect suppressa expectoratio, & ad finem continuaret, dolore & intumescencia pedum dissipatis, tussi moderate vexante. Balsamica demum & infusa vulneraria gravem

gravem hunc morbum ad integram consolidationem perduxerunt intra dies quadraginta, nulla tabe superstite.

E P I C R I S I S.

Latuit hic Peripneumonia inflammatoria sub epidemica putrida febre verminosa, quæ iisdem phænomenis vomitu nempe, præcordiorum angore & alvinâ putridâ saburrâ decurrit, donec ad terminum, hacce in periodo, decimum quartum, familiarem pervenerit: sublato putrido magmate, simpliciore sed Acutæ facie sese prodidit, quod vel initio morbi nemo facile judicasset, multo minus eo tempore quo ad ægrotum vocatus sum. Neque eandem ab Acidorum usu inductam quis credat, quoniam simili modo in febribus pneumonicis phreniticis 1674. quæ ab ingressu pleuritico- rum symptomata habebant, accuratus Epidemio- rum observator SYDENHAM (*f*), tantum alias venæ sectionibus deditus, spiritu Vitrioli suppetias tulit, quem post V. sectionem cerevisiæ tenui instillatum pro potu ordinario concessit. Ut tamen fatear phlebotomia incipientem inflammationem antequam in suppurationem abiret auferre potuisse quidem videtur, sed non ita urgebat tussis & pectoris obpressio, ut summa appareret necessitas; cum & cibi adesset averfatio & hypochondria essent elevata, in quibus lædere venæ sectionem prænovit HIPPOCRATES (*g*).

(*f*) Sect. V. Cap. II. pag. 230. cum 223.

(*g*) Coacar. Prænotion. n°. 491. Foes. sect. II. pag. 196. & Ill. VAN ZWIETEN in hunc textum. Tom. III. pag. 40.

SCHOLIA AD HISTORIAM FEBRIUM PNEUMONICARUM.

SCHOLIUM PRIMUM.

Ex hætenus recensitorum ægrotantium historiis, constat plerumque verminosas fuisse Pneumonicas febres, quales in præfixa historia ex variis fide dignis auctoribus recensui, in quibus post potentiam animatam fugatam, sæpe sublata fuit pleuritis, aut levi negotio in sanitatem mutata, si quando critice exiissent ingrati hospites; pertinaçiores autem si contrarium evenerit. Unde sponte emergit quæstio, utrum Lumbrici soli exstiterint causa efficiens, an vero alia remota hacce in constitutione simul concurrerit? Antequam nodum expediam, respondeo, ita docuisse medendi methodum & cadaverum sectionem QUERCETANUM (b) & supra laudatos auctores; & ego quidem laudatorum vestigia premens, omnes Pleuriticos Vermibus obsessos, tanquam ab animata causa præcipue oriundos felici cum successu tractavi: contra, quæ ab aliis, nullo habito ad vermes respectu, administrabantur, graviter incitabantur Pleuritides, atque in plerisque inducebantur complicationes lethales, quamvis ceterum non malignæ epidemicæ regnarent. Insuper legendus commendari meretur ANDRY (i). Jam in causam descendens, veritati simul adfixus, non ausim omnes & singulas a vermibus tantum productas pronunciare, nisi alia simul remota causa concurrat; minus enim

(b) *Pharmac. Dogmatic. restitut.* pag. 101.

(i) Tom. 1. pag. 311--314.

enim congrue proxima caussa habetur quæ immediate morbum producit, sed vero magis similis & consentanea, *quæ ex concursu omnium remotarum nata, sola, integrum morbum ita constituit, ut indissolubili nexu cum eo cohæreat* (k). Et tunc magis in promptu est, quare, dum vermes populariter infestarunt, tam pauci decubuerunt Pleuritide affecti; nisi simul admittatur, aliam etiam adfuisse causam, sive epidemicam in aëre, aut in alimentis, aut in sex, vulgo dictis rebus non naturalibus, præsertim quoad corporis exercitia, ejusque administrationem. Enimvero ex epidemica nostra observatione constitit, Pleuritides hyeme maxime vagatas fuisse, acutissimi quidem sub intenso brumo frigore 1762. & 1763. ut respectu constitutionis verminosæ fuerint stationariæ; quoad mitiorem aëris conditionem intercurrentes (l). Nam inflammatoriæ & suppuratoriæ tunc temporis fuerunt cum vermibus; æstate rursus magis ad indolem biliosam accesserunt: adeoque causæ ab invicem diversæ, effectusque ab eadem determinati. Vermes tamen & in acutioribus, inque mitioribus, inque etiam biliosis interfuerunt. An igitur a vermibus solis? De hoc non ita constat, cum & diversæ fuerint Pleuritides & causæ occasionali congruæ, ut in quibusdam leviter agitarint vermes, in aliis autem vehementer. Altâ voce doloris vehementiam cum sputis cruentis, vermibus tantum inducti, clamitantes audiivi rusticos duos, solis Anthelminticis sanatos. Fuerunt itaque Pleuritides, prout una vel altera causa magis

(k) Conf. Cel. GAUBII *Instit. Pathol. Medic.* §. 60.

(l) Conf. SYDENHAM sect. V. cap. I. pag. 257.

gis conspicua in scenam prodivit, in plerisque vero relative ad vermes & lumbricos. Hacque ratione obscurior aut manifestior observabatur Diagnofis.

Si nempe primas partes agunt vermes multa ex GABUCINO allegata obvia sese dabant symptomata. Plerumque ego cum aliis deprehendi pulsum inconstantem sæpe recurrentem, nunc debilem, alio tempore durum, vere inflammatorium æmulum. Capitis fere semper queritabantur dolorem; pupillarum aderat dilatatio; dum urina optimum multoties concurrens signum præbuit, videlicet a naturali, quoad coloris intensitatem, non devia, & hujus coloris turbida, aut tempestive subsidens cum sedimento albo leviter flavescente. Dolor & febris plurimum circa vesperam augebantur, per sæpe cum sudore copioso subacido foetido acritico debilitante. Nonnunquam alvus spontanea fusa, id vero non perpetuum.

Ex cognita igitur animata potentia ab ipso morbi principio primis viis mederi integrum est, quo pacto simul & semel eradicantur Pleuritis & Vermes. Id præ ceteris animadvertebatur in æstiva constitutione 1761. & 1762. nam febres hæ, critice sub exordia exeuntibus vermibus, facie biliosæ simplicis decurrebant; atque salubri alvi fluxu, benignâ resolutione solvebantur: contra repugnantibus naturæ vel artis moliminibus, interaneorum feris lateris dolor intendebatur, & biliosarum Pleuritidum in modum infestabant. Blanda purgantia & Salia neutra ut & Terrestria ex Cornu Cervi usto petita, vehementioribus præstabant. In summa acerbatione symptoma urgens debellandum erat; neque in his anxie nimis circumspiciebatur: plus vice simplice unciam semis tinct. Asæ foetidæ

fœtidæ partitis vicibus ex haustu aquoso exhibui, simili modo drachmam integram Cornu Cervi usti qualibet hora, immo & valide purgans, si individua notæ essent, & blandis obediendi impar existerent vermes.

Biliofæ Pleuritides fatis frequenter, absque vermibus quoque obviæ sunt, atque eodem fere modo Laxantium ope curantur (*m*).

SCHOLIUM SECUNDUM.

Male neotericorum quidam, novi morbi titulo *Peripneumonias putridas* insigniunt, aut earundem fomitem in primis tantum viis ponunt, cum reapse & multiplici quidem specie notabiles occurrant. Ne autem ab altiore ævo inde usque repetam, sufficiat pervolvere FORESTUM (*n*), qui fufe fatis de ejusmodi ægritudinibus egit. Enimvero quæ corporibus adjecit hyems, capitis nempe dolores, tussim, & quidquid in faucibus, in lateribus, in visceribus mali contrahitur, dum lentâ pituitâ, vel pravis humoribus scatent corpora cachectica, palam est, ut pro degeneratâ eorum indole, mutatis sensibilibus aëris qualitatibus omnifariam ægritudinem produci debeat. Unde in propatulo est, quare Epidemicæ Constitutiones adeo diversas a se invicem inducant pneumonicas putridas febres. In abundante enim mucoso tantum humore, erunt sub mitioris aëris conditione, cæteris paribus, longe leviores morborum typi, quam

(*m*) Inter alios legi possunt Ill. VAN ZWIETEN Tom. III. pag. 40. ad §. 890. & M. MALOUIN *Mem. de l' Acad. R. de Sc.* 1748. pag. 549. & seqq.

(*n*) Lib. XVI. obs. XXXVII. pag. 56.

quam si eadem illa pituita degeneratur tempestate humidâ, impediante insensibilem cutis transpirationem, aut calore corporis inquilino vi morbi alicujus aucto, aut putrescentibus intus lumbricis (o), inque alcalinum spontaneum abeuntibus; aut tandem humoribus admodum vitiatis in iis qui carcere diu fuerunt inclusi, longove itinere scorbuticam discrasiam contraxerunt: unde multiplices quidem putridæ pneumonicæ febres nascuntur. Eritque vel

1. *Peripneumonia notha* SYDENHAMI & BOERHAVII, quæ in laxis pleurumque sine malo omine decurrit, in rigidis autem aliquando satis maligna, atque fere semper *putrida*. Hæc male a quibusdam cum catarrhali exquisita confunditur, quoniam vix sensibili evacuatione, nisi quæ vesicatoriis elicitur, ut supra ex JOHN BALL (p) monui, aut in fine salutari diarrhoeâ, vel copiosâ salivatione; contra notha peripneumonia pulmones præ ceteris obsidet, atque sputis copiosis tenacibus solvitur. Verum quidem est, simplicem catarrhalem una cum vermibus in intestinis sæpe in putridam abire, & tunc pulmones etiam maxime occupare, pessimaque producere symptomata, & maligne admodum afficere.

2. *Epidemica putrida* plerumque *verminosa*, ex annonæ caritate, vel imbecillæ materiæ cibo; maxime autem pravâ aëris conditione, sæpe pluviosâ, insequente calore vel non, orta. Hæcque etiam pro varia anni tempestate vel *inflammatoria putrida*, vel id genus *biliosa* deprehenditur. Ambarum

(o) Vide Cel. GAUBII *Institut. Patbol. Medicin.* §. 588. & 589.

(p) §. LXI. pag. 242.

barum genus luculenter descripserunt Medici Gallo-Flandri D. D. DE HENNE, DE CYSSAU, MARTIN, DUEZ (q). MARCHAND (r). DEPLAIGNE (s). BOUETILLE (t) &c. quorum recensum supra jam egi.

3. *Tandem putrida Scorbutica*, quæ respectu plurimorum phænomenorum, Rheumaticis & Catarrhalibus obviorum quodammodo analoga est; ast in eo differt, quod urina pauca coloris bruni vel ignei mittatur, & sanguis de vena missus resolutus appareat, cum anxietate magna, sudore frigido, viriumque collapsione, atque intermissione pulsus, antea fortis; dum vesicatoria & purgantia prioribus convenientissima his nocent. Hanc triginta annorum & quod excurrit tempore in Anglia grassantem in praxeos commodum publici juris fecit D. STEVENS (u).

Quomodo autem diathesis phlogistica in sanguine cum putrida humorum dissolutione assimilandam sit, ex laudatorum auctorum cadaverum sectionibus (v) cum egregiâ Archiatri Regii dis-

fer-

(q) Voyez le Detail d'une maladie epidemique qui a regne a seclin & 1756. &c. *Recueil Periodique* &c. Tom. VII. pag. 207.

(r) *Le meme livre.* pag. 134.

(s) *Le meme livre.* pag. 169.

(t) *Journal de Medicine* &c. Tom. X. pag. 27.

(u) *A Practical Treatise on fevers.* By Dr. STEVENS. Lond. 1760. pag. 500. vel *comment. de reb.* &c. vol. X. part. IV. pag. 691.

(v) Voyez RAULIN *Observ. de Medicine* Sect. second. Artic. IV. pag. 300, 306 -- 309, & 315-319. de même *Recueil Period.* Tom. VII. pag. 60, & pag. 135, & 139 cum 169.

fertatione (w), facillimo negotio persequi licet.

Ex recentioribus optime de Medicina meriti sunt modo laudati auctores, quod tam accurate singularum specierum Diagnosin exhibuerint (x), ut quædam tantum momenta adhiberi posse videantur. Fallere scilicet pulsus potest juniorem practicum, uti & febris minus intense vigens, dum nihilominus vera pleuræ aut pulmonum inflammatio sub putrida verminosa febre lateat; ad quod præcavendum, si fieri potest, in morbi initio venam secare præstat, hacque ratione sanguinis autopsiâ atque symptomatum remissione de natura morbi judicium facere integrum est; nam brevi a morbi ingressu sanguis missus mucidam crustam ostendit, in quibus post mortem purulentus latex variis in locis repertus est. Pulsus etiam mutationes cum linguæ urinæ atque hypochondriorum conditione multum faciunt ad determinatam diagnosin acquirendam.

Ut tandem ad summa contraham medendi methodum. Hæc aliarum putridarum in modum instituenda est; & optime quidem monere videtur BOUTEILLE (y) quod ab ipso morbi principio purgantia adhibenda sint, & parum tantum sanguinis missionibus fidendum. Pulmonibus consuetis pharmacis prospiciendum est, dum in magno ægrotantium emolumento ejusmodi Medicamenta, qualia sunt Antimonium Diaphoreticum cum Sale suo stibiato, Kermes minerale & Oxymel scilliticum

(w) M. QUESNAY *sur les vices des Humeurs*, *Mem. de l'Acad. R. de Chirurgie* Tom. I. pag. 30 — 107.

(x) Voyez *Rec. Period.* Tom. VII. pag. 207.

(y) *Journal de Medicine*, Tom. X. pag. 27.

cum egregie vermibus noxia deprehenduntur, atque variâ formâ necem atque expulsiōem eorum agere possunt. Ne de vesicantium eximia facultate iterum morer.

THEOREMATA PRACTICA.

- I. Sola pulsus in Pleuriticis exploratio, omissâ oculorum, linguæ atque urinæ autopsiâ, fallacem diagnōsin, nec non truncatam medellam post se trahere solet.
- II. Quoniam Pleuritis (secundum *Scholium secundum*) sæpe sæpius fundamentum suum primum in primâ officina habet, hinc religiose eandem adtendere, neque solis vasorum inanitionibus fidere convenit.
- III. Maxima inde requiritur attentio, utrum epidemice num vero sporadice afficiant, atque pro diversa corporum & tempestatum, constitutione, diversam medendi viam inire necesse est. Neque, ceteris paribus, utilitatis expers Pleuritidis in vernalem & æstivam distinctio apparet.
- IV. In Verminosa Pleuritide, cum sanguis plerumque ad vasa potius laxanda, quam diathesin phlogisticam auferendam, detrahatur, hinc inde pluribus simul in locis ejusmodi auxiliis opem ferre necesse est.
- V. Præstant igitur, præter oretenus alvi laxantia, similia ano infusa, atque in diffitis locis liberali manu administrata vesicantia, venarum incisioni, quoniam &, præterquam quod materiem morbificam evacuent, revellendique scopum pulchre perficiant, systema quoque nervosum mirabili stimulo, seducere quasi

quasi videntur (secundum notissimum dictum: *duobus doloribus non in eodem loco simul obortis, idem de affectionibus verum apparet, vehementior obscurat alterum.*) quo malum exitiale & pessimas metastases egregie averti possunt.

CAPUT QUARTUM,

S I S T E N S

SYMPTOMATA NONNULLA IN-
DISCRIMINATIM CUM ACUTOS
TUM CHRONICOS VERMI-
NANTIUM MORBOS COMI-
TANTIA.

§. LXV.

Quum sua morbus quilibet habeat symptomata (§. V.), atque animata potentia pro sua, qua pollet, potestate, tanquam causa continens considerata sit (§. XVII.), patet, eandem in ægrotantibus hanc intus foventibus, præter communia symptomata, peculiaris quædam per varia morborum genera obvia sistere. Harum plurima suis quoque locis sunt exposita, inter quæ præcipue occurrunt *Februm Typi inconstantes*, vicissim alternantes, vel duplicatis paroxysmis accedentes, diuque protracti; *Sudores copiosi colliquativi raro critici*; *Aphthæ*; *Exanthemata ferina*; *Hæmorrhagiæ spontaneæ*; variarum partium *Dolores acerbissimi & spastici*, indeque multifarii effectus, qui tot novos fere ex morbis Morbos concitare solent. Superest adhucdum considerare *Capitis Dolorem*, *primarum viarum Degenerationes*, *Urinæ phænomena*, nec non *tortuosam Stranguriam*, quibus sociam sæpe se addit *Visus obnubilatio*.

SECTIO

SECTIO PRIMA, DOLOR CAPITIS VERMI- NANTIUM.

§. LXVI.

Individuum fere Verminantium Symptoma, *capitis Dolor* primarium locum vindicat. Hujus autem naturam non admodum dilucide videntur explicuisse auctores plurimi, cum eundem a ver-
mibus in capite genitis (z) ortum statuissent, ubi plerumque ventriculi ac primarum viarum morbus est, illud suo jam tempore egregie annotante V. DE TARANTA (z*). Aggravato enim biliosâ & viscidâ colluvie ventriculo, aut primarum viarum abundante saburrâ, demortuorum animalculorum liquamine, putridâ, vel vivorum irritatione oriundus, pro caussarum complicatione cephalalgiam, cephalæam hæmicraniam, vertiginem, stuporem tandemque Apoplexiam inducit : unde distincta ejus notio non parum ad desideratam medelam confert.

§.LXVII.

(z) Confer. HOLLER. *de morb. intern.* Cap. I. p. m. 2. & DURETI *in suam enarrationem annotat.* pag. 21. cum P. FORESTI Lib. XXI. obs. XXVIII. & Lib. IX. obs. II. schol.

(z*) *Philonium dictum*, Lib. I. fol. 2. verso.

§. LXVII.

Consuetorum Diagnosticiis, nusquam quidem non obviis, haud immoror, utpote oris amaritudine, linguæ squalore pulsusque exploratione, a Verminosâ fati internosci potest. Sufficiet specia-
lioribus hujus insistere. Compositæ sæpe indolis est, atque in putridis febribus cum vermibus, inque intermittentibus, pro saburra putrida biliosa-
que in prima officina contenta, natalem æque iisdem ac vermibus debet. Id quod in Chronicis perinde animadvertitur. Quam ob rem essentia-
lis verminosa cephalagia plerumque citra faciem ægritudinis, quam febre junctâ, observatur, dum in illis leviter tantum in interstitiis folliculorum glandulorum obsessa lingua est, aut superficialioribus incisuris divisa.

§. LXVIII.

Præsentem autem animatam potentiam non raro declarant oculi nigerrimi cum pupillis amplis, albugineâ interea madore splendente; narium pruritus; tusses sæpe moleste irritantes in summa larynge; oris ventriculi dolores, vel contentio tantum leviuscule circa umbilicum. Animadver-
tuntur nonnunquam motus convulsivi transitorii in extremitatibus superioribus; immo si vehemens affligat, gravativus magis evadens cum aurium tin-
nitum ac susurru, sequuntur motus tetanici, apho-
nia, ceteraque convulsiva & soporosa mala, & tunc proprie contingit, quod in Medicinæ mag-
num commodum BENIVEVIUS communicavit, omni tamen verminosæ cephalalgiae haud temerarie
tribuendum. *Solet interdum acutus dolor inquit, in
capite, excitari, quem Græci cephalalgiam vocant, sed*
T *talem,*

talem, quo caligant oculi, alienetur mens, cietetur vomitus, supprimatur vox, frigescat corpus & ipsa denique deficiat anima. Rarum est videre; nam & nos amicum habuimus, qui cum his omnibus ageretur malis & adventante die septimo, mors ipsa, nullis conferentibus auxiliis, jamjam adesse videretur; vi tandem robustioris naturæ, vermem e dextri nare palmo longiorem eiecit. Quo propulso, omnis statim cum eo amotus est languor. (a). Numne alienus ab illo sit memorabilis HIPPOCRATIS locus, vehementer dubito: Qui vero toto capite gravitatem sentiunt cum oris ventriculi morfu, & stomachi fastidio ii biliosa & pituitosa rejiciunt. Quibus in casibus plerumque pueris convulsiones maxime fiunt, eadem etiam mulieribus contingunt, prætereaque obscæniorum locorum dolores. Grandioribus autem natu & quos jam calor deficit, partium resolutiones, aut insanie, aut cæcitates. (b). Enimvero revocatis in memoriam quæ supra de oris ventriculi morfu (c), deque biliosa cum pituita remixtione (d) dicta sunt, rerum gnaro luculenter constabit, inertem ejusmodi bilem suâ naturâ, neve copiâ, tantos tumultus inducere posse, sin minus alia validior caussa sublateat, quæ plerumque verminosa observatur, & similia ac recensentur mala excitare consuevit.

§. L X I X.

Occupat quidem is universum caput, five frontem, five occiput, five latera, five denique summum verticem; neque ideo, prout antiqui credebant,

(a) Apud ANDRY Tom. I. pag. 74.

(b) Epidemior. Lib. I. pag. 948.

(c) Schol. prim. cap. III. sect. I. pag. 54. & seqq.

(d) Cap. III. sect. III. Mantissa. pag. 229.

bant, videtur stabilis hic norma, secundum quam in latere dextro a biliosa materie, in sinistro melancholicâ, in fronte vero pituitosâ oriretur: præcipua autem hujus ratio pendere animadvertitur a loco ubi nervos in consensum trahunt, vel magnitudine impetûs, quem in eos inferunt vermes; vel ab indole materie magis vel minus putridæ, quamvis tamen negari nequeat, frontem in universum ab illo affici.

1. Vir quidam mihi amicissimus, septimanis aliquot, postquam abscessus ipsi ex Nephritide inflammatoria in intestino colo ruptus esset, beneque ceterum se haberet, exceptis iis quæ ejusmodi mala semper comitantur, vertigines leviores sæpius expertus erat, quæ pungentissimo dolore in summo vertice, eo potissimum in loco ubi venula per foramen in osse bregmatis sinu longitudinali exit (*d**); dum alii supraorbitales hos dolores exceperunt, sævissime quoque affligentes per diem unum alterumve; subinde motus leviores spasmodicos in maxilla inferiore experiebatur. Stupor sentiebatur in brachio sinistro, & leviores subsultus in manu dextra, cum doloris aggravatione in rene sinistro morbofo. Quæ omnia, forsan continuo oleosorum usu, fugata sunt emissionem lumbrici teretis vivi.

2. Intolerabilem fere capitis dolorem vermium quoque expulsionem in piscatore fanavi, tanto cum aurium susurru stipatum, ut eundem maris agitationi, summâ tempestate inductæ compararet.

T 2

3. Ma-

(*d**) An & huic ex Nephralgia Hæmicrania, de quibus consulatur DE SAUVAGES *Nesologia Methodica* Class. VII. Ord. II. Gen. XIII. Spec. 9. cum Ord. IV. Gen. XXV. spec. 9? Quamvis speciem quendam præ se ferat, probabile tamen ab animata potentia inducti apparent, quoniam in rene & capite post fugatos hostes siluerent dolores.

3. Maniacum tractavi, qui strangulationes magnas in gutture subiit, cum aurium tinnitu, vocis amputatione, atque visus obnubilatione sub paroxysmum comitatis, febre tamen vacuum. Accessiones aliquando tanto impetu eum prehendebant, ut ipsum timerent custodes, quos semel quoque atque iterum in fugam coniecit, campos furibundi instar pervagans. Restitutus in sanitatem ipse mihi narravit, se plurimum conscium fuisse quidnam ageret, ast ingente anxietate pressum, voce simul privatum in ejusmodi accessiones fuisse incitatum. Debilis hujus constitutio Anthelmintica Martialia & Confortantia, interpositis Laxantibus, maxime desiderabat, quæ felici progressu intricatum hunc morbum, alvo ramentosâ fluente, determinarunt.

S C H O L I O N.

Quamvis Epidemicis morbis promiscue adjungatur *capitis dolor*, omnibusque fere primarum viarum saburrâ abundantibus, augetur tamen admodum si animata potentia intus stabuletur. Quæ, cum fuse satis supra tradita sint (*e*), sufficient, ne cramben bis coctam apponam, quæ suppeditat Epidemia Lipsiæ 1720. grassata (*f*): *ingruebat* autem hæc *cum immuni alias adeo non consueto capitis dolore, stupore, oculorum obfuscatione &c.* quin puellæ apud DURETUM *acerbissimus capitis dolor per*
duos

(*e*) Vide cap. III. sect. II. *ægrot. secund. schol. ibidem. ægrot. octav. & decim. sext. cap. III. sect. III. α. ægrot. secund. quart. sext. ad usque undecim. & Theorem. I, II, III, IV, VII. & β. ægrot. tert.*

(*f*) *Act. Phys. Med. vol. I. obs. I. pag. 1.*

duos dies præcesserat. Plurima ejusmodi observata ubivis prostant (g), cujus ratio infra expendetur. (b). Dum dolor iste, qui ab infectis in ipsa theca ossea oritur, ubicumque in Medicorum monumentis existat, quem uti minus ad scopum meum pertinentem, silentio transeo.

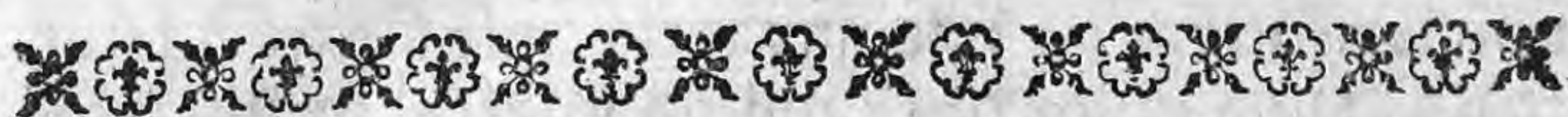
THEOREMATA PRACTICA.

- I. In dolore capitis verminoso, rubra oculorum suffusio, qualis in hæmorrhagia a vermibus accidere solet, difficilem facit diagnosin. Ex febris vero absentia cum ventris affectione, atque consideratione symptomatum quæ eam comitari solent, signorum vera syndrome acquiritur.
- II. Venæ sectio & vesicantia, etiamsi pro tempore allevare apparent, morbum integre tollere nequeunt; quare tamdiu catharticis continuandum, donec omnia per universum corpus disparuerint infestorum phænomena

(g) Conf. FOREST. Lib. XXI. obs. XXVIII. schol. *Act. Phys. Med.* vol. II. pag. 369. *Journal de Médecine*. Février 1759. Tom. X. pag. 129.

(b) Cap. VI.

SECTIO SECUNDA.

VENTRICULI CRUDITATES, NAUSEA, RUCTUS ET VOMITUS.

§. LXX.

Plurimis quoque tam acute quam chronice ægrotantibus evenit *Nausea* atque *Vomitus*, *Ructusque* edebant nonnulli nidorosos, subpingues, cum mordaci oris ventriculi dolore, quem *cardiogmi* nomine insignire solent (i): eundem & a vermis oriundum ingenue professus est J. P. NENTER (k), inquiens, *Cardiogmus vero cruditates tantum primarum viarum, flatus & vermes pro causa agnoscit*, quemadmodum ex copioso salivæ in os affluxu, *verminosum* designavit (l). Plerumque autem cum copiosâ salivæ excretionem affligit, ita ut absque vomendi conamine, in quo solemnis alias est salivatio (m), moleste proritetur (m*).

(i) Conf. HOLLER. *de Morb. intern.* cap. 54. & ibidem DURET. in suam enarrationem annotat. pag. m. 566.

(k) *Fundam. Medicin.* Tom. II. Tab. CCIX. II. pag. 958.

(l) Ibidem III. sign. 3.

(m) *Coacer. prænotion.* no. 566.

(m*) Confer & DE SAUVAGES *Nosolog. Methodic.* Class. VII. Ord. IV. Gen. XX. Spec. 10.

§. L X X I.

Ructus autem frequentiores erant sub vernalibus quam autumnalibus febribus, quin Leucophlegmatia verminosa laborantibus quoque familiaris; idque in quibusdam citra faciem ægritudinis. Lingua in multis ex flavo fusco subpinguis erat, maxime autem in chronicis, in quibus tunc acutus admodum vexabat dolor, & pinguis valde materies eructabatur; perinde atque in foda laborantibus.

§. L X X I I.

Perpaucis sub vernalibus resolutio stomachi adfuit, unicus modo ægrotus lumbricum per hanc viam excrevit. Autumnalibus jamjam obortis frequens erat verminantibus vomitus. Unus & alter emissis vermibus ex morbo convaluerunt: alii vomuerunt absque febre: quibus denique non remittebant symptomata, peractâ vomitione, gravissima mala experiebantur, ut luculenter sæpius supra indicatum est. Mense Octobri 1761. ægrotantium plurimi vomitu rejecerunt vermes; & qui hoc modo ab animata potentia non liberati fuerunt, magnum tamen levamen sentierunt, si ve expulsionem hâcce, saburra biliosa imminuta, aut irritatio a bile corrosiva sublata fuerit; contrarium etiam aliquando moleste comperimus (n), quem exitialem quoque eventum habuerunt, qui modo ex HIPPOCRATE (o) allegati sunt morbi epidemici.

§. LXXIII.

(n) Confer. §. XXXI. observ. pag. 39. cap. III. sect. II. ægrot. secund. ægrot. non. ægrot. decim. quint. ægrot. decim. septim. & cap. III. sect. II. æ. ægrot. tert. cum epicrifi.

(o) Cap. IV. sect. I. §. LXVIII.

§. L X X I I I.

Quæ §. LXX-LXXII.) etiam si nihil peculiare præ se ferentia alicui viderentur, accedens hisce syncope stomachica, atque in graviter affectis præcordiorum anxietas, quibus plerumque patentissima diagnosi fit, eadem ita exasperare solent, ut neminem non ad misericordiam alliciant. In hac autem, propter pectoris angustiam, respirandi fere non est locus, ut spiritum ducendo ad se redire cupientes, auram quasi captant, una cum corporis de loco in locum inquieta jactatione; unde sanguinis in majoribus vasis prope cor coarctatio, atque inde sensatio ponderis prementis, eruptio sudoris frigidi, omniumque aggravatio: dum in illa præceps omnium virium lapsus, dissipatione vitalis spiritus, corde in sympathiam male affecto, animadvertitur (*p*): quemadmodum non raro ad strangulationem faciunt (*q*).

§. L X X I V.

Convenientissimam medelam exitialibus istis malis administrare oportet. Sæpe autem a Fragrantibus pharmacis pathemata graviora fiunt, quod ob insignes nervorum conjugationes, veribus in ventriculum perventis, iisque vim vi opposentibus, mirum non est. In his igitur nonnunquam præstant Oleosa, vel Lac calidum copiose haustum; sed summi usus etiam sunt leniora
Emetica;

(*p*) DURET. in HOLLERII de morbis intern. lib. pag. 566.

(*q*) Conf. cap. III. sect. II. ægrot. nen.

Emetica; omnium interim plerumque præcipiuntur optime Acida mineralia diluta, parvâ copiâ, sæpius & frigide ingesta; inque cardialgia Cornu Cervi ustum.

§. L X X V.

Quædam quæ hanc rem (§. LXX-LXXIV.) ulterius confirmare possunt, ipsis quoque exemplis videre licet.

1. Puella septemdecim annos nata lumbricos binos prægrandes, eosque vivos vomitu rejecit, præviâ nausæ & summo animi angore. Assumpto deinceps unico tantum medicamento purgante, convaluit absque febre.

2. Femina triginta & aliquot annorum, sudore frigido per universum corpus, maxime faciem perfuso, mortis potius quam viventis imaginem referens, summâ præcordiorum anxietate tenebatur cum pulsu depresso, debili, fereque deficiente. Huic ad vires simul restaurandas, spasmosque una compefcendos, dabatur per epicrasin larga Tinct. Asæ fœtidæ quantitas, felici quidem tanto successu, ut, post septem vel octo lumbricorum vomitionem, increbrescentibus interea vehementer anxietatibus, quibus vita pariter exstingui videretur, ex summo illo periculo incolumis evaserit, paucis ceterum remediis indigens.

3. Anus septuagenaria major, omnibus phænomenis ab HOLLERIO (r) recensitis ut ovum ovo similia symptomata patiebatur, quæ nausea & magna præcordiorum anxietate, una cum intolerabili capitis dolore, binos lumbricos teretes vitâ adhuc

(r) *Lib. citato. pag. 561.*

adhuc gaudentes per nares emisit, & etiam brevi temporis spatio, paucis usitatis antidotis, Divinâ clementiâ, ad vitæ suæ modulum pervenit, atque integris postea duobus annis locupletata est.

4. Summis præcordiorum anxietatibus, omnem ideam superantibus, discruciabatur cementarius, cum repentibus animi deliquiis & sudore frigido corporis cribrum permanante. Robustus & vegetus alias, viribus adeo privatus est, ut ne membrum quidem movere potuerit; profundissima suspiria interea edidit, atque ex imo spiritum ducens, vitam quasi redintegrare, & parili modo ac si cibum capere vellet, majorem aëris quantitatem inspiratione iteratâ pulmones implere conatus est. Huic quidem obtigit occasio ponderandi vim medicamenti morbo, ex sententia insuperabili. Nulum mihi, præter Elixir Vitrioli extemporaneum, ex partibus quatuor Tinct. Cort. Peruviani, duabus Cinnamomi, & singulâ spiritûs Vitrioli, ad manus erat medicamentum; & cum ad opem homini ferendam advocatus essem, pericula erant capienda; cumque, perspectâ Corticis Peruviani & Cinnamomi virtute roborandi, aptâque ad tumultus solidorum compescendos, & Sp. Vitrioli, sive acrimoniam biliosam corrigendi, sive vermes necandi, ex analogia haud incongruum apparet, ipse lecto per bihorium adstans, quâque quadrante horâ, inter syncopen & animi deliquium, triginta guttas ex haustu frigidaë misero propinavi, felici illo eventu, ut de tempore in tempus mitescerent lethalia ista symptomata, & custodibus tuto mandare auderem nostrum. Equidem morbum superavit medicamentum, nam alvus putrida ramentosaque hisce infecuta est, vera critica;

ca; ut ad dies quatuordecim judicatus sit, cui mors præ foribus erat.

5. Homo robustus quadraginta annorum ex similibus enarratis in syncopen incidit, pulsus exploratus fere deficiebat, & absque sensibili respiratione per minuta aliquot hoc in statu jacuit. A morbi principio corporis molestæ jactationes & gesticationes, atque præcordiorum anxietates magnæ aderant, quas excipiebat comatosa capitis affectio, nostrum per triduum tanquam mortis simulacrum repræsentans. In qua tristi rerum facie, solum Claretum refrigerans, per intervalla datum, debiles hujus vires vitales adeo refocillavit, ut Divinis auspiciis miraculi instar redierint, atque ad necessaria peragenda integrum esset. Aphthæ leviores insequiebantur, pedumque intumescencia; vias tamen publicas intra trium septimanarum spatium ingressus est.

S C H O L I O N.

Suspectas merito pendendas esse ejusmodi affectiones, sæpeque lethales exstitisse, series observationum copiosarum ubique vindicat (s). Absit tamen, magnam semper vermium cohortem requiri, ad exitiosa ejusmodi symptomata concitanda, quin aliquando ab unico modo lumbrico eadem eveniant. Novit Cel. F. HOFFMANNUS
puellam

(s) Confer inter alios BONETI *Sepulchret. Anatom.* Lib. II. sect. X. obs. XXI. & lib. III. sect. VII. obs. XIV. §. 1 & 2. & lib. II. sect. XI. obs. XXXVIII. F. HOFFMANN. Tom. I. part. II. cap. XI. §. III. *Schol.* pag. 235. & Tom. II. sect. II. cap. II. §. XIX. pag. 259. cum hujus *Histor.* cap. III. sect. II. *ægrot. non.* cum suo *schol.* & cap. III. sect. III. *ægrot. tert.* cum *epicrisi.*

*puellam septem annorum, quæ de immanibus cardiacis doloribus, convulsionibus continuisque vomitionibus conqueſta, tandem grandem per os ejecit vermem, & paullo poſt defuncta eſt (t). Præter quoque mechanicam vermium irritationem ventriculi tunicis inductam (u), videtur & faburra putrida aliave heterogenea, lumbricorum effluvia, eorumque cadavera ſymbolam ſuam his conferre, quod vel linguæ ſqualor, atque emiſſi ruſtus putredinoſi, indeque foetentiſſima anima commonſtrant; quemadmodum illud dilucide ſatis expoſuit laudatus HOFFMANNUS (v). Distinguere etiam oportet inter ejusmodi vernaſes & autumnales moleſtias. In his autem, ob abundantioſiorem bilioſam materiem, magis in vomitum inclinant affecti (w); quemadmodum hanc ob cauſſam in aperto ſunt bina Parentis Medicinæ loca: *Autumnus ſua feritate & malignitate interaneorum animalia gignit, & oris ventriculi dolorem, atramque bilem. (x): cum eadem ſententia (y), cui ibidem adjecit, qui tamen in ejusmodi morbo minus infeſtus eſt: quia nempe tunc temporis copioſiori vehiculo vel ſurſum vel deorſum expelluntur. Unde auctore FOESIO (z): Lumbrici enim ſuo motu ventriculum petentes, acceſſionibus quibusdam affligunt, deinde ad inferiora deſcendunt.**

(t) Tom. III. ſect. II. cap. VI. §. XXIV. pag. 143. cum ægroto primo cap. III. ſect. II.

(u) Confer III. VAN ZWIETEN Comment. Tom. II. pag. 220.

(v) Tom. III. ſect. I. cap. II. §. XV. pag. 26. & cap. III. obſ. IV. epicriſ. pag. 42. &c.

(w) Confer cap. III. ſect. II. §. XXXVI.

(x) Morb. Vulgar. Lib. VI. ſect. I. 13. FOES. ſect. VII. pag. 1165.

(y) *ibidem*. Lib. II. ſect. II. FOES. pag. 996. A.

(z) *ibidem loci*. F.

scendunt. In illis ceu vernalibus, vel ubi non adeo abundat faburra biliosa, alia res est. Quibus simul intelligitur, duplicem dari a vermibus cardialgiam &c. alteram nimirum symptomatiscam (a), idiopathicam alteram; hanc & Ascari-
dibus perinde quam Lumbricis oriundam, supra (b) satis abundeque persequi licet; amborumque diagnofin apud egregie de Pathologia animata meritos viros F. HOFFMANNUM (c) & BIANCHINUM (d). In genere autem præstat, per inferiora exitum petere animatam potentiam; huc facit immenfæ utilitatis præfagium: *oris ventriculi dolores cum intestinorum cruciatu, intestinorum animalcula dejiciunt* (e). Ad avertendum igitur insuperabile sæpius malum, oportet, ad minimam ventris contentionem, vel blandis Enematibus deorsum versus allicere, vel heroicis educere infestos hostes, ceterisque symptomatibus pro tempore mederi (f). Quæ vero Ructus spectant ex Ill. VAN ZWIETEN (g) & F. HOFFMANN. (h), disci possunt.

THEO-

(a) Quamvis illud ex ipsius rei indole satis constet, haud inutile tamen duxi hic loci allegasse F. HOFFMANN. Tom. III. sect. I. cap. III. obs. IV. *epicris.* pag. 42.

(b) Cap. III. sect. II. *ægrot. quint. schol.* pag. 88. & *ægr. decim. quint. cum scholio.*

(c) Tom. I. sect. I. cap. VII. §. LII. pag. 332.

(d) *Loco modo ad not (b) citato.* confer & similiter quoad Medendi viam DE SAUVAGES *Nosolog. Method. Class.* VII. Ord. IV. Gen. XX. Spec. 10.

(e) *Coacar. prænotion.* no. 285. FOES. sect. II. pag. 165.

(f) Confer §. LXIV. & seqq. cum F. HOFFMANN. Tom. II. sect. II. cap. II. §. V. pag. 262.

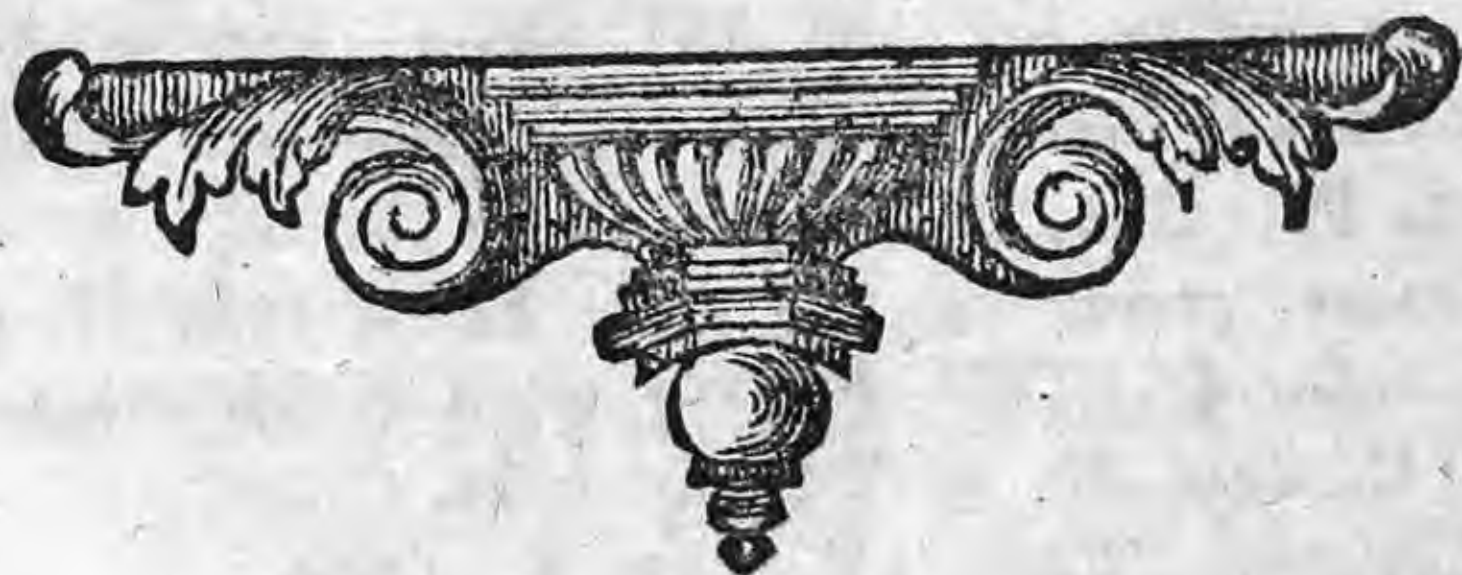
(g) *Comment.* Tom. IV. 717. §. 1365.

(h) *Conf. & Respons. Med.* cent. II. & III. sect. IV. cas. CLII. pag. 351.

THEOREMATA PRACTICA.

- I. Quum, ceteris paribus, symptomata admodum aggravantur a vermibus per superiora exitum petentibus, valde quoque periculosa est, quæ ab iisdem in ventriculum delatis oritur cardialgia.
- II. Nec multum aliena ab intestinorum fabrica cum ea ventriculi sit, symptomatum intensitatis ratio, nisi in nervorum qui cardiam cingunt abundantia quærenda est, qua universum corpus in consensum trahant; quam ob causam caute eidem mederi oportet, ne medicamentorum ope, vermibus magis agitatae mortis causa acceleretur.
- III. Quoniam secundum HIPPOCRATEM (i), *Cardialgia cum torminibus; ventris feræ prorumpunt.* Sequitur nonmodo salutarem futuram judicatam ejusmodi cardialgiam; sed curatorem simul indicationem indicat, qua auxiliis omnibus Naturæ opem ferre licet, ne iterum superiora petat infesta potentia, sed quantocius subigatur.

(i) DURETI Comm. in Coac. prænot. pag. 162. & FOESII no. 285. pag. 165.

SECTIO TERTIA,

ALVI FLUXUS VERMINANTIUM.

§. L X X V I.

Promiscue quoque verminantibus *intestinorum* *lævitas* est, tam Acutis quam Chronicis, ea-que vel critica vel symptomatica, sæpeque colliquativa, quemadmodum nostris quoque acciderunt, & torminosæ quidem 1761. (§. XIII.), ut fere obtinet, colliquativis aliquando tantum exceptis. Ponit autem mucum intestinale, bilemve justo copiosiore secretam, vel vermium excrementa, eorumve in liquamen soluta cadavera, vel vivorum irritamenta, quibus ad majorem humorum secretionem sollicitantur ad eandem apta nata organa. Unde pro diversa vel mixta materie, pituitosa, cinerea, ramentosa membranarum instar, aut granulata, aut atra putrida excernitur. Quæque Acutis plurimum salutaris fuit, chronicis etiam dijudicandis plerumque optimum concurrens signum præbuit. Infantibus tamen sexuique sequiori, præ masculo, lentisque & catarrhalibus detentis maxime frequens evenit.

§. L X X V I I.

Ut ut ventris resolutio multiplex sit, quæ tamen a vermibus ciatur vel eosdem comitatur suis quoque distinctis, ab alia causa oriunda, dignoscitur.
signis.

signis. Biliosâ autem abundante colluvie nata, vel putrescente pituitâ ortum ducens, linguæ squalorem inducit, nauseam excitat, indeque oriundas præcordiorum anxietates & capitis gravationem; dum, velut in reliquis, post copiosas secessiones, nondum per inferiora demissis lumbricis, torminibus intestina torquentur. Hæc fere in putrida obtinent, excepto quod non tantos cruciatus experiantur affecti, ac citius foras sese educi materies finat; dum in ea, quæ evocatæ materiæ superest, fereque vermium irritamentis debetur, omnium maxime memorati tumultus observantur, una cum febrilibus accessionibus, tussi siccâ molestâ, cordisque palpitationibus, fluore ventris existente aquoso, mucosove, nec raro copioso cruento (k). Hacque ratione a prima sua forma deflectens non raro in dysenteriam transit. Attamen vero, quæ per omnia verminosorum genera accidit, quoad biliosam indolem plerumque autumnalis epidemica animadvertitur. Quemadmodum ex inveterata mucosa labe nata dysenteria sæpe in diarrhoeam chronicam curatu admodum difficilem abire consuevit.

§. L X X V I I I.

Aliarum dejectionum in modum hisce mederi integrum est, nam in biliosa satis erit assumpta semel aut bis Rad. Ipecacuanhæ vel sola vel Rheibarbaræ addita, ventrem simili pharmaco purgare, dum ingratis hospitibus Terrestribus scabris, interdum Oleosis, aliquando Mercurio dulci rite sublimato occur-

(k) Juvenis curam gessi ejusmodi affecti, qui brevi temporis spatio bina toralia sanguine prorsus tincta commaculavit, aptaque administratione huic tamen supervixit. Confer & *Act. Phys. Med.* vol. II. pag. 145. obs. LXII.

occurritur. Critica vero alio modo regenda est, neque alia quam quæ viribus sustentandis utilia apparent, in usum vocanda remedia sunt; quod Cardiacis non stimulantibus, Corticeque Peruviano, ut supra in singulis sæpius indicatum est, egregie absolvitur. Putridæ quoque eadem fere ratio est, neque nisi vehementer turgeat materies, per superiora evocanda; blanda Laxantia, antisepticâ simul virtute prædita, huic maxime ex usu sunt: quemadmodum cruentæ alvi a vermibus resolutioni, Terrestria & adstringentia austera, similiaque propter ingentem debilitatem cardiaca. Dysenteriae autem mucosæ tam sæpe vermibus itipatæ alia res est. Huic autem raro prospere cessit Cortex Peruvianus, quin & cum illo cui Simaroubæ nomen imposuerunt fluxum copiosiorum fuscitarunt. In quibusdam etiam alvi fluor ab Anima Rhei incitabatur, decantata adeo in Biliosa dysenteria. Omnium convenientissimæ fuerunt ægrotis nostris parvæ sæpeque repetitæ doses Ipecacuannhæ, ad tria quatuorve grana, addito aliquando pauxillo Laudani opiat, vel Camphoræ, prout morbi natura postulabat; aut etiam Tinct. similes aquosæ, quibus mali causæ egregie occurrebatur, ventrisque fluxus compescebatur. Acrimonie acidæ subigendæ Aqua Calcis cum tertia lactis vaccini parte profuit. Torminibus denique alvi lotiones ex Flor. Chamæmeli, lact. vaccin. & G. Arabico, similibusque ex alimentorum genere, nimirum Radic. Salab. desideratam opem attulerunt: immo Emulsiones analepticæ 1761. omnibus palmam præriperunt. Quin ostrearum esu mirandos effectus in mucosis intestinorum degenerationibus, protractis quidem, frustra que variis medicamentis tentatis, plus vice
V sim-

simplici comperimus. Nec est quod multa exempla desiderentur, cum pro diversa ægrotantium constitutione adtemperanda Medicina esset.

S C H O L I A.

Ventris fluorem & Lienteriam a vermibus esse, omnium scriptorum observatione confirmatur. De natura vero eorundem nonnihil disputatum est. Voluit autem Doct. MOREALI diarrhœam, in ipse vermibus productam, quo tempore ipsi vermes ægrotant, malignitatis causam in morbis efficere. Inque petechialibus febribus tantum a vermibus excrementorum copiam esse statuit, ut exinde fœces hominis, morbo afflictæ, cinereæ, argillaceæ, vel viridescentes evadant. Nervose a Doct. BIANCHINO refutata (1), atque exemplo sectionis gravidæ, maligna febre extinctæ, in qua deprehendit vermes, optime se habentes, quique cultro subjecti, intus excrementa continebant, odore suo ab humanis non discrepantia (m). Quod similiter confirmavit CASP. DEODATI ZAMPONI (n), qui materiam hanc quoque inodoram invenit. Est autem plerumque materies illa alba mucida in qua vermes stabulantur, quæ soluta vel degenerata frequentes dejectiones suppeditat, quam aliquando adeo copiosam secretam, & omni captu majorem animadverti, atque ramentosam tantam, ut integram intestinorum tunicam abscedere appareret. Dum biliosarum dejectionum originem cum Cel. PRINGLE iisdem fontibus, quibus pul-

(1) Vide *Comm. de rebus gestis &c.* Vol. I. pag. 239.

(m) *Ibidem. Loci.*

(n) *Comm. de rebus gestis &c.* vol. III. pag. 648.

pullulant autumnales putridæ facile tribuendam crediderim (o). Unde simul intelligitur, frequentem quidem cum vermibus Diarrhœam & Dysenteriam existere, perraro tamen idiopathicam; quippe plerisque in casibus, magnæ primarum viarum, atque viscerum abdominalium degenerationes locum habent, quarum symptomata potissimum intendere atque aggravare solent vermes. Secretorum humorum abundantia id satis manifestante.

Quæ vero Dysenteriam spectant, multisque novis observationibus aucta, perscrutari non pœnitebit ex egregiis scriptis Clarissimorum BROCKLESBY (p), ANDRÆ WILSON (q), DONALD MONRO (r), PRINGLE (s), de quibus maxime etiam quoad mucosam consuli possunt ROEDERER & WAGLER (t). Salvâ tamen tantorum virorum auctoritate dixerim, bilis degenerationem perinde ex morbosa hepatis structura organica, quam a particulis morbosis intestinorum ostiolis resorptis, perque venam portarum in hepar delatis originem trahere posse

(o) Multæ enim intestinorum difficultates, & alvi profluvia per æstatem incidunt. HIPPOCR. *de Aëre Locis & Aquæ* Foës. sect. III. pag. 283. lin. 54.

(p) *Oeconomical and Medical observations in two Parts. &c.* by RICHARD BROCKLESBY. Lond. 1764. pag. 166. vel *Comm. de reb.* Vol. XIV. pag. 46.

(q) *An account of the Diseases in the British Military Hospitals in Germany &c.* pag. 57. vel *Comm. de reb.* Vol. XIV. pag. 52.

(r) *An Essay on the autumnal Dysentery.* Lond. 1761. vel *Comm. de reb.* Vol. X. pag. 258.

(s) *Observations on the Diseases of the Army.* ed. quinta; pag. 246.

(t) *De morbo mucoso.* sect. I. §. II. V. VI.

se (u) ; atque etiam ventriculus idiopathus esse ex simili glandularum ipsius turgescencia, quam a bile tantum corrupta. Unde simul probabile fit, universum tubum intestinale affici. Nam cum inclytæ famæ Medicus Celeberrimus PRINGLE in dissecto cadavere dysenterici pustulas variolarum similes in crassis intestinis invenit (v) , meminime ejusmodi in ipsis faucibus anginâ catarrhosâ afflicti conspexisse; quemadmodum cum BONETO eadem phænomena in intestinis hepate & liene deprehendit , atque intestina tenuia veluti arte anatomicâ injecta , vasculis pictis distincta, copiosissimis punctis parvisque areolis nigris conspersa observavit WAGLERUS (w). Quod ex faucium atque oris interni exulcerationibus , atque multiplici linguæ degeneratione ulterius consequi videtur.

Ex mucoso denique vitio cum Dysentericiæ cognatione (x) crebre his ejusmodi torminosas dejectiones esse oportet; unde caute iis alvum ducentia exhibenda. In sexagenario catarrho universali, cum lingua alba arida scabra, ultra anum affecto, Dysenteriam cruentam consecutam vidi a viginti granis Rhei electi, totidemque Salis Polychresti, Decocto Simaroubæ nequidem compescendam, ast demum Rhei Animæ protracto usu sedatam. Hæc Mulier cum lingua lata humida incisa, atque ore salivâ copiosâ repleto, oculis lachrymosis renitentibus, faciei pallore, paucorum purgantium ope similiter in Dysenteriam inci-

(u) WILSON *lib. citat.* pag. 12.

(v) *Lib. citat.* pag. 246.

(w) *De morbo mucoso.* pag. 7.

(x) Conf. cap. III. sect. III. *e. ægrot. secund. epicris.* cum WAGLER. *de morbo mucoso.* sect. I. §. V.

incidit mucosam, purulentam, ramentosam, gravibusque comitatam symptomatibus, singultu, febre, sævis torminibus, urinæ mittendi difficultate, atque ardore, locorum muliebrium exulceratione, & cutis fere totius desquammatione, tandemque abortu, diuque ægrotavit: cui parum adjuvarunt Cortex Simaroubæ & Peruvianus, quippe hic fluxum fere auxit, dum ab Anima Rhei methodo ROLFINCII parata omnia aggravata sunt; multum vero profuit pulvis sudoriferus DOVERI, Aq. calcis ostracod. Rad. Colomb. nec non Decoctum Campechense. Quinquagenarius ultra biennium mucoso laborans, cum molesto capitis dolore, primæque officinæ pravâ digestionem, atque linguâ humidâ contractâ profunde incisâ, sub felici medela sponte suâ in similem alvi fluorem cecidit, cui non mediocrem opem tuli Tincturâ aquosâ Rad. Ipecacuannhæ, & haustu ex Rad. Colombâ cum spiritu vini & Aq. rosarum conflato. Quales sua, qua pollet, sagacitate descripsit accuratus WAGLERUS (y), harumque cum febribus intermittentibus cognationis rationem docte & concinne tradidit. Videntur & quædam tertianarum indolem spectantia apud Medicinæ Parentem inveniri, hisce quidem verbis: *Intestinorum difficultas, si cessavit, vel abscessum, vel tumorem aliquem pariet, nisi in febres vel sudores vertatur, & urinæ crassæ, albæ & læves apparuerint, vel in TERTIANAS, &c.* (z). Quibus commentatis hætenus in alvi fluorem rite intellectis, quædam HIPPOCRATIS loca minus perspicua alias, quam apertissima evadunt. Hinc *Biliosis alvus perturbata, exigua*
red-

(y) Loco citato §. VI.

(z) Coecorum Prænot. no. 455.

*reddens genituræ similia & mucosa, doloremque ad
 imum ventrem inferentia, urinæ quoque non facile pro-
 deunt, ad hydropem tendunt ex ejusmodi casibus (a).
 Ex defectu purgationis sufficientis in tanta mucosi
 humoris secretionē, usque adeo depravatâ hepatis
 structurâ organica, utpote acinosâ, quâ ineptum
 ad debitâ energiâ præditam bilem fecernendum
 factum est, ut eâdem intestina ad munia sua ob-
 eunda sollicitantur, atque heterogenea sibi invi-
 cem misceantur; unde obstructione jecinoris hy-
 drops nascitur, humoribus crudis non subactis,
 neque ad urinæ vias delatis. Nam aquosum alvi
 profluvium absque cruditate exortum, initio aquæ in-
 tercutem, morbum solvit (b). Quam ob rem Lie-
 nosis difficultas intestinorum non longa, utilis: longa
 vero mala (c)? Quoniam in primo casu sæpe sa-
 lutaris morbi solutio fit, dum in altero lenteria
 in diarrhœam colliquativam mutata mortem tan-
 dem inducit. Nonne etiam in aprico? Quare (d)
 Longis intestinorum lævitatibus laborantes, una cum
 feris (ἀμαθνεῖοισι) intestinorum cruciatu & dolore,
 iis solutis (λυομένων ἐποιδέσαι DURETUS (e) cum
 hæc quieverint vertit) intumescant? quem præsa-
 gii phrasem insolentem habuit Foësius (f). At-
 tentâ autem medendi administratione docemur, in
 similibus intestinorum vitiis nihil supra esse Nau-
 seosis atque leviter ejusmodi irritantibus, quibus
 aliquando, pertinacissimæ diuque protractæ af-
 fectio-*

(a) Ibidem. n°. 457.

(b) De rat. viâ. in Acut. Foës. sect. IV. pag. 402.
 lin. 45.

(c) Ibidem n°. 466.

(d) Ibidem n°. 468.

(e) Comm. in 50ac. prænot. pag. 336.

(f) In hanc prænotationem sect. II. pag. 192. D.

fectiones miraculi instar tolluntur. Dum ex analogia concludere minime absolum videtur, quamdiu stimulis suis natas viscerum obstructions intestinorum feræ exagitant, tamdiu majores conglomerationes avertere, atque eatenus irritantium artificialium vicem gerere haberi posse, quibus silentibus malum sibi committitur. Tandem cur (g) *Intestinorum lævitates cum spirandi difficultate, & pectoris morfu ad tabem tendant?* Ex pituitæ abundantia, & acrimonia, ejusque ad pulmones delatione, ut supra satis abundeque persequi licet (h).

Verminosam tandem dejectionem characterisatam exhibuit CÆLIUS AURELIANUS (i): „ & alia, quibus etiam *fluor ventris* efficitur sine lumbricorum exclusione, aliquando attestante *fastidio* „ & *debilitate*, & *pallore*, cum tenacitate (extenuatione) corporis: & nunc *tussicula arida* levi „ ex occasione commota: nunc *solutio* (exolutio), „ atque defectus corporis & animæ, quem *ἀσπικία* „ *ὑπὸ πικρίας* appellant ”.

THEOREMATA PRACTICA.

- I. Pro diversa Dysenteriae indole, quæ vel Biliosa, aut Mucosa, aut Verminosa, aut Cruenta existat, convenientissimam Medicinam administrare oportet.
- II. Coaca Prænotio (k), quæ *alvi recrementum glutinosum, sincerum, aut album, in vitio habet*, &c. in verminosis minus pertimescenda, quo-

(g) *Ibidem* no. 469.

(h) Cap. III. sect. III. n. schol.

(i) *Morb. Chronic.* Lib. IV. cap. VIII. pag. 533.

(k) No. 604.

quoniam plerumque faustum omen infestorum nidi solutionis præbet, ipsorum toto interitu secuturæ.

III. Nemini non convenit, vestigiis magni HIPPOCRATIS instare, quibus omnibus disciplinæ est: *Considerandum est ventres quosdam perturbationem facile ferre, quale quid in Posidonia visum est. Quin etiam videnda fuerunt quænam interaneorum animalia inducerent (1).*

(1) *De Morb. Vulg. Lib. VI. sect. VII. 6. Foës. sect. VII. pag. 1194.*

SECTIO QUARTA, SEQUELÆ EX PRIMARUM VIARUM MORBOSA CONDITIONE.

§. LXXIX.

Præter hætenus recensita (§. LXVI-LXXIX.)
necesse est, etiam pro varia primæ officinæ
læsa actione, propter contiguam fabricam, mu-
tuaque officia, multifario modo affici *Linguam* (m).
Vermes enim raro in intestinis stabulantur, quin
mucosum, vel ex muco & bilioso compositum vi-
tium, indeque natam mucosam benignam, aut
etiam malignam seu biliosam putridam, vel ma-
lignam inflammatoriam, tandemque mucosam len-
tam febrem, comitem habeant: unde etiam pro
harum varia intensitate, magis vel minus squalida
fieri debet, quemadmodum suis quæque locis (n)
indicata sunt, ubique recentissimorum observatio-
nibus (o) consentanea, plurimumque ad deter-
minatam diagnosin facientia. Plerumque tamen
genti nostræ multo squalidior lingua observabatur,
atro-

(m) Cap. III. sect. III. ε. ægrot. secund. epicris. pag. 196.

(n) Cap. III. sect. I. §. XXVI. pag. 32. §. XXXI. obs.
pag. 35. sect. II. §. XXXVIII. pag. 72. §. XLI. cum ægr.
I. VII. VIII. XV. XVI. sect. III. §. XLIX. ib. α. ægrot.
II. III. IV. β. ægr. I. γ. III. ε. III. cum epicrisi. & sect.
IV. ægrot. V. IX. XI. XIII. XVI.

(o) ROEDER & WAGLER de Morbo mucoso pag. 45, 53,
63, 70, 79, 84.

atroque fusci coloris, tam in biliosis, quam malignis putridis & inflammatoriis, pariter & soporosis, quas catarrhalium nomine insignivi, profundissimis quoque ibidem, iisque nigris fulca incisuris. Dum symptomata, quæ mucosam benignam comitari solent, quæque vel centies caractere, *Lingua leviter in interstitiis folliculorum glandulosorum obfessa erat*, expressi, sæpissime in obambulantibus sine febre, attamen cum pupillis amplis nigris, conspexi; feliciterque ex iis communiter de vermium præsentia vaticinatus sum. Topicam medelam raro excipit obfessa lingua, cum sæpe subcisa mali radice in pristinum restituatur, inque saltem valde squalida, vel arefacta, aut fulcata, solita auxilia in usum vocentur.

§. L X X X.

Eodem de fonte *Symptomaticos Sudores* nasci oportet, quemadmodum chronicis non minus, quam acutis morbis detentis perpetui sunt (p). In verminantibus autem ob magnam humorum crudorum abundantiam, alvumque perturbatam, atque urinam tenuem crudam, sæpe cum extremorum refrigeratione persistunt, donec, materiâ morbificâ Naturæ vi subactâ, per universum corpus, idque diebus decretoriis & febrem ex toto finientes, salutare acido-dulces prorumpant; unde & intermittentibus cum vermibus, exque iis nocturnâ aut matutinâ febre laborantibus maxime critici observantur. Id quod pulcherrime expressisse videtur HIPPOCRATES, in obscuro FOESIO viso

(p) Cap. III. sect. I. §. XXV. cum schol. secund. pag. 61. & seqq. sect. II. §. XL. sect. III. §. XLIX. epicris. sect. IV. §. LXI. & hujus sectionis ægrot. quint.

viso textu, qui ex mea sententia hac ratione quam clarissimus apparet: *Pallidis*, autem, *gracilibus* & crebra oris salivatione laborantibus, in somnis sudores boni sunt. Nempe quidem & horum plurimos sudore levare non improbandum (q). Ex sympathia quoque arcta, quæ inter ventriculum & intestina cum ipsa cute viget, propter ingentes tumultus, ab animata potentia excitari solitos, multa quidem insueta alias obvia dari, sequitur (r). Quemadmodum petechiæ cum alvo laxa rarius, cum coacta aliquando criticæ existunt. Unde in primarum viarum justo regimine, multa, quibus Natura in salubri suo molimine impediatur, posita sunt; quin plurima intelliguntur, in præsentis ad forum nostrum minus facientia, quæ exanthematum administrationem, quatenus in alvi moderatione consistit, spectant.

§. L X X X I.

Congeneres quoque natales Acutis & Chronicis verminantium affectionibus Somni perturbationes sunt, sedulo ab antiqua schola notatæ (s). Et enim propter magnam cruditarum copiam, in ambarum genere perinde animadvertuntur, veluti passim illud supra indicavi (t). Frequentius autem nihil est, quam quod verminantes de *Terrore in somno* queruli sint, cui sæpe jungitur molesta
voci-

(q) Coactar. Prænot. no. 271.

(r) Confer. de mutua perturbatione F. HOFFMANNI sect. I. Cap. V. §. XXXI. Tom. I. pag. 315.

(s) Conf. ALDROVAND. Lib. VI. pag. 667.

(t) Cap. III. sect. I. §. XXVI. pag. 32. sect. II. ægr. octav. sect. III. γ. ægrot. tert. sect. IV. §. LXII. no. 2. §. LXIV. ægrot. quint.

vociferatio, & periculosa *Typhomania*. Hanc ex BRENDelio excerptit Cel. DE SAUVAGES (u), dum illam in Verminosorum Symptomata retulit CÆLIUS AURELIANUS (v). Quemadmodum *Pervigilia* simplici mucosæ pariter quam putridæ feбри subsunt. (w).

Præter alia plura, bina, quæ hanc paragraphum nonnihil confirmare possunt, exempla, præ ceteris memorabilia, Me vidisse memini.

1. Rusticum scilicet curabam, annos natum circiter quinquaginta, spiritibus ardentibus interdum nonnihil deditum; hic ex verminosa lenta putrida, sudoribus innatans cum pulsu debili intermittente pertinaces vigilias per septimanas aliquot successivas sustinuit, quibus tandem in furorem agebatur, ut e lecto assidue diffiliens prædium huc & illuc transcurreret, donec, diarrhœa putrida ramentosa oborta, prorsus judicatus, ac pristinae sanitati restitutus fuerit.

2. Adolescens undecim annorum, ephebeo, artibus liberalibus addiscendis, commissus, ibidem loci acute decubuit, ab ipso morbi principio, vera nempe Typhomia, seu comate vigili prehen-sus. Medicus istius loci, & proximi loci alter, in consilium vocati sunt, qui omnibus examinatis præsentem morbum, phrenitidem inflammatoriam habuerunt, eandemque ob causam sanguinis de- tractione, ad secundam vicem iteratâ, curationem antiphlogisticam inchoarunt, ceteraque apta auxilia, inter quæ Apozemata antiphlogistica, similia- que

(u) *Nosolog. Method. Class. VI. Ord. V. Gen. XXVI. Spec. 4.*

(v) *Morb. Chronicor. Lib. IV. Cap. VIII. §. 106. pag. 534.*

(w) *Cap. III. Sect. III. §. XLIX. & γ. ægrot. tert.*

que clysmata, atque epispastica in usum vocarunt. Sanguis quoque nonnihil inflammatorius prodiit, parum tamen levata morbi vis est. Ad filium ejus literis properis arcessiti parentes, Me & itineris comitem coëgerunt; ægrotulum etiam opportuno tempore convenimus. Disciplinæ gratiâ in naturam morbi inquisivi, urinam animadvertens jumentaceam, vel hyposticam cum albo sedimento, una cum linguæ squalore flavescente; pulsumque tangens intermittentem; frequentemque vociferationem auribus accipiens; animatæ potentiæ mihi potius, quam phlogisticæ in sanguine diathesis suspicio incidit; quod ansam dedit de natura morbi cum Medico prius arcessito blande dicendi: postquam vero tempus aliquod in illa re consumtum fuerit, neque hilum profecerimus, quo dirimi poterat controversia, ad arbitrium alterius Medici lites erant deferendæ. Descendens is in causam, veram menyngum inflammationem pati ægrotulum pronunciavit, atque eidem indicationi insistendum affirmavit. Hisce ego regerens, metastaticam potius apparere affectionem, simillimaque symptomata frequenter observata esse in Epidemica constitutione, qua vigente apud nos degerat ægrotulus, indicavi; qua de causâ petii ut paucae tantum guttæ Acidi cujusvis mineralis adjungerentur Apozemati: convenimus decem guttas Ol. Sulphuris medicamento addi, quo salutifero connubio postridie læti conspeximus magnam vermiculorum copiam, sub alvum fusiores fuisse excretam, indeque prorsus ad se rediisse ægrotulum, ut tribus abhinc diebus plane judicatus visus fuerit, unaque cum parentibus paternos lares peteret. Domum vero redux, sive itinere longo, sive errore dietæ, sive truncatâ hætenus medelâ,

reci-

recidivas passus est; nam rediit simulatus sopor, cum delirio comitante, atque insolitæ vociferationes, ut prætereuntes ædes in via remorarentur; quæ perseverarunt, donec omnis materies putrida, ramentaue verminosa, vermesque ipsi expulsi essent, alvumque in naturalem evaserit.

§. LXXXII.

In tanta primarum viarum conditione *Appetitum* quoque *lædi*, omni ævi Medicorum una vox est; idque vel duplici modo, nimirum vel excessu, vel defectu. Ast re probe examinata, apparent magis defectu laborare acute decumbentes, ut in omnibus aliis fere assolet; e contrario obambulant, seu lenta chronica affecti, excessu. Atamen vero interdum ita accidit, ut fame præternaturali acute verminantes fuerint prehensi. Diserte autem scripsit FORESTUS (x): *Fuit & aliquando morbus epidemicus Saragusæ, quem & famem appellabant, cum omnes ex eo correpti saturari non poterant; & cum infiniti morerentur, medicus quidam sagax propinavit omni mane bolum armenum: verum modo per se, modo cum theriaca: quibus per anum infinitos & in orbem coactos vermes dejecerunt; & præter mentem quam plurimi restituti sunt.* Ejusmodi Fames aucta, lienteria quandoque profapia, *Fames canina*, *Bulimia* seu *Βουλιμια* audit, cujus causam spectantia plura apud ANDRY (y) perscrutari possunt, quemadmodum signa pathognomica apud DOCT. DE SAUVAGES (z). *Panis* tandem

(x) Lib. XXI. obs. XXVIII. pag. m. 315. Conf. & SCHENCK. *Observ. Med. rar.* pag. m. 303.

(y) Tom. I. pag. 306. & seqq.

(z) *Nosolog. Methodic.* Class. VIII. Ord. II. Gen. VIII. Spec. 3.

dem *appetentia*, inter vermium symptomata & signa pathognomica a Doct. NENTERO (a) enumerata, perraro observare mihi contigit, quanta pericula fecerim: cum dubiæ tantum apparitiones essent. Nuper tamen admodum in puero quodam ita res consistit: is nempe tanto panis desiderio tenebatur, ut præter lac bovinum nulla alia alimenta assumere vellet. Male crescens, crepundiorum fastidiosus, vitam torpidam degit. Curæ meæ commissus, cum omnia in oculis & lingua, atque ventris tormina, & pavores in somno, vermes indicarent, a paucis ingestis anthelminticis magnam vermium copiam in pilam conglobatam exoneravit; & deinceps aptis aliis usitatis, ad meliorem vitæ cultum pervenit.

S C H O L I O N.

Quorum fategit linguæ phænomena ubique enumerare summus Medicinæ Parens (b), maneat ea cura nostros nepotes in singulis ægrotis ejus conditionem animadvertere. Hæc autem plerumque certiore nos facit, quæ in intimis penetralibus peraguntur, tam quoad materiam peccantem, quam ejus a naturali statu recessum; sæpeque nos de salubritate futura criseos admonere solet. Ex prima enim officina plurimorum malorum primaria scaturigo emicat, a qua late diffusa uni-

(a) *Fundamenta Medicinæ* Tom. III. Sign. III. a. 7. pag. 950.

(b) Præcipua loca adtendi velim quæ inveniuntur *Prædictor.* Lib. I. text. 13 & 20. *Coacar. prænot.* 3. 229—234. & 383. *Histor. Adrophan. Morb. Vulg.* Lib. V. no. 79. *Foës.* pag. 1159. *G. & Morb. Vulg.* Lib. VI. sect. V. text. 13 & 15. pag. 1185.

universa machina contaminatur : id quod in genere adinstar omnium coarguit Magnum illud Germaniæ decus (c), deque Animata potentia Pathologiæ Medicinalis facile Princeps omni laude major indicavit (d).

THEOREMATA PRACTICA.

I. Quoniam lingua peculiarem primarum viarum statum a naturali devium sensibus sese patefacit, hinc religiose a medicamentis præscribendis, ante ejus debitam inspectionem, vacare præstat.

II. Cum & criseos indoles sæpe sæpius ex bona vel prava illius conditione augeretur, hinc multa discuntur quæ ad hujus molimina regenda, vel perturbationes præveniendas considerantur.

III. Quanquam encephali perturbationes multifariæ existunt, non ita tamen promiscue eveniunt, quin suæ cuique proxime causæ determinatæ sint; ideoque & huic consentanea administratione opus est.

(c) F. HOFFMANN. *de Duodeno multorum malorum causa*. Tom. VI. pag. 188.

(d) Cel. GAUBIUS in *Institut. Patbol. Medicin.* §. 588 & 589.

SECTIO QUINTA.

URINA VERMINANTIUM.

§. LXXXIII.

Inter verminantium symptomata merito *Urinæ* recensum ago, quippe quæ plerumque vel *lacteæ*, *turbida*, vel *limosa* aut *jumentacea* mingitur; & hujus quidem indolis in mucoso-verminolis tam acute quam chronice decumbentibus cernitur; quin aliquando *incocti quid genituræ similis* HIPPOCRATIS (e) continens, idque in valde gelatinosis, quorum ex pituita lenta sæpe fit transitus, atque ejus frequentissimum cum vermibus connubium observatur. Ubi vero meraciore bile agitantur, & suæ quoque causæ determinata animadvertitur (f). Fundamentum stabilis hujus phænomeni in natura morbi simplicis mucosi quærendum, verminationi fere semper aptam occasionem præbente. Ejusmodi urinas in *Philini uxore* (g), inque *Dromeadæ conjuge* (h), atque in *Pario quodam in Thaso* (i) indicavit HIPPOCRATES,

(e) Confer. Cap. III. sect. I. §. XXVI. sect. II. §. XXXIX. sect. III. §. XLIX. sect. III. §. LXIV.

(f) Cap. III. sect. III. §. XLIX.

(g) *Morb. Vulgar. Lib. I. ægrotus quartus.*

(h) *Ibidem ægrot. undecim. confer. & Cap. III. sect. Schol. prim. pag. 54 & 56.*

(i) *Morb. Vulg. Lib. III. sect. III. ægrotus primus.*

tes, quas cruditatem significare GALENUS (k) autumavit, vermesque F. HOFFMANNUS (l).

SCOLION.

Phænomena illa (§. LXXXIII.) præcipui de vermibus auctores annotarunt (m). Ne tamen omnis urina oleosa returbata, cujus differentia distincte apud FOËSIUM disci potest (n), promiscue pro verminantium habeatur, sciendum est, illam tantum speciem quæ *ex albido turbida* evadat, atque revera *jumentorum lotium* refert, hujus loci esse: cujus quidem ratio adeo in aprico est, ut super-
vacuum appareat longa enarratione in hisce morari. Crudorum quippe humorum abundantia, solidorum ad pepasum debilitata vis vitalis, vermiumque ad criticas perturbationes facientes irritationes, omnium alias intricatissimorum phænomenorum rationes quam perspicuas reddunt. Hinc intelligitur: Cur in præcipitibus morbis periculum denunciat urina biliosa, neque aliquantum rubra, & quæ hordei tosti non exacte moliti crassioribus frustulis (ὅτι τὸ κριμνωδες, tum similis amylo DURETO (o),) similia habet sedimenta alba, & quæ colore & sedi-
mento

(k) De crisi Lib. I. cap. 12. class. 4^a. pag. 130. E.

(l) Conf. & Resp. Med. cent. II & III. sect. IV. cas. LII. Tom. IV. pag. 351. ut & H. I. REGA de urinis pag. 120. H. BUYZEN over de uytwerpselen. §. LXXX. p. 19.

(m) Confer. ALDROVAND. Lib. VI. pag. 668 & 689. D. SENNERT. Oper. omn. Lib. IV. Part. II. cap. XXIII. pag. 780. Aliosque.

(n) Comment. in ægrot. prim. Lib. III. sect. III. Morb. Vulgar. cum illis quæ ad ægrot. undecim. & duodecim. Lib. I. inveniuntur.

(o) In Coac. prænot. pag. 498.

mento variat. — & quæ sedimentum habet divulgum, — & aliquantum livefcens & limofum? (p). Quam ob rem Mala etiam quæ ante rigorem oleofa redditur (q). Quin alba qualis in veterino genere redditur, capitis dolorem denuntiet (r)? Qua de cauffa etiamfi citam, albam & lævem hypoftafin habeant urinæ verminantium, fufpecta fæpe pendenda fit critica ejusmodi evacuatio? Ob vermes intus inhospitantes, levi de cauffa vel optima critica molimina perturbantes; hinc & propriam expulfionem perinde quam mucosorum & bilioforum degeneratorum humorum pepafmum curare oportet (s). Minime tamen huc fpectant quælibet albidæ hypoftafes, cum & calculoforum, arthriticorum & podagricorum fedimenta albefcentia, quorum non minus egregia proftant obfervata, quæ fuis propriis pathognomicis fignis dignofcuntur.

THEOREMATA PRACTICA.

I. Uromantia, quâ Medicaſtri abutuntur, vel quæ ab altera parte juſto nimis negligitur, immenſæ utilitatis in Medicina eſt, quoniam hujus ope de Natura Morbi, deque hujus futura conditione, deque demum præſentis regimine, quam proxime admonemur.

II.

(p) Coac. prænot. n°. 578.

(q) Ibidem n°. 579.

(r) Ibidem n°. 582. cum Foëſii & DURETI Commentariis in eadem.

(s) Supra Cap. III. ſect. ſchol. II. pag. 65.

II. Attamen vero, etiamsi naturam morbi individui declaret, soli huic non ita fidendum, quin necessariis aliis evacuationibus, eorumque justo regimini adtendendum.

III. Lactescenti turbidæ limosæ atque jumentacæ verminantium urinæ optime infestorum foras expulsione, aliquando Cortice Peruviano mederi convenit.

SECTIO SEXTA.

STRANGURIA VERMINANTIUM.

§. LXXIV.

Hoc quoque in verminantibus, quod multos invasit mares pariter atque feminas, juniores & provectiores ætate, idque tam in dolorificis ventris torminibus, quam iisdem vacuis, commune symptoma *stranguria* (t) observabatur; aliquando cum dolore ischiadico comitata (u): ventris vero dolorificæ perturbationi præ ceteris frequens.

Binorum infantum curam gessi; deinceps & alterius, calculosos prorsus æmulantium (v), quorum unus, ab experientissimo Medico verus calculosus habitus est, variaque huic malo opposita Medicamenta assumsit, absque sensibili levamine, cui non mediocrem opem attuli illinitione alvi anthelminticâ.

Puellam tractavi quatuordecim circiter annorum, cum febre biliosa: subbiliosa vomuit, ingrediente paroxysmo, atque etiam lumbricos tres vomitu excreverat, cum urina jam tertio a principio hypostatica esset, cum torminum abdominis remissione; nihilo tamen minus per bîdium molestam ac dolorificam stranguriam sustinuit, quâ

(t) Cap. I. §. XIV.

(u) Cap. III. sect. III. §. egrot. undecim.

(v) Cap. III. sect. III. §. XLIX.

quâ sublatâ, curatoriam indicationem sequi integrum dabatur.

Dignoscitur ejusmodi spasmodica stranguria ab idiopathica, atque ab ea quæ rigore critico inducitur, duratione mali, propriisque vermes in intestinis nidulantes indicantibus signis, ut & sublatione causæ efficientis seu proximæ.

Quæ & spasmodicis vermium irritationibus debetur optime quandoque Balsamicis resolventibus medetur, quam in finem in febre liberis magna cum euphoria exhibui Mixturam quandam ex Balf. Copaivæ cum æquali portione Liquor. anod. min. HOFFMANNI, a XX. ad XXX. gutt. vel majorem quantitatem, si opus esset, ex vino albo Gallico, sive simplici vehiculo aquoso, vel sedativo, pro ut res sese habebant. Faciunt & illuc Oleosa quævis blanda, quæ simul quoque necem animatæ potentiae inferunt; quin omni commendatione superiora Acida mineralia diluta, quæ & acute febricitantibus tuto propinari possunt.

S C H O L I O N.

Renes frequenter vermibus obsidi, ideoque si quando inferiora petant, vel ipsi adhucdum pelvi vel ureteribus inhæreant, propter continuatam fabricam stranguriæ veræ causam existere, notissima res est; minus tamen sortis nostræ negotium. Symptomaticam tantum tradens non possum non verbo monere, quod sæpius miratus sim tam parce mentionem fieri, de symptomate adeo crudeli & frequentissimo; ubi Medicinæ Parens similem in ileo animadvertit & damnavit: Etenim *stranguria ileo superveniens; septimo die perimit: nisi aborta*

aborta febre urina fluxerit cumulate (w): quemadmodum vice versa a stranguria vomitus observatur (x). Videor tamen mihi videre similem symptomaticam affectionem disertis verbis in Epidemicis enarrationibus occurrere. Plerisque etiam circumflui non sine dolore humorum affluxus contingere, biliosi, aquosi, strigmentosi, purulenti, & qui urinæ difficultatem facerent, non ex proprio aliquo renum vitio, sed quod istis alia in aliorum vicem succederent. Præsertim cum mox iis subjunxerit: Vomitiones pituitosæ biliosæ, & crudorum ciborum eductiones, ac sudores, atque omnibus undiquaque difflebat humiditas multa. Multis autem hæc fiebant, quæ erecti & stantes a febribus erant vacui, plerisque etiam febre correptis, de quibus mox scribetur. In quibus vero descripta omnia deprehendebantur, ii jam quidem ad autumnum & sub hyemem non sine labore tabidi evadabant. Febres erant assidue, atque eorum paucis quibusdam ardentes, diurnæ nocturnæ, semitertianæ, tertianæ exquisitæ, quartanæ, erraticæ (y). & paullo inferius. Accidit vero plurimis urinæ difficultatem potissimumque his ætatibus fieri, itemque aliis multis qui etiam in morbis erecti obambulabant (z). Quæ, tametsi de pure urinæ permisto intelligi queant (a), videntur tamen, ex analogia istius constitutionis epidemicæ, mucoso biliosæ feбри admodum consentanea, commode de pituitosis explicari posse, siqui-

(w) Coacar. prænotion. n°. 475. confer. & Cap. III. sect. III. a. ægrot. secund.

(x) Confer. G. COOPMANS in latina versione A. MONROI Tractat. de Nervis &c. pag. 149. not. a.

(y) Morb. Vulgar. Lib. I. sect. II. Foes. pag. 943. E.

(z) Ibidem pag. 948. A.

(a) Aphorism. Lib. III. 22.

siquidem inter morbos autumnales stranguriam retulerit (b). Sed quemadmodum urina a verminibus eorumque progenie sæpenumero restitat, ita etiam nonnunquam moleste & continuo ad matulam stimulatur (c); quemadmodum eodem ex fonte aliquando insatiabilis coeundi cupiditas observata fuit, frequentesque nocturnæ pollutiones in similiter affectis obviæ sunt (d). Quomodo autem diversi adeo a se invicem effectus ab una eademque causa oriri possint, non alia ratio est, quam eodem irritamento intestinorum interceptionem & præter modum eorundem resolutionem animadvertere, inque extremitatibus crudeles convulsiones, vel cum motûs abolitione paralyfin.

THEOREMATA PRACTICA.

- I. In stranguria verminosa ad ventris cruciatus & primarum viarum saburram adtendere oportet.
- II. Quæ vero critice restitat urina, ex prægresso rigore cognoscitur.

(b) FOESIUS *ibidem* loci E.

(c) Confer. F. HOFFMANN. Part. II. cap. XI. §. 3. schol. Tom. I. pag. 235.

(d) Idem *Dissert. de Anthelmintiois*. §. IX. Oper. Supplem. pag. 665.

SECTIO SEPTIMA.

AMAUROSIS SUBITANEA ET PUPIL- LARUM MAJOR JUSTO DILATATIO.

§. L X X X V.

Omnium memoratorum frequentissimum symp-
toma *Pupillæ dilatatio*, de qua ideo toties men-
tio facta est, ut in omnibus & singulis ejus familia-
ritas appareat. Aderat autem verminantibus no-
stris, præsertim junioribus, cum febre, vel sine
eadem obambulantibus; nec tamen ita huic ætati
proprium, quin in quinquagenario, solo hocce in-
dicio, diu ante prædixerim vermibus eum labora-
re, qui flocci illud pendens apta his adversa auxi-
lia reformidabat, donec deinceps ex prægressa
vertigine animi deliquium subierit, ad quod tol-
lendum cum ego advocatus essem, Anthelmintica
purgantia, sedatâ syncope, statim imperavi,
quibus novem, posteaque plures lumbrici ex-
pulsi sunt, atque ad pristinam sanitatem restitu-
tus est. Præ ceteris tamen frequentior erat in
debilibus & Leucophlegmaticis (e). Paucis tamen
amaurosis vera observata fuit, nisi aliquando ves-
pertino tempore, etiamsi amplæ admodum, eæque
nigerrimæ pupillæ essent. Plerumque cum albu-
ginea-

(e) Confer, Cap. III. sect. III. p. Theorem. III.

ginearum splendore & renitentia animadvertebatur; ut lachrymabundi plurimum apparerent oculi; similiter cum lingua, elevatis pupillis, subaphthosa; quæ cum reliquis verminantium phænomenis symptoma illud ad infestorum genus determinarunt, atque ab alia causa oriunda amaurosin distinxerunt.

S C H O L I O N.

Neque admodum dilucide videntur annotasse Auctores plurimi adeo frequens verminantium phænomenon; unde summa animi voluptate delectabar, cum Parentem Medicinæ evolvendo prima vice memorabilis locus in oculos inciderit, ubi memorata symptomata (§. LXXXV.) distincte enarrantur: *Nocturnæ autem cæcitudines ac nyctalopice affectiones firmæ ac stabiles erant, velut quæ aliis ex causis ortum habebant eæque pueris maxime fiebant. Oculorum vero nigra aliquantulum varia erant, eorum quidem qui pupillas parvas habebant. Atque in totum niger ut plurimum oculus erat. Magnos potius quam parvos oculos habebant, (f).* Qualia, quamvis minus perspicua, oculorum symptomata in Epidemicis perinde prostant.

Simili modo annotarunt pupillæ dilatationem veteres Medici, eamque duplicem ob causam, nempe siccam & humidam, dilatari statuerunt (g), atque in vigiliis diuturnis, febribus, inque pueris maxime observarunt (h), & puerperis (i); quæ egre-

(f) *Morb. Vulg.* Lib. VI. sect. VII.

(g) Confer GALEN. *de symptomat. caus.* Lib. I. cap. 2. 3ta class. fol. 14. cum D. SENNERTI Tom. III. Lib. I. Part. III. sect. II. cap. XXVI. pag. 214.

(h) D. SENNERT. *in loco citato.*

(i) P. FOREST. Lib. XI. obs. XXVII. Schol.

egregie quidem cum laudatis Epidemicorum locis collineant. Ad verminum vero symptomata phaenomena illa non retulerunt.

In genere quidem *oculos concavos & translucentes* annotarunt, non ita pupillarum mutationes.

Ita CÆLIUS AURELIANUS tantum habet: *Item totius vultus paulatim nimia insinuatio*, (velut in finem excavatio) (k).

PAULUS AEGINETA (l): *oculi apparent ὀφθαλμοὶ καλὸν φαίνονται*, id est, *oculi cavi apparent*. Legit quidam alius *ὀφθαλμοὶ υφαιμοὶ φαίνονται*, id est, *oculi apparent subcruenti*, quam lectionem quidam secuti in catalogo suo recenserunt. Similiter AETIUS (m): *quidam autem oculos sanguine suffusos habent*.

ALEXANDER BENEDICTUS veronensis Medicus & Philosophus suo tempore egregius de puella in creta, quæ octo diebus muta fuit, *rigentibus oculis* refert (n).

Verum PETRUS FORESTUS magni nominis Medicus *oculorum suffusionem & sugillationem* commemorat (o).

DANIEL SENNERTUS autem tantum *oculos concavos* (p), perinde etiam ANDRY (q) *des jeux allumés & étincelans*.

Propius multo accessit F. HOFFMANNUS *guttam sere-*

(k) *Morb. Chronic. Lib. IV. cap. VIII. pag. 534.*

(l) *Lib. IV. cap. LVII. cum ALDROVAND. Lib. VI. pag. 668.*

(m) *Apud ALDROVAND. loco citato.*

(n) *Lib. V. cap. XV.*

(o) *Lib. XXI. observ. XXVIII. Schol.*

(p) *Tom. IV. Pract. Lib. III. Part. II. sect. I. cap. V. pag. 419.*

(q) *Tom. I. pag. 376.*

serenam temporariam per consensum a vermibus inductam demonstrans (r).

Omniū vero proximus, saltem quantum ad cognitionem meam pervenit, Cel. G. KOOPMANS (s) qui *scilicet diu observaverat in illis hominibus Pupillam esse dilatatam*, qui *Vermibus* (secunda editio etiam habet *vel materia pituitosa acri pun- gente*) *in ventriculo vel intestinis laborant*, & si non pro signo pathognomico, saltem pro Syndrome sive Symptomatum concursu & optima diagnosi haberi posse asserit.

Ejusdem etiam phænomeni mentio fit apud Clar. VAN ZWIETEN ex relatione JAQUIN; quamvis non distincte exprimatur, utrum pupilla fuerit dilatata, an modo *clari* fuerint *oculi* & *flavescentes* (t).

Tandem occurrit idem phænomenon apud Doct. VAN PHELSUM (u); nec tædeat, ob summam quam inde habet Medicina utilitatem, ipsissima auctoris verba, quibus & suas animadversiones in proprias observationes adjecit, recensere, quæ ita sonant: *De bovengewoone wydte der oogappels word by veelen voor een genoegzaam kenmerk van in de Darmen schuylende wormen gehouden; egter diende men, alwaar dit kenmerk ontbrak, niet terstond te besnyten, dat 'er geen wormen inwendig schuylde, want het tegendeel is my meermalen gebleken, en zal aan ieder oplettend Geneesheer (zoo ik geloove) dikwils*

(r) Sect. I. cap. V. §. XXXII. Tom. I. pag. 315.

(s) *Anatom. contract.* Cel. MONROI *de nervis* pag. 39. & edit. alter. pag. 151. estque igitur propria editoris observatio non vero illa MONROI. conf. Ill. VAN ZWIETEN Tom. IV. §. 1368. pag. 721.

(t) *Ibidem loci.*

(u) *Natuurkundige Verbandeling over de Wormen* &c. pag. 166. in not.

wils blyken, dat 'er mogelyk wormen of aarsmeden in de Darmen eens lyders schuylen, zonder dat de oog-appels eenigzints wyder als behoorlyk zyn, ik meene zelfs eenmaal het tegenovergestelde in een wormagtige lyder gezien te hebben; een myner goede Vrienden omtrent 30 Jaaren oud zynde klaagde my, dat zyn gezigt zeer verzwakte, en verzogt my om eens te zien, of 'er ook eenig ongemak uytwendig in zyne oogen te bespeuren was, ik zag dat de oogappels zeer nauw waaren, zoo zelfs dat zy nauwlyks meer dan $\frac{1}{2}$ lyn diameters hadden; sequitur nunc Historia morbi cum symptomatum & curationis enarratione. Ab assumpto autem cataractico oleoso quatuor lumbricos teretes cum magna ascaridum copia, excrevit; quo facto statim in melius mutatus est visus. Terque iterum reiterato eodem medicamento, binos alios teretes & alteram magnam ascaridum quantitatem exoneravit, atque in integrum restitutus est ægrotus, pupillis ad pristinum statum redactis. Unde Cl. auctor: ik moet bekennen niet de minste gedagten gehad te hebben op diergelyke Gasten, om dat ik nimmer diergelyke vernauwing der Oog-appels in wormagtige Ziektens vernomen, nog ooit van dezelve geleezen hadde, maar wel het tegendeel. Copiosæ quoque me docuerunt observationes meæ, non omnia simul & semel in conspectum prodire vermium symptomata; quapropter si quædam signa non compareant, non statim de absentia infestorum animalculorum concludere licet, quemadmodum ipsa pupillæ coarctatio hujus quoque loci est. Etenim in quatuor ægrotis distincte animadverti, pupillam fuisse admodum coarctatam, in ascarides intus foventibus (v), quibus etiam postquam foras expulsi essent, ad consuetam amplitudinem redi-

(v) Confer. & cap. III. sect. II. ægrat. decim. quint.

redibant pupillæ. Quamobrem dubitare cœpi, num illud phænomenon, Ascaridibus proprium esset, quemadmodum pupillæ dilatatio Teretibus. Inopia tamen copiosarum observationum nil determinare malo, aut potius veris Asclepiadeis ulteriori scrutinio permittere. Superfunt tamen quædam, a præjudicata opinione libero animo per-digna. Enimvero docet nos attenta rerum contemplatio, sævos admodum dolores in ano ab Ascaridibus excitari, similesque in ventriculo & intestinis; immo maligniores aliquando quam a Teretibus, quemadmodum & auctor noster similiter compertum habuit (w): acuminatione autem proboscide instructi, tenerrimas intestinorum membranas, easque morbosas factas sensilissimas, ferire valent, ut instar veneni rodentis (x) oculos afficiant. Simile quid videtur manifestum in experimentis a Cel. PETIT institutis (y), quorum crudeli sectione constitit, non semper dilatatam fuisse pupillam in canibus; nam unicum modo exemplum prostat, in quo vivâ illâ sectione dilatata evaserat pupilla; contra in plerisque contractior observabatur. An & ideo a vividiora affectione Ascaridum pupillæ coarctatio, quemadmodum multa lumbricis communia symptomata sunt, propria quoque singulæ speciei quædam? Dies doceat.

Sed

(w) „ Apparet hinc Ascarides pejora sæpe mala quam
 „ lumbricos sævioresque turbas excitare; unde & mulier-
 „ culæ nostræ in infantum morbis multo magis minutio-
 „ rum vermium excretionem timent, quam tremendæ
 „ magnitudinis lumbricos. *Histor. Physiolog. Ascarid.* pag.
 „ 209. „

(x) Conf. cap. VI. §. C. n°. 6 — 10.

(y) *Histoire de l'Acad. R. de sc.* 1727.

Sed & observaverat Cel. COOPMANS & a materia pituitosa, acri, pungente pupillam fuisse dilatatam. Similiter adduxit Ill. VAN ZWIETEN casum quendam a ST. CLAIR observatum (z) in quo puer quatuor annorum stomachi dolores patiebatur, narium aderat pruritus, pervigilia, terrores in somnis, & tunc subito cum subsultu evigilabat; postea nares perfricabat perpetuo, sive, vigilaret, sive dormiret; sequebantur convulsiones, quibus sexto die periit, incassum tentatis pluribus, secundum artis præcepta, remediis. Aderant huic plurima vermium symptomata, nullus interim apparuit vermis; sed inveniebantur unciae circiter binæ substantiæ, gelatinæ instar, circa jejuni intestini principium. De quibus tamen non admodum tuto concludere licet de potentiæ animatæ absentia, cum similia supra ex Cel. BIANCHINI vidimus (a), ubi nudis oculis non prodibant vermes, armatis vero quidem.

Sed pituitæ abundantia verminationes fere semper comitatur, unde & mirum non est frequenter adeo cum animata potentia dilatatam animadverti, siquidem oculorum splendor abundantem humiditatem testatur, atque eandem ob rationem solâ hâc causâ dilatarî pupilla poterat (b), nisi indubitatis observationibus constaret, similiter ampliorem fieri, ubi non adeo renitebant oculi, neque tantus humorum eo versus affluxus erat, ut in ejusmodi casibus facultate sese constringendi, vel ad eam satis parata, orbata perinde esset (c); quod multoties in verminantibus obambulantibus com-

(z) Comm. Tom. IV. §. 1368. p. 721.

(a) Cap. III. sect. I. Schol. prim. & Lettere Medico &c. pag. 215 & 216.

(b) Vide supra not. g. hujus Scholii.

(c) Confer. §. LXXXV.

comperi ; nullo alio indicio inter futuros ægro-
tantes ponendis : Quemadmodum a narium pruritu
perinde dilatata cernitur (*d*). Præstat tamen,
si fieri licet, plura simul vermes indicantia signa
colligere, ut eo certius Diagnofis constet; quem-
admodum pluribus in locis reliqua verminantium
symptomata, quatenus in conspectum prodibant,
indicavi. Prolixitati huic, Cel. COOPMANS verbis
colophonem hisce imponam, quod magis ille
mereatur de orbo literato, qui receptam opinio-
nem & probabilem confirmat, quam qui omnes
evertendo nullam amplectitur (*e*).

THEOREMATA PRACTICA.

- I. Quæ Verminantium Diagnostici infervit,
Pupillæ Dilatatio, cum pluribus animatæ
potentiæ indiciiis comparari debet.
- II. Hinc ante omnia requiritur ex linguæ autop-
sia de primarum viarum constitutione certio-
res fieri, ut rite constet de idiopathica vel
symptomata affectione, nec immerito in-
testinorum animalcula culpentur.
- III. Quibus (II.) multum faciunt vespertinæ
accessiones, consuetis infestorum symptoma-
tibus conjunctæ.

(*d*) Confer Cap. VI. §. XCIX. I. 7.

(*e*) in Præfatione l. c.

SECTIO OCTAVA.

DE CETERIS VERMINANTIUM SYMPTOMATIBUS.

§. LXXXVI.

Superfunt, fateor, plura, & quis omnia enumerabit, symptomata, sola ab hacce infesta potentia oriunda, sua minime utilitate destituta. Cum vero etiamsi ordine quodam systematico in propriis observationibus conscribendis usus sim, extra illas transire nolui. Superfunt quidem memorabiles Respirationis & Cordis a vermibus læsæ actiones, quæ tamen sub articulo de potentiæ animatæ Diagnosi distincte satis traditæ sunt (f). Verminantium autem *Tussis* stabili suo characterē feriens, indubitabile semper signum sensibus sese manifestat. *Pulsus* vero *arteriarum*, quanquam magnas mutationes ab animata potentia subit, atque ejus a naturali statu alienationes sedulo a verminantium affectionum scriptoribus notatæ sunt, constanter tamen non ita observantur, ut primâ ejus exploratione, tam certo de verminosa symptomatica ejus conditione conjicere liceat. *Debilis, deficiens, serratus* aliquando, plurimum vero *intermittens* (g), tangi solet in ejusmodi ægrotis; dum varietates arteriarum diastolûm, pro diverso ac mul-

(f) Confer. Cap. VII.

(g) Confer. Cap. III. sect. III. §. XLIX.

multiplici Naturæ conamine, majores vel minores observantur; & intermittens quidem pro altiore vel inferiore in abdomine affectione frequentius vel tardius intermittere observabatur; ita quidem sæpissime, malo circa præcordia hærente, ad decimam diastolen defici ictum tetigi; inferiora autem versus pellecto, atque exitui proximo, ad 4, 3, & secundum.

S C H O L I O N.

Intermittens Pulsus, nonmodo intestinorum affectionibus in genere competit, sed etiam animatæ potentiæ morbificæ (*b*). Nec mirum est tot & tantas mutationes pulsus obvias esse, cum multifariè per cutim, per renes, per vomitum, perque alvum Natura moliatur, tantisque tumultibus ab animata potentia inductis, obnoxia sit, in salubri suo opere perficiendo. Accuratissimas mirasque SOLANI de LUQUE & J. NIELL observationes, quas sæpius stupendâ admiratione veritati omnino consentaneas deprehendi, adtendi velim, quippe præcipua continent, quæ vel de pulsu verminantium symptomatico in medium proferri possunt.

THEOREMATA PRACTICA.

I. Quanquam symptomata sola quibusdam videantur minus sufficere ad stabilem Diagnosin formandam, præcipuam tamen ejus partem constituunt.

II.

(*b*) Cel. GAUB. *Institut. Patbol. Medicin.* §. 782.

II. Horum tamen primarius rei cardo vertitur in debita inter symptoma causæ & symptoma morbi distinctione, quoniam hujus ope genetica tantum, illius vero specifica notio acquiritur.

III. Hinc (II.) quæ individuis notis caracteristicis morborum nititur, specificam ejus essentiam exprimat, atque distinctam diagnosis exhibeat, necesse est.

CAPUT QUINTUM, ANIMADVERSIONES QUASDAM IN MEDICAMENTA ANTHELMIN- TICA DICTA SISTENS.

§. L X X X V I I.

Vermibus medendi methodus Monita quædam ex instituti mei ratione desiderat. Tot variis casibus, medelam etiam variam adcommodare oportet. Considerantes enim vastum Anthelminthicorum catalogum merito mirari debemus, Adorandum rerum Conditorem multiplicia adeo, adversus infestos Humani generis hostes, eaque diversæ ita a se invicem indolis, auxilia suppeditasse, ut indiscriminatim uti iisdem non liceat. Illud suo jam tempore pulchre indicavit AETIUS AMIDENUS inquiens: *Ceterum cura ipsorum alia communis est, & cum ea quæ febricitantibus convenit coincidens. Alia vero eis proprie conducit. Quum igitur ambigua adhuc affectio existit & rationabilis quidem suspicio adest, incerta tamen, neque plane comperta mitioribus sane remediis uti oportet. Ab acrioribus enim febres magis exacuuntur, si affectionem falso habuerimus suspectam: ubi vero constans ac evidens cognitio contigerit, ad tempora morbi animum adtendere oportet. Ad eos enim qui circa primas horas nascuntur, acrioribus remediis est utendum, & magis utique si juxta declinationem totius morbi apparuerint. Eos vero qui vigente morbo apparent mitius curabimus: atque ideo*
magis,

magis, si inflammationes & intensiones viscerum concomitentur. &c. (i). Nec minus nervose inculcavit F. HOFFMANNUS, errorem hic Medicorum vulgarem propemodum notandum esse, quod sine distinctione temporum & individuorum plerumque statim, ad expellendos ingratos hospites, acria purgantia, vel etiam calidiora alia propinent, cum sæpiissime inde fiat exasperatio, tantum abest, ut auspiciatus effectus inde sequatur (k). Nam longe alia via videtur incedenda, si nido adhucdum suo inhæreant, vel vagabundi intestina perreptant, aut in ipsum jam ventriculum si pervenerint, vel morborum vi agitati, criticisve moliminibus, idque aliter in lentis aliter in acutis.

§. LXXXVIII.

Hinc & ab eodem Medicamento diversi tot effectus, ut eadem Pharmaca vera specifica habita, alio tempore subve aliis conditionibus data, vix vel nihil specificæ ejus virtutis exseruerint, & tanquam inania rejiciantur. Illud præ ceteris de Fragrantibus verum reperitur, deque Mercurialibus aliisque pluribus. Nam peculiaris Morborum ac Symptomatum natura, quæ vel Putridis, Inflammatoriis, Mucosis, Biliosis, aut Spasmodico-convulsivis proxime accedit, singularem & sibi privam nonnunquam administrationem postulat. Sed & Constitutiones Epidemicæ, etiam si in verminationes admodum pronæ, non semper eidem me-

(i) *Tetrabiblion*. III. Serm. I. pag. 530. cum similib. pag. 431.

(k) Tom. I. Part. II. Cap. XI. §. VI. pag. 236. cum Tom. II. sect. II. Cap. II. §. V. pag. 262.

medendi viæ parent. Ita quidem constitit in Epidemia Beniventis: *Etenim cum multi morbo quodam ignoto e vita decederent, tandem Medicos hoc morbo interemptum incidisse, & in ejus cerebro invenisse vermem rubrum, brevem: quem cum medicamentis multis vermes occidendi vim habentibus occidere non possent, tandem frusta raphani incisa in vino Malvatico coxisse. Quo medicamento vermis occidebatur; atque hoc remedio postea simili morbo, quasi epidemico affectos omnes curasse* (l). Tale quid ex Epidemia Saragufæ, quam supra ex eodem auctore (m) allegavi, videtur manifestum, exque illa apud Segusianos grassata (n). Aetate quoque nostra, in Epidemia nimirum Culemburgensium 1741. eximiæ fuerunt virtutis Terrestria absorbentia addito Rheo, quæ in Constitutione nostra 1760. quibusdam obesse videbantur, ac detrimenti plus, quam adjumenti adtulisse: postea vero catholicon fere evasit Medicamentum in tantum non omnibus primarum viarum morboris a vermibus affectionibus, cum evacuationibus nimis, tum spasmodicis tumultibus.

§. LXXXIX.

Sors fere eadem Mercurii Præparationum est, spectatæ alias in necem infestorum virtutis. Paucis tamen Mercurii dulcis usum salutarem deprehendi, ast plurimum, cum WAGLERO (o),
ubi

(l) Vide P. FOREST. Lib. IX. obs. 2. in schol. pag. 255.

(m) Cap. IV. sect. IV. §. LXXXII.

(n) BONET. Sepulchret. Anatom. Lib. IV. sect. I. obs. LVIII. §. 3. pag. 227.

(o) De Morbo mucofo. pag. 49.

ubi modo febris juncta erat, noxium; bis ex paucis tantum granis magnam salivationem secutam animadverti. Quorum ratio forsan in abundante humorum mucoso vitio, scorbuto perquam proximo (p) quaerenda videtur: quemadmodum in febrilibus conaminibus salutares motus intendere, ac morbi vi proportionata molimina hac ratione perturbare valent. Unde simul intelligitur, cane & angue pejus ejusmodi auxilia in usum esse vocanda, ubi vitae vires fractae jam fuerint. In genere quoque praestat nunquam seorsim dari Mercurium dulcem saccharo tantum subactum, aut potius purgantibus nubere & ad vim ejus infringendam camphoram ipsi addere. Nec multum juvaminis percepi a Decoctione Mercurii crudi famigerati inter Medicamenta vermibus adversa antidoti. Facultates hujus Anthelminticae ex praecedentis seculi Medicorum observatis brevi congeffit DIEMERBROECKIUS (q); quamvis ex aliorum periculis de indubitata ipsius virtute merito quis ambigere poterit. Exemplum enim DIEMERBROECKII nihil certi demonstrat, cum Mercurii infusioni Syrup. de Limonibus & Ol. Vitrioli ad gratum acorem addiderit; folisque Acidis alibi (r) fiderit. Ostendit quoque laudatus Jo. BAPTISTA BURSERIUS (s), effectus fuisse eosdem, datis duabus quatuorve drachmis Mercurii vivi contra vermes, de quorum praesentia convictus fuit,

(p) *Ibidem.* pag. 25. sect. I. §. VII.

(q) *Observat. & Curat. Med. Cent.* obs. XCI. in subnect. annot. pag. m. 120.

(r) *Ibidem.* obs. XXI. pag. 21.

(s) *Epistola de Anthelmintica argenti vivi facultate* ad PETR. BALANTERIUM Faventiae 1753. conf. *comm. de reb. gest.* vol. V. pag. 416.

fuit, quam in iis, qui Mercurium vivum non assumferant. Lumbrici nimirum prodierunt vivi fere semper, clysmatibus & Emollientibus illecti, raro mortui. Plurimi dantur casus, brevitatis causâ non recensendi.

§. X C.

Oleoform quoque electus fiat necesse est, neque promiscue usurpanda; quod suo loco, quantum Constitutionem nostram attinet, simul indicavi. Interim tamen in alvinis doloribus, inque aliarum partium spasmodicis constrictionibus adque vermes ipsos necandos, eximias virtutes esse, nunquam non affirmaturus sum, modo casus, debita quantitas & usus continuatus adtendantur. Nam inficias nemo ibit, talem oleosarum virtutem veteribus minime ignotam fuisse; sed a longinquo eandem exploratam habuisse. FORESTUS adolescenti octodecim annorum summa cum laude Oleum Olivarum cum succo Granatorum exhibuit, de quo refert *Reginam Galliae hoc remedium pro arcano adhibuisse in pueris suis* (t): & RIVIERUS de eo tanquam de domestico remedio loquitur, *quo mulierculæ cum vino utuntur* (u). Mirum quoque casum fortuitum (v) hæc ætas suppeditavit. Nec mirum igitur, neque inefficax remedium. Epidemicas autem observationes tradentem, præ ceteris harum eventus enarrare oportet. Plurimi Oleosa reformidabant, alii in usu

(t) Lib. XXI. obs. XXVII. pag. 350. confer. ejusdem de Oleo nucum comment. ib. obs. XXXII. 357.

(u) Oper. omn. Lib. X. cap. IX. pag. 310.

(v) *Philosophical Transactions* vol. L. Part. II. pag. 518. cum 836.

usu continuato persistere nolebant, nonnullis etiam, propter ingentem pituitæ copiam, de quibus infra (§. XCIII.), absque necessario effectu propinata sunt.

§. X C I.

Plerisque itaque, cum intermixta febris esset, atque alius generis morbi, communis curatio adhibenda erat, simplicioraque auxilia in usum vocanda. De quibus tamen non possum non verbo monere, quod inter ejusmodi remedia potentissima deprehenderim Acida Mineralia, diluta, correctæ. Sic casu fortuito accidit, ut egregias facultates Elixiris Vitrioli in summo periclitante (w) experiri licuerit, quo solo a mortis limine restitutus est; quodque deinceps in multis casibus similes virtutes exseruit: nec mirum videtur catholicon istud medicamentum adeo universale vermibus obsessis prodesse, quoniam plurimi ad putredinem inclinant, in qua mirabiles hujus aliorumque Acidorum effectus graphice descripsit Ill. VAN ZWIETEN: *Patet simul ratio, inquit, quare quandoque in febribus acutis continuis & putridis acidi illi spiritus ex sale marino, nitro, sulphure, vitriolo, igne expressi adeo prosint, qui tamen omnes sanguini misti coagulum inducunt. Putrida enim humorum dissolutio per similia tollitur & futura cavetur &c.* (x). Extemporaneum Elixir Vitrioli ex Spir. Vitrioli, Tinct. Cort. Peruviani & Cinnamomi optimo usui inservit subitanæ debilitati, languori, pulsusque vacillationi, ceterisque putridorum spasmodicis affectionibus, ubi mire adeo præstare solet Cortex Peru-

(w) Confer. §. LXXV. no. 4.

(x) Comment. Tom. II. pag. 423. §. 730.

Peruvianus. Sed & incomparabilis simul Acidorum est usus in verminantibus: præter enim Veterum Acida Vegetabilia adhibendi morem, Oleum Vitrioli cum fructu usurpavit DIEMERBROECKIUS cerevisiâ dilutum in infante tympanitico (y). Similiter de Acidis judicium tulit RIVERIUS: *Acida enim omnia vermes necare, notissimum, inquit, est. Hinc succus Limonum ad hanc rem utilissimus est. Et in potu ordinario aqua Spiritu Vitrioli acidula reddita, in hoc affectu mirabilis est (z).* & paullo inferius: *Non minoris forte efficaciae est (mercurio, sc. crudo) aqua fontis cum Spiritu Vitrioli aut Sulphuris guttis aliquot acidula reddita: sunt enim acidositates illæ specifica materia, qua moriuntur vermes. Aqua vero, prout puer est grandior magis vel minus acida est efficienda (a):* ut C. J. LANGIUM (b), F. HOFFMANNUM (c), aliosque silentio transeam. Dabatur ad triginta ad summum guttas, ex vehiculo aquoso simplici, vel sedativo, vel & discutiente aliquando: & in summo quidem angore omni quadrante hora, alias omni hora, quin tribus quibusvis horis. — Auxilium plerumque attulit, ubi convenientissima alias antidota, nullum

(y) *Loco citato.* Obs. XXI. in not. subnexa ubi valdopere eum collaudat, inquit, „Oleum Vitrioli dicto modo exhibitum, non modo putredines omnesque corruptiones tollere, verum etiam lumbricos ventriculi & intestinorum enecare ac consumere & talibus malis infestatos ægros, etiam desperatos, sæpe præter expectationem restituisse videbimus.”

(z) *Lib. citato.* pag. 309.

(a) *Ibidem.* pag. 311.

(b) *Oper. omn.* Part. III. Disput. XXII. §. XXIV. pag. 290.

(c) *De Morb. infant.* cap. X. §. II. Tom. III. pag. 492.

lum vel debilem effectum præstabant. Sic v. g. anxietatibus febrium biliosarum autumnalium egregie infervit Spir. Mindereri usus, quam tamen Acidis mineralibus multo inferiorem viribus deprehendi, si vermes focios hisce sese adderent.

§. XCII.

Quoniam & ex natura Morborum Verminantium bilis fere semper peccabat (*d*), hinc & blanda eccoprotica copiosam bilem depravatam, ac pituitosam materiem evacuantia, imperanda erant. Quem in finem creberrimi ac felicissimi fuit usus Mixtura ex Sale polychresto, Rad. Rhei electi & Valerianæ Sylv. (*e*) vel pulveres tantum per se, mane ad pondus drachmæ unius, vel minori quantitate sæpius de die, devorati. Unde sæpius miratus sum, egregios viros WAGLER. (*f*) & VAN PHELSUM (*g*) perpaucarum virtutum Rheum exi-

(*d*) Cap. III. sect. II. *ægror.*

(*e*) *Ibidem* §. XLVII.

(*f*) *De Morbo Mucoſo* pag. 59. „Rheum, *inquit*, nisi refracta doſi pro naſea exhibeatur, vel aliis addatur, sine fructu porrigitur: remedia enim bili analoga facile naturæ bilis depravatæ aſſimilantur, adeoque ſaburram bilioſam, huic morbo faventem, augment. *Atque adeo male panchreſtum noſtri ævi remedium, laudatur & ægrorum cubicula rhabarbaro reſonant.*”

(*g*) *Verbandeling over de Wormen* pag. 184. alwaar Hy zegt: „ik telle hier de Rhabarber niet by, om dat de- zelve (zoo verre my voorſtaat) genoegzaam door niemand in de Wormziektens zeer geprezen wordt, want de meeſte ſchynen met geweld of ſterke middelen de Wormen te hebben willen beſtryden, dog dit zagte afgang verwekkende middel, zoude niet als ſchadelyk „kun-

existimare, immo vel ejus usum noxium habuisse, dum a longinquo specificam quasi hujus medicamento vim plurimi experti sunt. FORESTUS hanc radicem Agarico prætulit: *Valet & Agaricus sua amaritudine, non tamen, inquit, ut Rhab. cujus ʒj. vel ij. necat vermes & expellit, juxta Gatena-riam, idque sua amaritudine, licet auctores de Rhab. id non dicant (b).* Simili modo DURETUS: *Rhabarbarum purgat chylosum excrementum & tollit materiem, cui vermes qui feruntur in morbis, sinistri judicii metum afferunt: sed qui vi medicamenti deturbantur, nihil metus afferunt (i).* Quemadmodum & huic non minus nervose principatum dedit RIVERIUS: *At vero inter purgantia præstantissimum est Rhabarbarum, quod etiam præsentì alvi fluxui & fe-bri convenit (k).* Raro enim ad tantam acrimo-niam adscendit in ægrotis nostris bilis ut eadem a Rhabarbaro magis depravari potuerit, quin ejus continuato usu blande simul eliminaretur. Dantur tamen casus in quibus ego perinde ac lau-dati viri eundem minus commodum deprehendi, quosque & suo loco (l) indicavi. Hisce exceptis, catholicon fere tam in Mucosis, quam Biliosis & Verminantium Morbis, evasit Medicamentum; & ad alvum ducendam fatis validum. Attentioribus autem

„ kunnen zyn, indien 'er by toeval een sterke zamenkrim-
 „ ping in de Darmen (of mogelyk een Kink) was, ik
 „ zwyge hier tans van de bovengenoemde Middelen,
 „ nadien dezelve in zodanig geval genoegzaam voor vol-
 „ strekt dodelyk zyn te houden. ”

(b) Lib. XXI. obs. XXXII.

(i) In HOLLER. de morb. intern. inque suam enarrat. annotat. ad cap. 54. pag. 568.

(k) Oper. omn. pag. 310.

(l) Cap. IV. sect. III. §. LXXI.

autem Practicis notum est, parvam repetitamque Rhei dosin copiose ventrem ciere, ut ejus usus aliquando interponi debeat. In frigidis ac valde pituitosis mixturæ huic jungebatur Tinct. Asæ fœtidæ & Oxymell. Scillitic. ex Aquis Still. Absynthii, Cochleariæ, Raphani simpl. &c. Et si hujus medicamenti basis rationi morbi consentanea adjuvetur & accommodetur, universale inde satis medicamentum conflare potest. Minus interea ægrotis nostris profuit Medicamentum secundum mentem Cel. STORK. ex Pulv. Rad. Jalappæ Valerian. Sylv. & Sal. Polychresti ana drachm. cum unciis quatuor Oxymell. Scillitici (*m*); vel Cortic. Winter. & Vino addito: dum ægroti qui primum medicamentum assumerant in continuos vomitus agitabantur, & alterum (*n*) quoque ad libras duas datum in colica pituitosa frigida absque sperato successu exhibitum fuit, in qua palam præripuit præbium modicum Gratiolæ Germanorum seu Centauroidis. Quod vero perparum ferre poterant oretenus ægroti nostri Oxymel Scilliticum ingentis erat utilitatis in clysmatibus, una cum Tinct. Asæ fœtidæ, ex Decoct. Cort. Peruviani, Herb. Absynthii, Scordii, Tanacetii, prout hæc vel illa indicatio postulabat. Initio autem Constitutionis & jam ad maturitatem majorem perventa, in nonnullis decumbentibus tempus frustra terebatur, in consuetis Enematibus ex speciebus demulcentibus & carminantibus, etiamsi oleosis nuptis, exhibendis. Summa enim vigente putredine efficaciora auxilia in usum erant vocanda, quibus symptomatum vi occurri poterat, quod aliquando magna Acidorum Mineralium quan-

(*m*) *Ann. Medic.* pag. 103.

(*n*) *Ann. Medic.* pag. 228. *secund.*

quantitate, lotionibus istis juncta, egregie perficiebatur.

§. XCIII.

Attamen vero sunt casus speciali differentia non indigentes v. g. Pleuritides Verminosæ, quæ simplici purgante medicamento, non habita incidendi ratione (o), felicissime curantur, silentibus post emissos lumbricos pleuritidis symptomatibus. Ita etiam animadvertitur in Diarrhœa verminosa, præter terrestria cum Rhei vel Corticis Peruviani tantilla quantitate, vix alia desiderari. Neque harum ratio altius repetenda, cum ejusmodi symptomata, ut plurimum, a vermibus nido suo remotis concitentur; qui minus apte tunc pharmacorum purgantium, aliorumque in necem datorum vi resistere possunt, quam si nido suo mucoso inhæreant. Atque hinc mihi apertum videtur, oleosa nonnunquam nihil suæ virtutis anthelminticæ exferere, promptissima alias ad insecta tracheis occludendis necanda, nisi præviis acrioribus incidentibus intestina stimulando cogantur, atque eo pacto nidus solvatur, vermesque intestina perreptantes occidantur.

Nam mucus ille, quem omnes observant, copiosus sæpenumero adeo est, ut captum illorum, qui variis verminantibus haud interfuerunt, excedat; in quo sepulti jacentes suffocantem oleosorum vim non experiuntur vermes, si minus incidente & purgante medicamento turbati fuerint: sed tunc simul indicio sunt validioris medicamenti propinandi. Hinc etiam intelligitur quantum verminantibus prodesse possint Nauseosa & leniora Emetica? Quoniam scilicet potentissime
iis.

(o) Cap. III. sect. IV. schol. secund.

iisdem intestinorum animalcula, modo non ad superiora alliciantur (*p*), exagitari, atque intestinorum contractionibus e loco suo apte moveri queunt, purgantibus postea foras educenda. Parili modo iis infesta apparent quæcunque quæ vel titulo medicamenti validioris, vel animi pathematum, sensiles atque irritabiles abdomini partes afficiunt, ut potius vi sua, quam specifica virtute, agant. Ita & fortiora purgantia, a superiori memoria egregia anthelmintica habita sunt. Numeratos effectus ab animi pathematibus aliquoties comperi, puerperasque, graviditatis tempore frustra multis agitatis, levi negotio ab ingratis suis hospitibus, edito partu, liberatas observavi. Num & purgante tantum, an toxicâ virtute operetur *Arcanum* HERRENSCHWANDII, sine occultatoris communicatione perpensum & exploratum haberi nequit. Interea tamen constat, Medicamentum hocce ordine quodam, præmisso pulvere Salino, & Olei cochleari, animatæ potentiæ obnoxiiis dari, & nonnunquam turbas violentas excitare, atque eatenus cum observationibus in genere hacce in paragrapho traditis convenire.

§. X C I V.

Sic & duplici potestate quædam medicamenta agunt, nimirum solvendo & purgando, quæ proprietas præfertim Aloë inest, aliisque pluribus, idcirco a longa memoria ad turbandos & expellendos lumbricos usitata: quemadmodum ad arbitrium cujusvis variæ formulæ, multifariam incidendi, necandi & expellendi vim habentes, peculiari morborum & ægrotantium conditioni &

(*p*) Cap. IV. sect. II.

& ætati adcommodatæ, conflari possunt; quæque in Pilulis HOFFMANNIANIS, aliorumque, usu quotidiano probatis compositionibus, quam clarissime elucescunt. Faciunt huc Extracta Vegetabilium amara, Gummata ferulacea, & inter hæc potentissime Asa fœtida, Salia quævis incidentia, Vitriolica, Metallica, Metalla ipsa, Anthelminticis specificis, purgantibusque nupta; atque uno quasi impetu intestinorum animalcula foras extrudentia. Est & quorundam minime vituperandus mos, post assumpta fortiora purgantia, magnam aquæ frigidæ copiam imperare, quod & securius adhuc aquis mercurialibus, vel exstinctionis Metallorum, si idoneis visceribus propinantur, fieri potest. Sed ejusmodi administrationem unusquisque non æque facile tulerit, magnamque Medici curam desiderat. Expediunt etiam multis quidem in casibus externa, sub varia forma, applicata auxilia. Quin rustica Medicina, comedere Radices Dauci vulgaris, jejuno stomacho, nonnullis infantibus facili salutis fuit (q).

§. X C V.

Attamen vero interdum ita accidit, ut vel medicatissimæ res industriam exercitatissimorum Medicorum frustrare valeant, quod perinde mihi ac Medicis consummatissimis molestum evenit. Illud, præter multiplices causas, de quibus supra (§. XCIII.) dictum est, inde fit, vel quod intestinis firmiter inhæreant vermes, vel tunicas eorum perforaverint, vel duplicaturis ventriculi aut intestinorum infideant; distantiam quoque loci a ven-

(q) *Act. Phys. Med.* vol. I. obs. II. pag. 449.

ventriculo, utpote in cavitatibus intestini coli, causam aliquando esse, acutissime indicavit BAGLIVUS (r). *Lumbricos frequenter abscondi in cavitatibus intestini coli, ad quas, cum interdum difficulter perveniant medicamenta; idcirco nil mirum, si non raro ex optimis quibuscunque remediis optimos successus non habere?* Quod pariter ego in trigurinibus intestinum cœcum obsidentibus (s), aliquando comperi. Caveant igitur juniores Practici, singulari tantum formulæ, utut decantatæ, nimis fidere; vel eadem omnibus & singulis verminantium ærumnis mederi velle. Harum enim natura portentosa nimis est, quam ut simplici medicamento, quoad metaschematismos suos oppugnari queat. Judicio autem opus est, quo debitus fiat, inter tot numerosa pharmaca, selectus, ac cum ægroto, ejusque ætati, sexui, vitæ generi, atque idiosyncrasia peculiari, tum anni tempestati & morbis publice grassantibus convenientissima simul etiam & prudentissima administratio.

(r) Gotting. Gel. Anzeig. st. 25. 1761.

(s) Prax. Med. pag. m. 60.

CAPUT SEXTUM.

QUORUNDAM VERMINANTIUM
SYMPTOMATUM RATIONEM
EXPONENS.

§. XCVI.

Ex haftenus recensitis, plerorumque verminantium, quatenus originem suam abundantiam præter naturam humorum copiae, eorundemque depravatæ indoli, atque viscerum fecernentium vitiatæ structuræ organicæ debent, symptomatum ratio nemini accurate perspicienti non constare potest; quæque certo respectu ad Glutinosi & Alcalini Spontanei genus pertinet (*t*), primarium tamen, si proprie loqui volueris, in cognitione lati diffusi morbi mucosi, & bilis multifaria a statu sano alienatione, fundamentum habet, ac hisce rite enucleatis præcipua phænomena quam perspicacissima evadunt (*u*). Nec opus est ad terribilia hæcce symptomata producenda, vermium ova in sanguinem delata effingere (*v*). Communis enim, quum omnibus unus idemque fons, prima nimirum sit officina, natalis scaturigo (*w*) sponte indicatur, quemadmodum de singulis ad quæ-

(*t*) Cel. VAN DOEVEREN *Lib. citat.* pag. 61.

(*u*) Ex putredine nata symptomata indicavit TRINCAVELL. *Lib. citat.* pag. 731. Acutorum vero Cel. KLOEKHOFF. *Lib. cit.* pag. 44. &c.

(*v*) ANDRY pag. 345.

(*w*) Cel. GAUB. *Instit. Patbol.* §. 588, 589.

quæque sua capita dictum est, supervacuum adeo ea repetere. Satius erit, quæ ex humorum corruptela, vermium fuctu, reptatione, atque cada-verum eorum putrido liquamine, partibus sensibilibus atque irritabilibus inducuntur affectiones, verbo explicare.

§. X C V I I.

Quod, ut missis ambagibus, rite assequar, ex stâbili Physiologico principio, quamvis modum haud semper assequi liceat, universum corpus animatum suppono; neque hujus loci esse intricatissimorum phænomenorum, quod frustra in se susceperunt stupendæ eruditionis viri, causas enodare existimo. Præcipua vero sensûs ac motûs organa cum nervi sint, quibus consensus late diffunditur, illorum ad partes, quas mutuo commercio afficiunt, decursus, & cum aliorum ramis majoribus minoribusque conjugationes, præ ceteris indicare oportet.

§. X C V I I I.

Accurata turbarum contemplatione, quæ universo corpori, maxime vero faciei & toti capiti contingunt, non nisi in ejusmodi nervo, qui illis cum partibus mutuum commercium alit, quærendas esse docemur. Ille *magnus sympatheticus* seu *intercostalis* dictus, sæpius litigandi causam (x)
sup.

(x) Conf. Ill. HALLER. de Vera Nervi intercostalis origine. Disput. Anat. Select. Vol. VII. pag. 940. & Oper. minor. Tom. I. pag. 503.

suppeditavit, aſt feliciore noſtra ætate certio-
rem demum originem naſtus (γ), a ſexto & quinti
paris ramo ſecundo, ſeu Vidiano profundo oriun-
dus,

(γ) Vide Cel. MECKEL. *de Quinto pare Nervorum cerebri*
Gott. 1748. §. LXV. pag. 53. & Tab. Fig. 1. litt. v. ξ . π .
& Fig. II—VI. & *Memoir. de L'Acad. R. de Berlin* 1749.
pag. 87. §. V. cum HALLERI not. p*. ad §. xij. *oper. min.*
pag. 510.

Omnes tamen apparitiones ſubinde circa nervulos vulgo
radices nuncupatos, vel & fictitios ramos (MECKEL. *lib.*
cit. §. XXXVI. pag. 25. cum §. LXV. pag. 53.) observa-
tæ, detectioni huicce non ita refragari videntur, ut ſimi-
les nunquam in conſpectum prodiſſent (HALLER. in *loc.*
cit. §. X. & ſeq.); quin de abigendis ſurculis ex primo
ramo quinti paris, ophthalmico dicto, adhuc dubitent.
Auctores apud HALLERUM citatos non attingo. Cel. vero
P. CAMPER, cui tunc temporis probe innotuerant, quæ
circa originem intercoſtalis ex ramo Vidiano profundo ex
MECKELIO allegavi, ſymptomata colicæ Pictonum a Cel.
DE HAEN in peculiari *difſertatione* (Hagæ Comitum 1745.
pag. 35-41.) propoſita explicaturus, pergit, „Nervus in-
tercoſtalis cum ramo ophthalmico cohæret in origine a
„ſexto pari.” (*Nervorum Anatome contracta* Cel. MONROI
latine reddita a Cel. COOPMANS pag. 57 & 60. ed. alter.
pag. 180, 182.) & mox infra: „ſi jam colligamus in
„ſummum, nervum intercoſtalem conjungi cum ſecundo
„ramo quinti Paris, cum primo ramo probabiliter.” Im-
mo poſt primam MONROI editionem 1754. latinam evul-
gatam. A°. 1756. in Theatro Amſtelædamenſi ramum in-
ſignem cum quinti paris ramo ophthalmico ſeſe jungentem
demonſtravit, quod pluries a ſe obſervatum fuiſſe Cel.
COOPMANS (*lib. citat.* ed. alt. pag. 119. a.) indicavit.
Quin veſtigia Magni Præceptoris premens Cel. mihique
amiciffimus Amſtelædamenſium Anatomix Profeſſor F. SNIP,
in eodem Theatro publico in cadavere feminino A°. 1765.
in dextro latere eandem communicationem indicavit, quod
ob rei dignitatem humaniſſime mecum communicare voluit.
Quid-

cus, toti fere faciei, oculis, naso, auribus linguæque illatas ex abdomine molestias impertit, atque vicissim iis laceffitur.

Demonstrant hoc

- I. Fortuitæ læsiones in homine veluti ex notissima observatione STALPARTI VAN DER WIEL (z), constat.
- II. Experimenta PETITIANA de industria in animalibus instituta (a).
- III. Similia experimenta a dexterrimo MOLINELLO (b) & Nob. A BRUN (c) capta.

Liga-

Quidquid hujus rei sit, docuerunt iteratæ sectiones MECHELIUM, VAN DOEVEREN & CAMPERUM, Nervum Vidianum semper elargiri ramulum, variationibus quidem, ipsi surculo intercostalis a sexto; adeoque manifestam cum quinto conjunctionem stabili lege vindicant. Utrum vero intercostalis principium ex novis detectis quinti paris radicibus invertendum sit, ut quibusdam visum fuit, in Pathologicis nihil ad rem facit, cum affectiones viceversa contingant. Audiamus in hisce Solertissimum Observatorem: „Hisce ita
 „positis, *inquit*, sit a quacunque causa vitalis intercostalis nervi ramulus læsus, pergit irritatio; & uti in sensationi omni, spiritus ad cerebrum deferri probabile est, sic & eos ramos nervi quinti paris in consensum trahet irritatus intercostalis ramus, quibus ille originem suam debet. Propagatur vero & in omnes ramos nervi quinti paris hæc irritatio, varie quippe inter se anastomosibus confluentes. Sed viceversa irritato ramo nervi quinti paris, qui intercostalis radicem exhibet: hæc irritatio facile toti nervo intercostali, & hinc omnibus nervis corporis cum quibus communicat intercostalis, conciliari poterit.” MECKEL. *de nervo quinti par. cereb.* §. XII. pag. 107.

(z) Cent. I. obs. XXXI.

(a) *Mem. de l'Acad. R. des Sc.* 1727.

(b) *Comm. Instit. Bon.* Tom. III. pag. 290.

(c) *De ligatur. Nervorum.*

Ligatura paris vagi, ejusve abscissio, frustra iis, quæ oculorum experimenta spectant, objicitur: cum nulli ramuli vel horum propagationes ad oculum perveniant. Reliqua de Nervo intercostali supersedeo, dum ex Recentissimorum descriptionibus necessaria indicabo.

§. XCIX.

Hinc (§. XCVII, XCVIII.) intelligitur

I. *Cur aliquando citra febrim, atrox capitis dolor, vel solus, vel una cum pupillæ dilatatione & narium pruritu percipiatur?*

A. Præter faburram morbosam in ventriculo subterque præcordia contentam (d).

B. a mutuo membranarum consensu nervorum ope communicato; nimirum

α. Distributione rami frontalis per frontem (e).

β. Consensu nervorum ciliarium, & ganglii ophthalmici, ut & rami nasalis iridem percutientium (f).

γ. Nasi pruritus, ex affectione nervorum cum primi tum secundi rami quinti paris, per totam ejus capacitatem distributorum. Sed
nasi

(d) Cap IV. sect. I.

(e) Vid. EUSTACH. Tab. XVIII. no. 2. litt. aa. MECKEL. Lib. citat. §. XXXVIII—XLIV. & *Histoire de l'Acad. de Berlin*. Tom. VII. pag. 40. §. XXIX. la Planche litt. I. &c.

(f) MECKEL. *de Nerv. quint. par. loc. citat.* ZINN *de oculo*. cap. IX. §. VII. & VIII. Tab. VI. Fig. I. litt. hh. y. z. & no. 1, 2, 3, 4. Fig. 2. oo. p. q. Confer. & MONRO lib. cit. p. 103. unde *Sternutationis* causam, de qua infra fusius, quærit C. A. DE BERGEN in consensu uveæ cum nervis musculi diaphragmatici. Vid. ejus *Dissert. de Nervo intercostali* §. XLI. pag. 47. vel *Diff. Anat. Select.* HALLER. Tom. II. 901.

nasi pruritus aliquando pupillæ dilatationem insequitur, eo quod ramus nasalis primi rami quinti paris radices porrigat ganglio ophthalmico, a quo nervi ciliares proveniunt (g), qui vicissim affecti quoque patiuntur. Quid hic dubitandum, licet quo fiat nos lateat modus; dum splendens lumen pupillam coarctando, tam prompte sternutationem producit, quam sternutatio immodica ipsam amaurosin; & eodem momento sternutationis pupilla dilatatur, ipso radiante sole (h).

§. C.

Cui consensui (§. XCVIII.) etiamsi nervorum ope dictis partibus inducatur, regeri tamen posset, exinde non sequi eundem vermium irritatione fieri. Quamobrem operæ pretium est, pro materiæ dignitate, quæ inde ad Pathologiæ certitudinem profuit, hanc quæstionem accuratius paullo expendere.

Facile mecum convenient, nullam H. C. partem tot nervis, ac tam artificiose esse intertextam, quam mirabilem oculorum structuram, sive fabricam ejus spectes, sive eam, quam cum aliis partibus, mediantibus numerosis ramulis colunt, societatem respicias; atque eandem ob causam nullibi frequentiores obvias esse morbosas sensationes molestas. Sed ipsam hanc sympathiam attenta rerum observatio docet non promiscue cum iis communicari; ast quodam respectu a causa afficiente pendere. Etenim

I. Ab-

(g) ZINN *in loc. citat.*(h) C. A. BERGEN *loc. citat.*

1. Abscisso in homine nervo intercostali cæcitas infecuta integra est (*i*). Taceo experimenta Cel. PETIT (*k*) in animalibus de industria facta.
2. Colicam Pictaviensem comitatur Amaurosis (*l*).
3. Scotomia, caliginis species, a ventriculo depravato proficiscens, dimidium pupillæ in oculo utroque obscurans, per horæ quadrantem reddit visum hebetem & imperfectum, capitis doloribus subsecutis, tandemque solubilis fit (*m*).
4. Quænam in Hypochondriacis, Hystericis, Hydropicis, ut & Tabe ac Venere consumptis, oculorum mutationes contingant, omnes Practici norunt (*n*). An & hic læmas & visus obnubilationem, aliaque ab HIPPOCRATE (*o*), in Acutis designata, tantum topice confiderent, minime crediderim.
5. In homine, cujus cor & pulmones sectione anatomicâ post mortem suppuratione & gangrænâ affecta reperta fuerunt, tristes & lachrymosi erant oculi. (*p*).
6. Acriora quædam medicamenta subvenenosa, imo venena ipsa, longe alia phænomena producunt, spasticis magis contractionibus congrua. Quorum ut prolixam nimis recensio-
nem

(*i*) STALP. VAN DER WIEL *loc. citat.*

(*k*) *Histoir. de l'Acad. R. des Sc.* 1727.

(*l*) DE HAAN *de Colica Pict. Dissert.* pag. 36.

(*m*) C. A. DE BERGEN *loc. cit.*

(*n*) CONF. REGA *de Sympatbia* cap. 18. pag. 238.

(*o*) *Prænotion.* Lib. FOËSII sect. II. pag. 37. lin. 13, 22.

(*p*) *Recueil Periodique* 1755. Decemb. pag. 458. vel
Comm. de reb. &c. Vol. VIII. Part. II. pag. 209.

nem præscindam, ea quæ D. SENNERTUS (q) de *Napello*, de *Opio*, deque *Cicuta*, *Serpente Aspide*, *Ceraſte*, *Dryino* & *Rubeta* ſeu *Buſone* & *Scorpione*, quatenus oculos afficiunt, exhibit, brevitatis cauſſa tranſeo. Recentiffima digito leviter attingam.

7. Coarctatam pupillam efficere *Solanum furioſum*, quin oculorum rubores & viſus hebetudinem, quotidiana praxi certum eſt. (r)
8. Inter varia ſymptomata aperti erant oculi & fluctuantes a *Semine Hyoſcyamo*. (s).
9. Torvi vero obſervabantur cum delirio feroci a *Stramonio*. (t).
10. *Spigelia* ſeu *Radix Anthelmia* ad minimam doſin data, brevi poſt aſſumptionem, vertiginem ac dolorem in oculis, excitat, una cum irregulari muſculorum abduc-torum & adduc-torum motu; reliquis oculorum muſculis intactis manentibus. (u).
11. Nulla tandem contigit iridi mutatio ex irrita-mentis externis (v), promptiffime radiis lucis mobili.

12.

(q) Lib. VI. Part. VII. Cap. I, III, IV, VIII. & Part. VIII. Cap. III, IV, XI, XIV, XXII.

(r) Confer. LAMBERGEN *Ephem. perſanati Carcinomatis* pag. 15. GATAKER. *on the internal uſe of the Solanum* &c. 1751. pag. 8.

(s) *Commentar. de rebus* &c. Vol. VII. Part. I. pag. 81.

(t) *Ibidem* pag. 82. & *Histoire de l'Acad. R. des Sc.* 1756. pag. 72. 4°.

(u) *Comm. de reb. &c.* Vol. V. Part. I. pag. 69.

(v) Confer. SPROEGEL *Diſſert. ſiſtens experimenta varia cum venenis in viv. anim. inſtituta.* Gotting. 1753. vel *Comm. de reb. &c.* Vol. III. P. III. pag. 443. & DAVIEL *Comm. eoſd.* Vol. XII. Part. IV. pag. 657.

12. Lumbrici vero, faltem teretes, quos præ ceteris ego periclitatus sum, plerumque iridem dilataverunt; ut ad minimum tertiam confuetæ amplitudinis partem superaret lumen.

13. In valde pituitosis, præter pupillarum dilatationem etiam singularis oculorum splendor & mador vicissim animadvertebantur. (w).

Adeoque multi ab invicem diversi apparent effectus, attamen vero causæ suæ efficienti adæquati.

§. C I.

Quæ phænomena (§. C.) in oculis observata, præsertim (nº. 12.) Lumbricos teretes spectantia, sponte sermonem dirigunt ad quæstionem, num vero Pupillarum dilatatio vermibus inducta, ad paralyticam affectionem (x) pertineat, nec ne? Revera plurima verminantium symptomata, vel spasmos sævissimos concitant, vel paralyfin inducunt; quod vel in extremitatibus tam superioribus quam inferioribus quotidiana observatione verum reperitur: Atque eo modo eadem de causa eventus perquam diversi nascuntur. Ex phænomenon autem apparitione in verminantibus liquet, visus facultatem dilatatione pupillarum prætermodum non tolli, nisi in quibusdam tantum casibus transitoriis (y); quod si perseveraret, ex paralytica nervi optici affectione colligi quidem tunc posset; sed cum ejusmodi observationes in paucis

(w) Cap. IV. Sect. VII. §. LXXXV.

(x) Confer. F. HOFFMANN. *Hist. Corp. Human.* sect. III. cap. IV. §. XX. *Oper. Supplem.* Tom. II. part. III. pag. 74.

(y) Cap. IV. sect. VII. §. LXXXV.

paucis modo animadvertuntur, ad singulos non potest casus extendi (z). Quam ob rem vero magis consentaneum videtur, singulare illud phænomenon, peculiari sympathiæ fibrarum tenuium primi rami quinti & tertii paris inter nervum opticum & uveam (a) deberi. Siquidem ex consensu, qui necessario datur inter oculum & membranæ internæ narium nervos ex primo ramo quinti paris ortos (b), major humorum & lachrymarum affluxus datur (c); & hac ratione majori quoque secretorum humorum copiâ dilatari & ampliores reddi pupillæ possunt, quod etiam in pueris & succulentis, citra morbosam conditionem cernitur, ut & defectu virium in languescentibus, atque egregie recentiorum observationibus consentit. (d).

§. C I I.

Hæc (§. XCIX, C.) quæ fusius paulisper quoad oculi consensum deducta sunt, reliquorum basi interserviant. Enimvero simili consensu apertum fit.

II.

(z) Habetur & mira observatio cæcitatis periodicæ, quæ demum æger sub corticis usu, diarrhœa cum febre continua correptus intra paucos dies exstinguebatur. Vide *Medical Observations and Inquiries*. Vol. I. Art. 13. pag. 111. vel *Comment. de reb. &c.* Vol. VIII. Part. II. pag. 307.

(a) ZINN in loc. citat. cum MONRO l. c. pag. 102. & supra §. XCIX. γ.

(b) MONRO *ibid.* pag. 103.

(c) *Ibidem* pag. 104. cum Experimentis Cel. PETIT collatis.

(d) Confer. W. PORTERFIELD *on the Eye*. pag. 168. vel *Comm. de reb.* Vol. VIII. Part. III. pag. 404. ZINN. *de oculo*. pag. 102. aliosque.

II. *Cur Facies in verminantibus sæpius suffundatur rubore, alias pallida?*

A. Irritatione nimirum arteriarum & minimarum arteriolarum faciei, qui ubique fere nervulos, maxime ex secundo ramo quinti paris cerebri, comites habent. (e).

B.

(e) Peculiarem sententiam quam de habenis arteriarum communicaverat Ill. HALLERUS (*Dissertat. de Nervorum in arterias imperio. Oper. min. (XVII. pag. 513.)* quam etiam amplexus fuit Dexterrimus MECKELIUS (*de Neruo quinti paris cereb. §. CXI—XIII. pag. 106. & Mem. de Berlin. Vol. VII. pag. 28.*), eam tamen candide dein repudiavit ipse auctor (*Memoire second sur les parties sensibl. & irritabl. pag. 238. & Reponce generale aux objections pag. 36.*). Tacitum igitur argumentum pro ipsarum irritabilitate: quemadmodum illud ex fluido electrico in majoribus arteriis & venis prope cor, etiam si abscissis, idoneisque argumentis (*Specimin. Med. inaug. de vivis H. C. Solidis pag. 35. not. w. & Exper. IX.*) demonstravi, quæ minime apte refutavit laudatus auctor. Quare de refricando vulnere reticere nequeo, quamvis hæ pagellæ Observationibus Clinicis tantum destinavissem. Doleo enim Illustr. HALLERUM minus recte experimentum meum X. quoad irritabilem arteriarum naturam sequenti modo interpretatum fuisse. „ Si l'on a cru „ voir de l'irritabilité aux arteres, on a pu voir dans le tronc „ de l'aorte, frappé de l'étincelle électrique (*) une contraction „ forcée par le poison chimique, que j'ai souvent observée, „ mais qui n'a rien de commun avec la vie, & qui subsiste „ après que tout sentiment & tout mouvement Vital est éteint.” (*Reponc. gen. sect. II. pag. 89.*). An igitur una eademque contractio est, quæ post mortem ab acri chemico observatur, quam quæ vita adhuc vigente fit, & a fluido electrico

(*) M. VAN DEN BOSCH, convient de cette vérité Exper. 9. & il avouë, que le Scalpel ne produit aucune contraction dans les arteres Exper. 10. il a vu comme moi, que les arteres des Grenouilles ne se contractent pas. Exp. 11.

B. Arteriis semet pariter nervuli insinuant, quam
ut illas amplectantur, tunicasque penetrent,
sic

trico aortæ inducebatur? Enimvero in arteria aorta, de corde dissecta atque electrico effluvio irritata (*Spec. citat. pag. 36. & Exper. X.*), easdem oscillationes, Diastolen nempe & Systolen, distincte ita animadvertimus., perinde ac si arteria cordi unita esset, atque ab irruente sanguine dilataretur, vel ex mente HALLERI mechanicâ suâ contractione in pristinum niteretur. Quod nunc illa phænomena tanquam perceptiones facultatis vitalis arteriæ insitæ considerata erant, exinde nobis constitit, eandem arteriam, eodemque stimulo electrico, exspirato cane vexatam, non amplius ad contactum crispasse. Parili eventu accidit juniori cani *Exper. X.* ac minus vitæ tenaci, qui crudeles sectiones non ita sustinere valuit. An sibi parallela utrorumque, HALLERI scilicet & Nostra experimenta? An idem calculus subducendus iisdem ab acri chemico post mortem, vel fluido electrico vita gaudentibus animalibus? Illud nunquam in mortuis agere animadverti, hoc vero quidem, & manifeste in cellulosa, quæ secundum hanc normam perquam irritabilis existeret. Sed III. HALLERUS mechanicam hætenus contractionem arteriæ tantum concesserat, neque talem quæ fibris musculosis aliarum partium competit, atque in loco supra citato de ejusmodi contractione verba facit, quæ vi veneni chemici producit, & nequidem cum vita communis est, ast subsistens postquam omnis sensatio & motus extincti sunt: phænomena vero in nostris experimentis, efflato spiritu, cessarunt.

Simili modo minus apta videtur conclusio, quando III. auctor ideo arteriarum irritabilitatem refutare annititur, eo quod scalpellum ad oscillationes edendas non cieverit arterias minores; vel quod ego scripserim, Ranarum arterias ahenei instar oleo vitrioli intectas a me visas esse: id enim indicio tantum sit, me sedulo tradidisse quæ experimenta repetita circa has res docuerant, non obstante virum oculatissimum BAKER contrarium animadvertisse. Neque justo ratiocinio consequi videtur, imperitiam mihi
magis

fic ramus memorabilis nervi intercostalis, mollis magis imputandam esse, quam in illis experimentis in quibus Ill. auctori assentierim, cum annotaverim, veluti cum D. WOLFSEN Medicus nunc Daventriensis in cane animadverteramus, canem in cutis sectione nulla doloris indicia exseruisse, peritonæo vero cultri cuspide percusso, etsi leviter tantum, animal vehementer clamitasse. Nonne ambo distinguere potuimus peritonæum a fibris musculosis? Sed redeo ad fluidum electricum. Nonne illud in vicem aliorum irritamentorum facit? Magnam Ranarum copiam experimentis nostris subjecimus unâ cum D. D. BIKKER & E. P. VAN VISVLIET; neque alio modo effectus suos edidit quam, durante vita. Scintilla quippe electrica spinalem medullam versus dirigebatur, vel ad pedem divulsum, si quando ab acri mechanico vel chemico non amplius ad contractum ciebantur, quo tempore, quæ vitæ privatæ apparuerant partes, denuo ex se redire & agitari visæ sunt: quod aliquamdiu eodem eventu iteratum cum esset, tandem cessavit; neque unquam, utut vigeret electricitatis vis, dissipato vitæ pabulo, si ita dicere fas sit, resuscitari potuit. Estque itaque stimulus electricus in eandem irritamentorum classem recipiendus, ad quam reliqua externa auxilia ad irritabilem solidorum naturam indaganda, pertinent. Nemo autem Ill. HALLERO facile assentietur, nec vel sibi ipsi Illustris auctor, illam tantum partem irritabilem esse, quæ ab injuriis scalpelli pungentis, vel veneni instillati rodentis ad contactum crispatur; quoniam illo laceffitæ, perpaucae modo partes & solæ tantum fibræ musculosæ rubræ, hoc vero & vitæ privatæ, irritabiles essent. Nonne flatus adhibuit, & scintillam quoque electricam CALDANI (*Mem. sur les part. sensib. & irrit. Tom. III. pag. 135-137.*).

Nec minus miratus sum, eundem auctorem scripsisse vaporem sulphuris sensibilitatem destruxisse absque detrimento irritabilitatis. Contrarium enim stabili lege semper mihi constitit, quod vel experimento meo XIII. sufficienter demonstrari potest. Solus ego hæc pericula feci, atque omnes ranæ, quasquas vaporibus submisi tempore 5 & 7 minutorum cum vita omnem irritabilitatem amiserunt. Vaporum carbonum & terebinthinaceorum diutius aliquantisper ceteris paribus vitam sustentarunt.

mollis dictus, totus quantus arteriæ carotidi externæ, seu faciali ramo (g) implantatur.

C. Minimas quoque arteriolas nervulis donatas invenit dextrimus MECKEL, quod ipsissimis observatoris verbis hic loci recensere juvat. *Tous les nerfs de la face, quoique d'une extreme petitesse, lorsque on les regarde au microscope, se montrent accompagnés d'une arteriole, qui se repand uniquement dans la tunique du nerf, en sorte que tout le nerf paroît exterieurement rouge, si on peut par une injection subtile en remplir, jusqu'aux moindres vaisseaux. (h).*

C O R O L L A R I A.

His (§. CII.) ita positis, facillimo negotio mente consequi posse videtur.

1. Quam ob rem verminantes *Erysipelati* (i) adeo obnoxii sint, si ad biliosam ipsorum cacochymiam, & frequentissimas in facie, & auribus irritationes adtendamus.
2. Ex eodem nervorum in arterias imperio manifestæ fiunt *subitæ*, sine alia causâ manifesta, *sensorii communis alienationes*; veluti *terrores in somno*, *vocisque involuntariæ exclamations*, *aliæque ad caput metastases*; quæ etiam si nervorum primariam in sensoria affectionem haudquaquam excludunt, præcipue tamen sanguineorum vasorum ope non paucis in casibus induci animadvertuntur.

3.

(g) MECKEL. *Memoir. de l'Acad. R. de Berlin* 1752. Vol. VII. §. CXIII. pag. 109. & Tab. no. 308.

(h) *Ibidem* §. XXXI. pag. 42. cum §. CV. p. 102.

(i) Cap. III. sect. III. d.

3. Simili modo explicari possunt *vacillationes inconstantes* (k) *pulsuum*, *incertique febrium paroxyismi* (l), quippe ex eodem gremio oriundi.
4. Neque albo caussarum istarum facile eradendæ *irritationes topicæ inflammatoriæ*, quæ fauces, thoracem, atque varia abdominis viscera, partesque extremas occupantes. Nam considerata nervi intercostalis cum vago communicatione, qua per universum corpus perceptiones partibus imprimit, data problemata demonstrata fere haberi possunt: præsertim si eandem mirabilem nervorum super vasa decursum asservemus. Speciosum autem illud factum animadvertimus in arteriis Cœliaca & Mesenterica superioribus, dum ex plexu semilunari magnus numerus tenuissimorum nerveorum filamentorum exit, ut se extendat per superficiem omnium ramorum harum duarum arteriarum, ut facile videri potest, quando arteriarum quædam sunt expansæ, dissectione vero neutiquam; & ita *Hepar*, *Vesicula fellea*, *Duodenum*, *Pancreas*, *Splen*, *Jejunum*, *Ileum* & magna pars *coli*, nervos suos habent a magno *Solari Ganglio*, vel *Plexu* missos (m). unde *Icteri spasmodici* ratio etiam evidens est (n).
5. Nonne ea lege verosimiliter rationes Hæmorrhagiarum spontanearum, narium, uteri & ad ora venarum conaminum, constant? Dum auctus stimulus facilius ibidem, quam in aliis cor-

(k) Cap. IV. sect. VIII.

(l) Cap. III. sect. III. §. XLVIII.

(m) MONRO. l. c. 146.

(n) COOPMANS *ibid.* not. a.

poris partibus, propter peculiarem vasorum conditionem, easdem efficit. Quid, quæso, STHALIANORUM spasmi, quid colica hæmorrhoidalis, quidnam denique sanguinis congestiones sibi volunt, nisi quod eandem naturalem, illatos nempe stimulos, agnoscant. Et, colicam hæmorrhoidalem vasorum plethorâ absolutâ semper oriundam esse, minime crediderim, quoniam vermium irritamentis per quam familiares sunt. (p).

III. Unde aurium tinnitus, insequente surditate majore minoreve, narium simul pruritus, vocisque amputatio?

A. a consensu chordæ tympani, tertio quinti paris ramo, linguâ dicto, inserto (q): & idem ille ramus (r) qui gustui quidem præest, motum simul producit, insignesque anastomoses facit cum nono, linguæ pariter dicatæ. (s).

B. Conjugatione nervi superficialis Vidiani cum portione dura septimi paris (s*), quemadmodum secundus ramus hujus nervi ad faciem excurrentes anastomoses facit validos cum ramulis secundi nervi quinti paris foramen orbitarium externum egressi (t), in quo ramo maximus viget consensus: unde etiam in promptu est, quare narium pruritus & auditûs affectio, sæpe una existant; quoniam chorda tympani parte suprema hujus rami exit.

C. Fa-

(p) Cap. III. sect. II. ægrot. decim. schol.

(q) MECKEL. l. c. §. C. pag. 92. Fig. 1. litt. x. no. 70, 71.

(r) Ibidem no. 70, 80.

(s) Ibidem no. 91, 92.

(s*) Ibidem litt. x, λ.

(t) Ibidem no. 84, 87. litt. w, i, m.

A a

C. Facit & illuc omnibus nota sympathia Nervorum recurrentium (u), quos ligatos vel læsos in animalibus GALENUS jam observavit Aphoniam inducere.

Eodem pacto etiam intelligitur

IV. Undenam Salivæ præter modum excretio, nec non Maxillæ inferioris motus tetanicus?

A. Tertius ramus quinti paris ex opposito (III. A.), lateri illi, ex quo dederat cum nono communicantes, ramulos aliquot gracillimos extrorsum emittit, atque unum alterumve in glandulam sublingualem (v): simili modo ex ganglio maxillari (†) ejus ramuli in glandulam maxillarem (‡) inferuntur.

B. Præterea totus nervus tertii rami quinti paris maxillæ inferiori impenditur. Consensus autem per omnes ramos nervi quinti paris supra (§. XCVIII.) demonstratus est.

C. Admodum probabile est, & suam quoque symbolam hisce afferre, acrimoniam bilioso-verminosam (w): siquidem F. HOFFMANNUS salivationem a sale stimulante glandulas, & sic majorem affluxum sanguinis ad salivam fecernendam procurando; vel ob spasmum venas comprimentem & refluxum sanguinis impedientem, derivavit (x). Cel. vero MONRO, a contractione convulsiva musculorum maxillæ inferioris, ore involuntarie clauso (y). Revera qui-

(u) Ibidem no. 77.

(v) COOPMANS l. c. pag. 131. a.

(†) Ibidem no. 74.

(‡) Ibidem no. 75. seq.

(w) Cap. III. sect. III. §. XLIX.

(x) Hist. C. H. Anatom. sect. III. cap. IX. Oper. Suppl. II. Part. III. pag. 80.

(y) l. c. pag. 110.

quidem magna humorum discrasia verminantibus contingit, quemadmodum in ejusmodi valde cachecticis copiosum salivæ effluxum conspeximus (z); sicuti & spastica maxillæ contractiones familiares quoque sunt. Salva tamen tantorum virorum auctoritate, limitatio quædam hisce videtur interponenda. Spasmodica enim maxillæ inferioris contractio præ ceteris obtinet in motibus convulsivis tetanicis & Epilepsia verminosa, in quibus potissimum glutinis instar tenax saliva ore extruditur: contra plerumque aperto & libero ab omni motu præternaturali ore, neque valde aliquando humorum vitio obnoxii salivant; ita ut ejusmodi in casibus, copiosa salivæ excretio nervis stimulantibus deberi videatur. Iisdem etiam ex fontibus intelliguntur.

V. *Gingivarum ardor (a) & linguae dolorificæ phenomena.*

VI. *Quare aliquando Hemicrania, & summus verticis dolor, ex cervice oriundus, aut cum supraorbitali junctus.*

A. Ex conjunctione portionis duræ nervi auditorii cum omnibus ramis nervi quinti paris cerebri (b); vel ramulorum ex profundo externo & sympathetico parvo illius nervi laterales & posticas capitis partes petentium consensu (b*).

B. Con-

(z) *Loca ad litt. w. citata.*

(a) *Cap. III. sect. III. §. XLIX.*

(b) *MONRO Lib. citat. pag. 124 & 125. cum elegantissima Cel. MECKELII Tabula Mem. de Berlin Tom. VII. pag. 112. &c.*

(b*) *MECKEL lib. citat. Tab. n°. 118. Δ 130. &c.*

B. Coniugatione eorundem (VI. A.) cum secundo cervicali (c).

C. Ipsorum cervicalium cum intercostali unionem (d), quorum ramus posterior nervi secundi paris, cum ramo adscendente tertii paris Nervorum Medullæ Spinalis, insigni facta anastomosi inter se, adscendentes supra occiput ad verticem capitis, innumeros ramos super musculum quadratum & epicranium communicant. (e).

VII. *Quænam ratio Tussis siccæ magis vel minus violentæ.*

A. a distributione paris vagi sola (f), vel

B. Ex arcta nervi intercostalis cum octavo unionem, mox ab egressu capitis, in infimam usque pelvim, a quo octavo paris nervo, *recurrens* dictus oriundus summæ laryngi variis furculis inferitur, atque idem ille recurrens nervus iterum cum intercostali coniungitur (g); adeoque irritatione nervorum laryngis & bronchiorum originem ducit. Experimenta autem HALLERI, quæ irritando, scalpendo, vel veneno acri, internam asperæ arteriæ vel bronchiorum membranam, aut diaphragma, aut nervum recurren-

(c) MONROO & COOPMANS *l. c.* pag. 125.

(d) Intercostalis ab omnibus cervicalibus insignem ramum aliquando duplicem recipit. conf. P. CAMPER *Demonstr. Anatom.* Lib. I. cap. II. §. 2. pag. 10. Tab. I. Fig. I. no. 7, 10. cum ASCHI *de Primo pare Nervorum Med. Spin.* Tab. III. Fig. III. μ . 2. χ . & Fig. IV. Σ . 2.

(e) ASCH *l. c.* Fig. V. no. 4. 7. 8. 9.

(f) MONRO *lib. cit.* pag. 135.

(g) EUSTACH. Tab. XVIII. litt. q. RAYMUND. VIEUSSENS. *Neurogr. univers.* Tab. XXIII. litt. p. q. f. Confer. & COOPMANS p. 131.

rentem ad tussim excitandam, inefficacia fuerunt, æque minus apparent decretoria (*b*), quam ea quæ supra quoad iridem ex SPROEGEL eundem in finem adducta sunt. (*i*).

C. Sed ipse etiam nervus phrenicus cum intercostali jungitur (*k*). Quemadmodum ex unione phrenici cum octavo (*l*), & octavi cum intercostali, hujusque cum cervicalibus

VIII. Singultus in ventriculi & intestinorum affectionibus facile explicatur (*m*); ut &

IX. Sternutationes protractæ vermibus inductæ (*n*); nec non

X. Risus involuntarius (*o*).

XI. Unde Respiratio obpressa, cordis palpitaciones, anxietates ingentes, dolores intra scapulas, perque dorsum & lumbos, vomitu & nausea aliquando stipatæ?

A. ab eadem paris vagi distributione. (*p*).

B. Ex universali connexionione & communicatione, quam nervus intercostalis, cum harum partium nervis habet (*q*).

Docuerunt evidenter experimenta Cel. P E-

(*b*) conf. J. F. SCHRIEBER *Almagest. Med.* Lipsiæ & Viennæ 1757. pag. 395.

(*i*) §. XCIX. no. II.

(*k*) KRUGER *de Neruo Phrenico* Lipsiæ 1758. pag. 19. 25. & Tab. subnexa. Cel. CAMPER. *Demonstr. Anat.* Lib. I. Cap. II. §. 3. Tab. I. Fig. I. 17, 22.

(*l*) P. CAMPER. *l. c.* §. 3. pag. 10.

(*m*) MONRO *l. c.* pag. 161.

(*n*) *Ibidem* pag. 161. a. & COORMANS *ibid.* a.

(*o*) *Ibidem* pag. 162. a.

(*p*) *Ibidem* pag. 135. sq.

(*q*) *Ibidem* pag. 149. sq.

PETIT, vomitum plerumque fuisse infectum, cum respiratione impedita; ut & cordis palpitationes, & vocis amputationem. Adeoque præter multifarias causas, præcordiorum anxietatem inducere solitas (r), vel faburram abundantem, vel obpressionem systematis venæ portarum, cum absolutam, tum respectivam, hujuscemodi affectione fieri videmus: atque nonnunquam ita subito, sine memoratarum causarum præsentia, ut nulla alia quam nervorum affectio culpari possit.

C. Consensu viscerum a se invicem (s).

XII. *Stranguriæ* (t) ratio simili modo in promptu est. Nimirum a communicatione nervi intercostalis cum lumbalibus, unde nervus pudendus originem ducit. (u). Nec minus illa,

XIII. *Doloris nempe ischiadicum æmuli*, constat.

Nervus autem ischiadicus, qui ex lumbalibus & sacris fit, insignes iterum ramificationes cum intercostali facit, quæ, ut Cel. CAMPER verbis utar, si *brachialium nervorum plexum cum ischiadico comparamus, magnam inter utrumque convenientiam comperimus: nam quemadmodum thoracis bini superiores, se cum cervicalibus ad brachiales formandos, ita inverso ordine lumbalium duo imi cum sacris se conjungunt ad formandum*

(r) Conf. Cel. GAUBII *Inst. Path.* §. 686 — 691.

(s) Consensus hosce luculenter adeo exposuit Cel. CAMPER ut omnibus numeris absoluti sint, ad quem L. B. relegeo, prolixa nimis quam ut hisce inseri queant, nec excerptiones permittunt. Vide ejus *Dem. Anat.* Lib. II. cap. III. §. VII. pag. 8. sq.

(t) Cap. V. sect. VII.

(u) Cel. CAMPER Lib. II. Tab. I. Fig. I. & II.

mandum *Ischiadicum*, qui *clunibus*, *femoris posteriori parti*, *cruri ac pedi nervos largitur* (v). Eodem modo intelligitur.

XIV. *Quam ob rem in transitoriis motibus convulsivis pollicis & digiti indicis &c. muscoli cecantur?*

A. Ex consensu plexus brachialis cum intercostali; nam cum brachialis constanter duas series, priorem & posticam (w) formet, omnesque brachiales cum intercostali uniantur, maxime vero series postica (x), unde radialis (y), qui perspicua unione (z) cum intercostali sympathiam haurit (a), ac ceteris paribus, hunc nervum magis reliquis affici, necesse est; quia majorem cum intercostali affinitatem habet. Idcirco

B. Si jam secundum ramorum distributionem consensus propagatur, ex intercostali in abdomine irritato, diversus erit effectus in diversis brachialibus, nimirum in scapulari ut duo, in radiali & scapulari ut quinque: crassities similiter effectum augebit. Summa igitur in ratione composita numerorum & quadratorum diametrorum, ramorum ex intercostali progrediuntium. (b).

Qui-

(v) *Demonstr. Anatom. Lib. II. cap. III. pag. 7. Tab. I. Fig. II.*

(w) *Ibidem Lib. I. Cap. II. §. 1. pag. 9.*

(x) *Ibidem Tab. I. Fig. I. s. t.*

(y) *Ibidem Tab. I. 100, 101, 102, 103. Tab. II. Fig. I.*

z. *Tab. I. Fig. III. &c.*

(z) *Ibidem Tab. I. Fig. I. litt. d, 7. e, 11. f, s.*

(a) *Ibidem §. 9. pag. 13.*

(b) *Ibidem Lib. I. Cap. II. §. 1. pag. 10.*

Quibus debite intellectis, patet tandem

XV. *Cur & totum corpus, iisdem ex causis, sævissimis convellatur convulsionibus?*

A. Ex eadem nervorum agendi ratione (XIV. B.).

B. Quod ulterius Cel. CAMPER verbis absolvam: si jam colligamus in unum, inquit, Nervum intercostalem conjungi cum secundo ramo quinti paris evidenter: cum primo ramo probabiliter; cum octavo & nono, ubi cranium exeunt; cum omnibus cervicalibus; cum recurrente octavi paris; cum omnibus dorsalibus & cum octavo pari ad plexum cardiacum efficiendum; in plexu mesenterico itidem cum octavo, ubi id ventriculum deserit; cum lumbaribus omnibus; cum ipsis sacris & coccygæis nervis, a quibus muscoli ani & Erectores penis nervis prospiciuntur. An mirum est, hoc nervo in abdomine affecto, totum corpus convelli? An mirum est brachia magis affici & crura? Nonne ab irritatione vermium in primis viis sæpissime brachia convelluntur (c). unde & tandem minime mirandum.

XVI. *Mortem subitanam & inexpectatam vermium symptomata, causam tam crudelem potentemque insequi.*

A. Etenim si enumerata tot symptomata, ut & Syncopes, Apoplexiæ, immo Mors subitanea ex sola sequantur nervi quinti paris affectione (c*); quidni contingant a laceffito ganglio magno solari, aliisque in ventriculo & intestinis reperiundis nervis?

B. De-

(c) Confer ejus annotationem in MONROO l. c. pag. 182.

(c*) MECKEL. de Nervo Quinti paris Cerebri §. CLV. pag. 108.

B. Debilis tantum caussa, quosdam modo faciei nervos ciebat in virgine honesta, cujus historiam supra exhibui (*d*); mors tamen subita infecuta fuit.

C. Omnis igitur, si ad omnia phænomena (§. XCIX. I-XV.), & quæ ab aliis (*e*) ea de re pluribus exposita sunt, adtendamus; atque insuper nervorum affectorum agendi modum (XIV. B.) consideremus, evanescet admiratio, impetus hosce formidandos mortem insequi subitam; sed e contrario, nos quibus miranda nervorum, qui arctissimam cum omnibus corporis partibus societatem (XV. B.) inirunt, structura cognita est, stupebimus, non sæpius illud, quin etiam quotidie fieri.

(*d*) Cap. III. sect. III. §. agrot. quart.

(*e*) Inter alia conferatur concinna plerorumque analysis apud F. HOFFMANN. *de consensu partium generatim*. Tom. I. pag. 315. & sq.

CAPUT SEPTIMUM, DE QUIBUSDAM CIRCA VERMINAN- TIUM DIAGNOSIN MOMENTIS.

§. C I I I.

Quicumque animo, modico tantum, Divinæ in miserum Humani Genus Clementiæ, summaeque in fabricando artificiosissimo microcosmo Sapientiæ, cultu imbutus est, mecum lubenter mirabitur, quemadmodum, de multiplicibus infestorum Remediis supra (§. LXXX-VIII.) vidimus, opulenta etiam, ad malum adeo truculentum dignoscendum, tanta dari indicia! Quanti signorum catalogi ubivis reperiuntur! Quam ob rem plerumque a causa nobismet ipsis insita, quâ sæpius minus apposite vera & falsa dijudicamus, ambigue dicuntur, quæ, recognitis omnibus, distincte satis nobis se sistunt. Verminantibus quotidie Medicinam faciens, sensim assuescebam complicatioribus eorum symptomatibus, ut æque ac in aliis morbis pertractandis firma mihi esset Diagnos; & paucos mihi potui repræsentare casus, in quibus fefellit Me opinio mea, qui tamen postea semet magis in conspectum dabant.

§. C I V.

Nec rei consentaneum, ut supra (§. V.) distincte perpendimus, uberrimum adeo symptomatum morbum propriis suis orbatum esse diagnosticis

sticis signis. Neque profecto existimandum est, illud quo homines ab hominibus in statu sano discrepant, morborum naturas pervertere, aut turbas, quæ in morbosæ affectionibus se produnt mutuam caussarum effectuumque relationem posse abolere (f). Peculiare igitur, quod vermes comitatur, eadem lege hic, quam alibi, efficit, quod in Semeioticis *Pathognomicon* audit. Quemadmodum respectu plurimorum verminantium symptomatum, individua quoque dantur phænomena; dum parvi tantum consilii res est, symptomata sola non sufficere ad signa pathognomica elicienda, quoniam præterquam quod Semeioticis præcipuam partem tribuant, *ex syndrome symptomatum, quibus stipatur* (morbus), *haud minus certo eundem internoscere, suumque ad titulum referre licet* (g).

§. C V.

Demonstrativa, quæ vocant, signa, & nostra in Epidemia eadem observata sunt; ea tamen lege, ut *non omnia quidem in omnibus, sed plura in pluribus*, quod omnes affirmarunt. Unusquisque interea, qui vel semel, ea, qua par est, cura, lentam putridam cum vermibus tractavit febrem, facile mihi consentietur, se peculiare quid, quoad linguam, oris halitum, sudorem ac pulsum, nec non subita circa vesperam oborta symptomata, frigusque extremorum animadvertisse, nec facile alibi reperiundum. Solus fere intranti cubiculum Medico incurrens fœdus sufficit odor, qualis exercitato in hisce BRASSAVOLO (§. V.) pathognomico signo egregie in-

(f) Cel. GAUB. *Inst. Patbol.* §. 835.

(g) *Ibidem* §. 836.

interviit. Insuper refert BALLONIUS, *Castilium Mercatorem febre continua laborantem*, cui apperuerunt *symptomata terrifica*; *præter rationem & morem febris. Desperata omnia.* Medici nesciebant quo referrent *causam tam sævorum symptomatum.* Advocatus GORÆUS quo iudicio valebat, *præsentit id a vermibus fieri. Contra vermes pugnatum.* Cessarunt ea *symptomata* (b). Similia ex Epidemicis observationibus supra annotavi. Quænam, quæso, quam infantium Tympanitides cum universali marcore individua magis resonant symptomata? Quid ipforum aliorumque Tussis sicca summas fauces moleste irritans de terminatius? Nonne & suæ causæ adæquata verminosa Pleuritis, quin pleræque etiam complicatiores species; ut capitis & colicos dolores, inflammatorio excepto, diarrhœam verminosam, aliosque propriis suis titulis recensitos effectus silentio trans-eam. Quam egregie congruerunt datæ observationes inde usque a Parente Medicinæ in *Coctis Prænotionibus*, inque *Epidemicorum libris* mandatis, ad hodiernas recentissimas deductæ! Quam firmam in medendo streverunt viam! Nonne igitur, quæ tot seculis sese iisdem individuis manifestarunt phænomenis, eodem jure *Pathognomica* vocanda, quam quæ inflammatoriis, aliisque idiopathicis morbis competunt.

§. C V I.

Ast vero objiciet forsan quis, eandem rationem, haud semper constare posse, quippe plerorumque Vermium signa per consensum nervorum patent; dum, quæ vitiosorum abundantiumque humorum signa

(b) Tom. I. pag. 161.

signa prodeunt, præsentem nequidem declarant animatam potentiam; quoniam, ipso præeunte *Magno MORGAGNO* (i) ea nervorum est discrepantiæ, ut frustra quærantur connexiones, quæ alio tempore quasi sponte semet prodeunt, nec minorem inveniri quoad numerum & connexiones nerveorum ramorum — quam in vasis spermaticis? ideoque nec decretoria, neque individua esse possunt. Attamen vero quod Pathologica attinet, non minus regeri posse videtur.

- I. Dari quidem pessimas complicationes, ad quas enucleandas; oculatissimi non minus Medici, quam Tirones cœcutiunt; ast longe minus, quam plurimorum circa has fert sententia: dum e contrario complicati satis apud auctores inveniuntur casus, quos tamen in partem affirmativam dijudicarunt. *Denominatio igitur desumitur a potiori*
- II. Quamvis negaverit nemo, eosdem nervis contingere, quam vasis naturæ lusus, tanto magis emolumento est, arctas adeo, mutuasque ramorum & ramulorum conjugationes esse, sæpeque nervis iisdem iteratas, ut & iisdem sufficienter potentiæ animatæ præsentia declaretur. Quantane oculis, nervi intercostalis ope, cum 5, 6, 7, 8, 9. nervorum cerebri, triumque præ ceteris, omniumque alioquin cervicalium paribus, cum phrenico, cum brachialibus, totque in thorace inque abdomine insignibus plexibus, communicatio, quò singularis rami aberratio, non tantum inferre potest discrimen, quo minus origo ex aliis ducatur similibus.

III.

(i) *Adversar. Anatom. II. Animadv. XXXVII. pag. 76.*

III. Verum quidem est, degeneratos Pituitosos & Biliosos humores animatam potentiam ex sua natura haud indicare, quanquam sæpius cominus infestant, vermium tamen in putridum magma liquamen, distinctum humoribus, quemadmodum sudores, urina & lingua ostendunt, characterem imprimit, exercitato praxeos indubitatum.

IV. Nec denique omnibus signis opus est, cum paucae aliquando sufficiant. Plus semel sola pupillae dilatatio fatis erat in obambulantibus, vel linguae autopsia & uromantia in acute decumbentibus. Capitis affectiones metastaticae ex anamnæsi, vel praesentibus motibus convulsivis, vel pulsus exploratione sæpe ab aliorum affectionum indole dignoscuntur. Dum infantium voce adhuc destitutorum, terroribus in somno, oculorum & palpebrarum phaenomenis, vel suctionis imitatione, &c. manifestantur animata pathemata.

V. Ergo etiam, quamvis seorsim a pluribus exhibeantur vermium in intestina stabulantium signa, vel etiam aliquando, non junctâ magni momenti febre, separatim prodeant, indolem suam haud ita deponunt, quin variis a se invicem morbis sub eandem conditionem compareant; id quod ceteris paribus, ad febrium reversiones, vel maxime omnium ad dies decretorios, tempus vespertinum, & tam acutis quam chronicis ad lunæ phases cum primis animadvertitur.

§. C V I I.

En L. B. quæ de Epidemica Constitutione vel evolvendo auctores, prout commodum mihi videretur collegi, omiſſis iis quæ sæpius jam expoſita eſſent, vel ex propriis obſervationibus addere non inutile duxi. Nemo vero exiſtimet velim, me eadem ad lites viris de Medicina optime meritis movendas, vel cavillandi cauſſa, unguibus & roſtris defendenda meis ſubjunxiſſe annotationibus; pacem amo, ſed ſimul iteratis experimentis convictus veritatem amplector. Initio tamen hæcce ſcribenti haud quaquam animus fuit, eas quas in proprios uſus conſcripſeram obſervationes publici juris facere; unde veniam magis quam laudem peto: ægrotantium interea ſalus & verum Medicinæ incrementum, quemadmodum debitum Viri honeſti officium eſt, calcar hiſce addiderunt. Neque etiam is ego ſum, qui crediderim, ea quæ tali de materie conſcripſerim, omnibus numeris abſoluta eſſe, neve aliorum lucubrationibus augeri poſſe. Tenuitatis enim meæ conſcius pergaudebo, ſi errores mei naſutiores excitare valeant, ut problemata, difficilia & obſcura adhuc uberius explicent, cujus etiam ſpes mihi creſcit maxima, dum junctis viribus indies magis firmatur ac locupletatur, eximia, & humano generi ſalutifera Medicorum Scientia; Neminem etiam in hoc morborum genere, BAGLIVII obſervatoris in multis excellentiſſimi præcepta ſecutum fuiſſe poenitebit. *Utinam, inquit, ſinguli morbi, duo vel tria ſigna infallabilia haberent, prout nuper recensiti. Utinam inquam, hanc ſignorum provinciam quovis ſeculo nonnulli ex Medicis locupletare tentaſſent; certo*
me-

medendi ars a multis jam retro seculis pervenisset, ad statum, saltem, quantum patitur Mortalium conditio (i).

(i) *Prax. Med. Lib. II. Cap. VIII. §. 4.*

